KNYGOS

Bibliografijos ir Kritikos žurnalas

Leidžia Svietimo Ministerijos Knygų :-: :-: Leidimo Komisija :-: -:

Redaguoja Vaclovas Biržiška.

Metai I | 2—3 Nr. Kovas—Birželis. | 1922 m.

TURINYS

Straipsniai

V. B-ka. Bibliotekų tinklas Lietuvoje.
Tas Pats. Keistas lietuvių knygų gamybos reiškinys.
K. Puida. Knyga ir jos reklama.
M. B-ka. Vilniaus lietuvių knygos lenkų kalba.
V. B-ka. Latvių ir mūsų periodinė spauda.
V. B-ka. Lietuvos archyvai.
† Silvestras Baltromaitis.
A. R. Antanas Levickas (Jadvihin Š.).
Jonas Vazov'as.

Kritika (recenzijos knygų):

W. Hahno; dr. J. Basanavičiaus; J. Jokūbauskio; M. Biržiškos; T. Ivanauskio; J. Kriščiūno; N. Rubakino; Z. Indros; A. Kruberio ir kitų; G. Stehlero; M. Šalčiaus; M. Krivickio; K. Šakenio; Rafaelio; L. Andreevo; A. Baranauskio; M. Jokajo; Keturakio; Vinco Krėvės; A. Ostrovskio; V. Pietario; „Vainikų"; V. Haufo; H. Senkevičiaus; M. Šalčiaus; J. Verno; E. Amičiso; A. Rondomanskio; O. Edvardso; Visos Lietuvos.

Bibliografija.

Literatūros naujienos ir kronika.
Lietuviai autoriai svetimomis kalbomis.
Lituanica svetimomis kalbomis.
Iš knygų ir bibliotekų gyvenimo.
Mūsų Žurnalai (Ateities Spinduliai, Aušrinė, Kosmos, Laisvoji Mintis, Lietuvių Tauta, Lietuvos Abolicionistas, Lietuvos Mokykla, Lietuvos Sportas, Medicina, Mūsų Senovė, Mūsų Žinynas, Sekmoji Diena, Skaitymai, Statybos Menas ir Technika, Švietimo Darbas, Teisė, Varpas.)

Bibliotekų tinklas Lietuvoje.

Kiekvienam krašte visiems prieinamos bibliotekos yra vienas svarbiausių kultūros akstinų. Jos padeda bendram krašto švietimui, jos yra knygų apyvartos pagrindas, nes keleriopai knygų skaitymą daugina. Lietuvoje knygų iki šiol turėjome maža, bibliotekų tik užmazgą, skaitytojų dar mažiau. Esamųjų bibliotekų knygos, daugiausia rusų ir lenkų kalbomis, buvo prieinamos tik miesto šviesuomenei, papratusiai naudotis knygomis, svetimomis kalbomis rašytomis; plačiajai gi liaudžiai šios knygos buvo tik užvožtas indas, prie kurio ji rakto jokiu būdu negalėjo rasti. Tuo tarpu švietimo ieškojimas liaudyje visados buvo didelis ir ypatingai paskiausiais laikais padidėjo. Mūsų visuomenės ir valdžios įstaigų uždavinys šį troškimą patenkinti. Čia bibliotekos turės žymų vaidmenį suvaidinti.

Turėdami maža kultūros pajėgų ir kultūros turtų, kiekvieną darbą organizuodami turime pirmiausia žiūrėti pajėgų ekonomijos, ne tiek planų platumo, kiek jų tvarkingumo. Taip ir bibliotekas steigiant.

Čia teks pirmiausia atminti, jog ne visos bibliotekos turi vienodą tikslą, taigi ir jų organizacija negali būti vienoda. Lietuvoje galima numatyti penkių tipų bibliotekas — centrinę — valstybinę biblioteką, mokslo įstaigų, mokyklų, valstybės ir visuomenės įstaigų ir visuotinas. Centrinės bibliotekos uždavinys koncentruoti savyje visas knygas ir spausdinius Lietuvoje einančius, ir kiek galima, seniau išleistus; tai būtų, taip sakant savotiškas muzejus, kuris duos mūsų dabarties ir praeities kultūros vaizdą. Jis reikalingas ne tik mokslo, bet ir praktikos darbuotojams. Turėdama daug knygų plačios

visuomenės skaitomų, ji bus reikalinga ir šiaip skaitytojams. Šią rolę dalinai jau atlieka Centrinis Valstybės Knygynas, tačiau iki šiol pilnai dar neišsivystęs.

Centrinė Biblioteka turi būti viena visai valstybei; jai nėra reikalo tiesiog rištis su kitomis bibliotekomis, kaip tat dabar oficialiai kad yra. Ji turės likti Kaune ir tuomet, kuomet centras pereis Vilniun, nes Vilniuje yra užtenkamai šios rūšies bibliotekų, bibliotekų gi kilnojimas kiekvienai bibliotekai yra nesveikas. Centrinė biblioteka turi būti aprūpinta ir atatinkamais rūmais, šių dienų bibliotekų technikai pritaikintais.

Mokslo bibliotekos, daugiausia papildomos knygomis įvairiomis svetimomis kalbomis, bus ten, kur bus mūsų mokslo įstaigos. Keletą jų turime. Tai Mokslo Draugijos biblioteka Vilniuje, tai užmazga Valstybinės Archeologinės Komisijos bibliotekos, tei keletas spintų knygų Aukštųjų Kursų, tai didžiausioji mūsų sąlygose Vilniaus lenkų universito biblioteka, kuri su laiku tur būt virs, greta atskiros universito bibliotekos, mūsų būsimojo politechnikumo ar panašios įstaigos biblioteka. Šios bibliotekos, iš esmės specialės, turės nepergausingą skaitytojų skaičių, kuris naudosis jomis grynai mokslo ir iš dalies mokymo tikslais—aukštojoj mokykloj. Jos turi būti organizuotos visai atskirai nuo kitų kokių bibliotekų, jose knygos bus irgi specialinio mokslo turinio. Jų turėsime tiek, kiek bus atskirų mokslo įstaigų.

Trečioji kategorija — tai specialės mokyklų bibliotekos. Jų skaitytojų irgi nedaug — mokiniai ir mokytojai. Mokiniams pirmiausia teks rinkti vaikų ir jaunuomenės amžiaus knygas. Jų turime nedaug, bet ir jų daugelyje mokyklų nėra. Paaugančiam jaunimui šias knygas dalinai gali atstoti ir suaugusių labiau prieinama literatūra. Bet šios bibliotekos turi tarnauti ir mokytojams — jose būtinai reikalinga turėti specialų pedagoginį — lietuvių ir kitomis kalbomis skyrių ir kiek galima pilnesnį visokios rūšies vadovėlių rinkinį. Šios rūšies bibliotekėlės yra kone kiekvienoj mokykloj. Ateity teks jos tik toliau vystyti.

Ketvirtą, specialių, ne viešųjų bibliotekų kategoriją sudaro įstaigų bibliotekos—miestų ir apskričių savivaldybių, ministerijų ir jų atskirų įstaigų. Šių bibliotekų jau kiek turime. Švietimo Ministerija, Seimas, Užsienio Reikalų, Teisingumo Ministerija ir kit. — turi jau sudarytus bibliotekų branduolius. Šios bibliotekos netarnauja platesnei visuomenei, jose parenkamos knygos ir žurnalai tos specialybės, kuriai kiekviena įstaiga tarnauja. Ten, žinoma, irgi daugiausia knygų svetimomis kalbomis.

Tačiau visuomenei didžiausios reikšmės turės ne šitos, specialės .bibliotekos, bet bendros, visuomeninės. Šioj srityje kaip tik reikalingas aiškus planas ir tvarkingumas. Dabar turime keletą taip vadinamų „centrinių knygynų" — Šiauliuose, Panevėžy, Mariampolėj — laikomų vietos savivaldybių ir Švietimo Ministerijos ir daugybę smulkių — šaulių, įvairių jaunimo organizacijų, partijų, savivaldybių, atskirų švietimo organizacijų ir kitų. Bibliotekų daug—ir nė vienos rimtos, nė vienos rimtai vedamos. Vienoje apskrity susirenka jų daug, kitos jų visai neturi. Knygos pakliūva pripuolamai iš aukų ar pripuolamai perkamos, netvarkingai išduodamos. Didžiumos tų bibliotekų likimas vienodas—kol yra geras, atsidavęs vedėjas, tai biblioteka gyvuoja; jam pasišalinus — visos knygos išsisklaido po rankas ir biblioteka išnyksta. Tokių bibliotekų staiga atsiradusių ir dar greičiau išnykusių turėjome daugybę.

Kad bibliotekos galėtų tikrai patenkinti visuomenės reikalus ir normaliai vystytis, jų organizavimo ir vedimo reikalą turi imti į savo rankas ne atskiros privatinės organizacijos, ar žmonės, bet pati visuomenė per savo renkamus organus — savivaldybės, valdžiai tik sušelpiant. Pilnas atidavimas šių bibliotekų į bet kurios valdžios įstaigos rankas būtų bibliotekoms kenksmingas, nes savaime įvestų į jas rutiną ir neleistiną šiam darbe politiką. Be to valdžia mūsų sąlygose ir nesugebėtų šio darbo atlikti.

Kiekvienoj apskrity, be to miestuose, turinčiuose apskričių teises, turi būti savoji centrinė apskrities biblioteka. Jos tikslas aprūpinti knygomis apskrities centro gyventojus ir būti centrinė knygų atsarga vietos apskrities bibliotekoms. Šios centro bibliotekos knygos papildomos privalomais, gaunamais iš centro egzemplioriais, aukomis, apleistomis apskrities privačiomis bibliotekomis ir knygomis perkamomis iš sumų, asignuojamų savivaldybių ir specialio apskrities bibliotekų mokesnio. Valstybė apmoka nustatytą skaičių bibliotekininkų.

Tiesioginėj priklausomybėj nuo šios

centrinės bibliotekos yra valsčių bibliotekos po vieną kiekviename valsčiuje. Čia knygos susidaro iš pastovių bibliotekai priklausančių knygų, perkamų iš dalies apskrities bibliotekų mokesnio, iš valsčiaus asignavimų ir aukų. Be to kiekvienoj valsčiaus bibliotekoj turi būti apskrities centrinės bibliotekos katalogo nuorašas, ir valsčių bibliotekų lankytojai gali reikalauti knygų iš apskrities bibliotekos, kurios tuo būdu savo knygomis aprūpina ir provinciją. Prie kiekvienos valsčiaus bibliotekos yra keliolika komplektų kilnojamų bibliotekų, kurių centras yra prie apskrities bibliotekos. Šios bibliotekėlės turi tikslo pasiekti ir tuos kaimus, kuriems valsčiaus biblioteka per toli. Jos siunčiamos tam tikram trumpam laikui: vienam—dviem mėnesiam ir vėliau mainomos į kitas.

Valsčių bibliotekininkai apmokami apskritims susitarus su valsčiais iš vietos savivaldybių sumų. Dabarties laiku tai bus daugiausia vietos mokytojai.

Taip, ar maždaug taip turės atrodyti artimiausias bibliotekų darbo planas mūsų valdžios ir visuomenės įstaigose. Tačiau čia yra dar vienas keblumas — neturime visai prityrusių bibliotekininkų. Net vienintelė mūsų didesnė biblioteka—Valstybinis Centrinis Knygynas — nuo pat pradžios verčiasi personalu, kuris bibliotekų technikos ir bibliografijos visiškai nepažįsta ir bibliotekoj dirbdamas su ja taip ir nesusipažino. Taigi pradedant organizuotai tvarkyti bibliotekas reikia pradžioje suorganizuoti bibliotekininkų kursai ir vėliau bibliotekų technikos mokyti visose mūsų mokytojų seminarijose.

Vac. B—ka.

Keistas lietuvių knygų gamybos reiškinys.

Vienas svarbiausiųjų šaltinių, kuriuo gali naudotis mūsų valstybinės bibliotekos savo knygų turtui padidinti, yra spaudos įstato sunaudojimas, kuriuo, taip vadinamieji priverstini egzemplioriai yra pristatomi į valstybės knygų sandėlius. Pažiūrėję gi, kas yra mūsų centrinėse bibliotekose Kaune, Šiauliuose, Mariampolėj ir kit., pastebėsime, kad ten nėra daugybės tų knygų lietuvių, žydų, lenkų, ir rusų kalbomis, kurias už pinigus kiekvienas gali pirktis. Šio spaudos įstato neveiklumo priežastis pasidaro aiški, įsižiūrėjus į mūsų spausdinių statistiką ir bibliografiją. Paimkime pav. „Švyturio" katalogą. Iš 750 knygų, tik 35 yra Kaune išspausdintos, kitos gi 715 išspausdintos ar prirengtos spausdinti Vilniuje, Klaipėdoje, Tilžėje, ar užsienyj — Karaliaučiuj, Berlyne (Elsneris), Miunchene, Leipcige, ar Amerikoj — Chicago ir kitur.

Priežastis, del kurios Kaune atliekami tik skubūs ir nedideli darbai, visi gi didesni ir geresni leidiniai spausdinami už nepriklausomos Lietuvos sienų, yra ta, kad Kaune visi spaudos darbai be galo brangūs ir nerūpestingai atliekami.

Tuo būdu einant spaudos įstatu tik arti 5% visų lietuvių knygų, esančių Kauno knygynuose patenka į mūsų šešias valstybines bibliotekas — Kaune, Mariampolėj, Šiauliuose, Panevėžyj, Telšiuose ir Raseiniuose, gi 95% tenka pirkti už pinigus, geriausiam atsitikime gavus iš knygynų 10-15% rabato.

Austrų spaudos įstatas dar prieš karą buvo numatęs tokią padėtį ir buvo papildytas pastaba: „už teisę platinti krašte spausdinius atliktus užsieniuose" Vidaus Reikalų Ministerija, esant tam tikram nustatytam tiražui ir pareinant nuo kainos brangesnių knygų, ima dar 6—8 egzempl., bet ne iš spaustuvininko, tik iš knygų leidėjo.

Pas mus gi mūsų bibliotekos einant spaudos įstatu gauna visokeriopą mažos vertės spaudos ballastą (skelbimus, afišas, atsišaukimus), visos gi rimtesnės knygos ir vadovėliai čia nepatenka, nes spausdinami kitur.

Dar sunkiau yra su knygomis vokiečių ar rusų kalba užsieniuose spausdinamomis, kurių vienas atsiuntimas atsieina be galo brangiai, nesant galimybei pinigus paštu siuntinėti. Čia galima būtų padėti bendru užpirkimu ir išrašymu, Švietimo Ministerijai tarpininkaujant, aplenkiant tarpininkus, kurie kainas kelia. Bet šis darbas mūsų valdininkams būtų nepakeliamas, ne tik del prityrimo trūkumo, bet ir del menkos algos. Nes bibliotekininkų darbas, kur reikalingas aukšto ir bent aukštesnio mokslo baigimas,

kur reikalingas geras daugelio kalbų žinojimas lig šiol buvo prilygintas — mašininkėms, kur žemiau stovėjęs už buhalterius ir kitus kvalifikuotus darbininkus.

Tas Pats.

Red. prierašas. Del iškelto To Paties (kurs nėra tas pats, kurs rašė kitus „Knygų" straipsnius be parašo) klausimo apie knygas rusų ir vokiečių kalbomis manome, jog naujas spaudos įstatas, autoriaus siūlomas, turėtų liesti ne tik lietuvių knygas užsieniuose spausdinamas, bet ir ne lietuvių, spausdintas nors ir ne vienai Lietuvai, bet didesniam egzempliorių skaičiuje Lietuvoje parduodamas.

Knyga ir jos reklama.

Kada išėjom iš idėjinių darbų srities ir imamės nūnai savo tautinės buities kūrimo, tai turime imtis ir priemonių savo gyvenimui greičiau stumti pirmyn. Knyga yra viena iš svarbiausių tautos dvasios gaivinimo ir jos kultūrinimo įrankių. Todel reikėtų ja labiau susidomėti, labiau jos ateitim ir jos ėmėjais susirūpinti.

„Knygų" leidimu mūsų Švietimo Ministerija praveria plačiai vartus į darbą, mums dar naują, bet senai laukiamą ir būtinai reikalingą.

Lietuvių knyga jau susidarė sau rinką, jau diena iš dienos įgyja daugiau ėmėjų, ypač tarp mūsų jaunosios kartos. Todel ir reikia iš visų išgalių patenkinti tie teisėti ir išalkę reikalavimai.

Laikraščių recenzijos, kurių kaip ir nėra, nustumdamos knygą į paskutinę savo darbų vietą, sudaro mūsų kultūriniam gyvenimui neatlyginamos žalos. O juk šalia politinių tikslų bei uždavinių visų labiausia reikėtų pasirūpinti knyga, kad praskintumėm jai kelią į plačią visuomenę, kad nuvestumėm ją tenai, kur lig šiol vienas kalendorius tenueidavo — į plačius mūsų kaimų bei miestelių sluoksnius. Tik jų pasiekę, tik juos knyga užkariavę tegalėsime imtis tikro kultūros darbo, o to darbo išdavos bus geriausias atlyginimas mums už padėtą trūsą ir vargą.

Tam tikslui reikia sudaryti knygos reklamą, knygos propagandą. Reikia visų pirmiausia imtis priemonių visoms naujoms knygoms įvertinti ir jas per „Knygų" žurnalą plačiai visuomenei propaguoti. Žurnalui teikiamos recenzijos turėtų būti neilgos, suglaustos, bet turėtų iškelti aikštėn ir pabraukti ryškiai, vaizdžiai kaip teigiamąsias, taip lygiai ir neigiamąsias kalbomojo kūrinio puses.

Iš kitos pusės „Knygų" žurnalas turėtų būti paskleistas kuo plačiausiai: visose viešose skaityklose, visuose knygynuose, visų mokyklų visokių laipsnių bibliotekose, kad kuo plačiausios jaunimo masės prie jo prieiti galėtų ir juo pasinaudotų.

Kiek sugebėsime mūsų knygai praskinti kėlią į plačiąją visuomenę, tiek galėsime tikėtis iš tos visuomenės atbalsio visiems mūsų kultūrinio gyvenimo reikalams. Tat reikia sudaryti tokios aplinkybės, kad knyga skaitytojo, o skaitytojas knygos ieškotų, o ne taip, kaip dabar kad yra: — vienas kito nežino, nesuranda — vienas kitu nepasitiki.

Tokiai netikusiai padėčiai reikia daryti galas. Nors tai sunkus ir lėtas darbas, bet jis darytinas ir padarytinas. Tiktai reikia apie visas naujas mūsų knygas plačiau ir atviriau kalbėti, atmetus „naujamadžių" kritikų suktus ir nevykusius galvojimus, dažniausiai svetimomis lietuvio dvasiai teorijomis paremtus. Arčiau savęs—ir savo tautai!

K. Puida.

Red. prierašas. Pilnai pritardami K. Puidos iškeltoms mintims — jomis ir stengiasi „Knygos" vadovautis — mūsų padėties charakteristikai paaiškiname: pirmasis „Knygų" numeris ilgiausiai išgulėjo Švietimo Ministerijos komisioneriaus Šv. Kazimiero Draugijos Knygyno sandėliuose. Be tiesioginių šio knygyno pirkėjų „Knygos" nebuvo niekam kitam pasiekiamos, nes kiti stambesnių firmų knygynai „Knygų" nei pardavimui nei platinimui neėmė. Įdomi smulkmena mūsų knygų bizniui apibūdinti. Bendri kultūros reikalai knygų spekuliantams rūpi kuomažiausia—tiek tik, kiek jie gali dar didesnį pelną duoti.

Vilniaus lietuvių knygos lenkų kalba.

Reta lietuvio šviesuolio, kuris nebūtų girdėjęs apie Vilniaus lietuvių laikraščius lenkų kalba: „Głos Litwy", vėliau „Echo Litwy", paskiau „Wiadomości Wileńskie", vėl „Echo Litwy", dar kartą „Głos Litwy", toliau „Straż Litwy", o čia „Dzwon Litwy", toliau ilgesnį laiką „Nowiny Wileńskie", ir vėl „Dzwon Litwy", ir vėl „Głos Litwy", visą eilę vienadienių raštų pradedant „Adam" ir „Ewa", dar kartą „Głos Litwy" ir ėjusią „Litwa". Beto savaitraščiai. Tačiau nedaug kas žino, jog be laikraščių, 1919—1922 m. lietuvių išleista Vilniuje 50 knygų ir knygelių lenkų kalba, daugiausiai skiriamų Lietuvai,jos istorijai bei dabarčiai iškelti, lietuvių literatūrai, Lietuvos politikai, savytarpiam tautų susipažinimui ir tt. Kuone visos jos išpradžių išspausdinta minėtuose laikraščiuose, o paskiau skyrium dar atmušta. Nespausdinta laikraščiuose, bet išsyk leista atskiromis knygomis „Mildos" knygyno leidiniai ir vienas-kitas laikraščių leidinys.

Apie pusę jųjų — originaliniai veikalai, bent kiek daugiau vertimų, daugiausiai iš lietuvių kalbos, bet yra ir iš rusų, gudų, vokiečių, prancūzų. Kad ir ne visas jas turime čia pat, vis delto tikimės, pasipildydami jas sau iš atminties, apypilniai jas čia paduoti. Truks gal vienos—kitos.

I. „Głos Litwy" leidiniai:

1. **J. I. Kraszewski,** Dajny — pieśni litewskie, 1919 m., 49 pusl. Tai skyrius iš 1847 m. Kr. knygos: Litwa. Nors dainų mokslo žvilgsniu tatai pasenęs dalykėlis, bet lenkų visuomenei duoda neblogo apie jas supratimo, parašytas karštai, beto ne kurio „litvomano", tik vieno garsiausių lenkų literatūros rašytojo. Toji knygelė Vilniaus lietuvių yra išleista ir lietuvių kalba. Mat, ir lietuviams ji yra įdėmi.

2. **M. Biržyszka,** Skrót dziejów piśmiennictwa litewskiego, 1919 m., 68 pusl. To darbo santrauka buvo tilpusi Varšuvos leid. „Wielka Encyklopedja Powszechna Illustrowana": Literatura litewska — dar 1908—1909 m. Pats autorius prakalboje pastebia, jog kai kuriuos dalykus jis po 10 metų darbo būtų dabar kiek kitaip nušvietęs, bet neturėdamas šiuo tarpu laiko, pasitenkino vien nurodydamas kitus savo raštus (lietuvių kalba), kuriuose tie skirtumai yra iškilę. Vis delto ir šį darbą jis yra kiek ištaisęs, išlyginęs, o 1904—1914 m. skyrių, kurio nebuvo 1908 m. rankraštyje, jis išsiverčia iš savo raštelio apie lietuvių literatūrą, kurį 1914 m. išspausdino Granato „Enciklopedičeskij Slovar" Petrapily, o 1922 m. išėjo Vilniuje atskira knygelė (Obzor litovskoi litieratury); tasai rašinėlis 1919 m. yra Vilniuje ir lietuvių kalba pasirodęs „Nepriklausomoje Lietuvoje" ir skyrium: Lietuvių literatūros istorijos santrauka. — „Skrót" yra „Švyturio" išspausdintas Tilžėje lietuvių kalba: Mūsų raštų istorija 1547 m. — 1904 m. (vadinasi, be ano prikergtojo lenkų tekstui 1904 — 1914 m. skyriaus), 1920 m., 112 pusl. Ją vertė ne pats autorius, bet J. Jablonskis.

3. **Vidūnas,** Litwa w swej przeszłości i teraźniejszości, 1919 m., 60 pusl. Vertimas iš vokiečių kalbos: Litauen in Vergangenheit und Gegenwart. Vilniečiai išleido jį ir rusų kalbon išvertę: Литва въ ея прошломъ и настоящемъ, 1921 m. 91 pusl. Vilniaus žydų—rusų spauda labai susidomėjo šiąja knyga. Kaip žinoma, toji knyga yra Genevoje ir prancūzų kalba pasirodžiusi kun. dr. A. Viskanto vertime, kuriuo ir verčiant lenkų kalbon pasinaudota.

4. **P. Klimas,** Litwa—jej mieszkańcy i granice, 1919 m., 41 pusl. Tai vertimas iš lietuvių kalbos: Lietuva, jos gyventojai ir sienos, Vilniuje, 1917 m., 6 pusl. Del tos knygelės labai pyko Varšuvos spauda, o ir gudams ji nepatinka, nes aiškiai ir įtikimai prirodo didžiumą Vilniaus krašto gyventojų esant lietuvių kilmės.

5—8. **M. Biržyszka,** Na posterunku wileńskim. I. 1920 m., 130 pusl., II. 1920 m. (ištikrųjų 1921 m.), 159 pusl., III. 1920 m. (ištikrųjų 1921 m.), 203 pusl., IV. 1922 m., 119 pusl. Tai M. B—kos straipsnių rinkinys iš „Głos Litwy" ir kitų Vilniaus bei Kauno („Litwa") lietuvių laikraščių lenkų kalba nuo pat jųjų įsikūrimo (1919 m. gegužės 15 d.) ligi autoriaus grįžimo Vilniun po dviejų nebuvimo mėnesių (1920 m. gruodžio 1 d.); Želigovskio gadynės straipsniams žadėjo būt pavesta V-ji rinkinio dalis, bet autorių iš Vilniaus ištrėmus, jos neparuošta spaudai ir neišleista. I-ji dalis skiriama pirmiesiems Lenkų okupacijos mėnesiams, kuomet dar nebuvo karo cenzūros, II-ji ir III-ji karo cenzūros siautimo gadynei (straipsniai išspausdinta, pažymint kas cenzorių

išbraukta, be to dar ir išbrauktieji straipsniai), gi IV-ji dalis tenka bolševikų ir lietuvių viešpatavimui Vilniuje bei autoriaus buvimui Kaune. Be vedamųjų ir kitokių straipsnių, kurie nustatė Vilniaus lietuvių del Lietuvos, Vilniaus ir savo teisių kovos krypsnį, rinkiniuose yra dar kronikinės polemikos žinių, kurias įvairiai užvardyta: Z kroniki, W walce na granaty ręczne, Notki, Pyłki, Echa. Tose žiniose ypačiai vaizduojasi sunkios mūsų vilniečių gyvenimo bei kovos sąlygos.

9. **A. Rymka,** Ustrój gospodarczy w Litwie, 1920 m., 120 pusl. Tai vertimas Lietuvių Mokslo Draugijos 1918 m. išleistos knygos: Lietuvos ūkis prieš didįjį karą. Ekonominis tyrinėjimas.

10. **J. I. Kraszewski,** Witoldowe boje, 1920 m., 200 pusl.. Tatai tik dalimis tebuvo laikrašty spausdinta. III-ji, gal pati gražiausioji 40-ųjų metų „Anafielas“ trėjibės (Witolrauda, Mindowe, Witoldowe boje) poėma, nemažai svėrusi anos gadynės, „aušrininkų“ ir atskirų Lietuvos veikėjų tautiniame susąmonėjime, bet lenkų visuomenei svetima, tat lenkų leidėjų nebepakartojama ir retai kur užeinama. Šioji laida, „litvomanų“ po 70 metų nebylos parūpintoji, pravartu pažinti mūsų šviesuomenei bei paskleisti tarp lenkiškai kalbančiųjų.

11. Działalność Komisji Ewakuacyjnej litewsko-rosyjskiej w Wilnie, 1920 m., 92 pusl. Tai vertimas oficialių žinomos Vilniuje bolševikų metu lietuvių-rusų komisijos protokolų. Tie protokolai gyvai vaizduoja anametę Vilniaus padėtį, bolševikų šeimininkavimą ir lietuvių gynimą skriaudžiamų vilniečių be tautos skirtumo. Ton knygon atkreipė domę Varšuvos „Robotnik“.

12. **Sz. Daukantas,** Jak walczyli dawni litwini, 1921 m. 29 pusl. Tai bent kiek sutrumpintas skyriaus apie karą vertimas iš Daukanto 1845 m. „Būdo senovės lietuvių“. Tasai vertimas paskelbta dar 1849 m. „Rocznike Litewskim“. Kad ir kiek pasenusi, bet gyva ir įdėmi knygelė.

13. Wybory w Mysichkiszkach, 1922 m., 8 pusl. Sąmojingai pajuokta 1922 m. Vilniaus Seimo rinkimai. Tinka plačiosioms minioms. Autorius—vienas geriausių Vilniaus lietuvių rašytojų.

14. **Vidūnas,** Dzwony morza, 1922 m. Tai žinomojo kūrinio: Jūros varpai-vertimas.

II. „Echo Litwy“ leidiniai:

15. **Vidūnas,** Cienie przodków, 1919 m. 124 pusl. „Prabočių šešėlių“ vertimas.

16. **Maironis,** Młoda Litwa, 1920 m., 92 pusl. Tos pat vertėjos „Jaunosios Lietuvos“ vertimas, labiau nusisekęs negu „Prabočių šešėlių“.

17. **Z. Ž.** O unję polsko-litewską, 1920 m., 64 pusl. Istorijos, politikos, kultūros ir ekonomijos žvilgsniu įtikinamai prirodama, jog Lenkų ir Lietuvos ūnija būtų abiem šalim kenksminga. Rimtas, gražus raštas. Jį tebespausdinant laikraštyje, juo susidomėjo Varšuvos žydai („Nasz Kurjer“). Knygoje įdėtos ir tos dalys, kurias iš laikraščio buvo pašalinusi lenkų cenzūra.

18. **Kun.** Z przeszłości i teraźniejszości, 1920 m. 64 pusl.. Tai rinkinys įdėmių straipsnių iš Lietuvos mokyklos istorijos, paremtų plačiau nežinomąja medžiaga ir įrodančių dar 50-aisiais XIX a. metais lenkus vedus pas mus ištautinimo politiką, — iš lietuvių kovos del spaudos istorijos, ir šiaip iškėliančių įvairias Lietuvos kultūros ypatybes. Šioji knyga daug daugiau duoda negu kad žada jos antgalvis.

III. „Wiadomości Wileńskie“ leidinys:

19. Traktat pokojowy między Rosją a Litwą, 1920 m., 15 pusl. Vertimas. Garsi 1920 m. liepos 12 d. Maskvos sutartis.

IV. „Straż Litwy“ leidiniai:

20. Nasz kalendarz na rok 1921, 1921 m., 76 pusl. Be kalendoriaus žinių, yra dar Lietuvos krypsnio straipsnių.

21. Kalendarz ścienny na rok 1921, 1921 m. 1 pusl. Gražus leidinys. Nurodyta 1921 m. Vilniaus lietuvių periodiniai ir neperiodiniai leidiniai, įstaigos ir t. t.

22. **Vidūnas,** Nasze zadanie, 1921 m., 108 pusl. Versta iš lietuvių kalbos: Mūsų uždavinys. Mūsų nuomone itin platintina tarp moterų ir jaunuomenės.

23. **A. Rondomański,** Litewska krew, 1921 m., 54 pusl. Tai bene geriausio Vilniaus ir šiaip lenkų spaudos publicisto sumanytojo „Pro patria“ cikliaus I-ji knygelė. Gražus, kilnus, įspūdingas raginimas mūsų bajorams grįžti prie savo kalbos, savo tautos. Ypatingai nuoširdus yra veikalėlio tonas, turbūt delto, jog autorius remiasi savo paties pergyvenimais. Platintina bajorų tarpe.

V. „Dzwon Litwy“ leidiniai:

24. Spis rzeczy w „Echu, Głosie, Dzwonie Litwy“ i „Wiadomościach Wileń-

skich w roku 1920 zamieszczonych, 1921 m., 76 pusl. Tai sąrašas tų laikraščių straipsnių, sutvarkytas autoriais. Iš jo nesunku kai kurie pseudonimais prisidengę autoriai susekti. Svarbu tiems, kas turi minėtųjų laikraščių kompletus. Ateis laikas, kuomet už šios Vilniaus lietuvių kovos laikraščius bus mokama didžiausi pinigai.

25. **A. Pleirisówna-Puidowa,** Literatura łotewska, 1921 m. 23 pusl. Versta iš „Skaitymų". Išleista, matyt, tam, kad lenkiškai kalbančią Vilniaus visuomenę supažindinus su jos šiaurės kaimynu ir šiaip Baltijos tautybe.

26. **A. Janułajtis,** Chłopi litewscy w roku 1831, 1921 m., 52 pusl. Vertimas: Lietuvos valstiečiai 1831 m.

27. **J. Bagdonas,** Wileńszczyzna, 1921 m., 14 pusl. „Lietuvos" str. vertimas. Duoda kiek medžiagos Vilniaus tautų santykiams nušviesti. Ją galima platinti greta P. Klimo knygelės.

28. Ugoda między Rosją a Litwą o trybie opcji, 1921 m., 12 pusl. Vertimas. Papildo „Traktat pokojowy między Rosją a Litwą" (Nr. 19).

29. **J. A. Herbaczewski,** Litwa a Polska, 1921 m., 28 pusl. Gerbačauskis apie 20 metų gyvena Krokūvoje, turi daugybę pažinčių lenkų literatūros grūpėse, giliai pažįsta lenkų kultūrą, nekartą skiriasi savo nuomonėmis nuo lietuvių dauguomenės ir todel lenkų ir net lietuvių ilgai buvo skaitomas esąs lenkų nusistatymo. Toks jis 1919 m. buvo lenkų iš Krokūvos pakviestas Vilniun, idant būtų panaudotas lietuviams prie lenkų pritraukti. Tačiau atvykęs Kaunan ir suėjęs su lietuvių visuomene, jis vėliai susiprato lenkus jį apgaudinėjant ir grįžęs Krokūvon, savo įspūdžius ir gryną lietuvišką nussitatymą pareiškė šioje knygelėje. Gražiaušia lenkų kalba parašyta, karštai, atvirai, ji daro įspūdžio sviruojantiems.

30. **V. Sakavičius,** Zarys literatury i kultury estońskiej, 1921 m., 20 pusl. Tuo pat tikslu parašyta ką ir Puidienės apie latvių literatūrą. Išpradžių buvo spausdinta Kauno „Litwoje"

31. Prawa Litwy do Wilna i Wileńszczyzny, 1921 m. 20 pusl. Vertimas. Lietuvių delegacijos Tautų Sąjungai pareiškimas del Vilniaus krašto. Platintina greta Klimo ir Bagdono knygelių.

VI. „Nowiny Wileńskie" leidiniai:

32. **Juodvarnis,** Uwagi o projekcie p. Hymansa, 1921 m., 36 pusl. Žinomojo teisių žinovo garsi Hymanso projekto kritika, paskiau išversta lietuvių kalbon „Lietuvoje". Retai kur tebegaunama.

33. **Maironis,** Gdzie zbawienie? 1921 m., 36 pusl. Vertimas: Kur išganymas?

34. **A. Janułajtis,** Powstanie włościan szawelskich w roku 1769, 1921 m., 48 pusl. Vertimas iš lietuvių kalbos. Įdėmus, paremtas didžiojo karo metu jau žuvusiais Šiaulių Ekonomijos archyvo šaltiniais.

35. **A. Rymka,** Większe i drobne gospodarstwa rolne, 1921 m. 52 p. Vertimas iš lietuvių kalbos. Ekonominis tyrinėjimas.

36. **K. Pujda,** Mirga, 1921 m., 34 pusl. Istorijos dramos vertimas iš lietuvių kalbos. Tinka kaimo scėnai sulenkėjusiose apylinkėse.

37. **Fr. Alechnowicz,** Strachy życia, 1921 m., 43 pusl. Dramos vertimas iš gudų kalbos. Tinka kaimo scėnai.

38. **M. Harecki,** Krótki zarys historji literatury białoruskiej, 1921 m. Vertimas.

39. **A. Vienuolis,** Ofiara, 1921 m., 20 pusl. Apysakėlė. Vertimas iš lietuvių kalbos.

VII. „Mildos" knygyno leidiniai:

40. **Marja Wilejszis,** Z mojej palety, 1921 m., 117+II pusl. Gražus Lietuvos gabios poėtės, žinomo mūsų veikėjo inž. Petro Vileišio dukters, eilių rinkinys, kurių tarpe yra ir Vilniaus miestui, jo gatvėms ir t.t. skiriamų.

41. Nasz kalendarz na rok 1922. 1921 m., 54 pusl. Tai antrųjų metų kalendorius (žiūr. Nr. 20). Konfiskuota del str. Co każdy rozumny człowiek wiedzieć powinien o swoim kraju.

42. **M. Biržyszka,** Antoni Klementt, 1922 m., 63 pusl. Vertimas iš lietuvių kalbos. Vaizduojama pradžios XIX-jo a. žemaičių bajorai ir jų tautinis judėjimas.

43. **Vidūnas,** Drogi gwiazd, 1922 m., 51 pusl. „Žvaigždžių takais" vertimas.

44. **J. A. Herbaczewski,** O Wilno i nie tylko o Wilno, 1922 m. Straipsnių rinkinys iš 1919 m. „Głos Litwy", kartu su M. Biržiškos jiems atsakymais, papildytas dar keliais, pirm to nespausdintais. Platintina greta to pat autoriaus „Litwa a Polska" (Nr. 29).

45. **A. Baranowski,** Poezje litewskie z przed r. 1863, 1922 m. Tai kun., vėliau

vysk. Baranausko eilės lietuvių kalba ir greta St. Jablonskienės ir M. B—kos vertimai lenkų kalbon: Anykščių šilelis, Kelionė Petarburkan, Ko gi skauda man širdelę, Giedu dainelę.

46. **A. Rondomański,** Litwa współczesna, 1922 m., 118 pusl. Tai prie Nr. 23 minėtojo „Pro patria" cikliaus III-ji knygelė (II-ji dar nespausdinta), skiriama 1920 — 1921 m. autoriaus straipsniams Vilniaus lietuvių laikraščiuose lenkų kalba. Greta M. Biržiškos „Na posterunku Wileńskim" (žiūr. Nr. Nr. 5—8) rodo mums Vilniaus lietuvių nusistatymą ir kovą prieš Lenkų okupaciją.

Sąryšyje su minėtomis knygomis reiktų dar pasižymėti šie tos pat darbuotojų grūpės parūpintieji raštai:

47. **St. Jabłońska,** Nowe czytanki, I. 1915 m. Tai lietuvių krypsnio skaitymai vaikams. Be paprastosios šios rūšies skaitymėlių medžiagos, randame ten Maironies, Giros eilių, Lietuvos imną ir t.t. Reiktų parūpinti jos antroji laida.

48. **St. Jabłońska i M. Biržyszka,** Nowe czytanki, II, 1919 m. Čia dar daugiau apie Lietuvą ir lietuvius negu I-joj dalyj, be to nemažai paimta iš Ad. Mickevičiaus, L. Kondratavičiaus, J. Kraševskio, E. Ožeškienės, M. Rodzevičiutės raštų. Ypačiai įvaizduota Lietuvos prigimtis ir praeitis.

49. **M. P.** O przyszłość miasta Wilna i gubernji Wileńskiej, 1918 m. Veik viskas išparduota.

50. **M. Biržyszka,** Z pism A. Mickiewicza, 1919 m. Lenkų tekstai, o greta lietuvių vertimai. M. Biržiška yra tik kelis veikalėlius išvertęs, o šiaip visa surinkęs iš kitų autorių. Čia randame Odą jaunystei, Gražiną, Konradą Valenrodą, Vėlynes, Sonėtus, Krymo sonėtus ir t.t. Greta Baranausko eilių (Nr. 45) naudinga besimokinantiems lietuvių kalbos, o ir lietuvių jaunuomenei—Mickevičių pažinti.

M. B—ka.

Latvių ir mūsų periodinė spauda.

Šiais 1922 metais, latvių visuomenė šventė šimtmetines savo periodinės spaudos sukaktuves. Tačiau faktinas pirmas latvių periodinis žurnalas buvo pasirodęs dar 1797 m. ir ėjęs dvejus metus — „Latwiska Gadda Grahmata". Del paliovos 1798 — 1822 m. latviai savo periodinės spaudos istoriją skaito tik nuo 1822 m., nuo kurio laiko jau be paliovos ėjo jų laikraščiai.

Mums teks panašias sukaktuves švęsti tik už dešimties metų, nes tik 1832 m. pasirodė lietuvių kalboj pirmas tikybinis žurnalas „Nusidavimai apie Evangelijos praplatinimą tarp Žydų ir Pagonų". Del įvairių visiems žinomų politinių ir ekonominių aplinkybių ilgiausią laiką mūsų spaudai teko tarnauti vien tiktai Mažosios Lietuvos lietuviams; ji negalėjo išsiplėsti, vėliau koncentravosi dalinai Amerikoj, ir tik nuo 1904 metų atsidūrė maždaug tokioje pat politinėje padėtyje, kaip ir latvių. Bet ji neturėjo tuomet tos ilgametės *atviros* kultūros ir politinės kovos, neturėjo tos ilgos praktikos ir to pripratimo laikraščiais naudotis, be kurio jos išsiplėtojimas yra sunkus. Atvira lietuvių spauda tik 1905 m. pradėjo tą darbą, kurį latviai buvo pradėję 1822 m. ir per 17 metų lietuviams teko išeiti beveik visą tą etapą, kokį latviai išėjo per šimtą metų. Taigi nenuostabu, kad mūsų spauda kiek atsiliko, nors tasai atsilikimas ir nėra taip didis: mūsų kultūros ir periodinės spaudos išsivystymas paskutiniais metais rodo, jog mes gyvename net kur greitesniu kultūros tempu, negu latviai.

Savo šimtmetinio periodinės spaudos jubilejaus paminėjimui latviai išleido knygą („Latvju preses 100 gadi", Riga 1922), kurioj ir davė istorišką apžvalgą savo laikraštijos išsiplėtojimo, chronologišką jų sąrašą ir trumpas biografijas įžymesnių latvių spaudos darbininkų.

Iš šios apžvalgos gauname sužinoti, jog visų latvių laikraščių iki 1922 m. pradžios ėjo 520. Vienais 1921 m. ėjo jų 82— taigi skaičius nedaug tedidesnis už lietuvių, tiktai patys laikraščiai didesni, dažniau einą ir labiau išsiplatinę pačioj Latvijoj, negu lietuvių laikraščiai. Pirmu laikraščiu tikra to žodžio prasme buvo pradėjęs eiti 1822 m. „Latweeschu Awises", kuris ėjo iki 1915 m. Pirmasis dienraštis pasirodė jau

1877 metais — buvo tai ėjusi iki 1880 m. „Rigas Lapa"; nuo 1886 m. pradeda eiti kitas dienraštis „Deenas Lapa" (iki 1905 m.), 1901—1902 m. dienraštis „Wahrds", 1902—1915 m. „Rigas Awise", 1905 — 1906 m. „Dsimtene", 1905—1918 m. „Jauna Deenas Lapa", 1905 „Peterburgas Latweetis", 1905 —1906 m. „Sehkla". Tuo būdu tuo metu, kuomet pasirodė pirmas lietuvių dienraštis, latviai jau turėjo jų 6, tiek pat kiek jų mes (kartu su Amerika) dabar (1922 m. kovo m.) turime. Tačiau ir 1921 m. latviai teturėjo tik 7 dienraščius—tiek pat, kiek mes: Lietuvą, dvi Laisves, Lietuvos Žinias, Naujienas, Draugą ir Vilnietį (vardas keičiasi).

Kaip gi atrodė mūsų spaudos išsiplėtojimas? Lig šiol mes jų tikslios istorijos ir bibliografijos neturime. Tuos žodžius rašančiam, laikotarpy 1904—1914 m. buvo pavykę surinkti gan pilnas šiuo atžvilgiu žinias. Tačiau 1915 m. visa medžiaga, surinkta 10 metų darbo, liko vokiečių sunaikinta. Taigi čia paduodamos chronologijos žinios iš senesnių laikų bus toli nepilnos. Manome, kad pačių skaitytojų daug kame jos bus papildytos.

Taigi pirmasis mūsų laikraštis buvo ėjusieji nuo 1832 m. „Nusidawimai apie Ewangelijos Praplatinimą tap Żydų ir Pagonų", kurie ėjo pradžioje iš Tilžės, vėliau iš Karaliaučiaus, bent iki Didžiojo Karo. Juos įsteigė gimęs 1801 m. ir miręs 1877 m. Kretingos (Maž. Liet.) bažnyčios mokytojas Fr. Kelkis (Kelch).

1848 m. pasirodo leidžiami Erdmono Šesnako „Nauje Istatymu Dawadai" ir Cipelio leidžiamas (Klaipėdoje) „Lietuvininkų Prietelis".

1849 m. pradeda leisti savo „Keleivį" Kuršaitis ir „Lietuvininkų Prietelį" R. A. Cippelis (1813—† 1894 m.). Be to vokiškas „Dorfzeitung für Preussen" leidžia priedą lietuvių kalboje.

1851 m. pasirodo Puco redaguojamas „Lietuviszkas Prielaiškas" — priedas vokiško „Die freie Gemeinde". 1852 m. valdiškas „Memeler Kreissblatt" pusę laikraščio spausdina lietuvių kalba.

1856 m. pradėjęs eiti „Kreisblatt des Königl. Landrathsamt Heydekrug" irgi dalį spausdina lietuvių kalba.

Apie 1859 m. prasideda akcija Lietuvoje del įsteigimo ir čia laikraščio. Ji ėjo trimis keliais. Negausi lietuvių inteligentija mėgina gauti leidimą laikraščiui. Valančius, Daukantas, Akelaitis—„Pakeleivingam" Ivinskis „Aitvarui". Tie bandymai nuėjo perniek. Iš kitos pusės tarp žemaičių bajorijos, sąryšy su laukiama valstiečių reforma prasideda irgi panaši akcija, kuri gavo platų atbalsį lenkų spaudoje nors be teigiamų vaisių. Galop net ir rusų valdžios atstovai, norėdami savo pusėn lietuvių liaudį patraukti, irgi panašų laikraštį buvo sumanę. Nė vienas tų sumanymų neįvyko.

Apie 1860 m. tarp Maskvos studentų lietuvių pasirodo pirmas šioj pusėje lietuvių laikraštėlis, tiesa, ranka rašytas, kurio ir pavadinimas, nei jo gyvavimo smulkmenos nėra žinomos (žiūrėk M. Biržiška Aušrinė 1910 m. Nr. 2).

1861 m. kun. Troje iš Karaliaučiaus leidžia „Paslą vyriausos Draugystės Gustavo Adolfo Įstatymo".

Taip pat iš Šilokarčiamos eina „Heydekruger Anzeiger" — „Šilokarčemos Apsakymas" lietuvių ir vokiečių kalbomis. 1862 m. vieton paskutiniojo ėjo „Heydekruger Kreissblatt".

1863 m. eina iš Šilokarčiamos „Lietuvininkų Paslas"—lietuviška laida vokiško „Bürger und Bauer Freund".

Tais pačiais metais lenkų sukilėlių leidžiamo nelegalio „Głos Kapłana Polskiego" Nr. 6 iš 1863 m. sausio 21 d. neva išėjęs dviem tekstais—lenkų ir lietuvių.

1864 m. „Żinia apej Lenku wajna su Maskolejs" — neleg. lietuviškas tokio pat lenkiško laikraščio tekstas. Matyti bus jį redagavęs M. Akelaitis.

1870 m. ėjęs Genevoj (ar Curyche) „Kūpos susitarimas" trimis kalbomis—lenkų, lietuvių ir gudų. Redagavęs J. A. Medekša. Sustojo prasidėjus vokiečių ir prancūzų karui.

1875 m. Tilžėj pradeda eiti Fr. Kelkio leidžiamas „Pasiuntinystės Laiškelis".

1877 m. (ar 1874 m.?) Peterburgo lietuviai studentai, P. Vileišiui redaguojant leidžia dvejus metus rankraštinį „Kalvį-Melagį".

Tais pačiais metais pradeda eiti „Lietuviška Ceitunga".

1879 m. iš Priekulės pradeda eiti „Tiesos Prietelius", nuo 1882 m. priėmęs vardą „Konservatyvų Draugystės Laiško".

Tais metais (rugpiūčio 16 d.) pasirodo ir pirmas lietuviškas laikraštis Amerikoj (Naujorke) „Lietuviška Gazieta".

1880 m. Maskvoj pasirodė ektografuota „Aušra". Tilžėje „Naujasis Keleivis". 1881 m. Klaipėdoj pradeda leisti „Pakajaus Paslą

—Friedensbote"—Kristupas Kukatis (1844? —1914).

1882 m. Priekulėje „Lekantieji Laiškai".

1883 m. „Aušra" 1883—1886. „Keleivis" — atnaujintas, „Tilžės Keleivis" virtęs iš „Naujojo Keleivio".

Beto šiuo maždaug metu pasirodo rašyti Kaune dvas. seminarijoj „Lietuva" ir Veiveriuose—mokytojų seminarijoj „Naudingos Veiverių Seminarijos Mokinių Valandos".

1884. „Lietuviškas Politiškas Laikraštis" iš Ragainės, priėmęs 1885 m. „Žiūrono" vardą ir jau 1884 m. perėjęs Karaliaučiun. „Niamuno Sargas broliams Lietuvininkams žinias parnešąs" iš Ragainės. Redaguojamas buvo Jurgio Mikšo.

Amerikoj „Unija" iš Brooklyno Jono Šliupo redaguojama. Senapilėje Jono Mačio rankraštinis „Priešaušris".

1885. „Pasiuntinystės Laiškas" Klaipėdoje, „Lietuviškasis Balsas" Naujorke. Rankraštiniai: „Dajniu Neszejis" Augustino Baranausko; „Iszsziepdantis" Mačio Senapilėje ir „Žinių neszejas" Petrapily.

1886. „Garsas" M. Jankaus iš Tilžės leidžiamas; „Vienybė Lietuvininkų" iš Plymoutho J. Paukščio leidžiama ir D. Bačkauskio pradžioj redaguojama.

1887 „Luterons" iš Tilžės, „Šviesa" iš Tilžės.

1888 einanti ligi šiol iš Mahanoy City „Saulė" Bačkauskio.

1889 „Naujos Žinios parneszančios daug visokiu Naujynų" iš Ragainės. Red. leid. Kv. Voska (1861—1905). „Varpas".

1890. „Žemaičių ir Lietuvos Apžvalga" „Linksmi Vakarai" iš Mahanoy City, vėliaus prie „Saulės". „Nauja Lietuviška Ceitunga" iš Tilžės. „Ūkininkas" iš Ragainės.

1891 „Alyvų Lapai iš Žemės amžino Pakajaus" iš Priekulės, „Naujorko Gazieta Lietuviška". „Tetutė" — pirmas juokų laikraštis, iš Tilžės.

1892 „Apšvieta" red. J. Šliupo, spausdinta Tilžėje. „Garsas" Amerikoj red. T. Astramskio. „Lietuva" Chicagoje. „Nauja Aušra" Tilžėje pas M. Jankų.

1894 „Garsas Amerikos Lietuvių" iš Shenandoah Pa. Red. Ramanauskas. „Lietuviškasis Darbininkas" M. Jankaus iš Bitėnų leidžiamas. „Nauja Gadynė" pradžioje iš Mt. Karmelio, vėliau iš Shenandoah Pa. Pradžioje redaguoja J. Šliupas. „Ūkininkų Prietelius" iš Bitėnų. „Valtis" iš Plymoutho kun. Burbos leidžiama. Rankraštinis „Triūsas Mužikėlio" J. O. Širvydo Južintų parakvijoj leidžiamas.

1895 „Bostono Lietuviškas Laikraštis", kun. J. Žebrio redaguojamas. „Ostpreussische Evang. Luth. Kirchenblatt" iš Įsrutės su dalimi lietuviško teksto.

1896. „Kardas" Karaliaus leidžiamas iš Baltimorės. „Lietuviškas Darbininkas" iš Ciuricho (?). „Lietuviškas Laiškas" iš Tilžės, Jagamasto leidžiamas, Letzo redaguojamas. „Lietuvos Paslas" vėliau „Aušrelė" iš Tilžės. „Lithuanian Weekly Magazine" iš Brooklyno M. Tvarauskio red. „Pensylvanijos Darbinikas" Shenandoah Pa. Kuncmano leidžiamas ir redaguojamas. „Rytas" iš Waterbury kun. J. Žebrio leidžiamas. „Tėvynė" iš Mt. Carmelio kun. J. Žilinskio red. „Tėvynės Sargas" iš Tilžės.

1897. „Amerikos Lietuvis" Griniaus ir Laukio iš Chicago leidžiamas. „Baltas Erelis" neleg. Bieliako—Bielinio spausdintas. „Lampa" (liet. ir lenk.) Detroite leidė M. Mockus. „Lietuviškas Kningynas" Shenandoah Pa. „Pasaulė" Elizabeth N. Y. „Siberija" M. Tvarovskio iš Brooklyno leidžiama. „Vulkanas" Faxcrofte Me. Matyti rankraštinė Lietuvoje „Rupužė". Kiek anksčiau rankraštinis „Perkūnas".

1898. „Blaivystės Laiškas" spausd. Plymouthe red. J. Žilinskas. „Dirva" Shenandoah. Pa. Red. kun. Milukas. „Galybė" Baltimore, V. Karaliaus leidžiamas. „Nauja Draugija" Amer. „Skyrimo Ceitunga" iš Klaipėdos. „Tarnas Bažnyčios" vėliau „Bažnyčios Tarnas" iš Waterbury Conn. Red. kun. Saurusaitis. Seinų seminarijos klierikai buvo sumanę leisti rankr. l-štėlį. Smilga Peterburge buvo padavęs prašymą l-čiui „Ūkės Reikalai".

1899. „Aidas Lietuvių Darbininkų Gyvenimo", „Katalikas" Amerikoje leidž. kun. Kraučūno, „Vaidelytė" Glasgow, „Viltis" Shenandoah Pa. Leid. ir red. V. Stagaras.

1900. „Ateitis" Pittsburge, „Kurėjas" Chicagoje, „Lietuvos Sargas" Londone leidžiamas rusų žandarmerijos samdomo provokatoriaus Pilėno. „Saulėteka" iš Bitėnų, „Žinyčia" iš Tilžės, „Žiburys" hekt. Peterburge red. K. Būgos ir P. Paškonies.

1901. „Darbininkų Balsas", „Griausmas" Amer. „Lietuvis" Philadelphijoj, Jocio leidžiamas, „Naujienos" Tilžėje, „Švento Kazimiero Pasiuntinys" Pittsburge, „Žvaigždė" Brooklyne kun. Varnagirio įsteigta, „Žinios Žinelės" hekt.

1903. „Aušros Žvaigždelės Spinduliai" Klaipėdoj. Red kun. J. Pipirs (1833—1912). „Biuletėnas Mielaširdystės Darbo gelbėti duszias apleistas čyščiuje" Chapelle Montligeon Pran. Red. J. Pranaičiukė, „Darbininkų Viltis" Shenandoah Pa. Leid. V. Šliakys. „Kryžius" Tilžėje, „Pasiuntinystės Laiškas" iš Bitėnų.

1904. „Draugas" red. Kapsuko-Mickevičiaus, „Kova" hekt. Lietuvoj, „Lietuvių Laikraštis" nuo gruodžio 1. d. Peterburge A. Smilgos leidžiamas, „Lietuvos Bitininkas" Vilniuje kun. Ambraziejaus leidž. ir red., „Lietuvos Ūkininkas" Vilniuje, „Pagalba" Tilžėje, „Pasiuntinystės Prietelis" iš Tilžės, „Spindulys" Amer., „Vilniaus Žinios" Vilniuje. Atsakyta prašymams leisti Peterburge „Dieninį Ūkininkų Laikraštį", K. Pšecišėvskiui „Lietuvos Balsui", Peterburge „Žiburiui" ir vienam l-čiui Šiauliuose.

Taigi iki spaudos leidimo turėjome 116 laikraščių, dažniausiai mažai prasiplatinusių ir bet kaip redaguojamų. Tuo tarpu latviai iki to laiko turėjo tik 66 laikraščius — bet didžiuma jų buvo tat jau nusistovėję laikraščiai, tikra to žodžio prasme. Nė vienas mūsų laikraščių su jais lygintis negalėjo. Visi tie laikraščiai kartu gal turėjo ne daugiau prenumeratos, kaip jų vienas.

Tačiau patsai laikraščių skaičius liudija, jog ir mūsų buvo daug labai pasiekta. Ir faktinai, nuo nepriklausomybės paskelbimo dienos mūsų periodinė spauda tokiais milžino žingsniais pradėjo eiti pirmyn, jog ir dabar, už metų kitų latvių periodinė spauda mūsų gali būti lengvai pavyta. Tik tenka ypatingai kreipti dėmesį į laikraščių turinį, platinimą ir skelbimus. Tos trys laikraščio gyvavimo sąlygos viena nuo kitos pareina — laikraščiai mažai skaitomi, nes jie nesugeba atsakyti tiems reikalavimams, koki skaitytojų yra statomi.

Vac. B—ka.

Lietuvos archyvai*.

Visi didžiausieji Lietuvos valstybės archyvų turtai rusų laikais buvo sukoncentruoti dviejuose centriniuose archyvuose — Vilniaus ir Kievo (likvidavus Vitebsko), kur buvo iki 32 tūkstančių atskyrų knygų, be to daugybė palaidų dokumentų (Kieve vienų tokių dokumentų buvo arti pusės miliono), daugiausiai XVI—XVII amž. Tų dokumentų technika buvo jau aukštai išsivysčiusi XV amžiuje, nes didžiumai paprastų, dažniausiai sustatomų aktų, buvo jau nustatytos šabloninės, visų raštininkų vartojamos formos.

Patys archyvai atsirado Lietuvoje jau XV amžiuje, kuomet buvo reikalas vienoje vietoje laikyti visus dokumentus, turinčius didesnės medžiaginės reikšmės. Jų apsaugojimui jau anksti imtasi griežtų priemonių, 1420 m. buvo įsakyta aktus laikyti po trimis spynomis, kurių raktai vienas buvo laikomas pas vaivadą arba seniūną, kitas pas teisėją, trečias pas raštininką. Tuo būdu nė vienas jų savarankiškai prie aktų negalėjęs prieiti. Antras (1566 m.) ir trečias (1588 m.) Lietuvos statutai reikalavo be to, kad kiekvienas tų trijų raktų laikytojų uždėtų ir savo antspaudą. Tas pats trečias statutas reikalauja, kad kiekvienoj apskrityje, kur yra žemės teismas, būtų rastas ir atatinkamai apsaugotas archyvui butas. Tokios vietos buvo mūro pilys, mūro bažnyčios ir cerkvės. Kur buvo statomi atskiri archyvams rūmai, senai jų statymui buvo pritraukiami gyventojai, apdedami specialiniais mokesniais.

Vaivadoms ir seniūnams buvo pavedama specialiai archyvus saugoti statant tam tikrą apsaugą. Vietos gi seimeliai kartkarčiais skirdavo revizijas aktų knygoms patikrinti ir sutvarkyti. Knygos iširusios ar nudėvėtos buvo perrašomos. Lietuvos archyvuose greta dokumentų siuvimo į knygas plačiai vartojo ir taip vadinamus fascikulus — rišulius dokumentų, vienodai sulenktų ir kartu sudėtų.

Centriniam Valstybės archyve, taip vadinamoje Lietuvos metrikoj, buvo sudedami dokumentai išėję iš Valstybės raštinės. Čia greta dokumentų valstybinės reikšmės buvo įnešama ir daug privačių aktų—teismo sprendimai, testamentai ir t. t. Visos aktų knygos buvo laikomos iždinej kartu su arsenalu ir valstybės pinigų turtais.

*) Sekta И. А. Маяковскій Архивное наслѣдіе русскихъ земель въ Литовской Руси и архивы Литовско - Русскаго государства „Архивные Курсы" Лекціи, читанныя въ 1918 году II. Петр. 1920 p. 105—110.

Karai, kurių terenu Lietuvos valstybei teko būti XV—XVIII amžiuje sunaikino daugybę vietos archyvų. Per Bagdono Chmelnickio sukilimą daugely vietų valstiečiai tyčia naikino dokumentus, kad ponai negalėtų vėliau įrodyti savo privilegijų žemėms. Jonušui Radvilai didžiajam, tuomet dar laukó etmonui paėmus 1651 metais Kievą, sudegė didelė miesto dalis kartu su buvusiais tenai archyvais. Per karus su rusais ir švedais XVII amžiuje daugybė archyvų buvo išplėšta ir kartu su bibliotekomis išvežta Maskvon ir Švedijon.

Prie archyvų naikinimo nemaž buvo prisidėjęs ir visokių dokumentų falsifikavimas įrodyti visokioms tikroms ir tariamoms teisėms. Čia paprastai padėdavo ir archyvų prižiūrėtojai. Todel 1725 m. seimas buvo nutaręs bausti mirties bausme visus archyvų prižiūrėtojus, kurie leis dokumentų falsifikavimą. Ypatingai daug buvo falsifikuojama dokumentų pirmoj XIX amžiaus pusėje, kuomet rusų valdžia buvo pareikalavusi iš visų bajorų jų bajorybės teises įrodyti. Tuo laiku Lietuvoje buvo susidariusios ištisos netikrų dokumentų fabrikos. Ir tais dokumentais naudojosi netik bajorai, bet ir valstiečiai, kad gautų progos iš baudžiavos ištrūkti. XIX amžiaus pradžioje tokiais dokumentais stengėsi pvz. išeiti į bajorus keli šimtai Šiaulių ekonomijos valstiečių.

Nukariavus Lietuvą rusams, daugumas vietos archyvų buvo išvežta Rusijon, ten sukrauta visokiose įstaigose ir tuo laiku daugybė svarbių istorinių dokumentų dingo. Tik viena Lietuvos Metrika šiaip taip išliko Peterburge, vėliau Maskvoje.

V. B—ka.

1921 m. mirtis pakirto Žemaitę-Žimantienę ir d-rą Jurgį Ralį „Odisėjos“ vertėją. Apie juos nerašysime— jų biografijos plačiai visur aprašytos buvo.

Atėjo žinia, kad bene 1921 m. Rusijoj mirė

Silvestras Baltromaitis.

Gimė 1841 m. buv. Kauno gubernijoj. Ilgus metus tarnavo Peterburgo Viešojoj bibliotekoj bibliotekoriaus padėjėju. Mirė Rusijos kaime, susilaukęs žilos senatvės ir nemokėdamas taikintis savitoms Rusijoj gynenimo sąlygoms.

Plačiausiai žinomas savo „Сборникъ библіографическихъ матеріаловъ для геоdaфіи, исторіи, исторіи права, статистики и этнографіи Литвы съ приложеніемъ списка литовскихъ и древнепрусскихъ книгъ съ 1553 по 1903 г. (dvi laidos). Nežiūrint didelių trūkumų, šioji knyga ir lig šiol yra vienintėlė Lituanicos bibliografija. Išleidęs ją 1904 m. S. B rinkęs dar jos papildymų, kurie kai kur yra „Knygų“ sunaudojami. Be šios bibliografijos, buvo kiek straipsnių parašęs žurnalui „Živaja Starina“ irgi daugiausia iš lietuvių bibliografijos srities. Taip pat, tik spaudą leidus, išleido Anderseno pasakų vertimus lietuvių kalba. Vertimas netikęs.

Nors žmogus neaukšto išsilavinimo, tačiau dirbdamas sunkiausią ir juodžiausią literatūros darbą—bibliografiją, užėmė savarankią vietą mūsų moksle. Kaip bibliotekininkas buvo nepamainomas patarėjas visiems lietuviams Peterburge dirbusiems.

Antanas Levickis
(Jadwihin Š.)

1922 m. vasario 14 d. gudų literatūra nustojo vieno savo seniausiųjų darbuotojų. Vilniuje, lietuvių poliklinikoje, mirė 52 metų Antanas Levickis, rašęs slapyvardžiu Jadwihin Š. Miręs buvo Dunin-Marcinkevičiaus mokinys. Pradėjo rašyti 1891 metais, verzdamas Garšino „Signalą“.

Pasibaigus revoliucijai 1905 m. daug rašęs Vilniuje gudų laikraščiuose „Naša Dolia“ ir „Naša Niva“; kokį laiką Minske redagavęs gudų žemės ūkio mėnesinį l-tį „Sacha“.

Dalis Levickio kūrinių išėjo atskiromis knygutėmis: „Dzied Zawała“ (1909 m.), „Biarozka“ (1912 m.) ir „Wasilki“ (1914 m.). Prieš pat mirtį išleido savo „Uspaminy“ iš Maskvos studentų riaušių laikų gale 80 metų, kuomet jis pats Maskvoje mokesi.

Palaidotas Vilniuje Rasos kapuose.

Š. m. „Karyje" įdėti jo apysakaičių vertimai iš rinkinio „Wasilki": „Žaizdos", „Mokytas bulius", „Šuns tarnyba", „Žmogus"—vertė J. Štuopis. *A. R.*

Jonas Vazovas

(1850—VI—27 — 1921 m. IX—22).

1921 m. rugsėjo 22 d. mirė garsiausias bulgarų poėtas Jonas Vazovas. Gimęs 1850 m. birželio 27 d. Sopose Bulgarijoj, jis savo jaunas dienas pašventė Bulgarijos išvadavimui iš po turkų jungo. Nuo 1870 m. gyvendamas Rumunijoj jisai užsiėmė literatūra ir rengė savo tėvynėj sukilimą. Kuomet 1877 m. Bulgarija liko nepriklausoma, jisai ir savo kūryba ir praktikos darbu visas įsitraukė Bulgarijos kultūros atstatyman. Tada jis ir kuria daugybę veikalų, kurie davė jam ne tiktai pirmutinę vietą savo krašto rašytojų tarpe, bet jo vardą padarė garsiu ir visam kultūriniam pasauly. Apysaka „Po jungu", kurioj jisai piešė bulgarų tautos kankynes po turkais, buvo išversta veik į visas Europos kalbas.

Del savo kūrybos įgijęs teisingai Tautos poėto vardą.

Lietuvių kalboje žinome tik vieną vertimą — Dukters Piloto (vertė V. Ka) įdėtą „Lietuvių Balso" Nr. 19/20 1905 m.

KRITIKA

Bibliografija.

Dr. W. *Hahn* Bibliografja bibliografii polskiej. Lwów 1921 p. 273.

Knyga būtinai reikalinga kiekvienam lietuviui mokslo darbininkui, nes paduoda lenkų bibliografijų bibliografiją visų mokslo sričių, kur daug vietos buvo visados pavedama Lietuvai. Iš tokių bibliografijų bibliografijos kitose kalbose labiau žinomos: dr. Petzoldo Bibliotheca bibliographica Leipzig 1866, L. Valle'e Bibliographié des Bibliographies Paris 1883 ir 1887 m., H. Stein'o Manuel de bibliographie générale Paris 1897, A.G.S. Josephson'o Bibliographies of bibliographies Chicago 1901, 2 laida 1913.

Istorija. Literatūra.

D-ras Jonas *Basanavičius* Iš Palangos istorijos. „Vilniečio" leid. Vilnius 1922 „Žaibo" sp-vė p. 52.

Savo krašto pažinimas, —tai kiekvieno piliečio priedermė. Krašto pažinimu viso pasaulio mokyklos pradeda mokslą. Tam reikalui kuriamos draugijos, leidžiami laikraščiai. Vien mes šiuo atžvilgiu atsilikom. Net neturim pilno Lietuvos geografijos vadovėlio nei pradedamosioms nei vidurinėms mokykloms. Tiktai ir turime vieną vadovėlį aukštesniajai mokyklai. Buvo prie Mokslo Draugijos Kauno skyriaus susidariusi Tėvynės tyrimo Komisija, tačiau ir ji darbo neparodė. Taigi kiekvienas bandymas mūsų atskirų vietų istoriją nušviesti turi būti čia ytin sveikintinas.

Lietuvių kalba savo miestų istorijos kaip ir neturime. Be labai turiningos, kad ir senos vysk. Valančiaus „Žemaičių vyskupystės", be „Mūsų Senovėj" išspausdintos Biržų ir Liškevos monografijų ir Seinų vyskupystės dalinio aprašymo „Vadove" prieš karą — rodos daugiau nieko ir neturėsime. Net neturime nei Vilniaus (jei neskaitysime bevertės „Praeities Vilniaus") nei Kauno miestų aprašymo. Kas nori mūsų miestų ir miestelių istoriją pažinti, turi medžiagos ieškoti lenkų, rusų ir vokiečių kalba. Taigi mums ypatingai brangus dr. Basanavičiaus bandymas duoti pirmą knygą apie Lietuvos miestą. Del prijungimo prie Lietuvos Palangos — jis jąją ir išrinko savo darbo objektu.

Rašydamas autorius sunaudojo visą jam žinomą spausdintą medžiagą, ne praleisdamas nė mūsų dabartinių laikraščių straipsnių. Beto sunaudojęs ir dokumentinę medžiagą — spausdintą Vilniaus Archeografinės Komisijos ir S. Daukanto išrinktą iš Lietuvos Metrikos ir esančią Lietuvių Mokslo Draugijos archyve. Tačiau prieinama autoriui medžiaga jam nepavyko plačiau nušviesti Palangos istorijos iki XVI am. Tik šiuo amžiumi pradedant jis surado gausesnės medžiagos, ypatingai apie įsteigimą Šventosios uosto ir šventojo miesto—

arba Jono Magdeburgo, kaip jis oficialiai kartais vadinamas buvo. Del šio įsteigto 1638 m. miesto autorius paduoda netik surastos jo medžiagos santrauką, bet ir kai kuriuos ištisus svarbesniuosius dokumentus. Atitaiso jisai ir klaidą, kurią sąryšy su Šventosios uosto statymo sumanymu mūsų laikraščiai nekartą darė — būk šis miestas turėję Elijos vardą. Tuo tarpu šį vardą nešiojęs Palangos uostas savo šiaurės dalyje.

Gaila tik, kad autorius nenušvietė Palangos valstiečių sukilimų—vieno XVI amž., kurį kiek liečia Voigtas, ir antro XVIII amžiaus galo, kuriam nušviesti būtų medžiagos radęs kad ir tos pačios Vilniaus Archeografinės Komisijos leidiniuose, autoriaus nesunaudotame vėlesnių laikų Palangos inventoryje. Nerandame čia medžiagos nušviesti ir įdomiam faktui „Dziennika Wileńskio" pradžios XIX amž. aprašytam, kaip vienas Palangos gyventojas lietuvis buvo vienas pats jūroje paėmęs nelaisvėn prie Palangos priešo laivą.

Knyga tikimės sudarys panašios rūšies miestų monografijų pradžią.

Jono *Jokūbauskio* Tautiniai santykiai Lietuvoje ligi Liublino unijos. Versta iš lenkų kalbos. Vilnius „Vilniaus" leidinys 1921. p. 87.

J. Jokūbovskis Tautybių santykiai Lietuvoje prieš Liublino uniją. Vertė J. Jablonskaitė-Petkevičienė. Kaunas (spausdinta Leipcige) 1921 p. 94.

Du vienos knygos vertimai vienais metais! Ar ne perdaug? Tačiau pati knyga yra tiek įdomi ir platesnei mūsų visuomenei, kad stebėtis tiem dviem leidiniam netenka. Šios knygos išvados jau yra įėjusius į mūsų istoriografiją ir prisavintos istorijos ir istorikų. Nes tai buvo bene pirmoji knyga, kuri stengėsi teisingai nušviesti lietuvių tautinio elemento rolę Lietuvos valstybėje iki pusės XVI amžiaus.

Tai pavyko autoriui atlikti ištraukiant aikštėn faktinę medžiagą, kuri, kad ir buvo kitiems istorininkams žinoma, bet ar tyčia jų nebuvo liečiama, ar nebuvo teisingai įvertinama. Toji medžiaga, tai pirmiausia 1528 m. Žigimanto Augusto įsakymu sustatytas sąrašas nurodąs, kiek kiekviena apskritis, žemė, ponai ir kunigaikščiai turi karui pristatyti raitųjų kareivių. Nežiūrint, kad gudiškos Didž. Liet. Kunig. dalys užimdavo kelis kart didesnį plotą, už lietuviškas, tačiau gyventojų jos turėjo mažiau už lietuvių dalį. Visoj Kunigaikštijoj buvo arti 64% lietuvių. imant gi ir priklausomas žemes — buvo ne mažiau 50% lietuvių. Kitaip sakant, griežtai priešingai daugumos rusų ir lenkų istorininkų tvirtinimams.

Didesnę gi dalį knygos užėmė Lietuvos metraščių nušvietimas.

Autorius plačiai duoda jų atsiradimo istoriją ir turinį ir stengiasi įrodyti, kad Vytauto laikais pradedant buvo Lietuvoj susidariusi ir skirtina Lietuvos valstybiniai-tautinė istoriografija, neturinti nieko bendra nei su rusų nei su lenkų istoriografija. Tais laikais atsirado ir visos Lietuvos istorijos legendos, nes stengtasi įrodyti, kad lietuvių tautos kilimas buvęs neblogesnis už kitas tautas.

„Vilniaus" vertimas nors ir silpnesnis, bet plačiai publikai tinkamesnis, nes Šviet. Min. leidiny 1576 m. Lietuvos Kunigaikščių Kronikėlė paduota lotynų tekste, „Vilniaus" gi leidiny lietuvių vertime.

M. Biržiška Lietuvių dainų literatūros istorija I. L. M. Dr. leidinys. Vilnius „Žaibo" s-vė. 1919 p. 115.

Vienintelis mūsų literatūros istorijos tyrinėtojas šiame darbe davė mūsų dainų ir jų literatūros istoriją nuo seniausių išlikusių žinių iki XVIII amž. galo. Pradėjęs savo literatūros istorijos tyrinėjimo darbą mūsų rašytos ir spausdintos literatūros medžiagos rinkimu, davęs jai bendrą apibrėžimą ir sutvarkęs, autorius galop susidūrė su mūsų liaudies kūryba. Ir čia jo darbo artimiausia kryptis galutinai nusistovėjo. Liaudies kūryba davė tiek neišsemtos įdomiausios medžiagos, atvėrė autoriui tokių neišsemiamų liaudies fantazijos darbų, jog nuo to laiko jis tik ir duoda mums vieną po kitos iš šios srities monografijas. Šioji buvo pirma.

Autorius savo studijas buvo pradėjęs kritingai tirdamas visa, kas buvo žinoma mūsų ir svetimiems rašytojams apie lietuvių dainas ir šiame darbe to tyrinėjimo rezultatus turime. Jie nebaigti, nes baigiasi tik Rėza, tai yra XIX amžiaus pradžia. Kitą dalį XIX amžių—jis žada duoti vėliau. Tik ir šita dalis yra mums be galo įdomi, nes atveria plačiai publikai nežinomus mūsų kultūros praeities lapus.

Čia turime ir semiamų iš išlikusių metraščių raudodainių XVI—XVII amžiaus ži-

nių apie mūsų raudas, grynai pripuolamai išlikusis XVI ir XVII amžiaus rašytojų darbuose mūsų dainų fragmentas, atskirus dainų motyvus Duonelaičio raštuose, vokiečių šviesuomenės susidomėjimą lietuvių dainomis XVIII amž. ir galop platoką raštą apie Rėzą, kuris galutinai atrado lietuvių dainas visai kultūrinei Europai ir buvo pirmu jų sąmoningu, atsidavusiu rinkėju.

Del šios knygos negalima rašyti trumpai — ją kiekvienas šviesuolis turi pažinti, įsiskaityti ir per ją užsidegti mūsų tautos kūrybos studijoms.

Arturas Rin—das.

Gamtos mokslai.

T. Ivanauskas Gamtos paminklai ir jų klausimas Lietuvoje. Kaunas 1921 m. Valstybės spaustuvė p. 23.

„Besiveisdama nepaprastu greitumu, nukariaudama vis naujas ir naujas sritis, žmonių veislė išnaudoja savo egoistiniams tikslams visa, ką tik savo kely randa, keisdama savaip ir pavergdama gamtą". Ir toliau autorius trumpais, aiškiais vaizdais piešia, kaip tat šios dienos žmogus yra pakeitęs kone visą žemės vaizdą. Visuomenei tenka kalbėti dabar tik apie tai, kaip išgelbėti likučiai senovinės gamtos, kur ji dar išliko, kad bent kiek mokslo reikalams gauti supratimo apie gyvenimo sąlygas tenai, kur žmogaus plėšri ranka nepasiekė dar gamtos.

Toliau pasakojama, kaip dabar užsieniuose vedamas gamtos apsaugos darbas. Atskirais kraštais aprašomi atskiri rezervatai — nepaliečiami gamtos paminklai. Jellowstono parkas, medžiojamų gyvulių atsarga rytų Afrikoj. Aprašomas apsaugojimo priemonės nykstančių gyvulių rūšims ir iš ekonominio atžvilgio. Tokios rūšies yra kai kurių Š. Amerikos pajūrio salų rezervatai, Sibire—Sajanuose, Barguzine ir Kozyr — tuke. Tačiau šie paskutiniais metais naikinami didžiausiu įtempimu.

Taip pat karo metu ir tuoj karui pasibaigus liko visai išnaikinti stumbrai Beloviežo girioje, o dabar ir pati giria galutinai iškertama. Jai aprašyti autorius užleido nemaža vietos, nes tas rusų rezervatas buvo geriausias įrodymas, kaip nereikia gamtos globoti, kad reikia rezervatus sudarant palikti visa gyvija jų grynoj, neglobojamoj kovos del būvio padėtyj.

Aprašęs padėtį už Lietuvos sienų, autorius iškelia Lietuvos rezervatų klausimą, ytin mokslui svarbų, atsimenant, jog Lietuvos gamta atvaizduoja kur senesnę gadynę, negu Vakarų Europos. Prie tokių būsimų rezervatų autorius priskiria: 1) Rudnikų girią, Gudų šalį (Ruska pušča Gardino apskrities šiaurėje), Kazlų Rūdos mišką, Šepetos balą prie Kupiškio, Marvenkos slėnį ir Nemuno salą prie Neries žiočių.

Nors Rudnikų girios ir Gudų šalies apsaugojimas mums yra ateities klausimas, tačiau visas autoriaus nurodytas vietas nepriklausomos Lietuvos plote laikas būtų jau dabar apsaugoti, nes kiekviena diena čia įneša nenorimų atmainų.

J. Kriščiūnas Geologijos ir mineralogijos vadovėlis su kristalografijos priedu. Aukštesniųjų mokyklų kursas. Šviet. Min. leidinys. Tilžė 1921. Otto v. Mauderodė p. 148.

Šiuo vadovėliu užkišta dar viena mūsų mokyklų literatūros spraga. Čia duodama tiek žinių iš mineralogijos, geologijos ir kristalografijos, kiek tai mūsų aukštesnėms mokykloms buvo reikalinga. Tačiau mokykloms ir pats šis mokslas bus naujiena— neturėdami tinkamų vadovėlių ramiausiai buvome išbraukę mineralogiją su geologija iš mokyklų programų.

Duodamas trumpą šių mokslų atvaizdą, autorius kur tik gali iliustruoja pavyzdžiais iš Lietuvos semtais. Tačiau tenka gailėtis, kad nėra padavęs Lietuvos istorinės geologijos vaizdo, kaip tat pvz. buvo padaręs Latvių mokykloms K. Ašmans savo „Latvijas un vispahreja geologija" (Riga 1921 m.). Be abejo mokiniams toksai vaizdas duotų daugiau, negu visos teorinės kalbos. Ir tą vaizdą, kaip ir visą istorinės geologijos dalį reikėjo iliustruoti žemėlapiais. Čia gi duota tik vienas — geografijos vodovėliuose pasikartojęs Europos ledo gadynėje vaizdas.

Tačiau ir šios trumpos iliustracijos nėra pilnos. Pvz. kalbėdamas apie ozokeritą (p. 71) autorius nemini apie jo atradimą Lietuvoje karo metu ties Joniškiu, apie Lietuvos paviršiaus kilimą šiaurėje ir slugimą pietuose dabarties laiku ir t. t.

Yra mažų taisytinų klaidų. Pav. ne Samių kyšulys, bet Samių pusiasalis (p. 71), Silezijos ir Vakarų Galicijos Austrijoj nebėra (p. 64), netinka iliustracija p. 23 su lenkišku parašu „spat islandzki"; p. 35 Reino krioklys pavadintas „kriokliu vardu Re-

nu", matyti todel, kad Bzovskis, kuriuo autorius rėmėsi, kaip lenkas upę Reiną vadina lenkiškai „Ren". Paprastai dabar sakoma ne Prūsų Lietuva, bet Mažoji Lietuva (p. 71); ne tik kovos įrankius gaminta iš titnago, pav. minimas autoriaus peilis jokiu būdu kovos įrankiu negali būti pripažintas, nes jis del savo mažumo galėjo būti vartojamas vien tik valyti gyvulių kailiui (p. 93). Akmens žmonių kultūros amžių dabar paprastai dalija ne į dvi, bet į tris dalis — seniausias eolitas—amžius netašyto akmens (p. 93).

Nepasiliko autorius nepagautas ir mūsų manijos terminologicos. Pav. p. 56 ir 57 kalba apie Saaros dykumą (greta Saharos p. 25); įveda ciniją ir ciniečius (p. 59, 72), kuris jau bus trečiu vieno ir to paties krašto pavadinimu, greta kyniečių ir chiniečių. Vis tat žinoma smulkmenos, lengvai pataisomos kitose to paties veikalo laidose, kurių be abejo patsai vadovėlis susilauks.

N. Rubakin Apsakymėliai iš gyvulių gyvenimo. Vertė J. Norkus. „Varpo" b-vės leid. K. 1922. „Varpo" s-vė p. 112.

Čia svarbus įnašas mūsų populiarei literatūrai. Šiuo atžvilgiu Rubakino vardas yra plačiai žinomas. Dabarties metu net susidarė specialė Amerikiečių leidimo draugija, kuri vien tiktai leidžia Rubakino raštus visomis pasaulio kalbomis. Rubakinas turi savo minusų, tačiau neišvengiamų pas visus mokslo populiarizatorius:—jam labai ir labai kartais ginčijami mokslo klausimai yra neginčijami, neabejojami dėsniai. Bet šitame veikalėly tokių ginčijamų klausimų neperdaug tėra. Pav. klausimas iš kur paukščiai taip puikiai randa kelią kas metai lėkdami į šiltus kraštus ir iš jų grįždami. Čia jis pasako tik, kad paukščiai vienas nuo kito įpranta. Taip pat (p. 9) jis nevisai teisingai tvirtina, kad „visi paukščiai keliauja savais keliais". Tuo tarpu yra ir bendrų paukščių kelių ir jų sustojimo vietų, kaip pav. Rasytė Kopose.

Knygutės turinį sudaro apsakymėliai apie tat, kaip gyvuliai gelbisi nuo bado, šalčių ir karščių, kaip jie ieško maisto, kaip dirba, kariauja ir trobesius stato, kaip jie rūpinasi savo vaikais, galop kaip jie keliauja.

Vertimas gražus ir lengvas. Be reikalo tik vertėjas kai kur neištaisė autoriaus su jo sena rusų matų sistema, kuri jau Lietuvoj iš apyvartos išeina, ar paliko, kad Lifliandija įeina Rusijos sąstatan (p. 22) ir kitas smulkmenas.

Geografija.

Žieduonis *Indra* Latvija. Vertė A. Kelmutis. Kaunas, Valstybės spaustuvė 1921 p. 40.

Knygutė trumpai ir įmanomai aprašo Latvijos geografinę padėtį, gyventojus, istoriją, valstybės susikūrimą, šalies turtus, žemės reformą ir ūkio kultūrą, pramonę, prekybą ir laivininkystę, kultūrą ir švietimą, Rygos m., Latvijos ateitį ir jos santykį su kitomis valstybėmis. Knygutė rašyta svetimtaučiams, taigi šen ten kiek pagražindavo tikrąją dalykų padėtį; bet latviai del to nerūgos—be to, savo kalboje jie turi ganėtinai raštų, kurie jiems jų kraštą aprašo. Ne taip yra su mumis. Svetimiems prirašėm vokiečių, prancūzų, anglų kalboms apie Lietuvą storiausius tomus, radom tam reikalui lėšų, patys gi savo kalboje beveik nieko apie savo kraštą neturim. Mat ir čia esame originalė, viršun kojomis stovinti tauta...

Visgi vertėjui ačiū, kad davė mums galimybės tiksliau mūsų artimiausią kaimynę pažinti, nes ir jos nežinojom. Vertimas (iš esperanto) atliktas sąžiningai; net perdaug: mūsu Nemunėlį matyti latviai, sekdami vokiečius, vadina Memelė; vertėjas taip ir pavadino jį, užmiršęs visiškai apie kokią čia upę kalbama. Tai gal ir Nemunas virstų pas jį Memeliu?

Šia knygute, be abejo, be plačios publikos pasinaudos ir mokytojai, kai jiems teks supažindinti mokiniai su Latvija.

A. Kruberis, S. Grigorjevas, A. Barkova, S. Čefranovas ir G. Ivanovas. Geografijos pradžia. Ketvirtasis, B. Masiulio pataisytas, leidimas. Švyt. V. K. (sp. Tilžėje) 1921. p. 120.

Vadovėlis monopolinis — konkurentų kaip ir neturi—taigi plačiai vartojamas tiek vidurinėse, tiek pradžios mokyklose. Ir faktinai nei vienoms, nei kitoms visiškai netinkąs. Nes, svarbiausia, duodamas šiokios tokios medžiagos iš fizinės geografijos, jis visiškai nesupažindina vaiko su jo tėvyne, su Lietuva, neaiškina vaikui visų fizinės geografijos sąvokų žinomais jam savo krašto vaizdais. Keletas įvestų vadovėlin pa-

vadinimų lietuviškų upių ir ežerų žinoma padėties nemaino, nes šie pavadinimai ne tik ne visa geografija, bet net atvirkščiai — visai ne geografija. Tačiau, neturėdami kito vadovėlio turime ir šiuo vadovėliu tenkintis, juoba kad ir kitos mūsų mokymo darbo šakos ne daug geresniais, kartais net blogesniais vadovėliais tenkintis turi.

Yra ir klaidų. Pav. vaikas mokamas, kad yra penkios pasaulio dalys—tuo tarpu yra jų mažiausia šešios — su Antarktija, ar net septynios, jei Pietų Ameriką skaityti atskira dalim. Vandenynų gi ne penki, bet trys teliko, nes Žiemių Ledinuotasis vandenynas (dabar jūra) laikomas Atlanto vandenyno, dalim pietų gi Ledinuotojo vandenyno, nustačius Antarktijos žemyną, jau nebliko. Praleisti Transgimalajų kalnai. Kiti terminų naujumai taisytojo įvesti ne visai tikę. Neteisingai nustatoma, kas tai yra tauta, valdžia, valstybė, monarkija, respublika ir daug kitų netobulumų. Tačiau vadovėliu dar galima naudotis, nors ir tenka geisti, kad greičiau jam susirastų tinkamas konkurentas. Nuo kitų tų pačių autorių geografijos vadovėlių lietuvių kalboje gerai skiriasi tuo, kad turi daugybę paveikslėlių. Nors tai daugiausia ne rusų originalų paveikslėliai, tačiau kartais pamokos vaizdavimui tinka.

Dei aklo sekimo rusų vadovėlių nuliniu dienovidiniu skaitomas Ferro salos dienovidinis. Tačiau mūsų vaikai, kaip ir visos Vakarų Europos, žino vien tik žemlapius, kur dienovidiniai nuo Greenvicho skaitomi. Vadovėlis tuo atžvilgiu tik vaiką klaidina.

Georg *Stichler* Allgemeinbildende Geländübungen für die Jungmannschfat. Leipzig 1919 m. p. 58.

Stichlero knygelė turi tikslo padėti jaunuomenės auklėtojams (ir sumanesniems auklėtiniams) pašalinti jaunuoliuose per didelį įgimtą proto ir kūno lėtumą bei nerangumą, taikinant gi prie kaimiečių stačiai liurbiškumą, išdirbus suderintą sielos, proto bei kūno miklumą bei vikrumą. Tasai tikslas savaime yra visai tautai svarbus, bet ypač yra reikalingas prirengti armijai geresnių naujokų.

Autorius nurodo, kaip lavinti kūno jautimai, ypač matymo bei girdėjimo; moko sąmoningai žiūrėti ne tik akimis, bet kartu ir protu; duoda patarimų, kaip išdirbti akylumas, akių aštrumas, kaip sekti įvykiai ir reiškiniai; kaip akių atmintis išmiklinti; duoda nurodymų pratinimams matyti ir girdėti dieną ir naktį; moko nujausti ir griežtai nustatyti kryptį, atstumą, upės, vėjo, traukinio, automobilio greitumą; miško, bokšto, kalno aukštį, upės plotį, ir spręsti panašius klausimus kaip vietoje, taip ir iš žemėlapio. Moko ne sausai, ne ilgais išvedžiojimais, bet gyvai, prisitaikinęs prie klausytojų amžiaus, pavyzdžiais, brėžiniais, nurodydamas visą eilę tinkamų žaidimų. Panašus dalyko ėjimas, kaip ir sportas, išdirba mokiniuose proto ir kūno energiją, savo jėgomis pasitikėjimą, daro įdomesnę gamtos, fizikos ir matematikos mokslų pradžią, artina jas prie gyvenimo.

Praktikoje kartą teko susidurti su mūsų jaunuomenės šiuo atžvilgiu atsilikimu. Rusų ir, savaime aišku, jaunojoje mūsų mokykloje, mokslas neina toliau knygos ir keturių klases sienų, retai pasiekia mokyklos sodnelį ar kaimo apylinkę. Gi savo valsčiaus ar apskrities gamtos bei geografijos mokiniai niekados negirdi; gerai jeigu dar pradedama nuo Lietuvos, gi dažniausiai „Azija, Afrika ir Amerika". Daug tam yra priežasčių, bet faktas lieka faktu, kad mūsų mokyklos gamina ne gyvus pilnus energijos darbininkus, bet kandidatus į raštininkus ar tokiuos pat mokytojus. Užtat vyrukas įšėjęs 4 — 6 klases pasirodo nei kartą nėra atsidėjęs proto akimis pažiūrėjęs į dangų, nėra savarankiškai patikrinęs žvaigždžių judėjimo, be kalno nežino kitų paviršiaus nelygumų, nenumano, kurio aukščio esti mūsų kalnai ir apskritai jo mokslas yra abstrakcinis.

Knygutėje gana platus skyrius pavestas vietos daiktų ir reginių piešimo mokymui. (Piešimas, kaip sielos ir proto lavinimo priemonė yra būtinas dagi pradedamosiose vokiečių mokyklose.) Čia vaizdais aiškinama vietoje linija, konturas, siluetas, nurodoma daikto skaldymas į dalis, matavimo būdai piešimui, pirmieji perspektyvos jautimai ir dėsniai. Taipogi piešimas skubotas ir iš atminties. Čia ypač yra daug pavyzdžių.

Antroji dalis, kurios rankose neturėjau, sprendžiant iš pagarsinto turinio, turi kiek siauresnį uždavinį: visopusiai išaiškinti svarbesnių vietos daikių reikšmę, išmokyti skaityti, suprasti ir naudotis žemėlapiais, kas svarbu moksleiviams—ekskursantams, skautams žvalgams ir šiaip norintiems pagilinti krašto geografijos bei topografijos žinias.

Knyga del specifiniai vokiškų pavyzdžių, vaizdų ir bendrai medžiagos vertimui netinka, bet patariama ji sulietuvinti, pritaikinant mūsų gyvenimo savybėms.

Inž. Dirmantas.

M. Šalčius Kaip susikūrė Jungtinės Amerikos Valstybės. Istorijos brėžiniai. „Kultūros" bendrovės leidinys. Šiauliai (spausdinta Leipcige) 1922 m. p. 35.

Greta dviejų kitų tos pačios „Kultūros" leidinių: *G. K.* Kaip gyvena norvegai ir *Č. Darvino* Tarp pietų Amerikos gyvulių, — ši knygutė yra svarbus įnašas į mūsų populerę literatūrą, kurios taip stingame. Del savo turinio ji verta didžiausio išsiplatinimo, nes lig šiol apie Ameriką, su kuria mus riša daugybė kraujo ryšių, neturėjome knygų, žmonėms suprantamų.

Čia trumpais, aiškiais vaizdais, gausiai iliustruotais daugybe dailiai atliktų paveikslėlių ir dviem žemlapėliais piešiamas Amerikos gyvenimas nuo pat jos atradimo iki mūsų laikų. Rašoma labai įmanomai, visiems suprantamai.

Teko pastebėti tik šių mažų trūkumų. Pusl. 6 autorius kalba, kad iki 1492 m. Europos žmonės visai nežinojo, kad yra Amerika. Pamiršo, kad jau 982 m. mūsų eros Erikas Rauda buvo atradęs Grenlandiją, o 1000 met. jo sūnus Leif pasiekė šiaurės Amerikos krantus, kur 1003 m. buvo jau įsteigti dabartiniam Naujosios Šotlandijos pusiasaly pirmieji naujokynai — Hellulandas, Marklandas ir Vinlandas (plg. O. Kende Handbuch der geographischen Wissenschaft Berlin 1921 p. 14).

Žemėlapių p. 4 ir 17 vietų pavadinimai rašomi kitaip, negu tekste. P. 18, rašydamas apie nepriklausomybės karo priežastis, štampų įstatymą aiškina kaip įstatymą apie paštų markes. Gi pašto markės atsirado kur vėliau. P. 26 ir kituose, vieton visose mokyklose vartojamo negro rašo nigerį. Kai kur matosi perdidelis entuziazmas aprašant dabartinę Amerikos padėtį.

Bet vis tai mažmožiai, neišvengiami kiekvienoj knygoj.

Knyga išleista gražiai kaip visi „Kultūros" leidiniai. Tuo žymiai skiriasi nuo kitų knygų, kurios dabar mūsų rinkoj pasirodo.

Matematika. Fizika.

M. Krivickio Skaičiaus pradžiamokslis. Laisvai vertė Esmaitis. Lietuvių Mokslo Draugijos leidinys. Vilnius „Švyturio" b-vė 1920 p. 76.

Šis vadovėlis kažin kodel lyg nepastebėtas mūsų mokytojų. O gaila. Tai vienintelis dabartinių prad. aritmetikos vadovėlių, kuris turėtų rastis kiekvieno pradžios mokyklos mokytojo rankose. Pradedąs mokinys rankų darbais — piešimu, lipdymu, popierinių daiktų dirbimu, pasikalbėjimais — l i n k s m a i, giliai ir greit išmoks visų veiksmų iki 100. Čia mokslas ne vargas, bet linksmas darbas, kuris ypatingai patrauks prie mokslo kiekvieną vaiką ir duos nurodymus mokytojui, kaip ir toliau ta pačia kryptim mokslą vesti.

Vadovėlis verstas iš rankraščio, taigi yra pilnai orginalis. Jo vienas trūkūmas, kad čia nesunaudota plati medžiaga lietuvių liaudies kūrybos. Bet tai suprantama — ne vien lietuvių vaikams jis buvo rašomas. Be to pačiam mokytojui lengva trūkumai pašalinti: jog čia iš mokytojo aklo sekimo nereikalaujama, atvirkščiai dar paskatinama jo šiuo atžvilgiu iniciatyva.

Inž. *K. Sakenio* Fizika.

I Dalis. Mechanika—Šilima. II Dalis. Magnetas—Elektra ir III Dalis Šviesa—Garsas. Energija ir Darbas.

„Šryturio" B-vės leidinys. 1920 m. (I d. Lietuvių Mokslo Draugijos).

Tai pirmas fizikos vadovėlis lietuvių kalba. Pirmi ledai pramušti. Neturtingi mes esame vadovėliais, bet yra dalykų, kuriems paruošta 1—2 ir daugiau vadovėlių. Leisdamas autorius naują vadovėlį stengiasi užkišti pirmojo spragas bei trūkumus. Todel lauksime naujo veikalo iš fizikos. Čia norėčiau nurodyti bendrais bruožais šio vadovėlio trūkumus. Maždaug visi mūsų vadovėliai versti yra iš svetimų kalbų. Daugumoje jie buvo taikomi mokykloms, kurios skiriasi nuo mūsų mokyklos; tai bent galima pasakyti apie Inž. K. Šakenio fiziką. Viduriniai mokyklai (I koncentras) ji neįmanoma, aukštosios gi nepatenkina, nes duoda per maža. Medžiaga padalyta šiuo būdu: I dalis—Įžanga. Mechanika. Skysčiai. Dujos. Reikalingiausios žinios iš chimijos. Šilima. Mateorologijos dalykai. II dalis—Magnetas ir Elektra. III dalis—Šviesa. Garsas. Energija ir Darbas. Praleistas primiausia skyrius apie kietuosius kūnus. Jeigu kalbama apie skysčių ir dujų savybes, tai kodel jų nepa-

minėti kietuose kūnuose (sudėtis, kietumas, stingrumas, spūdumas). Baigus pagrindines žinias iš mechanikos, vertėtų apie tai pakalbėti.

Nevisai aišku, kodel manoma pirmiau dėstyti magnetas ir elektra, paskui tik šviesa ir galop garsas. Turbūt prisitaikinta prie programos, kurios projektas yra „Švietimo Darbe". Manau, pirma negu kalbėti apie elektros bangas (o apie jas reikia kalbėti), reikėtų supažindinti mokinius su garso ir šviesos bangomis, nes jos lengviau suprantamos. Elektra ir Mechanika reikėtų baigti fizikos kursas, tuo būdu bus nesunku apibendrinti visų skyrių reiškiniai.

Kaip ir daugumoj rusų vadovėlių (senesnių leidinių) į kursą įvestas skyrius — Reikalingiausios žinios iš chimijos. Jeigu ir reikėtų apie tai kalbėti (dažnai mokiniai tų žinių turi užtenkamai), tai tas klausimas gali būti nukeltas ten, kur juo reikia vadovautis. Dabar išeinama skysčiai, įspraudžiama chimija ir toliau einama šilima. Kada gi mokinys prieina prie elektros, kada tik tos žinios bus reikalingos, tai jos bus užmirštos, nes daugumas mokytojų elektrą dėsto VII ar net VIII klasėje.

Pradėjus kalbėti apie kokį nors dalyką, reikia jį taip nušviesti, kad mokinių galvose liktų pilnas vaizdas. Kalbu apie I dalies IV skyrių — Meteorologijos dalykus. Šiam klausimui autorius paveda išviso ...2 puslapiu (!) ir, aišku, nič nieko nepasako. Porą žodžių apie įvairius vėjus ir vandens kritulius. Yra čia 2 brėžiniai. Vienas jų (br. 140) turi paaiškinti pasatų kryptį. Jeigu mokiniai iš jo supras, kad pasatai šiauriniame žemės pusrutulyje pučia iš vasaros rytų, prietiniame gi iš žiemos rytų (141 pusl.), tai galima drąsiai eiti pirmyn—fizikoj nebus nesuprantamų vietų. Kai br. 141, tai jis primins mokytojui, kad kalbant apie vėjus, reikia neužmiršti papasakoti apie ciklonus, anticiklonus, izobares . . . o čia šis bei tas ir apie oro spėjimą. Bet vadovėlis rašomas ir mokiniams, kurie visai jo nesupras, nes nė žodžio apie jį nepasakoma. Rodykles, apskritimus, ženklus (min.) šiame paveikslėlyje pamatys pirmą kartą, o be paaiškinimų ką čia suprasi. Matyti autorius užmiršo duoti spausdinti paruoštą medžiagą, nes tai yra paskutinis I dalies lapas. O gal kitos kurios buvo svarbesnės ir rimtesnės priežastys?!

Dabar pora žodžių apie kiekvieną skyrių.

M e c h a n i k a. Pagrindinės žinios iš mechanikos užtenkamai nušviestos ir labai gerai autorius padarė, kad čia nepadėjo viso to, kas reikalaujama V klasės programos projekte. Tos programos išeiti V klasėje nėra galimybės ir didesnę dalį tų klausimų reikia nukelti į VII klasę, kada mechaniką reikia eiti nuodugniai. Tai bus jau III koncentras (I koncentras — Vid. Mokykla, II konc.—V klasė ir III koncentr.—VII klasė). Tik čia nėra reikalo kalbėti apie švytuoklę (8 ir 9 §§), o gal net ir apie išcentrinę jėgą (II—12 §) tuo labiau, kad tokios jėgos visai nėra. Kalbant VII klasėje apie įcentrinę jėgą, tai bus visai kitaip nušviesta.

Kyla klausimas: kodel Inž. K. Šakenis III daly savo Fizikos kalbėdamas apie Darbą ir Energiją praleido visai judesius, greitį, tolyginio ir netolyginio greitėjimo judesius, teisios ir kreivos eigos judesius, Njutono dėsnius, visuotinąją trauką, kūno kritimo dėsnius etc . . . etc . . . Šiuos ir jiems artimus klausimus aukštojoje mokykloje išeiti reikia. Šiuos klausimus praleidus — vadovėlis daug nustojo vertės.

S k y s č i a i. Visai be pamato praleista: areometrai, Plato tyrimai, skysčių paviršiaus sluoksnio savybės, skysčių difuzija.

D u j o s. Ar mūsų aukštojoje mokykloje mokiniai neištesės suprasti Boilio—Marioto dėsnio, kad jam nerasta čia vietos. Apie lakiojimą ore—nė pusės žodžio. Gaila.

Š i l i m a. Tai, kas parašyta apie šilimą, aukštajai mokyklai permaža, vidurinei gi perdaug. Visai neliestas didėjimo nuo šilimos koeficientas, Marioto—ge—Liusako dėsnis. Vienodos medžiagos mišinio temperatūros, šilimos talpumo, slaptosios šilimos ir t. t. reikėjo išskaičiuoti bendrais skaičiais (algebriniais skaičiais). Daug ko čia praleista—viso nesurašysi, daug vietos užims.

Dėstant oro drėgmę autorius apibrėžė absoliučią oro drėgmę netaip, kaip yra nustatyta Meteorologijoje. Absoliuti oro drėgmė rodo ne vandens garų svorį 1 m^3, bet *vandens garų stingrumą*. Svoris viename kub. metr. vandens garų gramais ir jų stingrumas gyvojo sidabro stulpelio milimetrais skaičiai nors ir mažai skiriasi, bet visgi tas skirtumas siekia iki 10—15% Yra tam tikra formulė, kuri tuos skaičius suriša, būtent:

$$q=\frac{1,06}{1+at}e$$

kurioje a—oro didėjimo del šilumos koeficientas, t—oro temperatūra, q—svoris van-

dens garų 1 m.^{3} išreikštas gramais ir e stingrumas, išr. milimetrais. Tada kitaip reikėtų apibrėžti ir nuošimtinė oro drėgmė (ar negeriau vartoti santykinė oro drėgmė?).

Mano išmanymu I dalis turi daugiausia trūkumų. Aš nesu galutinai įsitikrinęs, kokiam koncentrui ji tinka? Pirmąjį—pralenkė, iki antrojo—nepasiekė, o mokiniams ir mokytojams vargas.

Magnetas. Aukštajai mokyklai žinių užtektų, jei tik paminėtų apie izosvires ir izokrypes (linijos jungiančios vienodo pasvirimo ir nukrypimo vietas).

Elektra. Papildžius, kai kuriuos klausimus išplatinus, mokiniai pilnai gali susipažinti su elektros pagrindinėmis žiniomis. Pastebima brėžinių stoka (ampermetras, akumuliatorius, varžos magazinas); manyčiau vertėtų pakeisti 64 ir 65 brėž. paprastesniais, bet aiškesniais, lengviau suprantamais. Permaža kalbama apie dinamomašinas, o transformatoris visai pamirštas.

Šviesa. Mano numanymu, šis skyrius yra geriausiai pasisekęs. Jeigu jau paminėtas Fizo vardas, kuris išskaičiavo šviesos sklydimo greitį, tai reikėjo duoti padargų aprašymas, kuriais jis tą darbą atliko. Gaila, kad spektro paveikslai nespalvoti (50, 53, 49 brėž.); tokie brėžiniai jokios vertės neturi, bet čia kaltė turbūt ne autoriaus.

Garsas. Kalbant antrame koncentre apie garsą, man rodos, reikėtų drauge supažindinti su bangų teorija. Platesnis šio skyriaus dėstymas pareina nuo esamųjų fizikos kabinete priemonių.

Kalbos ir terminų neliečiu; šis klausimas opus. Lauksime fizikininkų konferencijos, kuriems reikės tarti savo žodis.

Vadovėly, be teorijos, randame pakartojimui klausimų bei uždavinių, kas pakelia jo vertę. Lauksime vadovėlio vidurinei mokyklai, o paskui reikės ruošti ir aukštajai mokyklai—pilnesnis. Nors yra daug trūkumų, bet pasirodžius visoms trims dalims reikią džiaugtis. *K. Sl—čius.*

Menas.

Rafaelis. Dešimtis jo svarbesniųjų paveikslų reprodukcijų ir trumpa gyvenimo bei kūrybos apžvalga. „Kultūros“ b-vės leidinys Šiauliai: (1921) p. 8 - Ižkn. 10 paveikslų.

Visur tenka mums pirmi žingsniai žengti. Yra daugelis kultūros sričių, kur praėjusiais metais vos tik pirmas knygas išleidom. Bet išleidom. Prie tokių pirmutinių kregždžių priklauso ir minimas leidinys. Kaip galėjo mūsų jaunuomenė, mūsų visuomenė, ir net kiti mūsų dailininkai dailės srityje lavintis, nematydami pasaulio dailininkų veikalų nei muzėjuose, kurių neturime, nei žmoniškose reprodukcijose? Ir todel šis pirmas šioj srity leidinys yra ytin sveikintinas. „Kultūros“ b-vė matyti yra stiprai pasiryžusi mūsų kultūrą kelti ir kurti. 10 spalvotų, gražių reprodukcijų pradžios XVI amžiaus dailininko, beabejo, susiras netik kiekvieno mūsų inteligento stalui papuošti, svečiams priimti, bet ir nueis ir į mūsų kaimą. Galima džiaugtis, kad bendrovė žada ir daugiau panašių leidinių spausdinti. Tik kada susilauksime Čiurlionies ir kitų mūsų dailininkų albumų?

Dailioji raštija.

Leonid *Andreev* Septynetas pakartųjų. Apsakymas. Vertė A. Lub—as. K. 1922. „Varpo“ s-vė p. 56.

Kai aršiausios Rusijos reakcijos metu šis apsakymas liko išspausdintas, jis iššaukė didžiausio susidomėjimo, ir nepaliko be įtakos į rusų valdžią ir visuomenę. Nes tai ne grynas literatūros veikalas, bet tendencinis—autorius iš anksto pastatė sau tikslą įrodyti mirties bausmės netikslumą, ir tai idėjai parinko atatinkamą literatūrinį toną. Del tos tendencijos jis taip ir pagarsėjo. Bet atėjo didysis karas — atskiro žmogaus gyvybė pradėta kainoti žemiau kaip gyvulio gyvybė, atėjo visoki pilietiniai karai ir galutinai padarė žmogaus gyvybę žaislu atskirų politinių grupių ir partijų kovoje. Andreevo knyga liko užmiršta. Dabar ji primenama mums, neblogam lietuvių vertime. Matyti ne pro šalį, nes panašios apystovos, kaip aprašytos knygoje nuolatos pasikartoja. Knygos dabarties laiku dar labiau yra aktualės, negu prieš karą. Ir, be abejo, kiekviename jas skaitančiam savo tendencija iššauks panašią kaip ir tuomet reakciją. Bet greta nusistatymo prieš mirties bausmę, knygos iššaukia ir mirties baimę. O čia jau neigiamas tendencinio veikalo rezultatas. Kitų *teisės gyventi* gerbimas, nežiūrint nusistatymo, ir asmeninis noras pavojaus išvengti—tai dvi visai priešingos visuomenės tendencijos — teigiama ir neigiama.

A. Baranowski Poezje litewskie z przed roku 1863. Wyd. „Mildy“ Wilno 1921. Dr. „Žaibas“ p. 61.

Čia turime tos pačios rūšies leidinį, ką ir ankščiau išleisti Adomo Mickevičiaus raštai. Tačiau tenai turėta daugiausia galvoje lietuvių šviesuomenė ir jaunuomenė, kuri nepažįsta savo didžiausiojo poeto del lenkų kalbos, kurioje buvo jo poezijos rašomos—taigi greta lenkų originalaus teksto paduota ir lietuvių vertimas. Čia matyti pirmų pirmiausia turėta galvoje sulenkėjusi Lietuvos visuomenė — taigi greta lietuvių originalo paduotas ir lenkų vertimas, lietuvių kalbos nepažįstantiems. Tačiau abudu leidiniu yra reikalingi ir vieniems ir kitiems.

A. Baranauskio „Anykščių šilelis“ ir „Kelionė Peterburgan“ bus skaitoma tol, kol turėsime savo mokyklas. Ji jau įėjo į mūsų literatūros istoriją, nors ir lyg šiol savo aktualumo nenustojo. „Kelionė Peterburgan“ dabar tik pirmą kart pilnai atspausdinta. Patiekti St. Jablonskienės vertimai neblogi, nors jiems toli gražu lig originalo. Vietomis jie dirbtiną įspūdį daro. Be to yra ir keletas vertimų M. B—kos.

Maurikis *Jokai* Pajudinkime, vyrai, žemę! Apysaką parašė vengriškai Maurikis Jokai, trumpai atpasakojo lietuviškai Aišbė. Antrasis leidimas. Išleido Hipatija Yčienė Berlin Otto Elsner. 1921. p. 116

Mums tai istorinė apysaka — pirmą kart pasirodžiusi 1892 m. ir jei neklystame, buvo tat pirmoji kiek platesnė apysaka lietuvių kalboje, patiekdama keletą bruožų iš vengrų kovos su vokiečiais del jų kultūros nepriklausomybės, ji suvaidino nemažą rolę ir mūsų atbudimui, iššaukdama analoginius jausmus ir mūsų šviesuomenei ir, be abejo, nevieną lietuvį paskatino prie darbo savo krašto naudai.

Šis naujasis apysakos leidimas kalbos atžvilgiu prisitaikino prie dabarties rašybos, taigi yra šiuo atžvilgiu sveikintinas. Tačiau vertėjas pamiršo vieną, jog tarp 1892 m. ir 1921 m. guli trijų dešimtų metų laikotarpis, kuomet lietuvių tauta gyveno, krutėjo ir plėtėsi ir vietoje nestovėjo. Ir kas buvo visai vietoje 1892 m. tai dabar to permaža. Jei tuomet užteko vien tik tautinio jausmo žadinimo ir Aišbės Jokajo atpasakojimo, tai dabar lietuvių skaitančioji visuomenė turėtų teisės reikalauti pilno šio veikalo vertimo. Tokiam vertime nedingtų knygos „tautinė“ reikšmė. kartu gi gautume susipažint ir su tuo kadaise vienu papuliaringausiųjų Europos rašytoju ir garsiausiuoju vengrų tautos žadintoju.

Keturakis Amerika pirtyje, Trijų dalių komedija. Atspausdinta iš leidinių, išleistų 1895 m. Tilžėje ir 1905 m. Petrapilyje. „Mokyklų Knygynėlis Nr. 2“ Švietimo Ministerijos leidinys. Kaunas 1921 m. p. 75.

Irgi „istoriškoji“ visais atžvilgias komedija. Viena pirmutinių lietuvių originalių komedijų ji faktinai buvo sukūrusi ir mūsų nelegalinį ir mūsų legalinį teatrą. Ilgus metus mūsų mėgėjų scenoje žavėjo publiką ir liko vienu svarbiausiųjų tautinio atbudimo veiksnių. Teatrui plečiantis ji išnyko iš mūsų repertuaro ir dabar liko kaip ir pamiršta. Ir todel nauja jos laida, kuri nuo senųjų kiek skiriasi dabar rūpestingai išlyginta kalba, bus be galo naudinga. Atgimstančio kaimo teatro repertuare ji turės suvaidinti žymią rolę. Mūsų gi atbundančioj Vilnijoj, kur kaimo teatras pradeda būti atgimimo akstinas, ji atkariauja jau sau vietą, kokią kadaise ir vakarų Lietuvoje turėjo.

Gaila tik, kad greta komedijos autoriaus slapyvardžio nepadėta ir jo Vilkutaičio pavardė ir trumpa jo biografija ir pačios komedijos istorija.

Vincas *Krevė* Dainavos šalies senų žmonių padavimai. Iliustravo A. Galdikas. „Švyt.“ K. V. (spausdintą pas Mauderodę Tilžėje) 1921 (faktinai 1922 m.) p. 152.

Yra tat nauja vieno įžymiausiojo lietuvių literatūros veikalo laida. Tai dalis tos lietuvių tautos epopėjos, kuri iš metų į metus nyksta, kurios liekanos žmonių lūpose jau neilgai begyvens. V. Krėvė jos dalį atgaivino, imdamas daugiausia temas iš to, kas dar pasakojama tamsiausiuose, bet mums svarbiausiuose Lietuvos kampeliuose, kur dar gyvuoja senoji Lietuva. Šis veikalas, esame tikri, bus lietuvių literatūros amžinas paminklas.

Naujoji laida išėjo su A. Galdiko iliustracijomis. Ne dailininkas, ne dailės žinovas negaliu apie jas kalbėti. Tiktai manyčiau, kad į jas negalime žiūrėti, kaip į istorinius paveikslus — šiuo atžvilgiu jose yra daug klaidų. Bet neabejoju, kad tie mūsų žmonės, kurie šiuos padavimus V. Krėvei pasakojo, į tuos kunigus, bajorus, žmo-

nes, karalaičius ir karalaites žiūrėjo kaip tik tomis akimis, kokiomis žiūrėjo į juos ir A. Galdikas ir lygiai taip pat juos sau vaizdavo. Gal išimant vieno paveikslo p. 80, kur matai ne A. Galdiką, bet per Šimonį ateini prie Čiurlionies. Tų iliustracijų didžiausioji yda—bendra yda visų Galdiko paveikslų—nemokėjimas piešti žmonių veidų. Jo piešiamieji veidai visi vienodi, nieko nereiškią, ar reiškią visai ką kitą, negu A. Galdiko norėta. A. Galdikas kol kas tik dekoratorius. Ir pats matyti jis tai jaučia, kuomet mėgsta piešti žmones iš užpakalio, kad jų veidai nesimatytų.

A. Ostrovskio Komedijos: I Pelninga vieta, II Neturtas—ne yda. Vertė J. Stanulis ir P. Kvietkauskas. Jaunimo Biblioteka Nr. 11. „Švyturio" leid. Tilže 1922 J. Schoenkės s-vė p. 160.

Žinomos, kad ir kiek pasenusios Ostrovskio komedijos, Rusijoj dar yra vaidinamos. Tačiau del savo specifinio rusų fono, kas sudarė vieną svarbiausiąją jų pasisekimo priežastį Rusijoj, Lietuvoj vargu ar šios komedijos išsilaikys scenoje. Tačiau nevisai suprantama, kodel leidėjai knygas priskaitė savotiškai jaunimo literatūrai? Bent Rusijoje Ostrovskis tiek pat priklausė suaugusių literatūrai, kiek ir jaunimo. Jokių savybių, statomų jaunimo literatūrai tie veikalai neturi.

Dr. Vinco *Pietario* Raštai. Tomas III Algimantas Tomas I „Atžalos" leidinys, K. (Spausdinta Leipcige) 1921 m. p. 267

Su mūsų dailiąja raštija yra visiškai kitaip negu kituose kraštuos: tenai beletristika užima pirmąją vietą, poezija antrąją. Mes gi turėdami apsčiai, perdaug apsčiai poezijos, beletristikos veik neturime, nei originalės, nei verstinės. Jei nežiūrėti trumpučių vaizdelių, tai šios rūšies skaitytinų knygų vargu ar besusiras 10 — 15 iš viso mūsų literatūros atgijimo laikotarpio. Ir mūsų platesnioji publika, kuri paprastai tik beletristika minta, turi imtis svetimųjų kalbų raštų skaitymo.

Ir iš tų negausių mūsų knygų ne visos gaunamos. Prie jų priklausė ir Pietario Algimantas, išleistas Amerikoje, prieš karą dar Lietuvoje gaunamas, dabar gi iš mūsų knygų rinkos išnykęs. Jau vien del to jo perspausdinimas yra geras darbas. Bet Algimantas turi ir tokių savybių, kurios, be abejo, pavers jį mėgiamiausia skaitytojų knyga. Toji vienintelė lietuvių originalė istorijos apysaka turi tokią gyvą fabulą ir akciją, jog skaitoma neatsitraukiant. Šiai fabulai išvystyti Pietaris buvo pasinaudojęs ne vien tiktai šykščia, ypatingai jo laikais, įstorijos medžiaga Lietuvos gyvenimui XIII amžiuje nušviesti, bet sėmė ją ir iš kitur. Rašydamas apysaką Senkevičiaus trilogijos įtakoje, kuriai jis buvo sumanęs konkuruojančią apysaką parašyti, jis negalėjo pilnai jo įtakos nusikratyti. Pačioj fabulos užmazgoj irgi galima pagauti įtakos labai mėgiamos Pietario laikais Ježo - Milkovskio apysakos „Rycerz Chrześcijański": Algimanto išvogimas iš Kirsnos pilies, jo gyvenimas pas Romaną nežinant nei savo kilimo nei tautos, jojo įgimtas palinkimas vadovauti ir pasižymėjimai kautynėse, vėliau tie keliai, per kuriuos jis tautiniai pabudo, jo pabėgimas ir laimėjimai susidūrimuose su Romanu ir Aršiuoju, Nemuros kankinimai ir būdas kovų su jotvingiais,—visa tat gyvai primena atatinkamas scenas iš Ježo su jo Iskander beju buvusiu Albanų kunigaikščiu, jo auklėjimu turkų nelaisvėje, tautiniu atbudimu, pabėgimu iš nelaisvės kautynių laiku, turkų sumušimu ir t. t. Atskiroms scenoms jis irgi iš kitų motyvų skolino—pav. scena su Erdvilu Norkūnų pily, kuomet tas savo ragu iššaukia draugus, primena kiek legendą apie Rolandą ir rago balsus iš Mickevičiaus „Pono Tadeušo" medžioklės ir tt.

Tačiau Prietario taip pat negalima vadinti netik plagiatorium, bet ir skolintoju, kaip negalima panašiai vadinti Senkevičiaus, nors tas visiems savo Trilogijos tipams sėmė daug iš Duma „Trijų muškietininkų", piešdamas Skšetuskį iš Atoso, Volodijovskį iš d'Artaniano, Zaglobą iš Aramiso ir Podbipiętą iš Portoso. Savotiškai suvartoti svetimus motyvus ir juos pritaikinti visai kitiems kraštams ir kitiems, nors ir artimiems laikams, kiekvienas autorius turi teisės, kiekvienas autorius tai daro.

Ir gal tik del tos priežasties Pietariui taip ir pavyko duoti tokią įdomią ir gerai parašytą apysaką.

Ji žinoma turi ir savo trūkumų. Yra vietų per ilgų, tiesiog išmestinų. Per daug pastangų rezonuoti dabarties temomis XIII amžiaus fone (trūkumas, kuriuo ypatingai sirgo Ježas, ir kuris veik nepastebimas pas Senkevičių). Ne per didelis įsigilinimas ap-

rašoman laikotarpin ir einą iš to anachronizmai ir daug kitų. Tačiau visa tat nė kiek Pietario darbo vertės nemažina.

Leidėjai labai atsargiai Pietario kalbą taisė — liesdami beveik vieną tiktai rašybą. Ir čia vargu ar galima sutikti su kai kuriais kritikais, pav. Vaižgantu, kuris kaip tik už tai juos kaltina. Kaip tik del tos kalbos noroms skaitys Algimantą tie, kam „Pragiedruliai" yra nepaskaitomi, nes Pietario kalba, tai dabartinės mūsų šviesuomenės kalba — tai savotiškas žargonas miestiečių, nutraukusių tiesioginius ryšius su kaimu ir savo kalbai medžiagą imančią ne iš gyvo kalbos šaltinio — kaimiečių kalbos, bet iš svetimų — lenkų, rusų, anglų, vokiečių ir kitų.

Kaip „istorinė" apysaka „Algimantas" nevienodai gali būti kainojamas. Grynai istoriniai politinė dalis, tai Bichovco kronikos ir Stryjkovskio pasakų aklas sekimas. Iš kitos vėl pusės autoriui pavyko gan tinkamai nupiešti vidujinis Lietuvos gyvenimas.

„Vainikai". Naujesniosios poezijos antologija. Spaudai paruošė K.Binkis. „Švyt." K. V. (spaud. pas Jogamastą Tilžėje) 1921 p. 230.

Čia surinkta kai kurie kūrinėliai keturiolikos mūsų jaunesnių ir jaunųjų poetų, kurie turėtų karakterizuoti „po Maironinį" lietuvių poezijos parodą. Pasiryžimas, beabejo, sveikintinas, ypač, kad mes lig šiol panašių autologijų dar nesame turėję.

Tačiau šioji autologiją nėra pilna, nes kai kurių poetų, ne mažiau už minimų „žymių" čia neduota, pav. Adomo Lasto — Juodojo; kiti karakterizuota ne jų tipingiausiomis eilėmis. Be to jie visi ne lygūs. Vieni, kaip Liūdas Gira, J. Gustaitis, K. Jurgelionis (K. Kaukė). M. Vaitkus — yra jau nusistovėję poetai, kurie neduos mums jau nieko nežinomo, nauja, yra jau sukietėję savo gal ir neperlabai žymiuosė gabumuose. Edm. Steponaitis, Zigmas Gaidamavičius, Julius Janonis—buvo tik dėkinga medžiaga poezijai, kuriai tačiau išsiplėsti neteko dėl jų per ankstyvos mirties. J. Mikuckis, F. Kirša, B. Sruoga ir K. Binkis — tai tik ateities poetai—jie lig šiol nenusistovėjo savo plėtotės kely, jie ir patys nežino, kur juos fantazija ar siauras galvojimas gali nuvesti. Jų kūriniai, kartais labai žymūs ir talentingi, neturėtų būti šioj autologijoj, nes nei epokos nei pačių jaunų poetu dar nekarakterizuoja. Jie ir nesavarankiški poetai, nes kasdieną yra gatavi mainyti savo poezijos kryptį, pareinant nuo to, kas svetimųjų poetų šį momentą laiko juos savo įtakoj. Ir toks pvz. K. Binkio Pavasaris Berlyne, tiktai yra šio geriausias liudininkas, nes panašios rūšies vėlesnės jo eilės verčia mus manyti, jog autorius greit atsisakys nuo visų daug žadančių savo pirmųjų kūrinių, na... ir kartu greitai iš mūsų poezijos išnyks. Gaila.

Mykolaitis — Putinas ir Buivydaitė — Tyrų Duktė irgi šiai dar nesubrendusių poetų rūšiai priklauso, jei apskritai iš jų galima būtų ko nors didesnio laukti.

Be abejo, mūsų dar neturtingoj literatūroj ši knygelė, kad ir neduoda nieko nauja, yra smagus įnašas—bent jei ne sau, tai kitiems bus kas parodyti. Tačiau reikia saugotis, kad tų eilių nesupainiotum: jei juos visus iškirpti iš knygų ir sumaišyti, tai vargu ar atsiras bent vienas skaitytojų, ar net ir literatūros žinovų, kuris sugebėtų šias visas eiles teisingai autoriais suskirstyti—taip jie su mažomis išimtimis į save yra panašūs, taip maža čia eilėse autorių individualumo.

Vaikų ir jaunuomenės knygos.

V. Haufo pasakas su 30 paveikslų, Mokinių vestimas Švietimo Ministerijos leidinys. Berlynas Elsnerio s-vė 1921 p 217.

Taigi pradėta ir mus mažiukais rūpintis. Pradedame duoti jiems toki literatūra, kuri gali pilnai jų fantaziją patenkinti. Be jų nemėgiamų, nors ir gražių nekartą, smulkių pasakų ir rašinėlių vaikams specaliai rašytų, turėjo jie ligšiol berods tenkintis tiktai Anderseno pasakomis, trumpu lietuvių pasakų rinkimu ir Lietuvą tik dabar pasiekusia Aisopo pasakomis, nors šios ne visai mažiems vaikams tinka Dabar prisideda ir vienas svarbesnis tos rūšies leidinis — Haufo pasakos. Lengvas, dailus vertimas, J. Balčikonies dalinai atliktas, dalinai perredaguotas, graži išvaizda, dailios iliustracijos, paimtos iš Haufo vokiečių leidinio ir neturinčių pretenzingumo mūsų lietuviškų iliustratorių, visa tat pavers tą knygą mėgiamiausia knyga tų vaikų, kurie rimtesnės literatūros neskaitys. Rengiami brolių Grimų pasakų ir Tūkstanties ir vienos nakties leidiniai, užkiš ir šią mūsų kultūros spragą. Tik reikėtų pagalvoti išleisti ir vaikams pritaikintas mūsų, lietuvių, pasakas.

H. Senkevičius Dykumuose ir giriose. Apysaka II dalis. Vertė M. Pečkauskaitė. K. V. (spausd. Tilžėje) 1921 „Švyturio“ leidinys p. 187.

Čia turime antrą dalį ir pabaigą įstabių Nelės Ravlisonaitės ir Stasio Tarkovskio priepuolių Afrikoj. Genialis lenkų rašytojas sugebėjo ant Mahdės sukilimo įvykių kanvos duoti gražiausių Afrikos gyvenimo ir gamtos vaizdų. Čia taip pat turime ir mėgiamiausiąją Senkevičiaus tipo išvystymą bernioko Stasio asmeny. Rašydamas lenkų jaunimui, dar Lenkijos pavergimo metu, jisai stengėsi jame įskiepyti tuos jausmus, kuriuos ir jis ir daugybė kitų lenkų rašytojų savo tautai skiepijo: begalinį prisirišimą prie savo krašto, atkaklumą ir pasiryžimą, energiją ir pasiaukavimą. Nors ne visai ir visur galima sutikti su jo kitomis mintimis ir jų auklėjančia role, tačiau bendrai šis tikslas autoriaus pilnai jo veikale pasiekiamas. Ir tuo atžvilgiu knyga skaitytina visam Lietuvos jaunimui.

Tačiau žiūrint į šių dienų įvykius Lenkuose taip ir norisi atkreipti kitu galu ir dabarties Lenkijai pritaikinti šią negro Kali moralę: (p. 76)

— Kas tai yra blogas darbas?

— Jei kas nors nuo Kali atims karves — tai yra blogas darbas.

— O geras?

— Geras — tai jei Kali atimtų nuo ko nors karves.

Del vertimo—tai tiek tegalime pasakyti, kad jis nedaug atsilieka nuo originalo. Tačiau viename vertėja buvo kiek neatsargi—tai kuomet aklai sekdama autorių vartojo Kali duotąjį Nellei suminkštinamąjį vardą. Lenkų kalboj jis skamba neblogai—lietuvių kalboje šio žodžio neįprasta vartoti ne tik literatūroje, bet ir šiaip kalboje. O tuo tarpu daugybės vaikų jį žinos ir rasdami, kad ir kita prasme, knygoj — matys čia tik negražias koliones.

Yra ir pora terminų, kurie kitaip vartojami, bent visose Lietuvos mokyklose — pvz. dramblio šnipas — vieton straublys (p. 22 ir kit.), vieton vaikams žinomo aitvaro— lakstytuvas (vertimas lenkiško latawiec), kuris vartojamas kita prasme; pietų rytai ir šiaurių vakarai (p. 56) vieton žiemos rytų ir vasaros vakarų, kaip mokosi vaikai iš geografijos. Gal ir šie terminai būtų neblogi, bet jug terminas yra ne tai ką pramano koks filologas ar ne filologas, bet toks žodis, kuris plačiai yra šia prasme vartojamas, jei tai tik ne svetimas žodis. Jau visai nepriimtina vertėjos kolba (p. 8). Tiesa, ir mūsų jaunimas ją žino, tik prasme tam tikro stiklinio indo ir labai nustebs perskaitęs, jog kolba galima barškinti į grublią žievę. Čia vertėja neišvertė lenkų kolbos su minkštąja l. Ta prasme nieks šio žodžio Lietuvoj nesupras, jei nemoka gerai lenkiškai. Kas tarnavo tik rusų kariuomenėj—tas dar vartoja „prikladą“, kas jau patarnavo lietuvių—vartoja tiktai buožę, kaip mūsų karo statutai nustatė.

Gamtos pasakos parinko iš Avenarijaus ir anglų autorių *M. Šalčius* „Kultūros“ b-vės leid. Šiauliai (spausd. Leipcige) 1922 p. 42

Pusę knygelės užima žinoma Avenarijaus pasaka apie vieną bitelę. Kitą pusę — trumputėlės, matyti iš anglų kalbos verstos — keturios pasakos apie medžių ugnies paslaptis, Grikštų šeimyną, Gulbę ir vištą ir Didelį ginčą. Čia įmanomai mažiems vaikams netik aprašomas gamtos gyvenimas, bet ir supažindinama jie su kaikuriais gamtos dėsniais (Grikštų šeimyną — mimikri ir kit). Mėgiamoji vaikų pasakos forma leidžia tikėtis, kad ši knygutė ras daug mažų skaitytojų, palegvins ir Pr. Mašioto darbą, kurs ligšiol vienas tik ir rūpinosi mūs „mažųjų“ lektūra. Iliustracijos neblogos — kai kurioms pasakoms perdaug realės — atrodo ne iliustracija, bet fotografija.

Knygutė išleista dailiai, skaitytina vaikams iki 10 metų.

Jules *Verne* Kelionė aplink pasaulį per 80 dienų. Vertė J. Balčikonis. Paveikslai P. Kalpoko. Išleido Martynas Yčas. Berlynas (1921) p. 228.

Supratome, kad vaikai jau negali tenkintis toms trumputėmis knygutėmis, kurias lig šiol jiems kišome ir kurių jie nė skaityti nenori, ypač kiek jau paaugę vaikai, kuriems suaugusių literatūra yra visai neįdomi. Savosios gi jie lig šiol neturėjo. Ir išrinkta kol kas geriausias kelias: kol dar nėra savų rašytojų—vaikams, jaunuomenei (Pr. Mašiotas rašo daugiausiai „mažiesiems“) turime versti. Čia ir yra iš ko pasirinkti. Pasaulio vaikų ir jaunuomenės literatūra — turtingiausia. Žinoma, ne visa ji mūsų jaunimui tinka, ne visa bus jos su-

prasta. Bet sugebėkime tiktai svarbiausius veikalus išversti, tai jau padarysime be galo daug. Nes tokių pasaulinės vertės literatūros susirinktų ištisos spintos, jų užtektų ne vienai kartai.

Prie tokios rūšies veikalų priklauso ir Jules Verno apysakos, vieną kurių išvertė J. Balčikonis. Jules Vernas nebus amžinas rašytojas — jis suspėjo aplenkti savo fantazija savo visuomenę tiktai kelių dešimčių metų. Įsižiūrėdamas į savo laiko visuomenės evoliuciją, jisai apysakose stengėsi nupiešti tik artimiausią tos visuomenės žingsnį. Ir daug kame žmonija jau ne tik pavijo, bet ir pralenkė jo fantaziją. Taip ir šios apysakos nepasiekiamas Filėjo Fogo rekordas—per 80 dienų aplink pasaulį (kodel ne aplink žemę?) jau senai pralenktas. Sako, kad dabar galima kone per 30 dienų visą žemę apvažiuoti. Bet del šios nepagaunamos tiesiog technikos evoliucijos Jules Verne dar nenustoja savo reikšmės. Nes jis duoda be galo įdomią fabulą—pamatą kiekvienos jaunuomenei skiriamos knygos. Ir kartu piešia gražiausiais bruožais visos žemės žmones, papročius, gamtą. Taip vaizdžiai ir aiškiai, jog kiekvienas skaitytojas ir be iliustracijų mato tai, kas aprašoma. Pvz. del šios knygos teko jau girdėti iš vaikų-skaitytojų kritiką jos iliustracijų: vaikai beskaitydami jau patys mato visus aprašytus tipus ir kai kurių jų nusistatymu, tų tipų kiti turi visai kitaip atrodyti, negu tat P. Kalpoko išpiešta. Gal būti, kad jie ir neklysta — vaikams iliustracijas piešiant reikia būti taip pat pusiau vaiku, kaip ir jiems rašant. Suaugęs išpieš ir parašys kitaip, vaikas kitaip.

Bet apskritai sunku ką nors knygai prikišti — nei išvaizdai, nei vertimui. Jei bent neteisingą žemynų konturą viršelyj — P. Kalpokas užmiršo, kad piešia vaikams - mokiniams ir prieš piešiant matyti nepažiūrėjo į žemėlapį. Tik tai mažmožis. Taigi skaitykite ir duokite vaikams.

Edmondo de *Amičis* „Širdis", Vertė Matas Grigonis. T. M. D. Amerikoj 1915 m. leidinys.

Šitą knygą aš su mielu noru išverčiau 1913 m. Tuo metu aš tikėjau „kauniškę" (suprask Kauno laikraščių) kalbą esant gerą, o į Rygiškių Jono kalbą žiūrėjau, kaip į labai gerą stilių, bet neprivalomą. Ir išverčiau aš „Širdį" „kauniškai", o leidėjai „amerikoniškai" rašybą ištaisė. Tas knygas aš 1916 m. gavau iš Amerikos ir jas bevartydamas pajutau „kauniškę" kalbą esant negerą, ir nuo to laiko ne tik supras davau Ryg. Jono kalbą, bet tik jąja visur ir visumet naudojaus, ir pats viešai smerkiau (esu gimnazijos lietuvių kalbos mokytojas) ir „kauniškę", ir mano vertimo „Širdies" kalbą ir mokiniams patariu, kad tik nesimokytų iš tų knygų kalbos. Bet aš ir nedraudžiu jų skaityti, nes mūsų knygų didžiumos kalba ne geresnė. Vis delto, kad Ryg. Jono „Mokinio dienraščio" (ta pati „Širdis") vertimas atskiromis knygomis dar nepasirodė, mokiniams bus daugiau naudos, jeigu jie mano verstąją „Širdį" skaitys, nes „Širdies" idėjos atsvers vertimo trūkumus (žiūrint Ryg, Jono akimis, kuriomis ir aš dabar stengiuosi žiūrėti). Neprašau aš kalbos žinovų kelti aikštėn mano vertimo kalbos klaidas, nes to iš 1913 m. vertimo man pačiam yra žinomos. Pačiam pirmajam skaitymėlių puslapy (knyga 5 pus.) štai ką aš pats taisau:

1 Parašyta: „Mama nuvedė mane miesto mokyklon Baretti užrašytų į trečiąją klasę" (=... Baretti miesto mokyklon...)

2. Man taip nesinorėjo eiti (=aš taip nenorėjau eiti; ėjau nenoromis),

3. Gatvės virte virė vaikais (= vaikai gatvėse virte virė; zuite zujo),

4. Taip jie stumdėsi, kad mokyklos sargui... (= jog mokyklos sargui...),

5. Prie durų kaž - kas palietė mano petį (= Prie durų kaž kas mane už petíes nutvėrė; timptelėjo),

6. Mokytojas... visados su sudraikytais... plaukais (= visados sudraikytais plaukais),

7. Mudu dabar ant visados persiskyrėva (= amžinai išsiskyrėva),

8. Nešė paliudijimą apie perėjimą į sekančiąją klasę (= nešė į aukštesnę klasę pakylėjimo liudijimą; liudymą) ir t. p.

Už tokias kalbos klaidas aš dabar suku mokiniams dvejetukus, bet daug Kauno laikraščių ir dabar panašiai teberašo. Kol pakankamai neturėsime taisyklinga kalba parašytų knygų, tol ir „Širdis" tebūna vaikų skaitoma, tik prašau pp. mokytojus, prieš paduodant mokiniams į rankas „Širdį", pastebėti, kad tų knygų kalba netaisyklinga. Taip pat prašau gerb. kritikus del to vertimo mano pavardės laikraščių skiltimis netąsyti, nes aš pats dabar tikiu esant negerą „kauniškę" kalbą.

Ir labai nūnai gailiuos, kad aš neverčiau taip, kaip mokė Ryg. Jonas; tur būt, būčiau pajėgęs išversti. Bet... po visam.

M. Grigonis.

Politika.

Andrzej *Rondomański* Litewska krew. Wilno. Wydanie „Straży Litwy" 1921 p. 53.

Jau ne nuo šiandien mūsų literatūroje randame balsus, kur kreipiamasi į ištautėjusius Lietuvos sūnus su paraginimais stoti bendron kovotojų eilėn del savo krašto politinės ir kultūrinės ateities. Pradedant kadaise plačiai žinomu „Głos litwinów..." per kelioliką metų susidarė šios krypties gan žymi literatūra. Dabar pasirodė dar nauja, viršuj minėta. Bet koks skirtumas palyginus su anais! Anas rašė ar lietuviai, menkai lenkiškai moką ir visiškai neužjaučią tų priežasčių, kurios traukė Lietuvos visuomenės dalį į Lenkus, ar sugrįžę prie lietuvystės žmonės geriausių norų, bet labai žemos kultūros. Ir jų rašiniai neretai iššaukdavo visai kitą efektą, negu jų buvo norėta ir priešams duodavo geriausios medžiagos polemikai. Šią gi knygutę parašė vienas geriausiųjų lenkiškai rašančių publicistų, žmogus aukštos kultūros, įsisėmęs visą lenkų kultūros medžiagą ir ją visur savo rašiniams taikindamas. Ir parašė tikrai gražų rašinėlį, kuriame kaip veidrody atspindi visa psichinė evoliucija žmogaus, grįžusio prie savo tautos.

Šis rašinėlis nėra objektingas—jam pamatą autorius randa savo šeimynos istorijoj—bet juo labiau jis yra įtikinamas, nes tokių, kaip jis Lietuvoj yra tūkstančiai. Jo bočiai jau arti penkių šimtų metų įsikūrę Lietuvoje dalijo su ja visas laimes ir nelaimes, priklausė prie tų, kurie Vytauto laikais „ne vieną iš p. Obsto (žinomas lenkų endekas iš tėvo vokiečio ir motynos latvės) prabočių, arkanu girioje pagavęs, su triumfu ant laužo vedė". Ir grįždamas dabar prie bendro su visa Lietuva darbo jis kreipiasi į Lietuvos bajorus: „numokit, ponai bajorai, ranka ant savo sodybų ir dvarų — vis viena jie jau ne jūsų ir joki legionai jų negrąžins — gelbėkit tik savo garbę ir garsą savo gerai patarnavusio karuose su Rusais, Totoriais ir Kryžiuočiais ir net su tais pačiais Lenkais, vardo. Gelbėkit, ką turite brangiausia, kad jūsų tėvai matydami jūsų priešlietuvišką atkaklumą, karstuose neapsiverstų..." Grįždamas pats su kitais prie Lietuvos jis pabrėžia: „Esame tuo būdu lietuviai be aprėžimo. Tai reiškia, nestatome mūsų Tėvynei jokių sąlygų. Nesideram su Ja del mandatų, titulų, togų ir ministerių portfelių. Nereikalaujame iš Jos jokių ypatingų garantijų, grąžinimo mūsų dvarų, mūsų privilegijų... (Lietuva) bloga ar gera, nusistovėjusi ar neteisinga, žiauri ir pikta ar maloni ir suprantanti—visados yra mums Motyna; tik būdami suaugę, galime ir kritingai žiūrėti į Jos kai kuriuos žingsnius, tačiau ne tik mūsų ranka negali prieš Ją pakilti, netik nieko prieš Ją veikti neturime, bet nuo laiko, kaip pasijutome Laisvosios Lietuvos sūnumis, turi sustoti kiekvienas darbas, kuris ne turi jos gerovės tikslo, ir ypatingai prieš ją pakreiptas".

Stipriausiai parašytos tos knygutės vietos, kur autorius karakterizuoja dabartinį stovį. Tačiau ir visa ji skaitoma neatitraukiamai nuo pradžios iki galo. Ji verta skaityti ypatingai mums lietuviams. Gal vienas kitas skaitytojas išmoks g r a ž i a i savo kraštą mylėti.

Įvairios.

D. Edvards Idėalioji kūno kultūra. Vertė iš rusų kalbos V. Ignas. „Aušros" B-vės knygyno leidinys. Kaunas (spausd. Leipcige) 1921 p. 39 su 15 paveikslų.

Ypatingai 1921 m. mūsų jaunuomenė buvo puolusi į sportą, gimnastiką ir bendrai kūno lavinimą. Judėjimas, be abejo, sveikas, bet vien tuomet, jei jis yra racionaliai sutvarkytas. Tuo tarpu pas mus, del trūkumo sporto žinovų ir gimnastikos mokytojų, daug kur sportas buvo ne tik nenaudingas, bet ir kenksmingas. Jaunuomenė įsikarščiuoja, mielai imasi naujo darbo ir jau nežino nei laiko nei saiko. Ir rezultate—daug kur vieton kūno sustiprėjimo—suirusi amžinai sveikata. Ir todel pasirodymas kiekvienos knygos, kur suvartojamas kitų tautų prityrimas, sporto ir kūno lavinimu užsiėmusių ne nuo šiandien, yra mums be galo svarbus. Ypatingai, kad tos rūšies knygų dar neturėjome.

Viršuj minėta knygutė — tai ne sporto vadovėlis, bet teisingiau sakant kūno kultūros igienos pastabos. Ir ytin svarbus jos pasirodymas mūsų laiku, nes kaip tik šios igienos mūsų jaunimas nežiūri. Edvardsas nurodo pirmiausiai į reikalą individualinti

kūno mankštinimus—taikinti juos prie kiekvieno žmogaus kūno ir dvasios savybių. Ir kituose savo nurodymuose autorius yra tiek pat savarankiškas, kaip ir čia: visur, kur jis liečia klausimą mankštymosi laiko, saiko, kvėpavimo, mankštymosi būdo, darbo abiem rankom, sporto ir mankštymosi rūšių ir tt. Tačiau svarbiausiais reikia skaityti tai, ką jis sako apie ryšį mankštymosi su darbu ir įvedimą jo į visą gyvenimo tvarką. Taip pat mums įdomūs jo žodžiai apie racionalaus poilsio reikalą. Kaip tik mes čia nežinome saiko — ir spiriami reikalo kiekvienam atlikti kuo daugiausia darbo į poilsį nežiūrime, arba jį neekonomingai suvartojame — ir rezultate patys savo gyvenimą trumpiname.

Mums rodos, kad toji knygutė turėtų būti išstudijuota visų, kas tik kūno kultūros reikalais rūpinasi, ar kas pats mankštymų imasi—tokia gi, tikimės, greit bus visa mūsų jaunuomenė bei jaunimas.

Reikia dar tik laukti naujų sporto srities knygų, duodančių ir grynai teknikos nurodymų. Pravertėtų čia išversti vienakita kad ir vokiečių knygutė, pvz. *S.Paulio* —Olympische Spiele ir Kur. *Doerry* Leicht—athletik. Paprastą sporto vadovėlį, dr. Ereto ir Karolio Dineikos parašytą, spausdina Karo Mokslo Skyrius.

Del recenzuojamos knygutės tenka tik pasigailėti, kad paprastu pas mus būdu ji versta ne iš originalo, bet iš rusų vertimo.

Visa Lietuva Informacinė knyga 1922 metams. Redaktorius ir leidėjas Inžinierius K. Puida. Centralinis Statistikos Biuras 1922 (sp. Berlyne) p. 432.

Senai laukta knyga galop, kad ir kiek susivėlinusi, išspausdinta. Jos turinį sudaro dvi nevienodi dali: teoretinė ir praktinė. Pirmojon įeina: Lietuvos geografinė padėtis ir idrografinis vaizdas (prof. S. Kolupailos), Istorinė Lietuvos valstybės apžvalga (P. Klimo), Bankai (A. Prūso), Elektros pramonė Lietuvoje (inž. S. Radzevičiaus), Lietuvos prekyba (P. Baltuškos), Lietuvos miškai (P. Matulionies),Žemės ūkis (P. Rimkaus), Linai (A. Garšvos), Koperacija Lietuvoje (P. Šalčiaus), Perijodinė lietuvių literatūra (J. Tumo), Sportas Lietuvoje (dr. J. Ereto). Grynai praktinę informacinę reikšmę turi sąrašai, adresai ir valdininkų pavardės visų valstybės įstaigų, valstybės ūkis, sąrašai pris. advokatų, gydytojų, dantų gydytojų, gatvių, upių; tarifai (pašto, telegrafo, muitinės, geležinkelių); prekybos ir pramonės įstaigos. Be to didžiausias skyrius skelbimų — firmų Lietuvos, Klaipėdos krašto, Vokietijos.

Leidinys be galo naudingas visiems, kas tik savarankišku gyvenimu gyvena. Čia pirmą kart gauname orientuotis mūsų valstybės organizacijoj visose jos šakose. Čia gauname patirti ir apie Lietuvą tokių žinių, kokių taip sunku būtų kur nors kitur rasti. Savo turiniu ir išvaizda leidinys nemaž nenusileidžia tokiom pat informacijos užsienių knygoms. Daugybė skelbimų, kurių lietuvių leidiniuose nesam pratę matyti, duoda vilties, kad ir mūsų pramonė ir prekyba pradeda plėstis ir palaikys mūsų periodinę literatūrą, kuri be skelbimų gyvuoti negali. Pačios gi firmos lig šiol nematė reikalo skelbtis, skaitytojai nemokėjo skelbimais naudotis.

„Visa Lietuva" — skiriama ne vien lietuviams, bet ir svetimtaučiams. Taigi greta lietuviško teksto prie straipsnių yra paduotas anglų ir vokiečių; prie skelbimų — dažniausiai vokiečių.

Knyga, kaip pirmas mūsų kalba panašios rūšies leidinys (jei neskaityti Amerikos „Naujienų" „Biznio rodyklių") — turi žinoma ir savo nepilnumų ir netobulumų. Kai kuriuos redaktorius nurodo savo prakalboj. Turi svyravimų terminologijoj pav. Zarasų aps. ir Ežerėnų aps., ir Vilija ir Nėris ir pan. Ne visur paduoda naujausius davinius — nors čia kaltė ir mūsų statistikos netobulumo. Tačiau visi tie smulkūs, nežymūs bendroj medžiagoj netobulumai, visai nemažina didžiausios knygos praktikos reikšmės, nes jie neišvengiami tokiam dideliam darbe, be to pirmą kart surengtam. Už jo leidimą mūsų visuomenė ir redaktoriui ir statistikos biuriui tik ačiū tegalės pasakyti. Kitų metų „Visoj Lietuvoj" lauksime ir kultūros gyvenimo statistikos.

BIBLIOGRAFIJA

I. Tikyba.

48) Angelo Sargo vaikų sąjunga K. „Šviesos“ s-vė 1921 p. 4

49) Arvė de *Barıne*. Šv. Pranas Asižietis „Ateities“ leid. K. 1921. „Varpo“ s-vė p. 32

50) Kun. *J. Berthier* M. S. Mūsų tikėjimas. Vertė J. M. Širvydas. Boston „Darbininko“ sp. 1919 p. 100

51) Em. *Bougaud*. Šviesos keliai. Sulietuvino J. Janilionis. Biržai 1918 p. 29

52) Kun. Pr. *Bučys*. Katalikų tikyba sulig Apaštalų sudėjimo arba dogmatinis katalikų tikybos išdėstymas tokia eile, kokia stambiausios tiesos yra suimtos į Tikiu Dievą Tėvą I t. Ch. 1921 p. 125 (plg. 6)

53) Pralotas A. *Dambrauskas*. Melskimės. Maldų knygelė Lietuvos jaunimui. Šv. Kaz (K. 1919) p. 253

54) Dvasiškos Giesmės. Klaipėda 1914. Išl. J. Schmidt (A.B.K.)

55) Gedimieji pamokslai. „Vadovo“ leidinys. V. „Zniczo“ s-vė 1915 p. 144.

56) Graudųs verksmai. Versti vyskupo Antano *Baranauskio*. Naujas, pat. leidimas Šv. K. K. „Šviesos“ s-vė 1922 p. 16

57) Graudųs verksmai arba Viešpaties Jėzaus Kančios mąstymas. Vertė ir taisė kun. J. Laukaitis. M. „Šviesos“ s-vė 1922 p. 19

58) Kun. A. *Guilloise*. Išpažinties Istorija. Vertė Kun. A. Milukas. Antras leidimas. Brooklyn 1916.

59) Jo Malonybė Žemaičių Vyskūpo Pagelbininkas Vyskūpas Juozapa Skvireckas. Šv. K. K. 1919 p. 8

60) Katalikų tikybos programa 1-o laipsnio (pradedamosioms mokykloms) (V 1921) p. 4

61) *K. S. J.* Rytmetiniai ir vakariniai poteriai kaipo tikybos sintezė K. 1920.

62) Mis. *Laužemis*. Habba arba kaip viens indiškas Pagonis iš Kolų Giminės didyjį Dievą ješkojo bey surado. Išl. Gessnerio missijos b-vė T. 1914. got. (A. B. K).

63) Leono XIII Enciklika Rerum Novarum. Vertė d-ras Bistras. L.Kr. D. P. leid K. 1921 p. 66

64) P. *Malakauskas*. Apie vyskupų rinkimus. Šv. Kaz. K. 1919 p. 15

65) Maldų rinkinėlis Lietuvių ir lotynų kalbomis. M. 1921. „Šešupės“ s-vė p. 93

66) Kun. K. *Paltarokas*. Šventoji senojo įstatymo istorija. 4 laida. Šv. K. K. „Šviesa“ 1921 p. 125.

67) Pasitaikomieji pamokslai „Vadovo“ leid. V. 1915.

68) Ramybė Jums (maldaknygė) Ch. „Draugo“ s-vė 1920 p. 958.

69) *Senas Bažnyčios Tarnas*. Vadovėlis išmokti dailiai mišioms tarnauti Šv. K. K. „Šviesos“ s-vė 1920 p. 16.

70) Sieklos Grūdeliai N. 1 Išleido J. Schmidt. Klaipėda. 1914 (A. B. K.)

71) Šventoji Senojo ir Naujojo Įstatymo istorija. Šv. K. K. „Šviesos“ s-vė 1919 p. 78.

72) Švento Rašto Nusidavimai jauniemsiems mokyklą lankantiems kudikiams papasakotini. Išl. „Sandaros“ dr. Klaipėdoj. T. 1921 „Spaudos“ s-vė 1921 got. r. (A. B. K.)

73) Kun. *Wodersohn*. Gromata iš peklos T. b. m. p. 12 got. r. (A. B. K.)

II Filosofija. Psichologija. Logika.

12) James *Allen* Iš širdies. Vertė St. Biežis. Turtu ir spauda Jono Ilgaudo Chicago b. m. 53

13) Prof. *O. D. Chvolsonas*. Žinojimas ir tikėjimas fizikoje. Iš rusų kalbos vertė J. Masiliūnas K. „Šviesos“ s-vė 1919 p. 16

14) Prof. *G. Čelpanovas* Psichologijos vadovėlis (mokykloms ir savamoksliams). Vertė J. Gedminas iš 12-jo leidimo. K. „Varpo“ s-vė 1922 p 164 Tėv. Myl. Dr. leid. (yra ir su viršeliu „Varpo“ leid.)

15) *J. Česaitis* Etinis individualizmas proto ir tikėjimo šviesoj Vor. 1918 p. 24

16) *J. B.* Reikia kartais būt filozofu. Biskis apie filozofiją (Am.) 1916 p. 45

17) *L. Krzywicki* Moralybės išsivystymas. Sulietuvino A. J. Karalius. Lėšos ir spauda J. Ilgaudo. Ch. 1913 p. 120

18) *Lazurskis* A. Asmenybės tyrinėjimo programa. Vertė J. Vabalas-Gudaitis. Šv. M. K. 1920 p. 16

19) *P. Norkus* Emocijos ir jų kultūra. Tėv. Myl. Dr. Cleveland Ohio 1921 „Dirvos“ spauda p. 26

20) *Vydūnas* Gimdymo slepiniai. Trečiasis taisytas leid. Rūta. T. 1921 p. 102

21) („) Mirtis ir kas toliau. Antras leidimas. „Rūta“ T. 1920 p. 48

22) („) Žmonijos kelias. Antras leidimas. „Rūta“ T. 1914 s-vė „Lituania“ p. 52

III Pedagogija.

14) *Aitvaras*. Rytojun bežiūrint. Visuomeniniai-pedagoginiai straipsniai. Brooklyn. 1913. „Vien. Liet.“ spauda p. 174.

15) *K. Blonskis*. Mokykla ir visuomenės tvarka. Vertė J. G. Liaud. Šviet. Kom. leid. V. 1919., „Žaibo“ s-vė p. 24.

16) *A. Busilas*. Pedagogijos pagrindai arba kas reikia žinoti kiekvienam auklėtojui apie vaikus. „Mokyklos ir Gyvenimo“ leid. K. 1922. „Varpo“ s-vė p. 32.

17) *J. Gobis*. Vaiko sielos evoliucija. Šiauliai 1921 p. 52.

18) Idealas ir jaunuomenė. Vertė Gabr. Taučius. Seinai 1914 p. 149.

19) *M. Krupavičius*. Kokia mums reikalinga mokykla. Šv. K. K. 1919 p. 28.

20) Lietuvos Mokytojų Profesinės Sąjungos Spaudos Fondo įstatai. K. „Varpo“ s-vė 1921 p. 8.

21) *Ed. Oertli*. Liaudies mokykla ir darbo principas. Laisvas vertimas. „Mok. ir Gyv.“ leid. Šiauliai. 1921. Savičio ir Šumkauskio s-vė p. 76.

22) Pirmoji Aukštoji Lietuvos Mokykla. — Aukštieji Kursai. Atidengimo diena 1920 Sausio 27 d. K. 1920. Br. Gurvičų s-vė p. 26.

23) Programas pradedamųjų mokyklų mokytojams. „Vilniaus“ leid. 1921. V., „Žaibo“ s-vė p. 42.

24) *O. Riulė*. Vokiečių mokykla. Kokia ji yra. Vertė J. S. ir A. P. Liet. Reik. Kom. Voronežas 1918 p. 50.

25) Trumpas paidagogikos vadovėlis. Didaktikos pradžia. L. M. Dr. K.—V. (Tilžė) 1921 p. 48.

26) Vienatinė darbo mokykla. Iš rusų kalbos vertė Esmaitis. Šviet. Komisar. leid. V. 1919 „Žaibo“ s-vė p. 140.

IV Visuomenės mokslai ir teisė.

43) Alfabetas raštams, apmokamiems žyminiu mokesniu. Fin., Prek. ir Pram. Min. Rinkliavų Depart. leidinys. Tilžė 1921. „Spaudos“ s-vė p. 48.

44) Pagal *H. D. Almeras*. Pačiavimasi pas įvairias tautas. Sutaisė A. J. Karalius Ch. (1921?) p. 89.

45) Apsiskaitomoji knygelė Nr. Lietuv. Kop. b-vių Sąjungos leid. K. (1921) „Varpo“ s-vė p. 16.

46) *P. Avižonis*. Sąžinės laisvė. Liet. Reik. Kom. leid. Voronežas 1918 p. 19.

47) *V. J. Budrikas*. Pasaulio Minčių šaltinis. Cleveland Ohio 1921. „Dirvos“ spauda p. 54.

48) *M. Cheisinas*. Laiškai vartotojams. Iš rusų kalbos vertė J. Sondeckis. „Kultūros“ b-vės leid. Š. (Tilžė) 1922 „Ryto“ s-vė p. 36.

49) Ekonominis judėjimas lietuvių tarpe. Liet. Atst. b-vės leid. Boston. 1919 „Sandaros“ leid. p. 16.

50) Dr. *N. Feinbergas*. Tautinių mažumų problema. K. 1922. Bako s-vė p. 18.

51) *L. Garfunkelis*. Žydų tautinė autonomija Lietuvoje. Išl. Žydų Tautos Taryba K. 1920 Neumano s-vė p. 31.

52) Įstatymas apie žyminį (štempelinį) valstybinį mokesnį. (K. 1919) p. 4.

53) *V. K.* Ekonominio plėtojimosi keliai. L. Reik. Kom. leid. Voronežas 1918 p. 27.

54) *G. Krauz*. Filosofiniai-istorinių pažiūrų keliai ir K. Marksas. Pagal... par. Z. A. Liet. Reik. Kom. leid. Voronežas 1918 p. 54.

55) Arthur M. *Lewis*. Draugijų ir organizmų evoliucija. Sulietuvino A. J. Karalius. Ch. (1914) J. Ilgaudo spauda p. 182.

56) Lietuvos Koperacijų bendrovių Sąjunga. K. (1921) „Varpo“ s-vė p. 8.

57) Lietuvos įstatymai. Sistematizuotas įstatymų, instrukcijų ir įsakymų rinkinys. Yra surinkęs A. Merkys, redagavęs A. Krikščiukaitis. Pirmas leidinys. (Ligi 1922 m. sausio 1 d.). Išleido A. Merkys ir V. Petrulis. Kaunas 1922 (sp. Tilžėje) „Ryto“ s-vė p. 1031.

58) *M. Markauskas*. Kaip rasti įstatymus „Vyriausybės Žiniose“ Nr. 1 — 50. Mar. 1920 p. 62. „Dirvos“ s-vė.

59) *K. Marksas ir F. Engelsas*. Komunistų partijos manifestas. K. Kautskio prakalba. Vertė V. P. Liet. Reik. Kom. leid. Voronežas 1918 p. XXIII+25.

60) *G. Palau*. Darbas tiesoje ir teisybėje. Sulietuvino M. Jonis. Išl. Margalis. K. 1918. Liet. Valst. s-vė p. 246+IV.

61) *K. Paltarokas*. Socialis klausimas.

2 pad. laida. Išl. Petronio knygynas K. 1921 p. 306.

62) Karo Baudžiamasis Statutas. Sutaisė Kapitonas *Papečkys*. Karo Mokslo Skyriaus leidinys. Kaunas 1922 F. Sokolovskienės s-vė p. 141+VII.

63) *Petraškevičius* (Strumilin). Turtas ir darbas. Pagal... parašė J. Š-ys. Liet. Reik. Kom. leid. Voronežas 1918 p. 70.

64) Sąžinės laisvė. Vil. 1918.

65) *P. Šalčius*. Vadovėlis Kredito Bendrovėms. Liet. Kop. Bendr. Sąjungos leid. Tilžė s-vė „Lituania" 1922 (?) p. 140.

66) Dr. *S. Šultė*. Žmogaus ir piliečio teisių pareiškimas. K. 1921 „Šviesos" s-vė p. 38.

67) *J. Talmontas*. Darbo žmonės garsųs išradėjai. Šv. Kaz. leid. K. 1921 p. 59.

68) Vekselių įstatai. Versta iš rusų kalbos. Teisingumo Min. leid. K. 1919 p. 59.

69) *Z.A.* Materialistinis istorijos supratimas. Antras leid. Liet. Reik. Kom. leid. Voronežas 1918 p. 30.

V Istorija.

Lietuvos istorija.

30) *A. Alekna* Lietuvos istorija II laida K. 1918 p. 132

31) („) („) III laida (trumpesnė) Šv. K. K. 1920 p. 80 21—301.

32) *V. Antanavičius* Vitenis ir Gediminas. Versta iš rusų kalbos. Vilnius 1921 „Vilniaus" leid. p. 38

33) Dr. Jonas *Basanavičius* Iš Palangos istorijos. „Vilniečio" leid. V. „Žaibo" s-vė 1922 p. 52

34) 10 metų spaudos atgavimo paminėjimas. Liet. Ūk. leid. Vil. 1914 J. Zavadskio s-vė p. 32

35) *J. Jakubovskis* Tautybių santykiai Lietuvoje prieš Liublino uniją. Vertė *J. Jablonskaitė*-Petkevičienė. Šviet. Min. l. K. 1921 (spausd. Leipcige.) p. 94

36) *S. Matulaitis* Lietuvių tautos istorija. Kult. ir Šviet. Sekcijos leid. Voronežas 1918 p. 64

37) *Pr. Penkauskas* Lietuvių tautos dvasia istorijos šviesoje. K. 1919 „Šviesos" s-vė p. 20

38) „Policinis socializmas" Lietuvoje („Zubatovščina") „Šviesos" leid. 1921 p. 15

39) *P. Ruseckas* Trumpa Lietuvos Soc. Liaud. Demokratų partijos istorija. K. 1919 p. 8

40) „Sietyno" byla 1897—1898 m. Policijos Departamento apžvalga 1897 m. t. XXI. Liet. Reik. Kom. leid. Voronežas 1921 p. 11

41) *K. Skirmuntaitė* Pagal Nemuną ir Baltiją istorijos apyaušry II. Vertė Esmaitis „Vilniečio" leid. V. 1922 „Žaibo" s-vė p. 60

42) *V. Vasilievski* Gedimino krikštas Vertė J. Bagdonas K. 1922 Valst. s-vė p. 50

Visuotinoji istorija

43) Prof. Edgar *J. Banks* Septyni senojo pasaulio stebuklai. Vertė K. S. Karpavičius Cleveland Ohio 1921 p. 200

44) Morris *Hillquit* Istorija Socializmo Suv. Valstybėse. Vertė L. Pruseika. L. D. L. D. leid. Brooklyn. 1919 (?) p. 450

45) Senovės istorijos apsakymėliai. II dalis. Roma. Iš rusų kalbos vertė J. Jablonskytė. Kalbos žiūrėjo St. Dabušis. Šv. Min. leid. K. 1921 s-vė „Lituania" Tilžėje p. 233

46) *M. Šalčius* Kaip susikūrė Jungtinės Amerikos Valstybės. Istorijos briežiniai. „Kultūros" b-vės leid. Šiauliai (spauds. Leipcige) 1922 p. 35

47) Prof. R. *Vipper'is* Senovės Eiropa ir Rytai. Laisvai vertė Esmaitis. 1 knygelė Vil. 1918 J. Bajevskio s-vė p. 30

48) [„] Viduriniųjų amžių istorija. Su paveikslais ir žemėlapiais. Vertė P. Lastienė. „Dirvos" leidinys. Mariampolė — Kaunas 1922 „Dirvos" s-vė p. 153.

49) *Z. A.* Kryžeivių Karai. Liet. Reik. Kom. leid. Voronežas 1918 p. 35

50) *V. Zakševskis* Vidurinių amžių istorija. Iš lenkų kalbos vertė J. Pajaujis. Švyt. K. V. (Karaliaučiuj) 1921 „Rytų Prūsų" s-vė p. 208.

VI Literatūros istorija ir teorija.

15) Dr. Pr. *Augustaitis* Lietuvybės elementai lenkų romantizme. Leidinys lietuvių kalba. „Vilniečio" leidinys. 1921 p. 56

16) M. *Biržiška* Dainos keliais. (Vadovėliui bent kiek medžiagos). L. M. Dr. I. „Švyturio" s-vė 1921 p. 118

17) („) Duonelaičo gyvenimas ir raštai su kalbos paaiškinimais (2 laida) L. M. Dr. K. V. 1921 p. 117

18) *K. Bizauskas* Literatūros teorija. Vadovėlis augštesniosioms mokykloms. Trečiasis leidimas. K. (Berlynas) 1922 Otto Elsnerio s-vė p. 199.

19) Kunigas Vladislavas *Dembskis*, Jo gyvenimas, raštai ir darbai N. Y. „Tėvynės“ spauda. pr. dr. Jonas Šliupas. 1916 p. 165

20) K. *Duonelaitis* Raštai. Mokykloms parinko ir paaukavo M. Biržiška. Pirmoji dalis L. M. D. K: V. 1921 p. 86

21) V. M. *Friče* Vakarų Europos literatūros istorija. Vertė Ž-tas. L. Darb. L. D. led. (Brooklyn? 1920?), p. 300

22) D-ras *Gaigalaitis* Kristijonas Duonelaitis, jo Gyvastis ir Darbai. Iš Priežasties dešimtmetinių sukaktuvių jo Gimtinės Dienos 1 Januarijaus 1914. Išleido Komitetas del statymo jo paminklo. Otto V. Mauderodės s-vė. T. 1913 p. 32 got. raid. (A.B.Kl.)

23) Kun. *M. Gustaitis* Kunigas Antanas Tatarė. Jo gyvenimas, charakteristika ir raštai. Antroji laida V. 1915 Martino Kuktos s-vė. L. M. Dr. leid. p. 94 (taip viršelyje. Tituliniam lape — V. 1913 m. ir antgalvis: Kunigas Antanas Tatarė. Pirmutinis Suvalkų gubernijos lietuvių švietėjas. Jo gyvenimas, eilės, laiškai ir dokumentai).

24) Prof-rius K. *Heinemanas*. Vokiečių kūryba. Vokiečių litaratūros istorija I dalis. Vertė K. Puida. Šviet. Min. K. (spausdinta pas Elsnerį Berlyne) 1922 p. 287.

25) Hermann *Jakušaitis*. Tėvynė Lietuva ir Vincas Kudirka. Keli paraginimo žodeliai del įvertinimo vieno mūsų didžiavyrių. T. 1918 Otto v. Mauderodės s-vė p. 16 (ABKl).

26) J. K. *Krašiauskis* Lietuvos dainos. Versta iš lenkų kalbos. Su M. B-kos prierašais, „Vilniaus“ leidinys. V. 1921 „Žaibo“ s-vė p. 35.

27) P. *Ruseckas* Žemaitė, jos gyvenimas su jos atvaizdu. Kalėdos, paskutinis Žemaitės kūrinys. „Varpo“ b-vės leidinys. K. 1922 p. 32.

VI Folkloras.

2) D-ras J. *Basanavičius*. Iš Trakų ir lietuvių mytologijos smulkmenos. V. „Žaibo“ s-vė 1921 p, 43.

3) Kleofas *Jurgelionis*. Mįslių knyga— su viršum 1000 Lietuviškų Mįslių rinkinys. Ch. „Naujienų“ spaud. 1921 p. 160.

VIII Gamtos mokslai.

24) Med. dr. *P. Avižonis*. Gyvybė ir jos atsiradimas ant žemės. Liet. Reik. Kom. leid. Vor. 1918 p. 19.

25) („) Šis tas iš mokslo istorijos. Liet. Reik. Kom. leid. Vor. 1918 p. 37.

26) („) Žemė ir žmogus. Antra laida. Liet. Reik. Kom. leid. Vor. 1918 p. 68.

27) *J. Avižius*. Raktas pažinti augalams, kurie žydi pavasaryje Švyt. V. K. V. 1921 „Švyturio“ s-vė p. 106.

28) *J. Biliūnas* (J. Barzdyla). Apsireiškimai iš žemės gyvenimo. Antras pat. leid. Liet. Reik. Kom. leid. Vor. 1918 p. 69.

29) *J. Gerutis*. Planėtos ir žvaigždės. Antra laida. Šv. K. K. 1920 „Šviesos“ s-vė p. 87.

30) *T. Ivanauskas*. Gamtos paminklai ir jų klausimas Lietuvoje. Šv. M. K. 1921 p. 23.

31) *Kahnmeyer ir Schulze*. Gamtamokslis aukštesniosioms mokykloms. Perd. dr. Ham. Bongardt. Iš vok. kalbos vertė dr. K. Jokantas. „Švyt.“ K. V. 1921 p. 83.

32) *P. Matulionis*. Gintaras lietuvių žemėje, „Varpo“ b-vės leid. K. 1922 p. 21.

33) K. S. *Karpavičius*. Kas slepiasi už žmonių pasakų. Cleveland Ohio (1921?) „Dirvos“ leid. ir spauda p. 156.

34) *J. Kriščiūnas*. Geologijos ir mineralogijos vadovėlis su kristalografijos priedu. Aukštesniųjų mokyklų kursas. Šviet. Min. Tilžė 1921 Otto o. Mauderode p. 148.

35) *V. Lunkevičius*. Žemė. Sekant... „Kaimo Knygynėlis“. Leidžia St. Pranckevičius. K. (Tilžė) 1921 sp. „Lituania“ p. 48.

36) *A.Petrika*. Atmosfera arba oro garai ir jų ypatybės L.D.L.D. leid. (Brooklyn? 1919?) p. 145.

37) *N. Rubakin*. Apsakymėliai iš gyvulių gyvenimo. Su 21 paveikslėliu. Vertė J. Norkus. „Varpo“ b-vės leid. K. „Varpo“ s-vė 1922 p. 112.

38) *M. Stankevičius*. Botanikos vadovėlis. II dalis. Sistematika. 2 laida „Švyt.“ V. 1921 „Švyt.“ s-vė p. 98.

39) („) Žmogaus kūnas 2 laida. „Švyt.“ V. 1921 „Švyturio“ s-vė p. 84.

40) („) Zoologijos vadovėlis. II d. Stuburiniai gyvuliai. Švyt. V. 1921 „Švyturio“ s-vė p. 216.

IX Geografija. Kelionės. Vietų aprašymai.

15) *M. Biržiška*. Lietuvos geografija (vidurinėms mokykloms vadovėlis) L.M.Dr. I. Prigimtis. V. „Švyturio“ s-vė 1920 p. 148.

16) Iš *Bremo*. „Gyvulių gyvenimas“ I d. Šaltakraujų gyvių paveikslai. 45 pav. Šiauliai „Kultūros“ b-vė. Leipcigas (1921).

17) („) II d. Žinduolių paveikslai. 50 pav. („) („).

18) („) III d. Paukščių paveikslai. 45 pav. („) („).

19) Kauno miesto planas. Maštabas 1 : 200,000. (1921).

20) *A. Kruberis, S. Grigorjevas, A. Barkovas, S. Čefranovas ir G. Ivanovas.* Geografijos pradžia. Trečiasis, B. Masiūlio pataisytasis, leidimas. L. M. Dr. V. 1920 „Žaibo" s-vė p. 124.

21) („) („) Ketvirtasis B. Masiulio pataisytasis leidimas. Švyt. V.K. (Tilžė) 1921. Otto v. Mauderodės s-vė p. 120.

22) *S. Mečius.* Žemės aprašymas. Versta iš rusų kalbos. Antrasis leidimas. Voronežas 1918 p. 124.

23) *Nečajevas* Žemės turtai. Pagal... Sudėstė B. S. Seinai 1914 p. 64.

24) *Rubakin* Karoliai ir žmonės. Vertė Aišbė. Šviet. Kom. leid. V. 1919 p. 48.

25) *Ruseckas* Petras. Rambyno tėvynėje. Švyt. K. 1920 p. 64.

X Matematika.

25) Algebros uždavinynas vyresniosioms klasėms. Vertė ir pertaisė L. Daukša. Švyt. K. V. Spaud. T. Otto v. Mauderodė 1921 p. 100.

26) Elementarinės algebros vadovėlis. II d. L.M.Dr. V. 1916 Kuktos s-vė p. 312.

27) Aritmetikos teorija su A. Smetonos prakalba. Penktasis leidimas. Švyt. K. V. (spausd. T.) Otto v. Mauderodė 1921 p. 139.

28) Aritmetikos uždavinynas vidurinėms mokykloms. I dalis iki trupmenų. Nauja pataisyta laida. Šviet. M. V.—K. (Sp. Leipcige) 1921 p. 84.

29) Aritmetikos uždavinynas vidurinėms mokykloms. Antroji pataisyta laida. II d. Šviet. Min. V.—K. (spausd. Tilžėje) 1921 p. 175.

30) *P. Bendorius ir T. Daugirdas* Aritmetikos uždavinių ir pavyzdžių rinkinys. Antroji dalis. Antras leidimas. Vil. M. Šlapelienės knyg. leidinys 1920 p. 64.

31) *A. Busilas* Jaunas Matininkas. I d. Antras pataisytas leid. „Švyt." K. V. (spaus. Tilžėje pas Otto v. Mauderode. 1921 p. 56.

32) („) („) Švyt. K. (Tilžė) 1920. Otto v. Mauderodė p. 54.

33) *A. Jakštas* Matematiškas bičių instinktas ir vabalas matematikas. K. 1921 „Šviesos" s-vė p. 10.

34) *Pr. Mašiotas* Algebros uždavinynas I d. Antrasis leid. „Švyt." K. V. (Tilžė Reylender) 1922 p. 86.

35) („) Aritmetikos uždavinynas. Pirmoji dalis. Septintasis leidimas. Švyt. K.— V. (Tilžė) 1921 p. 102.

36) („) („) II dalis. Trečiasis leidimas. Švyt. b-vė p. 63.

37) *M. Šikšnys* Elementarinė algebra. I dalis Švyturys. V. „Švyt." s-vė 1921 p. 100.

38) („) Geometrija. Aukštesniųjų mokyklų vadovėlis. Planimetrijos pirmoji dalis. 2 pataisytas leidimas. Švyt. V. 1921 Švyt. s-vė p. 81.

XI Menas.

14) *A.Aleksandravičius* Braižinėliai ir piešinėliai pradžios mokykloms. Sąs. I. „Dirvos" b-vės leid. M. „Dirvos" s-vė 1921 p. 32.

15) Biržų Dailės Draugijos „Muza" statutas. Biržai 1921. „Biržų" s-vė p. 8.

16) Theodoras *Brazys* Missa ad duas voces aequales. Švyt. K. V. 1922 p. 19+8.

17) („) Te Deum laudamus. Žemaičių Vyskupijos 500 m. jubilejus. Švyt. K. V. 1922 p. 12.

18) Juozas *Gudavičius* Miškas ir Lietuvis. Valsas. Iš žemaitiškų ir lietuviškų dainų melodijų. Vilnius. Litogr. Ch. Laskoff 1918?

19) *A. Jakštas* Dieviškoji proporcija. Matematiškas dailės dėsnis. K. „Šviesos" s-vė 1921 p. 22.

20) Lietuvos Himnas. *V. Kudirkos* žodžiai ir melodija. Vienam balsui su fortapijonu pritaikino J. Talat-Kelpša. „Švyt." T. Otto v. Mauderodė.

21) Lietuvių Meno Kurėjų Draugijos Įstatai. K. 1920 p. 6.

22) Mikas *Petrauskas* Mažas muzikos žodynėlis. Boston. 1916 p. 32.

23) („) Penkių Metų Kanklės. Boston. 1921 p. 160.

24) *Rafaelis* Dešimtis jo svarbesniųjų paveikslų reprodukcijų ir trumpa gyvenimo ir kūrybos apžvalga. „Kultūros" b-vės leid. Šiauliai (sp. Leipcige) b. m. (1921) p. 8 už.+18 pav.

25) Kun. *A. Sabaliauskas* Lietuvių dainų ir giesmių gaidos. Lietuvos Šiaurės Rytuose surinko... Helsinkai. Suomių lit. dr. s-vė 1916 p. 231+VI (635 gaidos).

26) *Č. Sasnauskas* Malda Marijai už tėvynę. Žodžiai. M. Gustaičio.

27) *St. Šimkus* Chorams dainos. Serija I. Brooklyn 1917 p. 4.
28) („) Serija 2. Brooklyn 1918 p. 4.
29) („) 50 Jaunimo dainų, trims, dviems ir vienam balsui. „Švyt.“ K.—V. 1922 p. 52.
30) („) Vai tu žirge ir Per tamsią naktelę. Leidėjas X. Strumskis. Brooklyn 1917 p. 4.
31) („) Aš jojau per girelę ir Žaliuok Rutele. Leid. X. Strumskis. Brooklyn 1927 p. 4.
32) *J.Talliat-Kelpša* Lakštutė. Dainų rinkinėlis pradedamajai mokyklai. Helsinkiai 1917 Suomių lit. dr. s-vė p. 46.
33) („) Liaudies dainos V. 1919 p. 4.
34) Žemaičių Teatro Rūmų Telšiuose įstatymas. Piniginio Fondo statutas. Telšiai 1921 m.

XII. Dailioji literatūra.

Eilės.

109) *Ateivis* Tarp audrų. Poezijos vainikėlis. Musaičiai 1920 p. 112
110) A. *Baranowski* Poezje litewskie z przed roku 1863 (liet. ir lenk.) Wyd. „Mildy“ Wilno 1921 Druk.“ Žaibas“ p. 61
111) A. *Bruožis* Jaunimo balsai. Poėmų, dainų, žaislų ir deklamacijų rinkinėlis, skiriamas Mažosios Lietuvos atbundančiam jaunimui. „Diego“ leid. Klaipėda 1914. „Lituanios“ spauda p. 56 got. (A.B.Kl.)
112) Dainos vasaros gražybių. M. Valaskio leid. Chicago 1914 p. 33
113) Eilės ir straipsniai. Rankius naujausių eilių ir pamokinamų straipsnelių. Iš „Keleivio“ kalendoriaus 1913 m. Boston. M. „Keleivio“ spauda 1915 p. 94
114) M. *Gustaitis* Aureolė. Oratorija. Chicago „Draugo“ spauda 1914 p. 24
115) J. *Janonio* Raštai. „Šviesos“ b-vė K. 1921 p. 112
116) („)Darbininkų giesmės. Išl. Liet. ir Balt. Kom. P.C.K. 1920 p. 16
117) („) (Vaidilos Ainis) Eilės. Išl. Petr. Liet. Sekc. Biuras. Voron. 1918 p. 86
118) Jaunimo dainelės. Klaipėdos Šaulių leidinys. Klaipėda 1921 s-vė „Lituania“ p. 64 (A.B.Kl.)
119) Jonas *Kmitas* Eilės. Išl. Liet. prek. b-vė. Boston 1921 p. 192
120) Kovotojų giesmės. Antra laida. Philadelphia 1914. „Kovos“ spauda p. 47.
121) *Liepukas* Kirpikai arba avelių piemenėliai. Antra laida. Pittsburg 1914 „Dilgėlių“ spauda.
122) *Maironis.* — Mačiulis. Jaunoji Lietuva. Antroji laida, bent kiek pataisyta. Išl. A. Petronio kng. K. (Tilžė) b, m. s-vė „Lietuva“ p. 131.
123) *Margalis.* Ašarėlės. (Naujausios dainos) K. 1918 J. Banaičio s-vė p. 75.
124) *Paparonis* Eilių rinkinys. Išleido „Aušros“ knygynas. K. (sp. Tilžėje) 1921 p. 127.
125) *Sakalas ir Dusaitis* Padangėse. Išl. b-vė „Sėjikas“ Berlynas 1921 p. 125
126) J. *Tamašauskaitė* (Lakštutė). Eilės ir dainos. Knyga II Boston. 1920 p. 72.
127) Vainikai. Naujesniosios poezijos antologija. Spaudai paruošė K. Binkis. „Švyturio“ leid. K. V. (Sp. Tižėje) 1921 p. 230.
128) Vilties dainelės. Klaipėda 1920 p. 32.

Scenos veikalai. Monologai.

129) Ar esi čia mano Jėzau. Drama. Chicago (1921?)
130) Juozas *Baffico.* Advokato patarimas. Vieno veiksmo komedija. E. Rucevičienės vertimas. Rinkevičiaus ir Rucevičiaus b-vės leid. V. 1914 p. 23.
131) Povylas *Druskis.* Kova po Giedraičiais. Drama. Cleveland Ohio 1922 p. 22.
132) Dvi sesers. 4 aktų tragiška drama. Chicago 1921.
133) *Fredro* A. Žvakelė užgeso. Kom. Vertė K. Alyta. Vil. 1919 p. 24.
134 M. *Gorki,* Ant dugno. Vertė Karvelis. Boston 1914.
135) Gerhardt *Hauptmann.* Audėjai. Ver. J. Laukis. Chicago. 1921? p. 121.
136) („) Hanelė. Dviejų dalių svajos poema. Vertė J. Talmontas. Šviet. Mins. K. (sp. Leipcige) 1921 p. 42.
137) H. *Ibsenas.* Šmėklos. Šeimos drama. Trimis veiksmais. Vertė A. Janulaitis. „Skaitymų biblioteka“ N 1. Šviet. Min. leid. K. (spauda. Leipcige) 1921. p. 138.
138) Inteligentai, arba parinktieji žmonės. Keturių veiksmų komedija. M. Šlapelienės knygyno leid. Vil. 1920. Juozapo Zavadskio s-vė p. 48.
139) *Jaunutis* Švarkas ir milinė. Triveiksmis dramos vaizdelis, (pagal Gutovskį).

Antra pat. laida. V. K. Strazdo ir A. Vėgėlės s-vė 1914 p. 15.

140) P. M. *Jūras* Kantri Alena. 6 veiksmų 9 paveikslų drama. Išl. „Vyčiai" Chicago 1919 p. 64.

141) *B. L. Kadagutis*. Gyvenimo verpete. 5 veiksmų drama. Išl. „Aušrelė" Worcester Mas. ? 1918? p. 77

142) Kun. *P. Kaenders* Derenzano Mergelė. Drama. Vertė kun. V. Kulikauskas. „Tikybos ir Doros" leid. Chicago 1919 p. 23

143) *Karvatova* Katriutė. Drama. Vertė A. Vegėlė. 2 laida V. 1914 p. 48.

144) *Keturakis* Amerika pirtyje. Trijų dalių komedija. „Mokyklų Knygynėlis" Nr. 2 Šviet. M. K. 1921 75.

145) *Kovas* Juozas. Scenos įvairumai. Brooklyn 1918 p. 32.

146) *P. D. Liensky* Nervai. 3-jų veiksmų kom. Vertė I. S. „Liaudies Teatro" leid. Mar. 1921 p. 84. „Dirvos" s-vė.

147) *K. S. Lietuvaitė* Žingsnis prie šviesos (scen. vaizdelis). Liet. Reik. Kom. leid. Vor. 1918 p. 27

148) Charles *Méré* Nugalėtojai. Trijų veiksmų vaidinimas Mūsų scenai pritaikė M'Alb. Švyt. leid. K. V. 1921 p. 69

149) Oktav *Mirbo* Netikę ganytojai. 5 veiksmų drama. Vertė N. Lukavičius K. 1922 (1921) „Varpo" s-vė p. 96.

150) *V. Nagornoskis* Doros sargas. Vaizdelis iš baudžiavos laikų. Drama trijuose aktuose. Worcester M. (1921?) p. 50

151) Vilimas *Paileris* Šventoji Agnetė Drama. Vertė kun. J. Laukaitis. Seinai 1914 p. 32

152) Praeities šešėlis. Iš rusų k. vertė Aras. Drama ket. veiks. Chicago? 1921? „Vilnies" išl. p. 42.

153) *S. Przybyszevski* Sniegas. Vertė V. Kelaitis. Ch. 1917.

154) *V.Putvinskis* Nežudyk. Vienaveiksmis dramos vaizdelis. L. Ūk. leid. V. 1914 p. 15.

155) *A. Sandberg*. Pirmoji Gegužės. Drama. Iš latvių k. vertė Skriaustas. Liet. Reik. Kom. leid. Vor. 1918 p. 11.

156) *Seirijų Juozukas* I Ubagų Akademija ir II Ubagų balius. Kom. Boston 1920 p. 82.

157) *V. Shekspeare* Makbetas vertė K. Jurgelionis. Ch. 1915. p. 136.

158) Upton *Sinclair* Vagis Vienaveiks. dramos pav. Vertė K. Baronas. Turtu M. Valasko. Ch. 1914 p. 23

159) *J. Strazdas* Pajauta. Šešių veiksmų istorijos drama. V. 1918 „Žaibo" s-vė p. 55

160 *Šileris* Veidmainystė ir meilė. Vertė P. Notkus Cleveland Ohio 1918 p. 182.

161) Už tėvynę malonu kentėti. Trijų veiksmų drama. Ch. 1921.

162) *Vydūnas* Jūrų Varpai. Triveiksmė komedija. T. 1920.

163) („) Jonuks. Dviveiksmė Joninių komedija. Antras taisytas leidimas. Rūtos leid. T. 1920 p. 64.

164) („) Vargšas ir besotis. Vienaveiksmis žaismas. Rūtos lei. 1914 p. 30.

165) *H. Zudermann* Užkampio laimė. Triveiksmis vaidinimas. Vertė K. Puida. Skaitymo biblioteka Nr. 2 Šviet. M. K. (Sp. Leipcige pas Branšteterį) 1921 p. 115.

566) („) Jonas Krikštytojas. Vertė O. Musteikis. Brooklyn 1919 p. 110.

167) *Žemkalnis* Monologai II leid. V. 1920 p. 16.

168) Žydų Karalius. Drama 4 aktuose bei 5-se paveiksluose. Liuosai vertė J. M. Širvintas. Boston 1916 p. 89.

Apysakos

169) Kun. R. W. *Alexander* Misioneriaus užrašai. Liet. išvertė Broliai Marijonai. Ch. 1921 p. 189.

170) Leonid *Andreev* Septynetas pakartųjų. Apsakymas. Vertė A. Lub-as K. 1922 „Varpo" s-vė p. 56.

171) („) Raudonas juokas Vertė Laisvietis. Brooklyn 1914 „Laisvės" s-vė p. 108.

172) Arturas *Arnu* Komunos Kankiniai. Išl. Liet. ir B. K. P. C. K. 1920 p. 20.

173) Kun. *V.Balanden* Angelė. Vertė kun. J. Jasiukas Seinai 1914 p. 136.

174) Honore de *Balzac* Kristus Flandruose ir kitos apysakos. Vertė K. Vairas. Cleveland 1921 „Dirvos" spauda p. 44.

175) *Fedorovas* Areliai. Antroji laida. Vaizd. L. ir B. K. Par. 1920 p. 8

176) *V. Garšin* Keturios dienos. Vertė J. Strimaitis V. 1915 p. 20.

177) Teofilius *Gautier* Negyvelės meilė. Vertė J. Laukis. Turtu M. S. Valaskio Ch. 1914 p. 45

178) Gėlių pintinėlė. Apysakos. Vertė Kun. V. Ambraziejus Šv. Kaz. K. 1920 „Šviesos" s-vė p. 96.

179 *Gudaitis* Mikas. Lietuvos vaizdeliai Dzukai—Jūra— Perlojus. K. 1917 p. 40

180) Maurikis *Jokai* Pajudinkime, vy-

rai, žemę. Apysaka. Trumpai atpasakojo Aišbė. Antrasai leidimas. Išleido Hipatia Yčienė, Berlynas (Elsner) 1921 p. 116.

181) Vincas *Krėvė*. Dainavos šalies senų žmonių padavimai. Iliustravo A. Galdikas. „Švyt." K.—V. (sp.Tilžėje pas Otto v. Mauderodę) 1921 p. 152.

182) („) Raštai I tomas. Švyt. K. — V. (Tilžė) 1922 s-vė. „Lituania" p. 246.

183) („) Raštai. I ITomas. „Švyt".K.—V. (sp. Tilžėje s-vė „Lituania"). 1921 p. 227.

184) *Kukutis*. (Julius Janonis.) Praeivis. Tautos šulas (apysakos). Išl. R. K. P. L. S. P. B. Voron. 1918 p, 15.

185) *Lazdynų Pelėda*. Karalaitė Lėlė. Apys. Išl. „Sietynas" V. 1914 p. 30.

186) („) Raštai t. I „Švyt." K. — V. 1921.

187) Guy de *Maupassant*. Julie Romain ir kit. Vertė Tulelis. Cleveland Ohio 1920 p. 160.

188) Eliza *Ožeškienė*. Sukčiai. Tv. perdirbimas iš „Niziny". Vertė iš lenkų kalbos V. K. ir J. J. Šviet. M. K. 1921 p. 76.

189) Dr. V. *Pietaris*. Algimantas. Istorijos apysaka. Tomas I (Dr. Vinco Pietario Raštai Tomas III) „Atžalos" leidinys. K. (spaus. Leipcige) 1921 p. 267.

190) *Reimont*. Vl. Ave Patria. Ilgesis. Vil. 1914 p. 33.

191) M. *Šalčius*. Teisybės pasakos. Cleveland Ohio 1918 p. 67.

192) L. *Tolstojus*. Pirmoji pakopa. Vertė M. Kuprevičius. Biržiai 1914 p. 52.

193) Karolis *Vairas* Prakeikimas. Novelė. (Am). 1914 p. 14.

194) *Vaižgantas*. Lietuvos „Žodis". Šių dienų apsakymėlis. Petrap. 1916 p. 64.

195) Vakaro Adynėlė. Pasiskaitymo bei pasimokinimo knygelė su daugel gražių paveikslų. Mieliems lietuviams ant gero išleido „Sandaros" bei „Liet. Jaunųjų Sąjungos" Knįgų Kupčystė. Klaipėdoj. T. 1915 got. (A.B.Kl.).

196) *Ks. Vanagėlis* Raštai su autoriaus portretu ir trumpa jo biografija. Švyt. K. V. (Tilže) 1922 „Lituania" p. 189.

197) *Vargšas* Marikė. Šv. K. K. 1920 „Šviesos" s-vė p. 60.

198) *A. Vienuolis* Ąžuolas. V. 1919 p. 42.

199) („) Kaukazo legendos. K. 1920 p. 30.

200) *Vydūnas* Kauno didvyris. Apys. T. 1914 p. 20.

201) *Žemaičių Antanas*. Lietuvos Keliais. Saulei Nusileidus. Sekminių pavakariu. Brooklyn N. Y. 1921 „Vienybės" s-vė p. 62.

202) *Žemaitė* Raštai I tomas. I. ir P. Leonų leidinys. V. 1914 p. 392.

XIII. Kalbos dalykai.

41) *A. Jakštas ir M. Grigonis* Mūsų rašybos klausimu. K. 1920 „Šviesos" s-vė p. 20.

42) *P. Klimas* Lietuvių kalbos sintaksė. Pirmoji dalis. Šv. Min. K. 1919 „Šviesos" s-vė p. 54.

43) *J. Pesis* Rozmòwki polsko-litewskie. Lenkiškai - lietuviški šnekesėliai. Ketvirtas leidimas. Vil. 1920 „Žaibo" s-vė p. 32.

44) *P. V.* Žodynėlis prie pirmos dalies „Lietuvių kalbos pamokų" Словарь къ первой части „Lietuvių kalbos pamokų" A. Ptašeko leid. K. 1921 p. 42.

45) *K. Šepetienė* Žodynėlis „Vokiečių skaitymų" III dalies priedėlis. L. M. Dr. V. 1921 p. 50.

46) („) Vokiečių kalbos žodynėlis išverstas lietuviškai ir rusiškai 1922 L. M. Dr. Vilnius. Zavadskio s-vė p. 303.

Elementoriai ir skaitymo knygos.

47) *A. Bruožis* Pyvelės arba lietuviškų Kudikių Knygelė, iš kurios kudikiai lietuviškai skaityti, rašyti, Maldeles, Prisakymus išsimokinti gal. Išl. J. Lehartas. Klaipėda 1915 „Lituanios" s-vė. got. (A. B Kl.)

48) *J. Damijonaitis* Lietuvių kalbos gramatika. Trumpas vadovėlis mokykloms (mokslo pradžiai) Švyt. K. 1921 p. 125 (21—30 tūkst.)

49) („) („) Švyt. K, 1922 p. 125 (60—80 tukst.)

50) *Esmaitis* Sakalėlis. Švyt. Vil. 1922 Svyturio s-vė p. 138.

51) („) Trečiasis pataisytas leidimas Švyt. V. K. b. m. (1921?) p. 76,

52) *Jackevičius* Stasys (parinko) Naudingi skaitymėliai. Maskva 1917 p. 104

53) *A. Jakučionis*. Kelias į šviesą. Devintas leid. Tilžė 1921 s-vė Lituania p. 64

54) („) („) Trečiasis leidimas. V. 1918 J. Zavadskio s-vė p. 64.

55) *M. Kairys ir A. Braks* Skaitymo rašymo Knygelė. Išl. „Spauda" dr. Tilžė. 1921 Pavlovskio s-vė p. 72, got. ir lot. (A. B. Kl.)

56) *P. Klimas* Skaitymai lietuvių kalbos

pamokoms. Ketvir. išl. Švyt. K. V, 1921 p. 294.

57) *Ladislovas L.* Žiupsnėlis. Naujas pat. leid. V. 1921 p. 188.

58) *J. Lebartas* Pyvelis arba lietuviškų kudikių knygelė Klaipėda 1915 p. 16 got. (A. B. Kl.)

59) *Pr. Mašiotas* Ašakaičio abėcėlė. Išl. Petronio knygynas K. (Sp. Tilžėj) 1921 p. 83.

60) *J.Murka* Vaikų darbymečiui. Skaitymų knygos pradedamosioms mokykloms. Po elementoriaus pirmieji metai. Antrasis leid. Šviet. Min. b. v. ir m. p. 164.

61) („) („) Pirmoji dalis. Trečioji laida. Švyt. V. K. (Tilžė) 1921 Otto Mauderodės sp. p. 180.

62) („) Antroji. dalis Antroji laida. Švyt. V. K. (Tilžė) Otto Mauderodės s-vė 1921 p. 231.

63) („) („) Trečioji dalis. Knigos III-iam pradžios mokyklos skyriui. Krašto mokslas ir kiek geografijos. Antroji laida. Šviet. Min. Tilžė 1921. Otto v. Mauderodė p. 280

64) („) Lietuvių kalbos vadovėlis. Pirmasai ir antrasai kalbos mokslo laipsnis. Antroji laida. Švyt. K. V. (T.) 1921 Otto v. Mauderodės p. 149

65) („) Lietuvių kalbos vadovėlis. Baigiamoji dalis. Kul. ir šviet. Sekcijos leid. Vor. 1917 Lietuvių s-vė p. 216 + XX

66) J. *Palukaitis* Žiburėlis. Pirmos po elementoriaus knygelės skaityti. Trečiasis leidinys. V. 1921 p. 112

67) K. *Skabeika* Mano akiniai. Šv. Min.

68) *U-is* B. Vadovėlis Lietuvių kalbos pasimokyti. V. 1920 „Žaibo" s-vė p. 48

69) Vargo Mokyklai. Būrelio mokytojų rinkinys kalbos mokslo reikalui. I Trečiasis leidimas. Švyturio leid. K. V. (sp. Tilžėje) Reilenderio s-vė 1921 p. 198

70) („) II Antrasis leid. Švyt. K. (sp. Tilžėje) 1921 Otto v.Mauderodės svė p.320.

XIV. Medicina ir Veterinarija.

15) Apie geriamąjį vandenį. Sveik. Dep. leid. K. 1920 p. 8

16) Dr. J.J. *Bielskis* Raktas sveikaton. Brooklyn 1918 p. 64

17) Dak. A. *Fuksas* Venerinės ligos. Karo Mokslo Sk. leid. K. 1921 V-bės s-vė p. 32

18) Dr. A. *Garmus* Motina ir jos rūpesčiai vaikų likimu. Ch. 1915 „Naujienų" spauda p. 80. Tėv. Myl. Dr. leid.

19) Dr. A. *Graičiūnas* Blogi kūdikių papročiai. Pagal B. W. Kneghtą ir W. Robinzoną sutaisė... Ch. 1914 „Draugo" spauda p. 45

20) P. A. *Jatulevičius* Receptai ir Informacijos. Boston Mass. 1921 p. XV

21) Ką kiekvienas kareivis privalo žinoti apie vidurių šiltinę ir kruvinąją. Kr. Ap. Min. Sanitarijos skyriaus leid. K. 1921. V-bės s-vė p. 4

22) Kas reikia žinoti apie lyties ligas. Vertė iš vok. dr. J. Bagdonas K. 1921.

23) Prov Z. *Kuzavas* Lietuviškai - Lotyniškas ir Lotyniškai - Lietuviškas žodynas liaudies vaistų pavadinimų. Karaliaučiuj 1921 p. 44.

24) Dr. F. *Matulaitis* Teisingos paslaptįs, kurias kiekviena mergina ir moteris turi žinoti. Antra laida Ch. 1914 p. 31

25) Nurodymai sergantiems sifilisu ir triperiu. Kr. Aps. Min. Sanit. skyr. leid. K. 1921 Valst. s-vė p. 8.

26) WM. *J. Robinson* Patarimai moterims ir merginoms apie lyties dalykus N. Y. 1921 p. 256.

27) („) Patarimai vyrams apie lyties dalykus. Vertė Pranašas. Su paveikslais N. Y. 1919. Išl. J. Barkus p. 233+II.

28) Valstybinės gydytojų egzaminuojamosios Komisijos taisyklės ir valstybinių gydytojams egzaminų programa. Šviet Min. K. 1922 V-nė s-vė p. 58.

29) Dr. *F. Vidalis.* Kūdikių maitinimas ir slauginimas. Išl. b-vės „Nestle" Paryžiuje K. (1921) „Varpo" s-vė p. 30.

XV. Žemės ūkis.

14) J. *Dabkus.* Apie pašarines žoles. Ūkio kursai. „Liet. ūk." leid. Vil. 1914. J. Zavadskio s-vė p. 40.

15) Agr. J. *Kriščiūnas.* Apie vaismainį. „Varpo" b-vės leid. K. 1921 „Varpo" s-vė p. 93.

16) („) Pienininkystės vadovėlis. „Varpo" b-vės leid. K. 1922. "Varpo" s-vė.

17) („) Vasarojus. „Varpo" b-vė leíd. K. 1922. „Varpo" s-vė.

18) („) Žemės ūkio vadovėlis. I dalis. Žemės dirbimas. Šv. Min. K. 1921 p. 65.

19) („) Žieminiai javai. „Varpo" b-vės leid. K. 1922. „Varpo" s-vė p. 40.

20) *Poškečių Antanas.* Lietuvių Žemdirbių Sąjunga. Liet. Ek. bei. Pol. Žem. Sąjungos leid. Mar. 1911 „Dirvos" s-vė p. 30.

21) *Studentas* Kaip pievos pagerinti. Ūkio Kursai. „Liet. Ūk." leid. V. 1914 J. Zavadskio s-vė p. 32.

22) Agr. A. *Stulginskis* Veršiukų auginimas 8 vazdeliais. „Viensėdžio" leid. V. 1915 M. Kuktos s-vė P. 34.

23) Ūkininko džiaugsmai ir vargai. Šv. K. K. 1921 „Šviesos" s-vė p. 39.

24) Inž. *R. Vanagaitis* Ūkio statyba. Ūkininkams ir statybos darbininkams vadovėlis su 202 braižiniais ir pavyzdžiais. „Kultūros" leid. 1922 p. 100.

25) P. *Variakojis* Žaliosis trąšos. Vor. 1918 p. 15.

XVI. Vaikų knygos.

23) *Aisopo* Pasakos. Pagal. J. Jacob'o ir V. S. Jones'o redakcijų. Surinko ir lietuvių kalbon išvertė Karolis Vairas. N. Y. 1914 „Tėvynės" s-vė p. XII+349.

24) *E, Amičis* Motinos beieškant. Vertė A. Voldemaras „Liet. Balso" leid. Petrap. 1915 Rusų-Prancuzų s-vė p. 30.

25) *Andersenas* Lakštingala ir Pas Kristaus Eglelę. Iš... parašė M. Šalčius. „Kultūros" b-vės leid. Šiauliai (sp. Leipcige) 1922 p. 28

26) („) Pasakos. Mokinių vertimas. Vor. 1918 Lietuvių Reik. Kom. s-vė p. 234

27) *Aida* Jaunučiai daigeliai. Pirma dalis. Iliustr. „Kultūros" b-vės leid. Šiauliai 1922 p. 160.

28) *Beecher Stow* Dėdės Tomo trobelė, Tilžė 1914.

29) *Bikovienė* Mūsų gyvulėliai ir paukšteliai. Sulietuvino B. Masiulis. Petrapylis 1917 „Lietuvių s-vė" p. 46.

30) *Bostromienė* Miko nutikimas. Vertė Vaižgantas. „Vaikų knygynėlis" Kult. ir Šviet. Sek. leid. Vor. 1917 „Lietuvių" s-vė p. 47.

31) *Bostromienė, Bikovienė, Verigo ir kit.* Mūsų gyvunėliai. Išvertė Vaižgantas Petrapylis 1917 „Lietuvių" s-vė p. 29.

32) *V. Buš* Varniukų gūšta ir kitos juokų pasakėlės. „Kultūros" leid. Šiauliai (Miunchenas) 1922 Wolf ir S. s-vė p. 24.

33) *Evald* Keturi draugai—Piktažolės—Alyvų Krūmas. Lietuvių kalbon išvertė J. Žd. „Dirvos" leid. Mar. 1921 „Dirvos" s-vė p. 54.

34) *V. Hauf'as* Pasakos su 30 paveikslų. Mokinių vertimas (J. Balčikonies red.) Šviet. M. Berlynas 1921 Elsnerio s-vė p. 217

35) *V. Korolenko* Urvo vaikai. Vertė A. Didžiulytė. Šviet. Kom. leid. Vilnius 1919 „Švyturio" s-vė p. 32.

36) *Pr. Mašiotas* Mokslo pasakos su 23 piešiniais. Švyt. Tilžė 1920 „Spaudos" s-vė p. 55

37) („) Mūs mažiausiems, mus mieliausiems 36 pasakos. Iliust. P. Kalpokas. Švyt. K. (sp. Til. Jagamasto s-vė) 1921 p. 42

38) („) Kiškiai. 5 pasakos. Pieš. P. Kalpoko. Vilnius 1919 p. 16

39) („) Pasakėlės. Tilžė. 1921 Otto V. Mauderodės s-vė p. 56.

40) („) Žiemą ir vasarą. Iliustr. P.Rimša. Tilžė 1920 Otto v. Mauderode s-vė p. 32

41) Medelis plačiašakis ir vaikelis daugianoris. „Kultūra". Šiauliai (1922) p. 16 nžkl.

42) *H. Senkevičius* Dykumose ir giriose Apysaka. II Dalis. Vertė M. Pečkauskaitė. „Švyt" K. V. (sp. Tilžėje) 1921 p. 187.

43) *M. Šalčius* Gamtos pasakos. „Kultūros" leid. Šiauliai (sp. Leipcige) 1922 p. 42

44) („) Nykščiukas. Sigutė ir kttos žmonių pasakos, dainelės ir mįslės. „Kultūros" leid. Šiauliai (Leipcigas) 1922 Bibl. Inst. s-vė p. 28.

45) *Šatrijos Ragana* Lietuvos senovės istorijos pasakos. (Nauja laida). M. Šlapelienės knygyno leid. Vil. 1920 p. 21-

46) Mark *Twain* Huckleberry Finn. Vertė Jonas Kmitas. Ch. 1914 „Draugo" spauda. p. 290

47) Vaikų žaislui. Trys vaikų komedijėlės. Iš lenkų kalbos vertė P. Švyt. T. 1920 Otto Mauderodės s-vė p. 30.

48) *M. Vagner* Laukuose ir pievose. Vertė M. Giedraitis Šviet. Min. T. 1920 s-vė „Lituania". p. 119.

49) Jules *Verne* Kelionė aplink pasaulį per 80 dienų. Vertė J. Balčikonis 12 teksto paveikslų ir viršelis P. Kalpoko. Išleido Martynas Yčas. b. v. ir m. (1920) p. 224.

XVII. Politika.

90) Amerikos komunistų partijos manifestas ir programas. Liet. Kom. Sąj. leid. Ch. 1919 p. 31.

91) Oscar *Ameringer* Dėdės Samo gyvenimas ir darbai. Vertė A. Kuršaičiukė Philadelphia 1918 „Kovos" spauda p. 66.

91) *Z. A., V. K. ir kit.* Liaudininkai. Liet. Reik. Kom. leid. Vor. 1918 p. 53.

92) *Z. Angarietis* Tautų klausimas. Medžiaga iš K. Kautskio. Antroji dalis. Liet. Reik Kom. leid. Vor. 1918 p. 46.

93) *(„)* „Tėvynės gelbėtojų" žygiai (Vyr. Lietuvių Tarybos Rusijoje darbai). Liet. Reik. Kom. leid. Vor. 1918 p. 48.

94) *(„)* Vilniaus Darbininkų Taryba. Išl. L. ir B.K.P.C.K. 1920 p. 23.

95) *V. Beržas* Lenino Laiškas Amerikos Darbininkams ir Bolševizmas Amerikoje. b. v. (Am.) 1919 p. 32.

96) *N. Bucharinas,* Z. A. ir kit. Anarchistai. Liet. Reik. Kom. leid. Vor. 1918 p. 26.

97) *N. Bucharinas* Antrasis ir Trečiasis Internacionalas. L. K. Par. 1921 p. 18.

98) *D. Dumbrė* Bejėgis socializmas K. 1920 „Šviesos" s-vė p. 16.

99) *Estijos Komunistas* Profesinių sąjungų kova Estijoj. L. Kom. Par. 1921 p. 16.

100) *J. Gabrys* Kokia autonomija Lietuvai reikalinga. Liet. Inf. Biūro leid. Ch. 1914 p. 24.

101) Prof. Karolis *Gide* Ar socializmas įvykdomas? Liet. Krik. Dem. P. leid. K. 1921 „Šviesos" s-vė p. 24.

102) *Wil. D. Haywood ir Frank Bohn.* Pramoninis socializmas. Vertė J. Laukis. Ch. 1919 p. 78.

103) *Iksas* Lietuvos Respublikos Istorija nuo 1905 m. revoliucijos iki šių dienų. Su spalvuotu žemlapiu. Boston 1921 „Keleivio" sp. p, 96.

104) Instrukcija taikant Lietuvos Steigiamojo Seimo rinkimų instatymus. K. (1919) Valst. s-vė p. 16.

105) *J. E. K.* Liudvikas Vindhorstas, vokiečių katalikiškos visuomenės budintojas. Pagal kun. R. Svickerath'ą... Boston 1916 „Darbininko" spauda.

106) *V. Jurgutis* Socializmas ir Krikščionybė. K. 1919 p. 24.

107) Kairiojo S. P. Sparno Manifestas ir Programa. Liet. Soc. Sąj. Leid. Philadelphia Pa 1919 p. 31.

108) *V. Kapsukas* Kaip kunigai rūpinasi darbininkais. Antra laida. Philadelphia Pa 1917 „Kovos" spauda p. 28.

109) („) Krikščionys - demokratai ir darbininkai. Išl. L. ir B.K.P.C.K. 1919 p. 16.

110) („) Lietuvos Bresto taikos Tarybos. Voronežas 1918 p. 40+XXIII.

111) („) Lietuvos „gelbėtojai" karo metu. Liet. Reik. Kom. leid. Vor. 1918 p. 69.

112) („) Steigiamasis Susirinkimas ar Tarybų valdžia. Išl. L. ir B.P.C.K. 1919 p. 14.

113) *Kr. V.* Tautų „liuosuotojai". „Šviesos" leid. K. 1921 Neumano s-vė p. 15.

114) *R. Karuža* Tauta, jos esybė ir uždavinys. „Jaun. Liet." leid. Ch. 1915 p. 31.

115) Kas yra liet. krikščionių demokratų partija ir ko ji nori Vil. 1918.

116) *A. Kollontaj* Kas tie socialistai ir ko jie nori. Vertė M. Dirsė Brooklyn 1918 „Laisvės" s-vė p. 27.

117) *M. Krupavičius* Mūsų kelias (Leonas XIII ir mes). K. 1921 p. 38.

118) Kunigai kovoje su caro valdžia. K. 1919 „Šviesos" s-vė p. 26.

119) Laisvėn bežengiant. Amerikos Lietuvių Visuotinojo Seimo Protokolas. Išl. P. Molis. Brooklyn 1918.

120) Prof. *A. Lerua Bolje* Krikščionybė ir demokratybė, Socializmas ir krikščionybė. Sulig... Masiulis. K. 1918 „Šviesos" s-vė p. 42,

121) Lietuvos demonstracija Didžiajame New-Yorke Liepos 4. 1918. N. Y. (1918) p. 64.

122) Lietuvių Krikščionių Demokratų Konferencija 1921 m. Rugsėjo 12—15 d. K. 1921 p. 71.

123) LSS Sekretoriaus Vertėjo Raportas X suvažiavimui ir LSS. X Suvažiavimo Rezoliucijos. (Am.) 1920 p. 47.

124) Lietuvos byla su Lenkija Tautų Sąjungoje ir paskutinis T. Sąjungos nutarimas. Užs. Reik. Min. leid. K. 1921 V-bės s-vė p. 15.

125) A. *Maliauskas* Žydai. K. 1914 p. 64.

126) *Meškus* Bažnyčia ir valstybė. K. 1920 „Šviesos s-vė p. 30.

127) J. *M-kas* Bolševizmas. Boston. 1920 „Darbininko" sp. p.32.

128) A. *M-tis* Koki mums reikalingi rinkimai. K. 1919.

129) *P. Norkus* Apie patriotizmą. Sulyg Hesseno sutaisė... Brooklyn 1916 „Vien. Liet." spauda p. 20.

130) N. *P. Oganvskis* Delko kilo Didysis Europos karas. V. 1915 p. 32.

131) K. *Paltarokas* Visuomeninis Kunigo veikimas. Petronio knygyno leid. K. 1921 p. 98.

132) A. *Pannekoek.* Galutinas kliasų kovos tikslas. Vertė Alena Kuršaičiūtė. Philadelphija 1913 „Kovos" spauda p. 14.

133) *P. G.* Pažinkime socializmą Boston. 1917 „Darbininko" leid. p. 16

134) Pirmojo organizuoto Rusų Armi-

jos Lietuvių karininkų suvažiavimo (1917m. V 25—29 d.) nutarimai ir medžiaga. Petrapylis 1917 Lietuvių s-vė P. 14.

135) Kun. Kaz. *Prapuolianis* Lenkų apaštalavimas Lietuvoje. Vertė Patriotas. Amer. leid. Spaudos Draugijos leidinys. New-York. 1918 „Tėvynės“ spauda p. 264.

136) Arturas *Ransome* Rusija 1919 metais. Vertė Ž-tas Liet. Darb. Lit. dr. leid. Brooklyn 1920 „Laisvės“ sp-vė p. 239.

137) A. *Rimka* Lietuvių tautos klausimas Europos karės metu. Sus. Liet. Am. leid. N. Y. 1914 p. 96

138) P. *Ruzeckas* Kieno ir kaip mes turime būti valdomi. Soc. Liaud. Dem. Par. leid. Tilžė b. m. (1919) p. 32

139) J. B. *Smelstorius* Klesos ir klesų kova. Spauda ir lėšos „Pirmyn“ Baltimore 1914 p. 30

140) J. *Steklovas* Kas gi tie komunistai. Vertė V. Tauras. Philadelphia 1920 p. 32

141) St. *Tautietis* Raudonoji vėliava. Socializmo Rojaus vaizdeliai. K. 1921 „Šviesos“ s-vė p. 53

142) *33.* Vilnius — Kaunas. Wilno — Kowno. Вильня—Коуна. 19—20—I 5—II—22. K. 1922 V-bės s-vė p. 36.

143) P. *Tučkus* Ūkininkų klausimas Vil. 1918 „Žaibo“ s-vė p. 15

144) *Uosis* Kurių bus viršus? Liet. Darb. Sąj. Leid. Boston 1921 „Darbininko“ spaud. p. 32

145) („) Lietuvos darbininkai ir kitos srovės. Boston 1917. „Darbininko“ spauda

146) („) Tiesos keliai—pirmyn. Boston 1918 „Darbininko“ spauda. p. 16

147) J. J. *Voronko* Gudų klausimas Versalės Taikos konferencijos metu. „F. Skorynos vardo b-vės leid. K. 1914. Valstybės svė p. 39

148) J. *Žemdirbis* Kas rinkti į steigiamąjį seimą arba kas tai yra valstiečių sąjunga. K. 1920 p. 16

149) Kun. Tomas *Žilinskas* Katalikų bažnyčia ir demokratizmas. Antra laida. Boston 1918. „Darbininko“ spauda p. 62.

XVIII. Įvairios.

86) Vaclovas *Biržiška* Apie knygas ir knygynėlius. Liet. Reik. Kom. leid. Vor. 1918 p. 47.

87) Visa Lietuva. Informacinė knyga 1922 m. Red. ir leid. Inž. *K. Puida*. Centr. Statistikos biuras. K. (sp. Berlyne) 1922 p. 432.

88) *D. Edvards* Idėalioji kūno kultūra. Vertė iš rusų kalbos K. V. Ignas „Aušros“ leid. K. 1921 p. 39.

89) Matas *Grigonis* Smagūs žaidimai Antra padidinta „20 žaidimų“ laida. V. 1914 J. Zavadzkio s-vė p. 45

90) („) Žaidimų vainikas savybių vakarėliams. Švyt. T. 1918 Otto v. Mauderodė p. 73

---

91) *Abužis* Gera knygelė parodo kelią. sulietuvino... K. 1914 p. 8

92) *Kuemmel* Blaivybė ir tikėjimas Boston 1917 p. 16.

93) *K. Paltarokas* Trys dienos apie girtuoklybę. K. 1911 p. 64

94) Kun. *P. Saurusaitis* Pilnosios Blaivybės katekizmas. Pagal J. M. Cullew sutaisė... Ch. 1914. „Draugo“ spauda p. 159

---

95) *Bostonietis* Moteriškė ir meilė. Medžiaga iš prof. Montegazza. Brooklyn 1914 „Laisvės“ spauda p. 62.

96) *A. Kollontai* Darbininkė motina. Liet. Reik. Kom. leid. Vor. 1918 p. 18.

97) Klara *Zetkin*. Moteris ir jos ekonominė padėtis. Vertė iš vok. Eupharosina Išl. Liet. Mot. Progr. Sekc. Brooklyn. 1914 „Laisvės“ spauda. p. 61.

---

98) *Z. Aleksa* Kurgi tas viskas vyksta. Pagal K. Kautsky parašė... Boston 1914 “Keleivio“ spauda

99) *Al. F.* Kaip susirinkimas kviesti vesti ir jame dalyvauti. „Kultūros“ b-vės. leid. Šiauliai (sp. Tilžėje) 1921 p. 46.

100) James *Allen* Iš širdies. Vertė St. Biežis Chicago? 1921? p. 53

101) Kun. Dr. *V. Bartuška* Kelionė Lietuvon Didžiosios Karės metu. 1916 m. Išl. „Tautos Fondas“ Boston 1918 „Darbininko“ spauda p. 85.

102) *A. Bebelis* Krikščionybė ir socializmas. Liet. Reik. Kom. leid. Vor. 1918 p. 23.

103) Dr. *J. J. Bielskis* Delegatų kelionė Lietuvon 1916 m. Išl. „Tautos Fondas“ Boston 1916 „Darbininko“ spauda p. 93

104) Robert *Blatchford* Nekaltas arba paskučiausio Nuopuolėlio apgynimas. Vertė Dr. A. Kuršaičiukė Philadelphia Pa (1915) p. 19.

105) Prof. *M. Dragomanov* Apie Dievų

pavyduma. Iš rusinų kalbos vertė V. K. R. Brooklyn 1914 p. 38.

106) *Druskius* Neva juokai neva ašaros. Šv. K. 1915 S. Banaičio s-vė p. 150.

107) *J. El.* Susirinkimų ir mitingų vadovėlis „Varpo" leid. K. 1922 „Varpo" s-vė p. 39

108) *C. A. Herman* Socializmo ir Krikščionybės idealas. Nr. 4. 1915 p. 27.

109) Ideja ir darbas. Lietuvos Šaulių žodis broliams Amerikiečiams. Tilžė (1922) s-vė „Lituania" p. 84

110) *J. Ilgaudas* Amerikos pilietis. Ch. 1921 p. 63

111) Will *Irwin* Kitas karas. Atsišaukimas į žmonių protą. Lietuvių kalbon vertė V. K. Račkauskas. Tėv. Myl. Dr. Leid. Nr. 9 1921 „Tėvynės" spauda p. 142.

112) Istorija apie gražią Mageloną dukterį Karaliaus iš Neapolo. T. 1919 J. Schoenkes s-vė p. 48

113) Kun. *A. Janušas* Saliunas Ch. 1921 p. 8.

114) *Kupranas* Seselei-rūtelei Šv. Kaz. K. 1920 p. 77.

115) *K. V. K.* Netikėjimo priežastys. Boston 1917 „Darbininko" spauda.

116) Karolius *Libchnecht* Militarizmas. Vertė K. V. Kovietis Philadelphia 1918 „Kovos" spauda p. 176.

117) *Maldžiunų* Juzė Platus laiškų vadovėlis. K. 1921 s-vė „Lituania" Tilžėje. p. 165.

118) *A. M. Martus* Lietuvoje Europos Karės metu. Su paveikslais. Išl. M. Paltanavičia Worcester (1916 ?) „Am. Lietuvio" spauda. p. 77.

119) Dr. P. *Mira* Kas šiandien kalbama apie Dievą. Dalis I (Am.) 1919 p. 50.

120) Palydovas arba kas reikia žinoti kiekvienam lietuviui grįžtančiam tėvynėn. I-as leid. K. 1920 p. 140.

121) *P. D.* Kaip daromi susirinkimai ir kaip juos vesti. 2 pat. laida. Šv. K. Vil. 1918 „Žaibo" s-vė p. 32.

122) *A Pašešupis* Naudotojų tikyba „Šviesos" leid. K. 1922 „Varpo" s-vė p. 32.

123) *V. K. Račkauskas* Amerika arba rinkinys įvairių faktų žinotinų gyvenantiems ir čion atkeliaujantiems lietuviams. Išl. „Jaunoji Lietuva" Boston 1915 p. 288.

124) („) Didžiausioji karė Lietuvoje. Išl „Liet. žinių" abs. N. Y. 1914 d. 32.

125) Raudnosio gyvenimas ir girtuoklio dainos. Išl. Milašauskas. Boston 1914 p. 64.

126) V. *Stasevičia* Bažnyčia ir mokslas. Boston 1918 p. 28.

127) Šaulių vadovas. K. 1921 p. 46

128) Vokiečių kareivio karės atsiminimai. Vertė Ž. Laisvietis „Laisvės" leid. Brooklyn 1914 p. 178.

---

129) Aušros Vartų Kalendorius 1919. Išl. „Žinynas" V. 1918 „Žaibo" s-vė p. 69.

130) Britanijos Lietuvių kalendorius 1922 metams. Glazgow 1922 p. 80.

131) Darbo žmonių kalendorius 1922 metams K. 1921 „Šviesos" s-vė p. 157.

132) Didysis Lietuvos Ūkininko Kalendorius 1922 metams K. 1925 „Varpo" s-vė p. 86.

133) Kalendorius Žemdirdių Draugas. 1922 metais. M. 1921 „Dirvos" s-vė p. 48.

134) Kauno Kalendorius 1922 metams. Šv. Kaz. K. 1921 „Šviesos" s-vė p. 83.

135) Lietuvos Darbininkų Kalendorius 1922 metams. Išl. Liet. Darb. Sąjunga. Boston 1621 p. 86.

136) Lietuvos Ūkininko Kalendorius 1921 m. K. 1920 V-bės svė p. 96

137) Metraštis Lietuvių Biznio Rodyklė 1922 metams. Naujasai leid. Ch. 1922 p. 96

138) Mūsų Kalendorius 1919 m. Red. L. Gira. Išl. „Žinynas" V. 1919 „Žaibo" svė p. 115

139) Naujas Kalendorius 1919 m. (Kalendorius Lietuvos Tautai.) Išl. A. Ludžiuvaitis. K. 1918 „Dabarties" svė p. 80

140) Prietelius. Kalendorius 1919 metams. Jono Rinkevičiaus leid. V. 1914 p. 89

141) Skuodo Lietuvių Kalendorius 1916 m. Išl. Kun. Pr. Ž. ir D. p. 24

142) Susivienijimo Lietuvių Amerikoje Kalendorius 1916 m. Sutvarkė V. K. Račkauskas. N. Y. 1916 „Tėvynės" spauda. p. 242.

143) *T. Pr. B.* Švento Pranciškaus Tretininkų Kalendorius (1922 metams). Ketvirti Metai. Išl. Kretingos Bernardinai. Klaipėda 1921 s-vė „Lietuva" p. 24

144) Ūkiškas Kalendorius 1922 m. Tilžė Otto v. Mauderodės svė p. 112

145) Vargonininkų Kalendorus 1914 m. Su Gaidomis. Antri metai. „Varg. Šv. Grigaliaus" Did. Draug. led. Seinai 1914 „Laukaičo ir kt." svė p. 80.

---

146) Akcinės bendrovės „Žalgiris" įstatai. K. 1921 „Varpo" svė p. 8

147) Amerikos ir Lietuvos Audimo Korporacijos Įstatai. K. 1921 „Varpo" svė p. 16

148) Amerikos Lietuvių Prekybos Akcinė Bendrovė (Lietuvos Traukinių Tvarkaraštis). K. 1922 V-bės sv-ė

149) Draugijos Lietuvai pagražinti įstatai.

150) Ekonominės Karių Bendrovės Įstatai. K. (1920) V-bės s-vė p. 24.

151) Lietuvių Katalikų Jaunimo „Pavasario" Sąjungos įstatai. K. 1922. „Šviesos s-vė p. 8.

152) Lietuvos Žemės Ūkio Draugijos Įstatai. M. (1921) „Dirvos" s-vė p. 15.

153) Lietuvos Raudonasis Kryžius 1920 m. Vyr. L.R.K. Valdybos apyskaita K. 1921 p. 28.

154) Lietuvos Valstybinių Įstaigų Tarnautojų Profesinės Sąjungos Įstatai K. 1922 p. 14.

155) Pagrindiniai Lietuvos Šaulių Sąjungos įstatai K. 1919 p. 8.

156) Profesinės Sąjungos Įstatai. Darbo Sekcijos leidinys. K. A. Bako ir Mankaus s-vė 1919 p. 8.

157) Šaulių Sąjungos Įstatai. K. 1919 p. 40.

158) Šriftų pavyzdžiai Lietuvos Valstybės spaustuvės K. 1921 p. 36.

159) Žuvies ir Gintaro akcinės bendrovės įstatai K. 1921 p. 8.

Karo leidiniai.

83) Instrukcija šarvuotiem traukiniam I dalis. K. 1922 V-bės s-vė p. 31. K. M. Sk. leid. 300 ekz.

84) Pulkininkas *Kurkauskas* Vadovėlis sprogintojąms. Materialė dalis. K. Mokslo Skyr. leid. K. 1922 Valst. s-vė p. 45, 1000 ekz.

85) Generolas *Radus Zenkavičius* Susitinkamųjų kautynių bruožai. Karo Mokslo Sk. leid. K. 1922 Valst. s-vė p. 132. 1000 ekz.

86) Užtaisų sprogdinimas su elektra. Iš vokiečių kalbos vertė vyr. leit. Gabrys. K. Mokslo Skyr. leid. K. 1921 V-bės s-vė p. 15, 400 ekz.

Atsišaukimai.

I.

1. *Jaunieji draugai!* Kaunas rugsėjo mėn. 1920 m. L. ir B. Kom. Jaunim. Sąj. Liet. centro biuras (šapirografuotas).

2. *Lietuvos ir Baltarusijos komunistų partijos pareiškimas.* 1920 m. rugsėjo 26 d. L. ir B. kom. p. Liet. centro biuras.

3. *Lietuvos darbininkai, bežemiai, mažažemiai ir kareiviai!* Kaunas, birželio 17 d. L. ir B. kom. p. Liet. centro biuras.

4. *Draugai kareiviai!* 1920 m. spalių 6 d. Liet. kar. kom. org. vykdomasis komitetas.

5. 25 октября 1917 — 7 ноября 1920. Рабочие и работницы Литвы! Ковно, 7 ноября 1920 г. Центральное бюро ком. парт.

6. *Dr. dr. K. Libknechto ir R. Liuksemburg atminimui.* Kaunas, sausio 15 d. 1920 m. Liet. kom. jaun. sąj. centro biuras.

7. *Į Lietuvos darbininkus, bežemius, mažažemius ir kareivius!* Kaunas, sausio 15 d. 1921 m. Liet. kom. p. centro biuras.

8. *Tegyvuoja 1-os gegužės šventė!* Kaunas, gegužės 1 d. 1921 m. Liet. kom.p. centro biuras.

9. *Jaunieji Liet. darbininkai ir darbininkės, prisirengkit 1 gegužės šventei.* Liet. kom. jaun. sąj. centro biuras.

10. *Niech żyje 1-y maj!* Kowno 1 maja 1921 roku. Biuro Centralne kom. P. Litwy.

11. Да здравствует 1-ое мая! Ковно, 1-ое мая 1921 года. Центральное бюро ком. п. Литвы.

12. *Pozdrowienie wam, towarzysze w turmie!* Kowno 22 maja 1921 r. Kowieński okręgowy komitet kom. p. Litwy.

13. Привет Вам, мученики за рабочее дело! Ковно, 22 мая 1921 г. Ковенский районный комитет ком. пар. Литвы.

14. *Tegyvuoja visuotinas streikas!* Kaunas, birželio 12 d. 1921 m. Liet. kom. p. centro biuras. Liet. kom. p. Kauno rajono komitetas.

15. *Niech żyje generalny strajk!* Kowno, d. 12 czerwca 1921 r. Biuro centralne kom. p. Litwy. Kowieński okręgowy kom. kom. Litwy.

16. Да здравствует всеобщая забастовка! Ковно, 12 июня 1921 г. Центральное бюро ком. п. Литвы. Ковенский районный ком. комм. п. Литвы.

17. *Lietuvos darbininkams, mažažemiams ir kareiviams!* Kaunas, spalio 1 d. 1921 m. Lietuvos kom. p. centro komitetas.

18. *Į viso pasaulio jaunuosius prole-*

tarus. Maskva. 24. X. 21. Kom. Jaun. internacionalo pild. komitetas.

19. Товарищи рабочие Ковно — гоните прочь предателей! Ковно, 12.XI.21. Ковенский комитет ком.п. Литвы.

20. *Draugai, Kauno darbininkai, ginkite šalin apgavikus!* Kaunas, 12.XI.21. Liet. kom. p-jos Kauno komitetas.

21. Кто обманывает рабочих? Ковно, 5.XII.21 г. Ковенский ком. ком. п. Литвы.

22. *Kas apgaudinėja darbininkus?* Kaunas, 5.XII.21. Liet. kom. p. Kauno komitetas.

23. К рабочей и крестьянской молодежи всех стран. Юные товарищи, сестры и братья в рабочих блузах и солдатских мундирах! Ковно, 10 января 1921 г. Издание Ц.Б. ком. союза молодежи Литвы.

24. *Visų šalių darbininkų jaunuomenei. Jaunieji draugai, sesers ir broliai darbininkų drabužyj ir kareivių šineliuose!* Kaunas, 1922 m. sausio 10 d. L.K.J.S.C.B leidinys.

25. 4-ый год „независимой“ Литвы. Ковно 15.II.22. Ковенский Райком Ком. Партии Литвы.

26. *4-ri metai „nepriklausomos“ Lietuvos*. Kaunas 15.II.22. Liet. kom. p. Kauno rajono komitetas.

27. *Lietuvos darbininkės, bežemės ir mažažemės!* Kaunas, kovo 1 dieną, 1922 m. Lietuvos kom. p. centro komitetas.

II.

28. *Visų šalių darbininkai, eikite išvien!* Pildomoji Lietuvos socialdemokratų partijos komisija. Lietuvos ir Gudijos socialdemokratų partija. Žydų darbininkų socialdem. sąjunga (Bund). Socialistų revoliucionierių partija. Išleista regis Vilniuje 1918 metų pabaigoje. Kitoje atsišaukimo pusėje tas pats tekstas lenkų kalboj.

29. *Lietuvos kareiviai! O jus vis dar tylit!..* L. ir B. Kom. partijos C.K.

30. *Kareiviai, kada mes laimėsim.* L. ir B. kom. partijos C.K.

31. *Lietuvos kåreiviai!* L. ir B.K.P. centro komitetas.

32. *Draugai kareiviai!* Liet. kar. kom. org. vykd. komitetas.

33. *Draugai darbininkai, vargingesni valstiečiai ir kareiviai!* Liet. kom. org. centro biuras.

34. *Darbininkai, mažažemiai ir kareiviai!* Liet. kom. org. centro biuras.

35. Товарищи рабочие, крестьяне и солдаты! Ковенский раионный комитет ком. пар. Литвы и Белоруссии (atsišaukimas apie F. Plateną — Šveicarijos pilietį laikomą Kauno kalėjime), (1920 m.).

36. Товарищи рабочие, крестьяне и солдаты! Центральное бюро ком. орг. Литвы (1920 m.).

37. Рабочие, крестьяне и солдаты! Центральное бюро ком. орг. Литвы (1920 m.).

38. Товарищи рабочие, крестьяне и солдаты! Ковенский раионный комитет ком. п. Литвы и Белоруссии.

39. *Draugai darbininkai, mažažemiai ir kareiviai!* L. ir B. Kom. partijos Kauno rajono komitetas.

40. *Lietuvos darbininkai, mažažemiai ir kareiviai!* L. ir C. Kom. partijos centro komitetas.

41. *Draugai darbininkal, mažažemiai ir kareiviai!* Lietuvos ir Baltarusijos kom. partijos centro komitetas.

42. *Draugai darbininkai, mažažemiai ir kareiviai!* L. ir C. Kom. partijos C.K.

43. *Imkime žemę!* Lietuvos ir Baltarusijos Kom. partijos centro komitetas.

44. Ко всей рабоче-крестьянской молодежи Литвы и Белоруссии! Исполнительный Комитет ком. юн. интернационала (spausdintas greičiausia Maskvoj ant rotacinės mašinos prieš ateisiant bolševikams į Lietuvą).

Surašant šiuos atsišaukimus I skyriuje pažymėti tie, kuriuose nurodyta vieta ir išleidimo metai; II skyriuje—tie, kuriuose tų paminėjlmų nėra. Atsišaukimo pavadinimai paduodami taip, kaip jie paduodami pačiame atsišaukime. *St.*

Literatūros naujienos ir kronika.

Anderseno Biaurų viščiuką yra išvertęs Br. Plaušinaitis.

Ateitininkų Centro Valdyba rengia „*Aukso knygą*" — ateitininkams žuvusiems už Lietuvos laisvę ir nepriklausomybę paminėti.

F. Coopero Ledersterumferzählungen —5 knygos jaunuomenei verčia K. Karklys.

Ign. *Chrzanowskio* Historija literatury niepodległej Polski verčia Švietimo Ministerijai A. Valaitis.

S. Čiurlionienė yra parašiusi 4 aktų komediją „Dolpelis lipa".

J. Gobio Trumpą auklėjimo istoriją ir vaiko psichologiją spausdina Švietimo Ministerija.

„Kultūros" b-vė rengia spaudai *Evaldo* pasakas ir Gulivero kelionės *J. Svifto*.

J. Ehreto ir K. Dineikos parašytą Sporto vadovėlį spausdina Karo Mokslo Skyrius.

M. Grigonis 1918 m. yra išvertęs *Meterlinko* „Sesuo Beatrisa". Šį vertimą įteikė artistui Sutkui. Kur vertimas dingo nėra žinios. Dabar *M. Grigonis* rengia savo paskaitas apie poetingosios kalbos, poezijos ir kūrybos esmę.

G. Hauptmano Vežiką Henšelį yra išvertęs J. Talmontas. Verčia to paties autoriaus „Prieš Saulėtekį" ir „Vebrinos" ir V. *Hugo* „93 metai".

H. Ibseno „Kada mes iš numirusių prisikelsim"—A. A. Talio vertime spausdino Amerikos „Dirva".

Jonas *Yčas* yra išspausdinęs dissertaciją „Der Chronist Siman Grunau". Išėjo ir lietuvių kalba.

Aleks. *Janickas* yra sustatęs vadovėlį ūkininkams norintiems įsiveisti sodus ir daržus.

Švietimo Min. išleido „Kaip gyventa mūsų senelių—prosenelių"—Kupiškėnų būrelio vertimą. Kalbos žiūrėjo A. Vireliūuas.

Kariejevo Visuotinąją istoriją yra išvertęs Veitas.

„*Kultūros*" b-vė leidžia spalvotais paveikslais pasakas — Miesto muzikantai, Batuotas Katinas, Medžias—plačiausias, Vaikas daugianoris (išspausdinta), Zuikio ir ežio lenktynės, Broliukai ir sesytės, Liaudies dainų parinktų K. Binkio albomą su 200 dail. K. Šimonies piešinių; Aidos — jaunučiai daigeliai — jaunuomenei pasiskaitymai (išsp.).

P. *Lastienė* yra išvertusi J. Surgučievo 5 veiksmų dramą „Rudens smuikai", prof. R. *Viperio* Vidurinių amžių istoriją (išs.); verčia prof. R. *Viperio* Naujųjų amžių istorją.

Lermontovo „Belę" yra išvertusi J. Avižonytė.

Lietuvis (slp.) parašęs knyga „Bitės—visimas, darbas ir prievaizda".

A. *Lubickis* verčia Dostojevskio „Zapiski iz miortvovo doma".

Mamino Sibiriako Onelės pasakas išvertė Lozoraitytė,

Stanislovo *Matulaičio* Lietuvos Istorija, kurią prieš karą buvo pradėjusi Biržuose spausdinti „Šviesos" b-vė, dabar tęsiama spausdinti, nes surasta visos išspausdintos dalys.

V. *A-is* pradėjęs versti S. R. *Minclovo* „V liesach Litvy" ir „Na krestach", kurie jau dviejose Amerikos laidose išėjo.

Dr. Vladas *Nagevičius* rengia Pryšmončių kapinyno kasinėjimų aprašymą.

J. *Norkus* leidžia rinkinį vertimų iš Kiplingo ir kitų, bendru antgalviu „Rikki — Tikki — Tavi".

Pakštas Friburge rengia disertaciją Apie Lietuvos ekonomines gelimybes.

V. K. *Račkauskas* yra parašęs knygą „Kitas karas ar būsimas karas," kurią leis Tėvynės Mylėtojų Draugija. Taip pat jis verčia N. G. *Wells'o* „Ha Outline of History" (Istorijos Braižinys) 2 t.

A *Rimka* rengia Ištrėmimo atsiminimus (Įspūdžiai iš vokiečių žygiavimo Lietuvon ir pabėgėlių gyvenimo 1914-jų — 18 m.) ir Vokiečių okupacija Lietuvoje 1915—1918 m.

Peterburgo Dailės Mėgėjų Draugija dar 1920 m. projektavo išleisti M. Dobužinskio albumą „*Senasis Vilnius*"

Šekspyro Makbetą yra išvertęs X. Y. Z. Be reikalo—turime jau gerą K. Jurgelionies vertimą.

Ėugenius *Škliaras* žada išleisti rusų kalboj lietuvių poetų antologiją.

G. *Švederio* Gamtos pasakas išvertė Minkūnaitė.

Balys *Sruoga* leidžia atskirą knygą „Dievų takais".

Švietimo Ministerijos knygų leidimo komisija spausdina *Heinemano* Vokiečių kūryba II t. (išsp.) prof. *Juodelės* — Geolo-

ginius tyrinėjimus (išsp.), A. *Vireliūno* Iliustr. Azijos, Afrikos, Amerikos ir Australijos geografiją, Dr. Vaclavo *Viršilos* Teismo mediciną, T. *Ivanauskio* Paukščius ir mokyklą.

V. *Švipas* yra išvertęs A. A. *Isajevo* Individualybę ir socializmą, V. *Volkenšteino*—Spartaką (trag.) ir A. *Balmonto* Tris žydėjimus (dr.)

„Švyturio“ b-vė leidžia: *Šalčiuvienės—Gustaitytės* Geografijos chrestomatiją, prof. J. *Vagnerio* Papasakojimai apie žemę (vertė St. Kr.), M. *Vasiliauskio* ir J. *Janušonies* Gamtos chrestomatiją: Pažinkite mus; komediją „Potašą ir Perlamutrą“, M. *Durio* Lotynų kalbos sintaksė ir Juliaus Cezario vertimą Com. de bello Gallico (išsp.), Ch. *Benevento* „Žydrąjį princą“—pasaką, J. *Domijonaičio* Vaikų darželį — skaitymus po elementoriaus, *Tolstojaus* Dietstvo i otročestvo (verčia J. Urbšys), Petro *Vaičiūno* —Rasoti spinduliai—eilių knygos.

Vaikų skaitymams *Švyturys* rengia ir spausdina *Čarskos* „Kaukazo pasakos“ ir „Brolių Grimmų pasakos“. Jaunimo bibliotekai—*Marko Tvaino*—„Tomo Nuotykiai“ „Tomas Sojeras Seklys“ ir „Tomas Sojeras užsienyje“, Ch. *Dickkenso* „Oliverį Tvistą“ ir „Dovą Koperfildą“; Jules *Verno* „Kapitono Granto vaikai“ ir „80.000 mylių vandenyje“; L *Alcott*—„Mergaitės išėjusios į moteris“ ir *Falkenhorsto* „Afrikos odine autė“. Be to Goethes—Torkvato Tassą ir Egmontą.

L. *Tolstojaus* Gyvąjį lavoną yra išvertęs K. Kristutis.

S. *Turgenevo* Tėvai ir vaikai verčiami J. S.

Marko *Tvaino* Princą ir elgėtą yra išvertęs J. Trečiokas. Taip pat verčia dr. Grimmų 20 pasakų ir pasakas Pero.

Naujai susikūrusi „Vaivos“ Knygų leidimo b-vė išleido *Vaideliutės* — „Kada rauda siela“, A. *Niemojevskio* „Revoliucijos žmonės“ -vertė K. Puida, P. *Klimo* Istorinė Lietuvos Valstybės apžvalgą.

A. *Valaitis* yra parengęs vaikams eilučių rinkinį „Vaikų pasaulį“

A. *Vienuolis* išspausdina Mažojoj Lietuvoj antrą savo raštų tomą.

Spausdinama *Vidūno* „Karalaitė“ - triveiksmė drama iš žemaičių pasakų.

Inž. *Žakševskis*—lietuvis, lenkų profesoriaus Žakševskio sūnus, rengia lietuvių kalba elektrotechnikos vadovėlį.

„Raidės“ spaustuvėje spausdinami Vikaro „Užrašai“

Jurgis *Baltrušaitis* yra parašęs rusų kalba nauja knygą „Serp i Lilija“

Adomas *Lastas* yra parašęs dramą iš karo laikų.

K. Hamsuno „Misterijas“ yra išvertęs Pr. Mz.

„Vaiva“ leidžia: Adomo *Varno* Ant politkos laktų - šaržų albomą, *Bičer Stou* „Dėdės Tomo triobelę“, rengia spaudai *Coopero* „Šikšninę autę“ (5 kn.), Sfifto „Gulivero kelionės“, Maloto - „Be tėvynės ir tėviškės“ B. *Kellermano* „Tunelį“ ir „Ingeborgą“, prof. B. *Diedericho* „Pasaulinį karą senovėje“ ir *Mittelšteinerio* Vokiečių kalbos gramatiką.

K. *Šakenis* parengė naują žymiai pataisytą savo fizikos laidą.

A. *Mickevičiaus* Poną Tadą verčia eilėmis A. Valaitis.

„Aušros“ b-vė leidžia: *Kiplingo* „Džungles“ K. Karklio vertimą, Kn. *Hamsuno* Viktoriją, *Radzevičaitės* Dievaitį K. Puidos verstą, *Chruščovo - Sokolnikovo* - Griunvaldą, Pleirytės—Puidienės verstą, F. *Guldos* Didžiuosius žmones, *Dierkės* Geografinį atlasą, Stasio *Dabušio* Lietuviškai - rusišką žodyną; naujas kompozicjas St. *Šimkaus*, J. *Gruodžio*, J. T. *Kelpšo*.

P. Gs. verčia prof. J. Pellisier'o „Francūzų literatūros istoriją XIX am.“ ir yra išvertęs prof. M. Karelino „Antikinės pasaulėžvalgos žlugimą“

Bevardės knygos. Mūsų visuomenei puolus kurti vidurines ir aukštesniąses mokyklas, išleista keletas vadovėlių bendromis pajėgomis — kur autoriaus nė susekti negalima buvo. Kuomet mokyklų skaičius padidėjo ir tie vadovėliai pasirodė labiausiai einančiomis knygomis ir autoriams galėjo duoti žymų pelną pradeda susirasti ir autoriai. Kone kiekvienas, kas bent pirštu prisidėjo prie tų vadovėlių gaminimo laiko save jų autorium. Ir ant to pamato jau buvo nemaža konfliktų tarp įvairių autorių. Juristai turėtų šį klausimą kompetentingai išspręsti.

Prof. J. *Gerulis* Karaliaučiaus archyve rado nežinomą spausdinį iš XVI amž: „Giesmes Chrikszczoniszkas gedomas Baizniczose per Adventa ir Kaledas ik Gramniczu“. Ichspaustas Karalauczui nug Jono Daubmanna Metu Diewa M. D. L. XVI (per Martyną *Mosvid*) (tarp giesmių viena giesmė

„Barttolomaeusa *Willenta*). Ir antrą knygą „Giesmes Chriksczoniskos gedamas baszniczose per Welikas ir Sekmines ik Adwenta Ichspaustas Karalauczui nug Jona Daubmanna Metu Diewa M. D. L. XX"—čia autoriai „Mikalloius Blotna, Georgius Zablotius, Stanislaus Rapagelonis, Daktaras Abrahamas Kulwiskis". Švietimo Ministerijos knygų leidimo komisija abidvi šias knygas spausdina Vokietijoj.

Vyriausioji Lietuvos Raudonojo Kryžiaus Valdyba 1921 m. XII—30 nutarė *higijenos* žinių skleidimui Lietuvoje asignuoti iki 100,000 auks. Pirmučiausia žadama leisti atatinkami vadovėliai pradžios mokyklų mokiniams ir mokytojams.

Knygius š. m. „Sietyno" № 1 kelia svarbų klausimą „*Koperatyvų knygų prekybos*". Knygų platinimo srityje koperatyvams patariama: 1) dalyti vaikams knygučių švenčių ir iškilmių dienomis; 2) steigti savo bibliotekas ir 3) imtis knygų prekybos. Toliau nurodoma, kaip šioji prekyba turėtų būti vedama.

„*Kultūros*" b-vė kviečia knygų mėgėjus užsirašyti „Kultūros" leidinių ėmėjais, kad stačiai galėtų gauti iš b-vės jos visus leidinius tuojau išėjus, atsiunčiant iš kalno avansą arba uždėtu mokesniu. Norintieji gali ušsisakyti gražiau ir ant geresnio popieriaus išleistuosius ekzempliorius keliais % brangiau. B-vės pajus 500 auks., stojamasai 50 auk. už indėlius paskolas b-vė moka 6—7 %. (Šiauliai, Dvaro g-tvė 24)

Nauji laikraščiai ir žurnalai. Nuo 1922 m. kovo m. eina iš Panevėžio mėnesinis laikraštis dvasinei kultūrai kelti „*Meilės keliais*". Red. p· V. Vikonis. Nuo sausio eine „*Draugas*" Lietuvos socialistinės jaunuomenės mėnesinis l-tis. Šiaulių „*Sietynas*" nuo š. m. pradžios eina kaip trimėnesinis žiurnalas. Nuo vasario 1 d. eina pradžioj Lietuvos fizinio lavinimo sąjungos, vėliau Lietuvos sporto lygos organas „*Lietuvos Sportas*". Nuo sausio 1 d. eina „*Viensėdis*"- ūkio ir koperacijos laikraštis, du kartu per mėnesį. Red. K. Kubilius. Prie „Socialdemokrato" nuo vasario 2 d. eina „*Žiežirba*" darbo jaunimo mėnesinis l-tis. Nuo š. .m pradžios eina iš Šiaulių dvisavaitinis jaunimo laikraštis „*Šaipokas*" Red. Ign. Augustinavičius. Nuo vasario 1 d. eina „*Lietuvos Žinios*"—nuo kovo 1d.—dienraštis. Nuo sausio m. „*Žemaičių Vyskupijos Kronika*" susiliejo su „*Ganytoju*" ir eina šio pastarojo vardu. Atstatymo Komisariatas nuo sausio m. leidžia mėnesinį „*Statybos Menas ir Technika*". Nuo 1921 m. gruodžio 1 d. eina „Lietuvos Ūkis"; nuo pradžios metų Lietuvos Abol. draugija leidžia „*Lietuvos Aboliucijonistą*". Lietuvos Teisininkų Draugija nuo balandžio m. leidžia „*Teisę*", lietuviai evangelikai nuo balandžio m. leidžia „*Mūsų Žodis*". „Mūsų Žinynas" Karo Mokslo skyriaus leidžiamas, šiais metais eina ne kas trys, bet kas du mėnasiu. Nuo gegužės 3 d. eina „Skautas" Nuo lapkričio m. „Aušrelė" Pasvalio jaunimo l-tis.

Pavasarininkų spaudos koperatyvas. Per paskutinįji pavasarininkų kongresą buvę nutarta organizuoti pavasarininkų spaudos koperatyvas, kuris steigtų spaustuvę ir gamintų spaudinių.

Šerno—(Juozo Adomaičio.) Draugų būrelis susidaręs 1919 m. gale gruodžio Amerikoj pasistatė sau tikslų šelpti netekusį darbui pajėgų žinomą mūsų rašytoją Šerną —Adomaitį (mirė). Viso iki 1922 m. sausio 1 d. jam surinkta 2298 dol. 15 centų. Buvo manoma išleisti ir jo raštų, tačiau „Sandara" spėja, kad parengti spaudai Šerno raštai dingo buv. „Lietuvos" (Am.) redakcijoj kartu su pačiu laikraščiu.

„*Santaros*" Centro Komitetas buvo nutaręs steigti akcinę bendrovę „Santarą" knygoms ir laikraščiams leisti.

Lietuvių *spaustuvės.* Kaune—12 spaustuvių, Šiauliuose—2, Mariampolėje—2, Panevėžy —1, Telšiuose —1, Raseiniuose— 1, Biržuose —1, Vilkavišky —1. Iš viso 21 s-vė, kurių 6 priklauso lietuvams, 14—žydams, 1—lenkams. Steigiama dar Kaune —4, Mariampolėje—1, Ukmergėje 1 ir Tauragėj — 1. Dvi spaustuves rūpinamasi atkelti iš užsienio—iš Petrapilio ir Rygos. (Laisvė)

Prie *Lietuvos Universiteto* buvo susidariusi Knygų leidimo sekcija, kurion įeina V. Krėvė-Mickevičius ir visų fakultetų atstovai. Ji rūpins universitetui mokslo vadovėlių.

Pas *Gudus.* „Bielaruski Zwon" Vilniuje pradėjo spausdinti Iliados vertimą gudų kalbon. Vertė prof. C. Taraškevičius gudų gramatikos autorius. Jis taip gi yra išvertęs ir Odisėją.

Vilniuje pasirodė pirmas gudų studentų žurnalo „Naš Šlach" numeris.

Sukaktuvės 1920 m. 2 d. suėjo 100 metų nuo garsaus olandų rašytojo *Dekke-*

rio-Multatuli gimimo. Mirė jisai 1888 m. vasario 19 d. Nemaža jo smulkių veikalėlių buvo spausdinta ir lietuvių kalboj. Tik garsiausias „Max Havelar" neišverstas.

1920 m. birželio 9 d. suėjo 50 metų nuo *Ch. Dickkenso* mirties. Turime jo tik „Oliverį Tvistą" Amerikoj išleistą. „Švyturis" žada išleisti tą patį „Oliverį Tvistą" ir „Dovą Kopperfieldą" — tik rodos sutrumpintas laidas jaunimui.

Šiais metais sueina 25 metai nuo Alfonso *Daudet* mirties.

Nauja utopija. Pasaulio utopinė literatūra padidėjo dar vienu veikalu — Egmonto Koleruso „Der dritte Weg"—apysaka iš naujos, brolybės ir meilės paremtos gadynės. Austrijoj ji turi didelio pasisekimo, nors ne kiek nauja pasako — atnaujina senus Platono receptus.

Pietų-Slavių vyriausybė 1920 m. paskyrė savo garsiam skulptoriui, Jonui *Mestrovičiui* metinę pensiją 36 tūkstančius frankų, kurie bus išmokami jam ir jo pėdininkams iki 1950 m.

Prie Petrapilio Skyriaus Valstybės Leidinių įsteigtas naujas politinis skyrius, kuriam pavesta *politinė cenzūra* visų rankraščių. Už cenzūravimą imama iš autorių po 1 aukso rublį nuo spaudos lanko.

Knut *Hamsunas* parašė naują romaną „Moterys prie šulinio".

„Berliner Tageblatt" 1922 m. 1 sausio šventė 50 metų jubilėjų.

Anglų provincijos laikraštis „The Nottingham Journal" šventė savo 30.000 numerio pasirodymą. Jis pradėjo eiti 1710 m. ir be paliovos ėjo 212 metų.

1921 m. gruodžio 14 d. Paryžiuje atidengtas Gustavo Flobero paminklas.

Lietuviai autoriai svetimomis kalbomis.

69) *M. Ašmys* Metonta Sprachführer. Litauisch. Eine Verkürzte Methode Toussaint Langenscheindt. Berlin. Schönberg. 1917 (A.B.Kl.).

70 [„] Polyglott Kuntze. Schnellste Erlesang jeder Sprache. Litauisch. Bonne a. Rhein. 1916 (A.B.Kl.).

71) Ks. *A. Baranowski* Borek Oniksztyński. tł. St. Jabłońska Wilno 1910 p.13.

72) *M. Biržyszka* Antoni Klement. Pisarz litewski w początku w XIX. Z lit. tł. St. J. Wyd. „Mildy" Wilno. 1922 (virš. 1921) Druk. „Žaibas" p. 62.

73) [„] Na posterunku Wileńskim. IV. Z „Echa Litwy", „Wiadomości Wileńskich" i „Litwy". Wyd. „Głosu Litwy" Wilno 1922 Druk. „Švyturys" p. 118.

74) V. *B(iržiš)ka* Die Litauischen Zeitschriften in Litauen vor Aufhebung des Druckverbots. „Litauische Warte" 1920 Nr. 4 p. 157—161.

75) Буга К. Lithuanica. I. Къ вопросу о хронологiи литовскихъ заимствованiй съ русскаго. II Литовско-латышскiе iо и iе заимствов. съ русскихъ словъ на мѣстѣ ожидаемой i и iо „Изв. отд. рус. языка И.Ак.н." 1912 t. 17 sąs. I p. 1—32.

76) Булатъ А. Литовцы. „Формы нацiональнаго движенiя въ совр. госуд." СПБ. 1909.

77) Szymon *Daukantas* Jak walczyli dawni Litwini. Prz. z lit. Wyd. „Głosu Litwy" Wilno 1921 dr. „Žaibas" p. 29.

78) *A. Dombrowski* Nouveaux systémes trigonometriques. Trad. de l'Esper. E. Lefévre. Gand. Ed. Meyer 1908 p. 42.

79) Th. de *Dowgird.* Kowno: Esquises historique. „Revue Parlam". 1919 Nr. 45/46.

80) Dr. *Gaigalat* Die Litauisch—baltische Frage. Berlin 1915 p. 24.

81) *Gerulis* Georgius De Prussicis Sambiensium Locorum Nominibus. Tilsit 1912 p. 168.

82) Józef Albin *Herbaczewski* O Wilno i nie tylko o Wilno. Wyd. „Mildy" Wilno. Druk. „Žaibas" 1922 p. 42.

83) Dr. Miecislas de *Dukszta* Résumé de Mythologie lithuanienne, travail primé an II-e concours de l'Ac. d. S. de G. Genéve 1912.

84) [„] Résumé d'Histoire lithuanienne, travail primé au II-e concours de l'Ac. d. S. de G. Genéve 1914.

85) [„] Recherches etnographiques concernant la langue primitive des peuples dryens et l'apparition des races baltico-slaves et autres en Europe. Thése présen-

tée á l'Institut National Genevois, étudiée et élaborée d'aprés les noticer ethnographiques du professeur Miecislas de Dovoyna-Sylvestroviteh. Genéve 1916.

86) [„] Étude ethnographique sur l'ancien peuple lithuanien. Genéve 1917.

87) [„] Le Royaume de Lithuanie an XIII e siécle et l'Ordre teutonique Genéve 1917.

88) [„] Grands Héros de la Lithuanie paienne et Sanglantes Expéditions chrétiennes au XIV-me siécle Genéve 1918.

89) [„] La Lithuanie païenne. Deuxiéme édition Genéve 1918.

90) [„] Les Mystéres des Tenébres. Dessertation philosophique. Deuxiéme édition. Genéve 1918.

91) [„] Le Culte des Anciennes Lithuaniens. Deuxiéme édition. Genéve 1918.

92) [„] Histoire et Doctrine. Deuxiéme Édition. Genéve 1918.

93) [„] Mélanges littéraires Deuxiéme édition. Genéve 1918.

94) Paul *Kalweit* dr. theol. et. phil. in Danzig. Einführuug in die Religionsphilosophie „Aus Natur u. Geisterwelt". Leipzig 1921.

95) P. *Klimas* Le développement de l'état Lituaniens. Paris 1919 p. 277.

96) [„] (K. Werbelis) Russisch-Litaunen. Statistisch-etnographische Betrachtungen. Stuttgart 1916 J. Schrader p. 108.

97) Korespondencja pomiędzy Kurią biskupią a uniwersytetem Stefana Batorego. Odbitka z. Nr. 268 „Gazety Krajowej" Wilno 1921. Druk. L. Chomińskiego p. 14.

98) *Koszko* Przyjacielska rozmowa polaka z litwinem (K.). Wyd. „Nowin" 1922 p. 11.

99) Винцасъ Кревэ Скиргайло. Драма изъ жизни Литвы XIV в. Изд. „Aurora" Вильно 1922 p. 105.

100) *Lazdynų Pelėda* Einer für alle (nov.) „Litauische Warte" 1920 Nr. 4 p. 171—175.

101) *Lietuvis* L'art lithuanien du tissage et de la broderie. „Revue Parlam" 1919 p. 47/48.

102) [„] Le Solstice d'Éte en Lithuanie Revue Parlam." 1919 Nr. 49/50.

103) *O. W. de Lubicz-Milosz.* L'Allianca des Etats Baltiques „Revue Parl." 1919 Nr. 45/46.

104) [„] Clerge polonais et Clerge lithuanien „Revue Parlam." 1920 Nr. 13/14.

105) [„] La vrai danger allemand. „Revue Parlam." 1920 Nr. 17/18.

106) [„] L'Alliance des États baltiques et les Revendications lithuaniennes. „Le Parlement et l'Opinion" 1918 Nr. 18 p. 1787—1791.

107) [„] La Situation politique et économique de la Lithuanie „Le Parlement et l'Opinion" 1919 Nr. 4 p. 347 — 356.

108) *E. Mošeik* Littauische Grămmatik für Anfänger. Tilsit 1917 (A.B.Kl.).

109 Nasz Kalendarz na rok 1922. Rok II. Wyd. „Mildy" Wilno 1921. Dr. „Žaibas" p. 54.

110) Angust *Paulukat* Litauische Hoffnungen. Litauische-nationale Poesie und Prosa von... Erste Auflage. Vaya Verlage. Halle 1915 p. 122.

111) Prasa litewska w Wilnie przed sądem i rządem „Litwy Środkowej". K. V-bės s-vė p. 60.

112) Andrzej *Rondomański* Litwa współczeska. Wyd. „Mildy" Wilno. Druk. „Žaibas" 1922 p. 117.

113) Prawa Litwy do Wilna i Wileńszczyzny. Wyd. „Dzwonu Litwy" W. 1921 p. 29.

114) Dr. J. *Purickis* L'etat Lituanien et le gouvernement de Gardinas (Grodno) Lausanne 1918 p. 16.

115) P. *Rusecki* Dlaczego żołnierz polski przychodzi do Litwy. Wydanie trzecie, przej. i uzup. Wilno 1921 p. 31.

116) Kz. Kazimerz *Propolanis* Polskie apostolstwo w Litwie (1387—1912). Wilno 1912 p. XVIII+202.

117) Jurgis *Savickis* Ée Reise Gennen Litauen Forord at Georg Brandes. E. Jespersens Forlag Kóbenhavn Kristiania 1921 p. 80.

118) W. *Steputat* Litauische Sprachführer. Dr. u. ver. „Lituania" Tilsit 1915 p. 160 got. ir lot. (A.B.Kl.).

119) J. *Stiklorus* Die Kulturelle Aufstreg des litauischen Volkes und die Litauische Wissenchaftliche Gesellschaft. „Litauische Warte" 1920 Nr. 4 p. 145—157.

120) [„] Friedrich Kurschat und seine Bedeutung für Sprache und Charakter der preus. Litauer. „Litauische Warte". 1920 Nr. 3 p. 97—111.

121) Dr. Georg *Storost* Das alte Litauen und Polen. „Litauische Warte" 1920 Nr. 2 p. 49—76.

122) [„] Die Lubliner Union und

ihre Vorgeschichte. „Litauische Warte" 1920 Nr. 10/12 p. 410—441.

123) [„] Grossfürst Kestut von Litauen und die Ordenskämpfe seiner Zeit. „Litauische Warte" 1920 Nr. 5 p. 193—216, Nr. 6 p. 241—262.

124) *Šatrijos Ragana* Aus dem Erzählungen eines Arztes „Litauische Warte" 1920 Nr. 5 p. 216—228, Nr. 6 p. 262—268.

125) Игнасъ Шейнюсъ Бездна. Пер. Балисъ Сруога. Сборникъ „Отечество". Петр. 1916.

126) Stasys *Šilingas* Соціально-психологическія предпосылки Литовской литературы. Сборникъ „Отечество" Петр. 1916.

127) Johann *Totoraitis* Die Litauer unter dem König Mindowe bis zum Jahre 1263. Disser. Univ. Freiburg in der Schweiz. Freiburg 1905 p. 160.

128) *Vidūnas* 25 Jahre litauischer Gesang Verein. „Litauische Warte" 1920 Nr. 10/12 p. 454—459.

129) [„] Einführung in die Litauische Sprache. „Rūta" Verlag. Tilsit 1919 p. 144 (A.B.Kl.).

130) [„] Ragana. Mysterium in einem Akt. „Litauische Warte" 1920 Nr. 10/12 p. 463—472.

131) [„] Deutsch-litauischer Vortschatz. Tilsit 1916 Otto v. Mauderode p. 176 (ABKl.).

132) [„] Drogi gwiazd. Baśń dramatyczna w 3 aktach. Tł. z litew. W. Wyd. „Mildy" 1922 p. 51.

133) A. *Vienuolis* Ofiara (auka) Pamięci doktora Jana Tamkunasa. Z. lit. tłumaczyła L. Kassakaitis. Wyd. „Nowin Wileńskich". Wilno 1921. Druk. „Žaibas" p. 20.

134) Marja *Wilejszis* (M. Raciborska) Z mojei paletry. Wyd. „Mildy" Wilno 1921 Dr. „Pax" p. 117.

135) Pierre *Vileichis* Le conflit polono-lithuanien. Paris. 1921 p. 55.

136) *Voldemar* A. Les relations Russo-Polono-Lithuaniennes. Paris 1920 p. 32.

137) [„] Національная борьба въ Вел. Кн. Литовскомъ въ 15 и 16 вѣкѣ. Изв. отд. рус. яз. и слов. Им. Ак. Н. 1909. XIV p. 160—198 (atmušta ir atskirai).

138) Wybory w Mysichkiszkach. Wilno 1922 p. 8. Wyd. „St. Litwy".

139) *W. Z.* Gramatyka języka litewskiego. Wilno 1918 „Žinynas" p. 88.

140) *Z. Ž.* Drogi Litwy. Uwagi o kierunku polityki Litewskiej. Kowno 1922 p. 39.

141) [„] Przyszłe losy Wilna i Wileńszczyzny (K.) 1922 p. 47.

Lituanica svetimomis kalbomis.

1. Lietuvos gamta ir geografija.

44) Alphabetisches Ortsverzeichnis der Verwaltungsbezirkes Litauen — Nord. Nach der Karte 1 : 100.000 1917/1918 (Vilnius) Heraugs. von der Militärverwaltung Litauen. Druck Wilnaer Zeitung p. 256.

45) Silvio *Broedrich - Kurmaheen* Das neue Ostland. Charlottenburg b. m. p. 46 (sp. Berlyne).

46) Das Land Ober-Ost. Deutsche Arbeit in den Verwaltungsgebieten Kurland, Litauen und Bialystok-Grodno. Mit 23 Lichtbilden, 3 Karten und 13 Federzeichnungen. Verlag der Presseabteilung Ober-Ost. Stuttgart u. Berlin. 1917 p. 472.

47) Das Litauen. Buch eine Auslese aus der Zeitung der 10 Armee. B. v. 1918 p. 195+48 tob.

48) *Friedrichsen* M. Landschaften u. Städte Polens u. Litauens. Beitrag zur polnischen Landschaften.

49) Gustav *Haupt* Beiträge zur Kenntniss der Oberflächengestaltung des Samlandes und seines Gewässernetzes. Inaug. Dissert. Königsberg 1907 p. 90 (su žeml.).

50) *Hundt* Rudolf Geologie von Baltenland und Litauen. „Baltische Bücherei". Bd. 26.

51) Karte der Kreiser Memel. Hrsg. von der Preuss. Landesaufnahme. 1921.

52) H. *Keller* Memel, Pregel. und Weichselstrom, ihre Stromgebiete und ihre wichtigsten Nebenflüsse. 46 Karten beilagen Berlin. Verlag von Dietrich Reimer 1899.

53) F. *Kaunhowen*. Der Bernstein in Ostpreussen. Sond. Abd. ausd. Jahrb. der Königl. Preuss. Geolog. Landesausw. B. XXXIV T. II H. 1 Berlin 1913 p. 80.

54) Otto *Kessler* Die Baltenländer u. Litauen. Berlin 1916.

55) J. v. *Moraczewski* Das žmudische Pferd. Distt. Breslau 1918.

56) Dr. Hans *Mortensen* Die Morphologie der samländischen Steilküste auf Grund einer physiologisch-morphologischen Kartierung der Gebietes. Hamburg 1921 p. 70.

57) Max *Niedermann* (Basel) Die Namen des Storches im Litauischen. Sonderabdr. aus der „Festgabe für Adolf Haegi" zum 30 September 1919. Frauenfeld Huber et Co 1919 p. 66—92.

58) Dr. R. *Schlichting* Bilder aus Litauen. Kowno 1916 p. 94.

59) *Schlütter* Otto dr. prof. Wald, Sumpf und Siedlungsband in Altpreussen vor der Ordenzeit. Halle. Niemeyer. 1921.

60) Oscar *Schmieder* „Litauen" in „Zwölf Länderkundliche Studien von Schülern Alfred Hettners ihrem Lehrer zum 60 Geburstag." Breslau 1921.

61) Dr. P. *Speiser* Ostpreussische Tierwelt Labes 1920 p. 154.

62) Stanisław *Wołłosowicz* Litwa i Białoruś. Część I Budowa fizyczno-geograficzna. Warszawa 1920. Polskie Tow. Krajor. p. 107.

II. Lietuvos istorija ir archeologija.

39) *Aberg N.* Ostpreusen in der Völkerwanderungszeit. (Otto Harrasowitz) Leipcig.

40) (?) Aus Kaunas Vergangenheit. „Litauische Warte" 1920 Nr. 4 p. 163—168.

41) Paul *Babendererde* Nachrichtendienst u. Reiseverkehr der deutschen Ordens aus 1400. Altpr. Monatschr. L. H. 2 p. 189—246.

42) *Balzer* Oswald Tradycja dziejowa unii polsko-litewskiej. Nakł. Gubrynowicza i syna Lw. Wr. 1919.

43) *Barwinskij* Bohdan. Žygimont Kiejstutowicz, wełykij Kniaź litowsko-ruskij (1432—1440). Żowkwa 1905 p. 169.

44) *A.Bezzenberger* Funde in der Nähe von Ludwigsort. Sitzungsb. der Altertumsges. Prussia. 23 Heft II Teil. Königsb. 1918 p. 455—468.

45) („) herausg. Analysen vorgeschichtlichen Bronzen Ostpreussen. Verlag von Gräfe u. Unzer. Königsb. 1904.

46) Józef *Bieliński* Zakłady naukowe w guberniach zachodnich do utworzenia wileńskiego okręgu naukowego. Kwart. Hist. 1902 p. 428—444.

47) *Bogatyński* Władysław Z dziejów małrzeństwa Zygmunta Augusta z Barbarą. Rozp. Ak. Um. Wydz. hist. fil. Serya II. T. XXXIV Kr. 1916 p. 192—213.

48) *Chodyński* Kaz.Geneza równouprawnienia schyzmatyków w W. Ks. Litewskiem. „Przegl. Hist." 1919—1920. Serya II t. II.

49) *Goyski* Maryan Sprawa zastawu ziemi Dobrzyńskiej przez Władysława Opolczyka i pierwsze lata sporu. „Przegl. Hist." 1906 p. 22—51, 177—198, 336—350.

50) Dr. Ludwig *Goldstein* Der Wiederausbau Ostpreussens 1914—1919. Königs. (1920) p. 72.

51) Handschriften Katalog der Stadtbibliothek Königsberg in Pr. bearbeited von dr. A. Seraphim. Königsb. 1909 p. 411.

52) *Halecki* Oskar Dzieje Unii Jagiellońskiej. Nakł. Ak. Um. t. I Kraków 1919 t. II Kr. 1920.

53) („) Litwa, Ruś i Żmudź, jako części składowe wielkiego księstwa litewskiego. Rozpr. Ak. Um. Wydz. hist. fil. Serya II. T. XXXIV Ks. 1916 p. 214—254.

54) Janusz *Iwaszkiewicz* Litwa w roku 1812. Warszawa 1912 p. 439.

55) Jan *Jakubowski* Dzieje Litwy. Wyd. Polskiej Skład. Pam. szkolnej.

56) („) Z zagadnień unii polsko-litewskiej „Przegl. Hist." 1919—1920 ser. II t. II.

57) *Kalinowski* Rafał Klasztory Karmelitanek bosych w Polsce, na Litwie i Rusi. Kraków 1902—1904. t. I—III p. 168+136+209

58) *Kallenbach* Józef Kuratorya Wileńska (1803 — 1823). „Bilbl. Warszaw." 1904 III p. 421.

59) *Kamieniecki* Witold Rozwój własności na Litwie w dobie przed I Statutem Roz. Ak. Um. Kraków 1914.

60) („) Litwa a konstytucya 3-go maja. Warszava 1917 p. 24.

61) („) Ograniczenia wyznaniowe w prawodawstwie litewskiem w XV i XVI wieku. „Przegl. Histor." 1911 p. 268—282.

62) („) Państwo Litewskie. Warsz. 1918 p. 13.

63) Paul. *Karge* Die Gesandtschaftsbercht der Ordensritters Grafen Konrad von Kyburg zum Jahre 1397 — eine polnische Fölschung. Sonderab p. 50—60.

64) Abdon *Kłodziński* Stosunki Polski i Litwy z Inflantami w r. 1556/7 „Kwart. Hist." 1908 p. 344—391.

65) Władysław *Konopczyński* Jak żyliśmy w unii z Litwą (Knygoj „Od Sobieskiego do Kościuszki“ Warszawa 1921).

66) A. *Kopystiański* Książę Michał Zygmuntowicz „Kwart. Histor.“ 1906 p. 74—165.

67) Крживицкій Л. Послѣдніе моменты нелитической эпохи въ Литвѣ. Москва 1913.

68) Kz. Stanisław *Kujot* Wojna 1410 r. Z mapą. Rocz. Tow. Nauk. w Toruniu. 1910 p. 56—378.

69) *Kurczewski* Jan Ks. Kosciół zamkowy czyli Katedra Wileńska. Cz. III Streszczenie aktów Kapituły Wileńskiej Wil. 1916 p. 607.

70) Ланскоронскій В. Походъ Князя Витовта на татаръ и его битва съ послѣдними на Ворксле 1399. „Труды XIII Археол. Съѣзда“ II p. 513—531.

71) („) Русскіе походы въ степи и походъ князя Витовта на татаръ въ 1399 году. „Жур. Минист. Нар. Пр.“ 1907

71) („) Къ вопросу о битвѣ князя Витовта на рѣкѣ Ворклѣ въ 1339 г. „Жур. Мин. Просв.“ 1908.

73) Вячеславъ Лапінскі Украіна на переломе 1617 — 1659 г. Выданьне „Дніпросоюзу“ Кіев-Вена 1910 р. 204.

74) Liv.=Est. = Kurländisehes Urkundenbuch. Erste Abteilung Band 12. 1460 — 1472. Hrsg. Philip Schwartz u. August von Bulmering. Riga—Moskau 1910 p. 542.

75) Лаппо І. Гродскій судъ въ Великомъ Княжествѣ Литовскомъ въ XVI ст. „Жур. Мин. Нар. Просв.“ 1908 январь.

76) Dr. Karl *Lohmeyer*. Geschichte von Ost u. Westpreussen. Gotha 1908 p. 380. Bis 1411. I Band. Dritte verbesserte und erweiterte Auflage.

77) Dr. Siegfried *Maire* Die ersten Schweicerkolonisten in Litauen „Altpr. Monatschr“ XLVI H. 3. p. 418—458.

78) („) Art u. Kosten Litauischer Kolonistenansiedlungen im Jahre 1719. Sep. Abdr. aus der Altpr. Monatschrift Band XLVIII. Heft 4 p. 614—660

79) И. Л. Маяковскій Архивное наслѣдіе древнихъ русскихъ земель въ Литовской Руси и архивы Литовско-русскаго государства. „Архивные Курсы“ Петр. 1920 II p. 105—110.

80) Максімейко Н. Русская правда и обычное право литовско-русскаго государства до изданія статута. „Труды XII археол. съѣзда“ II 45—53.

81) *H. M.*(erczyng) Krzysztof Radziwiłł Sierotka i jego przyjęcie Katolicyzmu w r. 1567. „Przegl. hist.“ 1911 p. 1—10

82) („) Polscy deiści i wolnomyśliciele za Jagiellonòw. „Przegl. Hist“ 1911 p. 217 —284.

83) Monumenta reformationis Polonicae et Lituanicae I Vil. 1911 p. XIV+201. X Vil. 1913 p. XII+32.

84) *Mościcki* Henryk Litwa i Korona w dobie porozbiorowej. Wyd. „Straży Kresowej“ Wr. 1920.

85) Witold *Nowodworski* Postanowienia na sejmiku Wilkijskim w ziemi żmudzkiej r. 1576 marca 26 dnia. „Kwart. Hist.“ 1902 p. 457—458.

86) P. *Osten-Saken* Livlandisch - Russische Bezichungen während der Regierung der Grossfürsten Witowt von Litauen (1392 — 1430). Berl. Disser. „Mitt. aus der livländ. Geschichte“ XX Riga 1918 p. 13.

87) Dr. Richard *Pape* Die Entwickelung des allgemeinen Wohlstandes im Ostpreussen jezt dem Anfange der 19 Jahrhunderts. Königsberg 1909 p. 94.

88) F. A. *Peiser* Fundeberichte: Hügelgrab bei Biskobnicken, Abban-Cobjeiten, Scharnigh, Augusthof, im Skardelies- Wald, bei Grzybowen, Warengew, Trentitten, Huntenberg, Blöcken. „Sitzungsberichte der Alterthumges. Prussia. 1919. 23 H. II Teil. p. 287—362. Königs.

89) („) u. O. *Luckmann* Gräbefeld bei Splitter bei Tilsit. „Sitzungsb. der Alterthumges. Prussia. 1909. 23 H. II Teil. p. 287. Königs.

90) Antoni *Prochaska* Rokosz Hryćka Konstantynowicza 1387—1390. „Kwart. Histor.“ 1908 p. 392—396.

91) („) Dwa objaśnienia do dziejòw Litwy. I O apostazyi Mendoga; II O autentyczności darowizn Mendoga „Kwar. Hist.“ 1906 p. 58—73.

92) („) Upadek Kiejstuta. „Kwart. Hist.“ 1909 p. 495—506.

93) („) Rozejm Jagiełły z landmistrzem inflandskim, zatwierdzony w Rydze 27 lutego 1380. „Kwart. Hist.“ 1909 p. 565.

94) („) Nieznany list Komtura świeckiego Henryka Plauena do mistrza Ulryka von Jungingen „Kwart. Hist.“ 1910 p. 525 —528.

95) („) Długosz a cronica conflictus o

grunwaldzkiej walce „Kw. Hist." 1910 p. 407—422.

96) („) Bohater grunwaldzki. Charakterystyka Zbigniewa Olesnickiego. „Przegl. hist" 1910 p. 1—12, 133—140.

97) („) Czy istniał Krywe na Litwie. „Kwart. his." 1904 p. 481—487.

98) („) O rzekomej unii z r. 1446. „Kwar. hist". 1911 p. 24—31.

99) („) Hołd Fedko, księcia nieświeskiego „Kw. hist." 1911 p. 239.

100) Stanisław *Ptaszycki* Gdzie się przechowywały i obecnie przechowują akta unii Litwy z Polską „Kwart. Hist" 1902 p. 588 —591.

101) Fürst. O. Kozielsk — *Puzina* Swidrigail von Litauen. Dissert. Fribourgo univ. 1914 m.

102) *Randt* G. Die Mennoniten in Ostpreussen u. Litauen bis zum Jahre 1772. Königs. 1912 p. XIII+112.

103) *Rumbold z Połocka* Rafał Korsak, metropolita Rusi (1601—1642) „Przegl. Histor" 1906 p. 351—373.

104) Adam *Skałkowski* Kościuszko i Litwini w r. 1807 „Kwart. Hist." 1911 p. 258.

105) *Smora* Księża misjonarze w Wilnie. Krakòw 1916 p. 64.

106) *St.* Der Baueraufstand in Litauen im Jahre 1769 „Litauische Warte" 1920 N. 6 p. 268—275 (sulig A. Janulaičio).

107) K. *Stadie* Fundeberichte: bei Gr. Neuhof, von Craano, Warnicker Forst, Loppönen, Regehnen, Kruglauken, Gruneiken, Neu-Bodrehwingken, Gr. Sausgarten, Ragnit.=„Sitzungsberichte der Alterthumsges. Prussia" 23 Heft II Teil. Königs. 1918 p. 377—450.

108) *Studnicki* Wacław Z archiwum Wileńskiej izby kupieckiej. „Przegl. Histor." 1910 p. 112—122, 246—256.

109) *Stawenhagen* Oskar Der Kampf der Deutschen Ordens in Livland am den livländ. Einheitsstaat im XIV Jahrh. „Baltische Monatschrift" Riga 1902 p. 53 ir 54.

110) („) Livland und die Schlacht bei Tanennberg („).

111) Adam *Szelągowski* Wzrost państwa polskiego w XV i XVI w. Kraków 1904 p. 404.

111) *Uzięblo* L. Michał Homolicki, profesor i historyk wileński „Przewod. nauk. i liter. "1905 p. 85

112) Albert *Werminghoff* Ein Brief an Dietrich von Nieheim über die Schlacht bei Tannenberg „Altpr. Monatschr." XLVIII H. Z. p. 333—350

113) Викторовскій П. Западнорусскія дворянскія фамиліи, отпавшія отъ православія въ концѣ XVI и XVII ст. „Труды Кіевс. Дух. Ак." 1908IX—XII.

114) Э. А. Вольтеръ Городъ Мендовга или гдѣ искать Летовію XIII вѣка. „Изд. отд. рус. яз. и слов." Кн. XIV (1908) К. 3. СПБ. 1910.

115) *Wołyniak* (Marek Gozdawa Giżycki) Wiadomości o Dominikanach prowincji litewskiej. Cz. I Krakòw 1917 p. VII 322

116) („) Z przeszłości Karmelitów na Litwie i Rusi. I—II Kraków 1918 p. XVII 521 : 251

117) („) Statystyka szkół parafialnych na Litwie w pierwszej ćwierci XIX w. „Muzeum" 1904

118) („) O misjonarzach w Wilnie „Przew. nauk. i lit." 1905

119 („) Bazyljańskie klasztory unickie w obrębie prowincyi białoruskiej „Przew. nauk. lit." 1907

120) („) Z przeszłości zakonu Bazyljańskiego na Litwie i Rusi. „Przew. nauk. lit." 1904.

121) („) Lista opatòw Bazyljańskich w Grodnie. Kraków 1905 p. 60

122) („) Siedziby Karmelitòw trzewiczkowych na Litwie i Rusi „Miesięcznik kościelny (Unitas") 1910 VII—VIII, 1911—I.

123) („) (Gozdawa Marek). Augustjanie w Brześciu litewskim Rocz. Tow. Nauk. Wil. III (1909) p. 94—108

124) Dr. Theodor *Wotschke* Herzog Albrecht u.die preussischen Chroniken. „Altpr. Monatschr." XLIX H. 4. p. 525—535.

125) („) Vergerios zweite Reise nach Preussen u. Litauen. „Altpr. Monat" XLIX H. 4. p. 221—337.

126 Dr. Walther *Ziesemer* hersg. Das Marienburger Konventbuch. Der Jahre 1399—1412. Danzig 1913 p. 379

127) („) herausg. Der grösse Amterbuch des Deutschen Ordens. Danzig 1921 p. 991.

128) Dr. Erich *Zurkalowski*. Neue Beiträge zur Geschichte der Stabt Memel. S. Abdr a. d. „Altpr Monatischr." XLVI H. 1 p. 83—116.

III Lietuvių kalba ir literatūra.

9) Harold H. *Bender* A. Lithuanian

etymological index. Princeton University. Press. 1921 p. 307.

10) *Brensztejn* Michał Druki litewskie Studyum historyczno - statystyczne „Przegl. hist." 1906 p. 95—115.

11) *Brückner* A Geschichte der indogermanischen Sprachwissenschaft, herausg. von W. Streibeg. II Teil.: Der Erforschung der indogermanischen sprachen 3 Band: slawisch-Litauisch-Albanisch. p. 1—107. Strassburg 1917 K. J. Trübner

12) Dr. Alexander *Doritsch* Beitäge zur litauischer Dialektologie. Tilsit 1911 p. CCXL+136

13) А. Ирпенскiй Литовскiй алфавитъ и малорусская литература. „Южныя Записки" 1904 Nr. 35 p. 1—5.

14) Victor *Jungfer* Litauichse Dainos. „Litauische Warte" 1920 N 8/9,10/12.

15) A. *Leskien* Litauisches Lesebuch und gramatik u. Wörtebuch Heildelberg 1919 Carl Wirters uniw. Buchhand. p. XX+312

16) Миловидовъ Описанiе славянорусскихъ старопечатныхъ книгъ Виленской публ. библiотеки 1491—1800 Вильно 1908.

17) Prof. A. *Niemi* Die Bezichungen zwischen der litauischen und fennichen Volspoesie. „Litauische Warte" 1920 Nr 1 p. 2-39

18) Comtė M. *Prozor* Ame . lithuanienne et Poéte francais: M. de Lubicz-Milosz „Les amities francaises" 1920 octobre.

19) *Pułaski* Franciszek Wiadomość o najdawniejszych drukaeh Brzeskich 1553 — 1554. „Przegl. Histor" 1908 I p. 121—126

20) („) Najdawniejsze druki brzeskie: katechizm 1553—1554 „Pam lit." 1908 p. 320—344.

21) *Tetzner* Zum zweihundertjähringen Geburstag des ostpreussischen Dichters Christian Donalitius (1714—1780). „Altpr. Monatschr" L I H. 1 p. 171—187 H. 2 p. 250—270.

22) van *Wijk* De oudprussiese en germaanre genitivus en datitvus van de a—stummen. Neophilologus 2 1917 p. 108—110.

23) („) Naaraan leiding van de Sweede oudprussiese Katechismus. Neophilologus 2 1917 p. 234—245.

IV. Folkloras ir tautosaka.

18) Ал. Харузинъ Славянское жилище въ Сѣверо-Западномъ краѣ. Вильно 1907 p. 325.

19) *C. Krollmann* Die Bau und Kunstdenkmäler des Ordenbandes Preussen in den Schadenbüchern (1411) Berlin 1919 p.55.

20) *Rydel* Lucian. Wilno. Kraków 1915

21) Э. А. Вольтеръ Къ вопросу о „саянахъ". Изъ исторiи литовско-русскаго костюма. „Изв. отд. рус. яз. и слов." Т. XXII (1917) кн. I (ir atskirai).

22) („) Литовскiе варiанты легенды о женскихъ характерахъ (Трi жiночi вдали). „Живая Старина" 1911 atsk. СПБ. 1912 p. 433—438.

V. Politika.

16) *Brunaveties* K. Der Weltkrieg und Litauen. „*A*n den Grenzen Russlands". M. Gladbach 1916.

17) P. *Cleinow* Gouvernement Suwalki. „Grenzboten" 1914 30—IX.

18) Der litauisch - russische Friedensvertrag. „Litauische Warte" 1920 Nr. 8/9 p. 344—359.

19) Die Entwickelung des litauischen Nationalgedankens. „Litauische Warte" 1920 Nr. 7 p. 289—313. Nr. 8/9 p. 337—343.

20) Die Volkswisrtchaft in Litauen. Auszug aus „Litauen". Lausanne 1919 p. 52.

21) Б. Дюшенъ Республики Прибалтики (Эстонiя, Латвiя, Литва). Рус. Унив. Изд. Berlinas 1921 p. 60.

22) Exposé du conflit Lithuano-Polonais. Deuxiéme assemblée de la société des nations a Genéve. Imp. Atur 1921 p. 94.

23) H. C. Notre róle en Lithuanie „Revue Parlam." 1920 Nr. 17/18.

24) Henri *Hauser* La France et le question baltique „Revue Parlament". 1919 p. 43/44.

25) Elizabeth *Hughes* Housing conditions amony the Lithuanians. „The American Journal of Sociology" Chicago 1914 (lapkritys; apie išeivius).

26) *J. E.* Szkice z życia t. zw. Litwy Środkowej. Kowno 1922 s-vė Š. Levi p. 15.

27) *Jst.* Der litauische Kongres zu Vilnius von Jahre 1905 „Litauische Warte" 1920 Nr. 10/12.

28) Memoire sur la Lithuanie. Genéve, le 10 Decembre 1920. Imp. Atar. p. 19.

29) Prof. A. R. *Niemi* Uber die zukünftige Schulorganisation im litauischen Staate „Litauische Warte" 1920 Nr. 3 p. 112—135

30) *Rosen* Die ethnographichen Ver-

hältnisse in den baltischer Provinzen. Pet. Mitt. 1915.

31) *Rosenbaum* G. La Question Polono-Lithuanienne. Paris 1919 p. 32.

32) Walther *Wendenburg* u. Hans Friedrich *Lange* Die Memelfrage Berlin ver. S. Stilke 1921 p. 61.

Iš knygų ir bibliotekų gyvenimo.

Lietuvoje

Valstybės Centralinis Knygynas įsteigtas 1919 m.; spalių m. 1919 metais įėjo viso 18.329 t. Tame skaičiuje 2.500 Plioterio bibliotekos knygų ir žymus buvusios Kražių gimnazijos knygų skaičius, kurios buvo įėjusios buv. Kauno gimnazijos bibliotekon. Čia yra daug retenybių. 1920 m. įėjo 25.416 knygų. Tarp jų Pažaislio vienuolyno 4.894 kn. Lyduokių bibliotekos 1.347 kn. 1921 m. pradžioj buvo 43.745 knygos (Lietuva 1922 N 3).

Valstybės Centralinio Knygyno vedėjas prof. E. Volteris paskirtas Lietuvos valstybinio Muzėjaus vedėju. Bibliotekos vedėju nuo pradžios 1922 m. paskirtas buv. Šviet. Min. statistikos skyriaus vedėjas p. Škėma.

Prof. Bezzenbergerio turtinga *biblioteka* užpirkta mūsų Švietimo Minsterijos įėjo valstybės Centralinin Knygynan.

Vastybės Centralinio Knygyno inkunabulai. Tarp liekanų turtingos kadaise Kražių gimnazijos bibliotekos patekusių Centralinin Knygynan, tarp kitų yra šie inkunabulai: Praecepta latinitatis per Michallem Lindelbach ex Ochsenfurt spausdinta Tubingen expensis Johannis Otmar in Ruslingen 1486 m.; Alexander Benedictus Physicus—Diaria de bello Carolino, Venetiis 1496; M. Valerii Maritialis. In Venetiarium Ciuitate Cura et diligentia Thomaa Alexandrini et sociorum eius 1482.

Speculum Aureum fratris Heinrici Herp. de preceptis diuine legis. Basilea p. Johanem Froben de Hamelburg 1496.

Aeneae Silvii Senensis praecepta artis retoricae. Basilea per Joh. de Amerbach (XV amž. galo).

Prie įdomesnių priklauso Formulare Aduocatum et Procuratoruum Romanae Curiae. Inpensum in Hagenow per Hen. Brau expensis Wolfgangi Liuchner 1503 ir Formulare instrumentum. Impessum Coloniae. In officina Henrici Queurele 1511 — abidvi knygos su parašu vysk. Merkelio Gedraičio: Melchior dux Giedroic eppus Samogitiae.

Polydori Vergilii Urbinatis. De Inventoribus rerum. Impr. Venetiis per Joannem de Cereto di Tridino alias Tacuinum 1506. Apitii Celii de re Coquinaria libri decem Venetiis p. Johanem de Cereto de Tridino-alias Tacuinum 1503.

Macri Philosophi De virtutibus hebrarum. Venetiis Impessum per Bernardinum Venetum de Vitulibus 1506.

Lietuvių Mokslo Draugijos biblioteka okupacijos metu. 1916/1918 m. biblioteka padidėjo tik 58 tomais; su jais buvo 16.546 veik; 20.500 tomų. 1917/1918 įplaukė 128 raštų 267 tomuose. Nupirkta Bretkūno Postilla 1591 m. ir „Psalteras Dovido“ 1718 m. Iš viso buvo 16.744 v. 1918/1919 m. įplaukė 2776 t., jų tarpe iš M. Radvilienės 1109 t. iš M. Davainio Silvestraičio palikimo 150 veik. 176 tomais. Bendrai iki 19¹/₂ tūkst. t. 1919/1920 m. įplaukė 396 veik — 576 t. Aukštųjų Kursų Kaune bibliotekai atiduota dublikatai 89 tomai. Iki rudens 1920 m. buvo daug mažž apie 20 tūks. veikalų 25 tūks. tomų. Archyvan tą pati laiką įėjo tarp kitų Kaunatavo dvaro dokumentai XVI — XIX am., Norbuto dvaro dokumentai XVI — XIX am., kai — kurie T. Norbuto išrašai, folkloro užrašai Panevėžy mirusio J. Palukaičio, S. Daukanto žodyno dalis (nuo cz iki z.) — iš P. Kriaučiūno bibliotekos, S. Daukanto kai kurie išrašai.

Iš nepriklausomos Lietuvos dalies nei knygų nei laikraščių beveik negaunama.

Šiaulių Centralinis Knygynas Šiaulių Apskrities Savivaldybės įsteigtas, 1921 m. rugpiūčio 31 d. perėjo Švietimo Ministerijos žinion su 931 tomų registruotų knygų daugiausia iš Nariškino ir A. Moro buv. bibliotekų. Antram 1921 m. pusmety pargabenta knygų iš Plungės— Uoginskių, Kretingos ir Palangos cerkvių, Verdulių — Račkauskio. Apie 300 knygų supirkta —

daug koperatyvinės literatūros. 1921 m. 2 ir 11 gruodžio knygyno naudai padarytos Šiauliuose rinkliavos, per kurias surinkta daugiau kaip 300 knygų ir žymiai aukų — 10.890 auks.

Raseinių Apskrities Centralinio Valstybės Knygyno Skyrius įkurtas 1921 m. spalio 15 d. turi 549 veik. ir 69 nuolatinius skaitytojus

Įsteigtą 1922 m. sausio 9 d. Chicagoje *draugija „Žemaitija"* pasistatė sau tikslų kelti doros ir meno dvasioje savo narius ir Kauno rėdybos (!) liaudį ir rengti juos kultūriniam gyvenimui. Tam tikslui pasiekti jį steigia ir laiko knygynus ir skaityklas; renka Amerikoj knygas, laikraščius ir įvairius spaudinius ir siunčia Kaunijon į esančius tenai knygynus ir skaityklas; šelpia neturtingą, bet talentingą Kauno red. moksleiviją ir t. t. Draugijos darbo plotas visa Amerika ir Kauno rėdyba. Draugijos pirmininkas J. L. Grušas (Dirva).

Viekšniuose 1921 m. gruodžio 4 d. prie vartotojų bendrovės „Ąžuolas" atidaryta viešoji biblioteka. Jai įstegti lėšomis prisidėjo Čikagos Viekšniečių klubas, kurs žada ir ateity biblioteką remti. Kol kas knygų turima per 300. Čikagiečiai — viekšniečiai siunčia dienraščius „Draugą" ir „Naujienas" („Lietuva").

Meškuičiuose vietinio mokytojo J. Laurinaičio rūpesniu surankiota dalis buvusios Meškuičių bibliotekos knygų, sušaukta visuotinas narių susirinkimas, atnaujinta biblioteka. („Sietynas").

Papilės (Šiaulių aps.) valsčius skiria pašalpą Papilės Simano Daukanto bibliotekai.

Triškių Valsčiaus Taryba asignavo 3200 auks. įsteigti prie valščiaus viešajai bibliotekai („Sietynas")

Biržų Dailės Draugiją *„Mūza"* įsteigė „Mūzos" skaityklą ir išrinko Archeologijos komisiją senovės liekanoms globoti („Laisvė").

Lietuvių Koperacijos Bendrovių Sąjungos bibliotekoj 1921 m. buvo knygų lietuvių kalba—36, rusų—458, lenkų—66, vokiečių—9, suomių—5, prancūzų—2, žydų—3, danų—1, anglų—2, viso 583 t.

Kariuomenės bibliotekos. Lietuvos kariuomenės įvairiose dalyse ir įstaigose 1921 m. buvo iš viso daugiau kaip 80 bibliotekų su 26.918 knygų lietuvių kalba, 1438 — rusų, 88—lenkų, 8—prancūzų ir 3 vokiečių—viso 27.732 knygos (be Karo Mokslo Skyriaus bibliotekos). Gausingiausios bibliotekos iš 2.100 tomų (vienam pulke) ir 2057 t. (prie vienos ligoninių). Dabar bibliotekų ir knygų skaičius žymiai padidėjo.

Prie Kauno Apygardos Teismo 1921 m. gruodžio 3 d. įsteigta biblioteka ir skaitykla. Bibliotekai laikyti tarnautojai moka 1/20/0 gaunamosios mėnesinės algos. Į bibliotekos sekretoriatą išrinkti J. Budreckas, V. Burkevičius, P. Bračulis, S. Pračkaila ir V. Vainarauskaitė.

Prie Lietuvos Gamtos Tyrinėjimo Stoties Smailiuose (Naujo Radviliškio pačtas) steigiama biblioteka.

Tauragės Apskrities Švietimo Komisija įkūrė keturias mokytojams rajonines bibliotekas—Naumiesty, Šilalėje, Eržvilke ir Tauragėje.

1921 m. 1 sausio *33 Lietuvos aukštesnių mokyklų bibliotekose* buvo tik 17.800 tomų. 19 vidurinių mokyklų bibliotekose— 4722 knygos.

Apvogė. Lenkai išvarę iš gimnazijos buto Vilniaus Vytauto Didžiojo lietuvių gimnaziją, pavogė kartu iš šios gimnazijos turtingą, sutvarkytą ir sukatologuotą biblioteką, kurioje buvo daugiau kaip 20 tūkstančių knygų. Lenkų rankose šią biblioteką laukia turbūt toks pat likimas kaip buv. Vilniaus apskrities Mokslo Globėjo biblioteka, kuri 1919 m. buvo atiduota Vilniaus Zigmanto Augusto gimnazijai, o 1920 m. šios gimnazijos direktoriaus buvo parduota Vilniaus bukinistams.

Cenzūros įstaigų žiniai. Siuntinėjimas knygų iš cenzūros ir spaustuvių į Valstybės Centralinį knygyną ikšiol nėra tinkamai sutvarkytas. Prisiunčiamų knygų nepažymima knygų tiražas ir knygų kaina. Be to yra būtino reikalo vieną knygų egzempliorių tiesiog siuntinėti į valstybės knygynus Marijampolėje, Šiauliuose, Panevėžy, Telšuose ir Raseiniuose, nes pats valstybės Centralines knygynas to atlikti negali.

Tas pats.

Nesvižiaus archivo sunaikinimas 1812 metais. Įdomią ilustraciją karo įtakos į archyvą likimą randame Jono Ivaškevičiaus veikale „Litwa w roku 1812" (Varšuva 1912 m. p· 292 — 294) Napoleonui nuo Maskvos traukiantis rusų generolo Čičagovo kariuomenė lapkričio 11 d. užėmė Nesvižių. Sužinoję, kad Radvylų rūmuose yra paslėpti dideli turtai, rusai privertė rūmų prievaizdą

juos parodyti. Išplėšęs turtus Čičagovas paskirė komisiją, kuri paėmė didžiausius, amžiais rinktus meno rinkinius, bibliotekos knygas— viso kelias dešimtis vežimų. Išvežę įleido trims dienoms į rūmus kareivius, kurie ir sudegino daugybę aktų ir dokumentų vien del metalinių dėžučių, kuriose tie dokumentai buvo slepiami. Plėšimas generolo Tučkovo buvo pakartotas gruodžio 15 d.

Tarptautinė knygų mugė organizuojama buvo 1922 m. pavasary Florencijoj. Prie mugės knygų paroda. Knygos mugėj galėjo būti parduodamos tik su sąlyga, kad kiekvienas parduotas ekzempliorius tuojau pakeičiamas kitu tokiu pat ekzemplioru. Atskira mūgė antikvarams. Čia pat buvo paroda knygų, iliustracijų, fotografijų, plakatų ir grafikos.

Dorpato universiteto bilbiotekoj, grąžintoj iš Rusijos 1918 m. buvo 459 693 knygos. Biblioteka įsteigta 1802 metais.

Belgijos bibliotekos. 1919 metais Belgijoj buvo—Brussele 37 mokslo bibliotekas ir provincijoj 73 bibliotekos. Didžiausios: Karališkoji Brussele (Bibliotheque Royal)—700 tūkstančių, Biblioteka univ. Gente—450 tūks. t., Biblioteka univ. Liege—405 tūks. t., Bibl. Société der Bollandistes Brussele—205 tūks. t., bibl. univ. Louvaine—karo metu sunaikinta—180 tūks.t., Bibl. Collége philosophique et théologique Louvain'e—150 tūks. t. Karališkos akademijos Brussele bibl.—141 500 t., miesto bibl. Antverpene—130 tuk. t. karo ministėrijos Brussele 120 tūks.t. ir po 100 tūks. t. bibliotekos: Karališkos med. akademijos Brussele, Užsienių Reikalų Ministerijos ir Parlamento. Iš 110 bibliotekų —31 priklausė visokios rūšies dvasinėms įstaigoms, bet didžiumoj jų knygų skaičius nedidelis. Didesnės — Coll. phil. et théolog. (150 tūks.), Jėzuitų vienuolyno Enghienne —60 tūks., Benediktinų vienuolyno 60 tūks. ir t. t.

Londono *British Museum* lankytojų skaičius didžiojoj skaitykloi 1920/1921 metais pasiekė 167.608 žmonių (1919—1920 m.—147.766 žm.), kurie išreikalavo 503.455 tomų (1919/1920—434.399 t.) Bendras skaičius naujai įgytų knygų pasiekė 131.879 tomus. Be to žymų skaičių rankraščių įsigyta ir rytų skyriuose (Zentr. für Bibltw.).

Įdomios bibliotekos taisyklės. Benneto kolegijos bibliotekon prie Cambridge universiteto skaitytojai įleidžiami tik su palydovais — bibliotekos tarnautoju ir studentu. Šios taisyklės įvestos todėl, kad Benneto testamentu, jei bent viena knyga iš šio rinkinio pražūtų, tai visas jo paaukotas rinkinys bus iš bibliotekos atimtas.

Biblioteka Ambrosiana Milane, įsteigta 1631 m. antvyskūpio Fr. Barromeo, tyčia yra taip sutvarkyta, kad lavintų bibliotekininkų atmintį ir dėmesį. Kataliogo nėra, kortelės sutvarkytos ne pavardėmis, bet vardais, ant apdarų nėra nei numerių nei kokių žymių. Rasti knygą galima tiktai atmintinai žinant visą biblioteką.

464—se Suv. Valstybių Š, Amer. universitetų ir kolegijų bibliotekose per 270 metų iki 1909 m. surinkta knygų vertės 16.262.027 dolerių.

Vokietijoj šiais metais sudegė viena didesnių bibliotekų — Lipės bibl. įkurta 1614 m.

Skaitymas karui pasibaigus. Bremoj iš Centralinės Darbininkų Bibliotekos 1919/1920 metais išreikalauta 42.023 tomų, kurių didesnę dalį (23.030) sudaro dailioji literatūra, 10.395 — jaunimo literatūra. Nors tai darbininkų biblioteka tačiau knygų iš politinės ekonomijos, darbininkų klausimo ir socializmo išreikalauta tik 1313 arba 3.12°/o.

Daugiusia skaitomi autoriai: E. Zola. —1523 (136 veik.) Fr. Gerstäcker (jaun.) —1118 (75 veik.), L. Sanghofer (jaun.) 753 (500), Klara Viebig 417 (31 veik.), Jules Verne 366 (24 veik.), M. Gorkij-353 (35 veik.), A. Dumas 346 (25 veik.), F. Rosegger 321 (49 v.) Ch. Dickens — 276 (37 v.) L. Tolstoj—268 (28 v.),H. de Balzac—258 (15 v.) Th. Fontane—229 (27 veik.), B. Suttner—156 (19 v.), Up. Sinclair — 141 (11 v.), M. Twainas 137 (12 v.), E. Francoz 174 (11 v.) Suderman 176 (14 v.) G. Freytag 123 (14 v.), B. Auerbach 123 (13 v.) Maupassant 96 (11 v.), M. Eyth 98 (9 v.). Šie skaitmenys pravartu būtų žinoti ir mūsų leidėjams, jei jie nori kad jų leidžiamos knygos būtų skaitomos. Iš Metalistų profesinės sąjungos bibliotekos Berlyne išreikalauta knygų: 1910 m. — 64.523, 1911—73.009, 1914—106.410, 1915 — 43.561, 1917 — 46.987, 1918 — 59.543, 1919—97.658 kn.

Dresdeno Centralinė Darbininkų

Biblioteka 1919 m. turėjo 3544 skaitytojų, kurių 22, 9% sudarė jaunuomenė ir 20,5% moterys. Jie apsilankė 38.244 kartus ir išreikalavo 59.456 kn.

Serijoj Éssays für Erneuerung und Pflege moderner Buchkunst Eufhorion Verlag pasirodė knygos: F. H. *Ehmke* —Drei Jahrzrehnte deutsche Buchkunst (1890—1920), Ilias *Zeitler* Biblrofhiles Lustgärtlein, Hans *Loubicz* „Die neue deutsche Buchkunst.

Karlo Hiersemann'o *atikvariatas* Leipcige išleido naujus katalogus Nr. 502 — Prancūzija ir Nr. 503 — Anglija, Skandinavija, Olandija ir Belgija. Paskutiniam kataloge yra šios knygos dalinai Lietuvą liečiančios: *Coxe* W. Voyage en Pologne, Russie, Svede, Danemark etc Genéve 1787 m. (su 7 žemėlapiais) — 380 mk; Theatrum Europaeum — J.Ph. Abelin'o, H. Oraeus'o ir kit. Frankfurt a. M. 1662 — 1718 (yra ir Lietuva) — 18.000 mk.; *Valekenier* p. Das vervirte Europa — istorija Europos karų 1664 m. pradedant. Amsterdam 1677 — 83 — 4.800 mk. *Venator* J. C. Histor. Bericht v. d. Marianisch — Teuitschen Ritter — Orden Nürnberg 1680—300 auk., *Müller* L. Septentrionalische Historien oder warhaffte Beschreibung der fürnembsten Polnischen, Liffland, Moscowit, Schwedischen n. a. Geschichten... bey regierung Stephani a. Sigismundi III Amberg 1595—420 mt. *Oerhilm* C. A. Vita herois Ponti de la Gardie.. Lipsiae 1690 1000 mk.; Das verwirrte. Polen... Mit einen Beschreibung aller Polnischen u. Litauischen Hertzoge u. Könige nebst das Landes Städte u. Provinzen. Franckfurt 1711 — 800 mk. *Marshall J.* Reisen durch Holland, Flandern, Deutschland, Dänemark, Schweden, Russland, Polen u. Preussen. Danzig 1774 — 1776.

Meksikoj nuo 1916 m. gyvuoja bibliotekininkams ir archyvarams mokykla.

Petrapilio mokslo bibliotekos. Mokslo Akademijos bibl. — turi daugiau 600 tūkst. veikalų — 1 milionų tomų; Azijos muzėjaus bibioteka yra turtingiausia pasauly šioj srityje. Irano skyriuje yra rečiausių žydų-persų rankraščių; tiurkų skyriuje—Turkestano orchonų rankraščiai; kinų skyriuje —tangutų dar neišskaitytų ieroglifų knygos; Tibeto rinkiny daugiau kaip 10 tūkst. rankraščių ir ksilografų; turtingos mongolų fondas; indų skyriuje—seniausias Indų rankraštis—buddistų Darmanada.

Buv. *Rumiancevo biblioteka* Maskvoje turi daugiau kaip 2 milijonu tomų.

Prie „Knygų Rūmų Petrapily 1920 m. buvo pravesti *bibliologijos kursai* trimis skyriais: knygų gaminimas, platinimas ir aprašymas.

Prie Centralinių Knygų Rūmų Maskvoje įsteigtas *Knygų Muzėjus,* kuriame atvaizduojama knygų spausdinimo istorija —spaustuvių šrifto, poperiaus, iliustracijų ir apdarų evoliucija. Šiame muzejuje yra ir vienas-įdomiausias Lietuvos spausdinių, t. v. Ostrogo biblija.

Įdomus teismas. 1921 m. lapkričio 20 d. vienas Maskvos liaudies teismų nubaudė tris Maksvos piliečius už *negrąžinimą laiku knygų iš bibliotekos paimtų* kiekvieną 8 mėnesiais koncentracinės stovyklos.

Maskvoj nuo 1921 m. liepos m. vėl pradėjo gyvuoti „*Ex-librisų Mėgėjų Draugija*"

Nuo 1920 m. Spalio m. Maskvoje įsikūrė „*Knygų Mėgėjų Draugija*", kuri daro sistemtingas vertesnių ir retesnių knygų varžytines.

Spaudos padėtis Lenkuose. Be Lenkijoj gaminamo poperiaus suvartojimo Lenkija kasmet įveža 8.000 vagonų popieriaus iš užsienio. Iki 1921 m. gruodžio m. popierius įvežamas iš užsienių buvo pigesnis už vietinį. Tačiau Lenkijos popieriaus gamintojai išsirūpino iš savo valdžios pakėlimo muito įvežamam popieriui—150 kartų blogiausiam popieriui ir 500 kartų geresniam, nors jie patys šio popieriaus nepagamina. Knygos gi spausdintos popieriuje su 60% medinės masės per keliolika metų sutrupės.

Popieriaus kainos Lenkijoj buvo tokios:

		papr.	geresnės
1920 m. birželio m.	už 1 kg.	26 mk.	28 mk.
„ liepos m.	„	34 „	36 „
„ spalių m.	„	46 „	50 „
„ gruodžio m.	„	61 „	66 „
1921 m. sausio m.	„	79 „	85 „
„ vasario m.	„	83,25	89,50

„	rugpiūčiom.	„ 101	„ 137	„
„	rugsėjo m.	„ 120	„ 140	„
„	spalių m.	„ 204	„ 242	„

Tuo pačiu laiku užsienių popieriui mokėta 300 ir 360 mk.

Rinkėjams mokėta 1920 m· birželio m.—1000 l. mk. savaitei, 1921 m. sausio m.—3520 mk., 1921 m. spalių m. 16 340 mk., lapkričio ir gruodžio 1921 — 17.647 mk.—353 kartus brangiau negu prieš karą.

Spaustuvininkai imdavo už darbą (priimat už 100—kainoraštį 1920 m. birželio 1 d.).

1920 m.	VIII— 1 —		115
„	IX — 1 —		120,75
„	X — 1 —		143,65
„	XII — 1 —		166,60
1921 m.	I — 1 —		239,60
„	II — 1 —		313,20
„	III — 1 —		394,60
„	VIII—11—		710,28
„	X —11—		1.100,93

1921 m. gale imta 1440 kartų brangiau negu prieš karą — taigi palyginus su rinkėjais spaustuvininkai pakėlė kainoraštį keturis kartus daugiau. Provincijoi, kur darbininkai pigesni, spaustuvininkai ima dar daugiau negu Varšuvoj.

Knygų spausdinimo pabranginimas tenai šiaip atrodo:

popierius palyginus su 1914 m. pabrango nuo 482 iki 1000 kartų.

rinkėjai	353 kartus
spauda	1440 „
laužymas ir klišės	650 „
spausdinimas	600 „
brošiūravimas	400 „
autorių honoraras	256 iki 266 k.
knygynų tarn. algos	300 kartų
senesn. knygos pabr.	100 iki 200 k.
naujos knygos	200 iki 240 k.

Bibliotekininkų, bibliografiniai surišti su spausdinimu laikraščiai. Vokiečių Zeitschrift für hebraische Bibliographie leidžiamas 75 metus Frankfurte a. M.; Die Alt-Bücher Messe nuo 1921 m. Pössneck ost (R. Müller); Algemeiner Anzeiger f. Buchbinderverein 37 m. Stuttgart; Algemeiner Anzeiger f. Druckerein 49 metai Frankfurt; Archiv f. Buchbinderei 22 m. Halle; Zeitschrift f. Deitschlans Buchbinder u. varwandte Gewerbe 39 m. Hannover—Berlin; Zeitschrift f. Deutschlands Buchdrucker u. verwadte Gewerbe 34 m. Lepzig; Zeitschrift für Buchhandlung 31 m. Lenz; Archiv für Buchgewerbe u. Graphik. Leipzig; Literarische Neuigkeiten 21 metai Leipzig; Mitteilungen des Verbandes deutsches Buchbindereibesitzer 4 m. Leipzig; Mitteibungen vom Büchermarkt 3 m. Bonn; Typographische Mitteilungen 19 m. Leipzig; Graphische Nachrichten 3 m. Berlin; Neue Graphische Nachrichten 25 m. Wien; Graphische Presse 35 m. Schkenditz; prancūzų k.: Le droit d'auter orgrmen. du Bureau Intern. de l'Union puor la protection de oeures lift. et artist. 35 m. Berne Imprimerie cooperetive; anglų k.: Bulletin of the American Library Association eina nuo 1960 m. Chicago; Bulletin of Bibliography, and Dramatic Jndex quaterly. Boston; The Library Associasion Record. London nuo 1899 m; The Publishers Weekly New York; italų La Bibliofilia. Fiorenza — Romo nuo 1818 m.: olandų: Bibliotheekleven Amsterdam nuo 1916 m.; švedų—Nordisk Tidskrift for Bokan Bibliotheksvesen, Upsala nuo 1913 m.; Norvegijoj „For Polkerplysing."; ukrainiečių — „Knižka" Stanislaviv N 1 — Gegužės m. 1921 m.; rusų: „Knižnyj Ugol" priv. Maskvoj; „Lietopis doma literatorov" Petrapyly (uždar.), „Bibliotečnoje Obozrenije" — nuo 1920 m.—leidžia Petrapilio Mokslo Bibliotekų paskyrius; „Sredi Kollekcionerov" — nuo 1921 m. Kovo m. Maksvoje (N 1 — spausdinamas mašinėle; N 2 — 5 litografijos būdu leidžiami; nuo N 6/7 spausdinti. Pirmo numerio išspausdinta kelias dešimtys ekz., № 4—200 ekz., 6/7—350 ekz. 8/9—500 ekz.); lenkų k.: nuo 1922 m. sausio m. atnaujinta „Książka" Varšuvoj ir „Przewodnik Bibliograficzny". Nuo 1922 sausio m. atnaujintas „Przegląd księgarski" ir Lvove „Ognisko"—rinkėjų organas.

Viduramžio vaizdas. Dabarties Ispanų dramaturgo Munoa Sena komedija „Sevilijos parke", kurioje pajuokiama Sevilia ir jos gyventojų papročiai, iššaukė persekiojimą autoriaus ir jo knygos. Tarp kitko visus surinktus komedijos ekzempliorius deginta Sevilios rinkoje.

Už *Guttenbergo* biblijos ekzempliorių viena Leipzigo firma šiūlo vieną milijoną markių.

1000 metų sukaktuves 1921 m. šventė kinų laikraštis „Kinzoo," įsteigtas 921 metais. Laikraščio pilnas kompletas, pradedant pirmuoju numeriu yra išlikęs Pekine.

Per tūkstantį metų šio laikraščio 15 redaktorių buvo nubausti mirties bausme.

Visiems, kas domisi *archyvų reikalais* daug teoretinės ir praktines medžiagos duoda leidinys, „Archivnyje kursy“ (3 dalys) išleistas Petrapily 1920 m.; yra tai turinys lekcijų, skaitytų Archyvų kursų klausytojams prie Petrapilio Archeologijos Instituto.

Lenkijoj rengiama *Spaudos meno* paroda nuo XV iki XX amž.

Mūsų žurnalai.

„ATEITIES SPINDULIAI“ Literatūros, Mokslo ir Visuomenės Mėnesinis Moksleivių Laikraštis.

1916 m. Nr. 1. Spalių mėn. Mūsų obalsiai. *Putinas.* Stella Maris. Eilės. *Sakelė.* Nakčia. Eilės. *Arnas.* Nelaimės. *J. Varputis.* Eilės. *Nijolė.* Sesučių daina. *Rugėnas.* Pageltęs lapelis. *Kirvelis.* Kieno viršus. *Argus.* A.a. Stefanija Girčytė. *G. Taučius.* Visuomeniniai mokslai ir mes. *Dr. J. Totoraitis.* Iš mūsų atgijimo istorijos. *M. Naras.* Apie dailaus elgimosi meną. *Moks. Is.* Artimiausi mūsų šių dienų uždaviniai. *M. Rugys.* Iš Amerikos lietuvių moksleivių gyvenimo Iš moksleivių gyvenimo.

Nr.2—3. Lapkričio—Gruodžio mėn. *Putinas.* Kada gi, Viešpatie? Eilės. *Faustas Kirša.* Jausmų melodijos. Eilės. *Putinas.* Fragmentas. Eilės. *Tadas.* Rudens melodijos. Eilės. *Putinas.* Sausas lapas. Eilės. *Nijolė.* Saulėta diena. *Rugėnas.* Gimusi daina. *Tyrų Duktė.* Laimės ieškotoja. *M. Rugys.* Kodel taip liūdna? *K.* Pastabos prie religinių klausimų tyrinėjimo. *Dr. J. Totoraitis.* Kun. S. Gimžauskas. *G. Taučius.* Apie socijalines lavinimosi kuopeles. *Kun. J. Tumas - Vaižgantas.* Lietuvos Karalija. *Iz. Gustukas.* „Ateitis“ atgijo. *P. Ž.* Folkloro rinkimo reikalu. Stud. J. Meškauskas. A. A. J. Dailidonis. *J. Mičiulis.* A.a. Kastantinas Štreimikis. *A. Aras.* Iš Voronežo moksleivių gyvenimo.

1917 metų Nr. 4. Sausio mėn. *Vaikelis.* Tremtinio viltis. Eilės. *Tadas.* Saulutei. Eilės. *O. G-tė.* Šventoji Ramybė. Eilės. *Putinas.* Eilės. *Elena Giedraitienė.* Naujais Metais. *J. Rudenius.* Ramybė. *Gabr. Taučius.* Apie socijalines lavinimosi kuopeles. *Senas Studentas.* „Pirmeiviai“. *Vaižgantas.* Henryk'as Sienkiewicz'ius. *Draugas Juozas Vileišis.* Alojizas Racevičius. *Tarškutis-Barškutis.* „Svajonės“. *J. P.* Moksleivių Fondas. *Gabr. Taučius.* Svarbiu reikalu. *Pušynas.* Draugai - ės rašinėkime.

Nr. 5—6—7. Vasaris—Kovas—Balandis. *P. Vaičiūnas.* Skardžiai žvanga ginklai. *P. Vystančioms* gėlėms. *Svyrunėlis.* Karžygio mirtis. *Bočių Atmintojas.* Karo daina. *Šakelė.* Motinai. *Putinas.* Užmik. *Putinas.* Snaigės. *Šakelė.* Rožės. *Paparčio Žiedas.* Sielos ašara. *Kirvelis.* Pajūryj. *J. Budenius.* Pas šaltyšių. *Dr. F. W. Foersteris.* Būdas ir likimas. *Dr. J. Totoraitis.* Kun. S. Gimžauskas. *K.* Pastabos prie religijinių klausimų tyrinėjimo. *Gyd. E. D.* Mečnikovo filozofija. *Stud. M. Keršys.* Del vienos apleistos mūsų profesijos. *J. Valiūnas.* Pašaukimas ir kaip jo ieškoma. *S. S.* Medice, cura te ipsum. *Stud. Mikšas.* Mūsų tautos reikalais. *J. D.* Įdomi mokykla. *Kun. J. Tumas.* Juozas Kubilius. *M. K.* A.a. kun. Justinas Pranaitis. *Giraitės Žentas.* A.a. Kun. Svetlauskas. *E. Bortkevičaitė.* A.a. J. Michaila. *Svyrunėlis.* A.a. E. Gudauskytė. *R.* Daugiau drąsos! *Švelnių Dėdė.* Kur įstot? *G. G.* Revoliucija ir mes.

Nr. 8—12. Gegužės—Rugsėjis. *Putinas.* Nakties Žaislai. *Tyrų Duktė.* * * * (Gamta merkia jau akis). „ „ „ (Nesuprantoma kančia atskrido). *P. Vaičiūnas.* Žydrios akys. *Šakelė.* * * *. *J. Gulbinas.* Norėčiau. *Arnas.* Rytas. *Tyrų Duktė.* Džiaugsmo ašara. *Justas Žydrys.* Pastabos del mūsų eiliavimo. *J. Česaitis.* Etikos individualizmas pro- to ir tikėjimo šviesoje. *Gyd. D. Bukantas.* Vartojimo teorija ir tikslumas. *J. D.* Ateitininkų konferencija 1917 m. *S. D.* Evangelija—gyvenimo pagrindas. *A. Aras.* Iš Voronežo lietuvių moksleivių gyvenimo. *Balandis.* Susišelpimo Fondas.

„AUŠRINĖ“ 1910 mtuai Nr. 1. „Aušrinės“ uždaviniai ir keliai. *St. Š.*—Moksleivija ir visuomenės darbas. Nacijinio klausimo ankėta. *Žemės Piemenėlis* — Nemunėlio sielis (eil.). Reikia pažinti gimtoji kalba. *J. Bekampis* — Kaip gimė ir nustojo gyvavęs pirmasis lietuvių moksleivių laikraštis. Priežodžiai. Korespondencijos. *J. Šeinius*—Žiema (eilės). *J. B. K.*—Iš „Užsienio Lietuvių Jaunuomenės Sandaros“ gyvenimo. *St. Š.*—Mūsų raštijos naujienos. Bibliografija. *St. Š.*—Lenkų jaunuomenė.

Nr. 2 Kovo 24. A.A. Vladas Jasūdas. *Rainis*—Ant kapo (eil.). *Pumpuras* — Lai tik kas gyvas dirbs, krutės! (eilės). *Vabalėlis*—Apie smulkųjį kultūros darbą. *M. B(iržiška)*—Iš gyvenimo lietuvių studentų Maskvoje 60-tais metais. Mintįs. *Pietų Sietinėlis*—Liudnas mano balsas. *M.N.*—Feljetonėlis. *Dievotnaša* — Man skaudėjo širdis. Reikia pažinti gimtoji kalba. *J. Rainis*—Varpai. Priežodžiai. *Adomas Juodasis* — Savyj. *E.*—Jai (eil.). Iš Peterburgo Lietuvių studentų gyvenimo. Statistika: Lietuvių Dorpato studentų draugija antrame 1909 m. semestre. *St. Š.* — Mūsų laikraštijos apžvalga. *St. Š.*—Kritika.

Nr. 3 Gegužio 8 d. *S. Strazdas* — Aušrinei (eil.). *Tyrlaukių Avilys* — Minčių žiupsnelis. *V. J. A.*—Lietuva (eil.). *A. Jonaitis*—Rytas (eil.). *Daktaras Augustinas Paškevičius* — Iš Maskvos lietuvių studentų gyvenimo. *Martynas Yčas*—Mūsų opiausias klausimas. *Setonas*—Kas? Delko? *Vt. Stp.* — * * * *J. Šeinius*—Vieversėlio pavasario daina (eil.) *A—s. Ž—s.*—Užkeikti vienuoliai. Vasaros darbai. *J. Šeinius*—Endeko sapnas. Priežodžiai. Prie nesusipratimų tarp Peterb. liet. moksleivių *A. Jonaitis*—Arelis (eil.). Korespondencijos. Bibliografija. *St. Š.*—Mūsų laikraštijos apžvalga.

Nr. 4 Liepos 7 d. *Draugai*—A.A. Vaclovas Petrauskas. *Alf. Liauryza*—Bet... (eil.). *V. A. J.*—Kodėl? (eil.). *Kd.*—J. V. (eil.) *A—s Ž—s*— Grįžo (vaizd.). *A. Bulota*—Aukštojo mokslo pasirinkimas.

Kadugys—Pirmieji žingsniai. *Vt. Stp.*—Atskirtas. *Alf. Liauryza* — Liūdnos valandos (eilės). Spauda ir moksleivija. *P. M.*—Kalbos dalykai. *Moksleivė*—Laiškas į Redakciją. *Alf. Liauryza*—Plaukia debesėliai (eil.). *M. N.*—Pirmoji mintis. *P. Leonas*—Iš Maskvos lietuvių studentų draugijos gyvenimo. *Sėjikas*—Gyvenimas. *Kadugys*—Sielos balsai (eil.). *Alf. Liauryza*—Dainuočiau. *Alf.*—Tarčiau Tau žodelį (eil.). Spauda apie „Aušrinę". *V. J. A.*—Atminimas (eil.). Lietuvių studentų anketa. Korespondencijos. *V. J. A.*—Draugams (eil.). *St. Š.*—Kritika. *Vt. Stp.*—Ant kapo. *Karuža* — Iš lenkų jaunuomenės gyvenimo. Bibliografija. *A. Brr...*—Mūsų sodžius. *Šavamokslis*—Į draugus moksleivius.

Nr. 5. Spalių 13 d. A.a. Petras Poškus. *Juozas Besparnis*—Šviesuoliai išeikim (eil.). *Stasys Šilingas*—Kas daryti? *Liudas Gira*—Juokkis juokdary? (eilės). *Liudas Gira*—Valio dalgel!.. (eilės). *Liudas Gira* — Mano sėja... (eil.). *Paprūsės Beržas*—Prie kalinio (eilės). *Aldona Giedgaudaitė* — Miške, rudens laiku. *M. N.*—Svajonių gyvenimas. *J. Besparnis*—Oi sunku tam... (eil.). *Pr. Dail.* — Žinau aš šalelę (eil.). *Vt. Stp.*— Užsilikęs įspūdis. *Antanas Žmuidzinavičius*—Gelbėkim tautos dailę. *Smutkelis*—Atleiski tėvyne (eil.). *Pr. Dail.*—Brangi tu man... (eil.). *Pr. Dail.*—Graži tu... (eilės). *V. St.*—Amžinas žydas (legenda). *J. Mikuckis*—Geriau vėliau, kaip niekados (eilės). Šis tas iš Mintaujos lietuv.-moksleivių gyvenimo. *Pr. Dail.*—Kada? (eil.) *Nevėžio Mylėtojas*—G. S. (eilės). *M. Kaukas*—Vasaros vakaras sodžiuj (eilės). Įvairūs balsai. Žinios žinutės. *S. Žemaitukas*—Du dainininku (eilės). *S. Žemaitukas*—Tevynainei p-lei O. Blaž. (eilės). Del anketos.

Nr. 6. Lapkričio 24 d. Mirė Levas Tolstojus. *J. B. K.*—Petro Poškos atminimui. *Kaškaitis*—Čičirys (eilės). *Adomas Juodasis*—Nemunui (eil.). *Juozas Žainis*—Vakaro pasaka. *Vabalėlis*—Kolektyvinis lavinimas. *Jovaras*—Draugams (eilės). *Adomas Juodasis*—Daina (eilės). *J. Rainis*—Lavinimos. *Z. Svirplis*—Dvi minti. *Praurimė*—Lietuviui (eilės). *Šėtonas*—Jonukas ir motina (vaizdelis). *J. V—čius*—Ant kapo (eilės). *A. Jonaitis*—Nežinomas kapas (eilės). *Ateivis*—Akimirksnio jausmas (eilės). *V. J. Ąžuolas*—Nevisuomet (eilės). *J. Šeinius* — Tautos namai ir praustas. *Pr. Dovydaitis*—Tikėjimo elementas žmogaus gyvenime. *V. V.*—Palestinos šakelė (eilės). *Klevelis*—Šis tas iš Mintaujos liet.-moksleivių gyvenimo 1904—1907 met. *V. J. Ąžuolas*—Atsiminus praeitį (eilės). *Lietuvaitė*—Nuliudimas. *St. D.*—Nakties sapnas. *Nevėžio Mylėtojas*—Atminimas. *A. M.*—Suomių jaunuomenė. *J. Rainis*—Likimo žaislas (eilės). *A. Lasdonas*—Atmeni? (eilės). *Liudas Gira*—Argi tik misticizmas? *Mečius Šiaulys*—Mūsų sodžius.

Nr. 7. Gruodžio 31 d. *Vabalėlis*—Mažai apžiosi, mažai ir nukąsi. Levo Tolstojaus mintys. *G. k.*—Teisininkams žodis. *Adomas Juodasis* — Rudeniop (eilės). *Pumpuras*—Norėčiau įspėti (eil.). *P. Leonas.*—Iš Maskvos lietuvių-studentų draugijos gyvenimo 1884—1889 met. *Aldona Giedgaudaitė, Praurimė*—Įvairūs balsai. *Ser. Br.*—Perspėjęs pranašas. *A. Satnigus*—Studento-naujoko įspūdžiai. *Sėjikas*—Dėl „Mokinių Draugo". *J. R.*—Mūsų vyresnioji inteligentija ir jaunuomenė. *Paulinas Trakelis*—Žodis į jaunus moksleivius. *Žalkalnis*—Šis tas apie mūsų kuopeles. Žinios-žinutės. Del anketos tarp lietuvių aukštųjų mokyklų mokinių.

Vasaros Darbai: *Red.* — Nuo redakcijos. *Mečius Šiaulys*—Mosėdis. *Žagarietis*—Žagarė. *Vladas Parausvinis*—Keturvalakių parapija. Keturvalakių jonvaikiai. *Red.*—Skaitytojų domei. Pasakos. Mįsliai. Greitakalbiai. Kasdieninės dainelės. Kaip apmonija akis. Prietaringi tikėjimai ir darbai. Senovės papročiai. Piršlybos ir vestuvės. Kūdikių lopšinės dainelės. Piemenų eilės. Dainos. Šeduviškių daina. Pakapiškių daina.

1911 met. Nr. 1 (8). Vasario 5 d. Metams suėjus. *P. Dirkis* — Naktis. L. Tolstojaus mintįs. *Tyrlaukių avilys*—Žodis Marijos Konopnickienės atminčiai. *Aldona Giedgaudaitė*—Nukentėjusiems draugams. *A. J.*—Svarbumas moksleiviams ekskursijų. *Aldona Giedgaudaitė*—Pušis (eil.). *Minucitis*—Girelei (eilės). *A. Satnigus*—Alkogolizmo klausimas pas lietuvius mokinius. *R. Bytautas*—Argi? *Ašara*—Nakties tylumoj (eilės). *Sim. Jan.*—Į draugus farmaceutus. *F. Pušynas*—Susilaukus „Aušrinės". *B.*—Šaltinis (eil.). *Z. Svirplys, J. Trrr.*—Įvairūs balsai. *Pilekalnių Petras*—Mano noras (eilės). *Visuomis*—Utopiškas sumanymas. *L. Svirplys* — Jaunam poėtui (eil.). *Z. Svirplys*—Jai (eil.). Žinios-žinutės. *Valdyba*—„Parama" 1910 metais. *Mokinys* — Delko aš ne paukštis (eil.). Spauda ir moksleivija. *A—s Ž—s*—Kalėjime.

Nr. 2 (9). Kovo 22 d. L. Tolstojaus mintįs. *R. Bytautas*—Ar-gi? *Kaškaitis*—Amerikos studentija. *Zigmas Gėlė*—Medžiai (eil.). *Zigmas Gėlė*—Žiemai pasibaigus (eil.). *Smydro Šakelė*—Paslaptis (eil.). *M. N.*—Taip Dievas liepė... *Adomas Juodasai*—Lopšinė (eil.). *Zigmas Gėlė*—Saldžios valandos (eil.). *Šatonas*—Mintis. *Ašara*—Neatverk širdies... (eilės). *Zigmas Gėlė*—Nesakyk! (eil.). *Vt. St.*—Prie paslapties angos. *Pumpuras*—Kažin, ar aš (eil.). *M. V.* Keleivis. *M. N.*—Be proto geriau. *Pumpuras*—Sonetas (eil.). *A. Vienuolis*—Aleliuja. *A—s Ž—s*—Kalėjime. *Jozapas Garbačauskis* — Kritika. *Vabalėlis*—Moksleivių gyvenimo apžvalga. *Vepelis*—Iš Palangos praeities. *Stasys Šilingas* — Supažindinkim jaunuomene su mūsų daile. *K. J.*—Vilniaus lietuviai-moksleiviai. Žinios žinutės. Farmaceutų reikalai: *Maskviečių farmaceutų būrelis*—Atsišaukimas—pranešimas. *Liūnas*—Lietuvis farmaceutas ir jo uždaviniai. *Juozas*—Šis tas apie Sim. Jan. straipsnio apie farmaceutus. Korespondencijos. *Jonas Kašinskis* — Įvairūs balsai. VASAROS DARBAI: *K. Grinius*—Dar darbas. *A. Iešmanta*—Iš kur kilęs, ten ir grįšk. *V. St.*—Šakiai. *Klevelis*—Dorsūniškis. *Aleksandras Žaslietis*—Trakai. Patarlės ir priežodžiai. Mįsliai. Dainos. Pasaka. Prietaringi tikėjimai ir darbai.

Nr. 3 (10). Gegužės 19 d. Mykalojus Kastantas Čiurlionis. *P. G.*—Atsiminimų žiupsnelis. *Maskvos liet. stud. dr-ia*—M. K. Čiurlionio paveikslams supirkti fondas. L. Tolstojaus mintįs. *Vabalėlis*—Darbas ne nelaimė. *P. Žad.*—Vasarai atėjus. *R. Sk.*—Tėviškėn su knygomis. *K. Pietaris* — Apie alkogolį. *M. Kuprevičia*—Ačiū garbingiausiam Levui Tolstojui. *J. M—s*—Prie alkogolizmo klausimo pas lietuvius mokinius. *Žalkalnis* — Mūsų „laikraščiai". *Vyt. Ąžuolas*—Kokių specialistų Lietuva reikalinga. Žinios-žinutės. *R.* — „Liaudininkams" darbas. *A. J.*—Ekskursijų dėlei. *Vaclovas Biržiška*—Mūsų istorininkams žinotina. *V. V.* — Draugų gamtininkų domei. *V. Ruokis* — Ištirkime savo žemę. VASAROS DARBAI: *St. A. Lp—as*—

Gataučiai. Patarlės ir priežodžiai. Mįsliai. Pasakos. Kalnai ir ežerai. Prietarai. Dainos.

Nr. 4 (11). Liepos 28 d. Gegužės 18 d. mirė rašytojas draugas Juozas Gurauskas. *K. Pietaris*—Apie sportą. *V. Ruokis*—Keli žodžiai del rūkimo. *K. Pietaris*—Žodis antiblaivininkams. *Pranas Gudas*—Iš „Dėdės Samo" studentų gyvenimo. *Vargovaikis*—Besiruošiant į liaudį... *Vabalėlis*—Moksleivių gyvenimo apžvalga. Žinios-žinutės. Farmaceutų reikalai. *Sim. Jan.*—Del Juozo optimizmo. *S. B.*—Iš pasikalbėjimo. VASAROS DARBAI: *J. Sondeckis*—Dar į drauges-moksleives. *Aš Pats*—Del korespondencijos—Gataučiai. *A. Šešėtis*—Del pasakos—du keleiviai. Pasaka. *V. St.*—Šakiai. Patarlės ir priežodžiai. Mįsliai. Žaislai. Padaros. Žmonių medicina. Prietaringieji tikėjimai ir darbai. Piemenų dainuškos. Dainos.

Nr. 5 (12). Lapkričio 15 d. *Smydro Šakelė*—Senovės daina (eilės). *J. Našlaitis* — Perkūno rūstybė (eilės). *Vargovaikis* — Oi ūžkit, gauskit. *Vergė* —Ach! tankiai (eil.). *Vergė* —Kur tik nepažvelgsi (eil.). *Vergė* — Aplinkui taip linksma (eil.). *A. Vienuolis*—Provokacija. *Smydro Šakelė*—Iš praeities (eil.). *Proncė Paukštvanagė*—Nešlamėki miškeli (eil.) *V. Jarvi* — Praslinkusi meilė. *Vergė* — Drauge! duok ranką. *Jovaras*—Malonu... (eil.). *Nevėžio Mylėtojas*—Ištremtojo mintįs pavasary (eil.). *Ant. Kiliukas*— Kalinys. *Vt. St.* — Netikėk jiems. *Ant. Kiliukas* — Kariautojui (eil.). *J. Našlaitis* — Kalėjime. *Juozas Žainys*—Dvi ugneli. *Juozas Žainys*—Ramumos kaimas. *Sofija Čiurlionienė*—Vydūno „Prabocių Šešėlius" beskaitant. *Vt. St.*—Mintįs apie moksleivįją ir jos veikimą. *Mečius Šaulys*—Vasaros liuoslaikiui pasibaigus. VASAROS DARBAI: *J. Sondeckis*—Šis tas apie baudžiavą. *Mečius Šiaulys*—Baudžiava Ylakių apylinkėj. Dar del pasakos „du keliu". Pasaka. *J. Sondeckis* — Žemaičių Kalvarija. Patarlės ir priežodžiai. Mįsliai. Žaislai. Pamėgdžiojimai paukščių. Bajorų pašiepimai. Talaluškos. Kaip adverniškai kalbėti.

Nr. 6 (13). Gruodžio 20 d. *V. Kadugys*—Mano kanklėms (eil.). *J. Rainis* — Jaunuomenei (eil.). *A. Vienuolys* — Paskutinė vietelė. *Zigmas Gėlė*—Vakarinei žvaigždutei (eil.). *Zigmas Gėlė* — Vai tu strazdeli (eil.). *Zigmas Gėlė* — Vėjužėlis smarkiai pūčia (eil.). *Aldona Giedgaudaitė* — Dar šis-tas iš Mintaujos lietuvių moksleivių gyvenimo. *A. Baranauskas*—Del laikraščio „Dajniu Neszejis". *Vabalėlis*—Moksleivių gyvenimo apžvalga. *Redakcija*—Mūsų rašyba. VASAROS DARBAI: *Mečius Šaulys*—Sukilimas 1863 metais. *P. Ša-čius*—Prienai ir jo apielinkės. *Mečius Šaulys* — Lietuvių spaudą užgynus. *Mečius Šaulys* — Badas Lietuvoj. Patarlės. Piemenėlių dainelės. Dainos.

1912 met. Nr. 14. Sausio 21 d. *V. Kadugys*—Mūzai (eil.) *J. Rainis* — Nakties tyloj (eil.). *A. Vienuolis* — Studiosus. *Smydro Šakelė* — Genijui (eil.). *Zigmas Gėlė*—Kaime (eil.). *R. B.*—Filosofia. *Vabalėlis*—Moksleivių gyvenimo apšvalga. *Gulbino Varža*—Miesto mokyklų mokiniam. *Praurimė* — Žodelis draugėms. Kalbos dalykai. VASAROS DARBAI: Patarlės ir priežodžiai. Dainos. Mįsliai. Prietarai ir burtai. Dainuškos. Pamėgdžiojimai.

Nr. 15. Vasario 23 d. *Pumpuras* — Pabudo vaidila (eil.). *A—s Ž—s* — Kalėjime. *J. Rainis*—Rudens akordai (eilės). *Aldona Giedgaudaitė* — Vilkas. *V. V.*—Ant kapų (eilės). *J. Rainis*—Katorgininkai. *V. V.*—Išnyko (eilės). *R. Bytautas*—Kaip rašyti ir tarti svetimžodžius? *Stasys Šilingas* — Anketa tarp lietuvių augštųjų mokyklų mokinių. *M. Römeris* „Lituania".

Nr. 16. Kovo 24 d. *Aldona Giedgaudaitė*—Ruduo (eilės). *A. Vienuolis*—Užželusiu taku. *Adomas Juodasis* — Už jaunystės slenksčio (eilės). *Aldona Giedgaudaitė*—Briedis ir meška. *P. Kl.* — Politinė ekonomia. *R. Bytautas* — Kaip rašyti ir tarti svetimžodžius? *Stasys Šilingas*—Anketa. *Vabalėlis*—Laikraštija ir gyvenimas.

Nr. 17. Gegužės 3 d. *Zigmas Gėlė* — Eikš int mane... (eilės). *J. Rainis* — Kame laimė?.. *V. Kadugys*—Ir vėl... (eilės). *Aldona Giedgaudaitė* — Palma. *V. V.*—Auštant (eilės). *M. Viršilaitė*—Kodel... *M. B-ka* — Lietuvių literatūros istorijos lavinimosi kuopelei programėlė. *R. Bytautas* — Tauta ir tautiška sąmonė. *R. Bytautas*—Kaip tarti ir rašyti svetimžodžiai. *Stasys Šilingas* — Anketa. *Vabalėlis*—Laikraštija ir gyvenimas. *Lenohos Burlis, Parausvietis*—Įvairūs balsai. VASAROS DARBAI: *Sėjikas*—Tautos tvėrybos rinkimas. *K. Grinius* — Apie vaikų skaitlia vimus. *Peliksas* — Baudžiava, lenkmetis ir sunkmetis (1866 — 7, 1867 — 8) Vartuose.

Nr. 18. Birždlio 1 d. *V. A.* — Kaip liūdna (eilės). *A. Vienuolis*—Pati. *Tas* — Rūta ir radasta (eilės). *Kaunis*—Ant prabočių kapo. *R. Bytautas*—Tauta ir tautiška sąmonė. *R. Bytautas*—Kaip rašyti ir tarti svetimžodžius. *Vabalėlis*—Kokia mūsų kritika. *Abstinentas*—Prie blaivybės klausimo. *K. J.* — Peterburgo liet. stud. statistikos žiupsnelis. *Vabalėlis*—Laikraštija ir gyvenimas. *K. J.*—Rinkime technikos žodžius. *K. J.*—Rašinėkime žinutes laikraščiams.

Nr. 19. Rugsėjo 29 d. *V. A.* — Iš atminimų. *Aldona Giedgaudaitė*—Rožė ir liepa. *A. Šmukštutis*—Pučia vėjas (eilės). *M. Viršilaitė* — Į šiaurę. *Zigmas Gėlė*—Mylėk ir tu... (eilės). *Aldona Giedgaudaitė*—Pasenusi kriaušė. *Dievitis*—Ruduo (eilės). *P. A.*—Mokslas. *Sėjikas*—Į darbą. *R. Bytautas*—Tauta ir tautiškoji sąmonė. *K. J.*—Statistikos žiupsnelis. *Alfa* — Prūsų Lietuvos moksleivija. *Liaudininkas*—Įvairūs balsai. *Sėjikas* — Pasirūpinkime referatais. *K. J.* — Naudingiau suvartokime nereikalingas mokslo knygas. *R. Tiriuolis* — Atsišaukimas.

Nr. 20. Lapkričio 13 d. *V. A.*—Viltis (eilės). *J. Šeinius*—Pakalnės tyloj. *V. A.* — Rudens rauda (eilės). *Tadas P.*—Miesto simboliai. *Kaunis* — Ko gi sode?.. (eilės). *Adomas Juodasis*—Širdužės atsakymas (eilės). *P. A.* — Mokslas. *R. Bytautas* — Tauta ir tautiškoji sąmonė. *P. Rūtinas*—Blaivybės judėjimas tarp užsienio moksleivijos. *Sn.*—Amerikos moksleivija. *Vabalėlis*—Laikraštija ir gyvenimas. *Tadas Matušis*—Draugams specialistams. *J. Vanagas*—Daugiau geresnių žinučių.

Nr. 21. Gruodžio 15 d. *Simas Stūra*—Krinta lapelis (eilės). *Adomas Juodasis*—Berželio meilė (eilės). *A. Vienuolis* — Paskenduolė. *V. A.* — Ant kapo (eilės). *R. Bytautas*—Tauta ir tautiškoji sąmonė. *Vabalėlis*—Laikraštija ir gyvenimas. *Sn.* — Amerikos moksleivija. *Sėiikas*—Svetimų kalbų mokymos. *Va*—Daugiau draugiškumo. *Simas Stūras* —Bibliografija.

1913 met. Nr. 22. Sausio 31 d. Zigmas Gaidamavičius. *V. Kadugys*—Prie kapo (eilės). *Stasys*

Šilingas—Zigmas Gaidamavičius. *J. N.* — Zigmą Gėlę atsiminus. *Stasys Šilingas*—Dainius-pumpurėlis. *Zigmas Gėlė* — Draugui (eilės). *Sėjikas* — Draugo paminėjimas. *V. A.* — Naktys (eilės). *A. Vienuolis*—Paskenduolė. *Vaiva*—Atsiminus gegužį (eilės). *R. Bytautas* — Tauta ir tautiškoji sąmonė. *Antigirtuoklis*—Tarp blaivininkų. *Eskulapo sūnus* — Delei svetimų kalbų mokymos. *Sėjikas* — Dar tuo pačiu klausimu.

Nr. 23. Kovo 30 d. *Zigmas Gėlė* — Dainelė (eilės). *V. A.*—Gaila (eilės). *J. Savickis* — Nakties žvaigždės. *Zigmas Gėlė*—Nepažįstamai (eil.). *Zigmas Gėlė*—Kas nebuvo (eilės). *Vargovaikis*—Šienapjūtis. *Šetekšnis-Antajeris*—Ant kalnelio (eilės). *Simas Stūra*—Lietuvių kalbos mokymo reikalais. *Pr. Mš.*—„Tieskime tiltus į liaudį". *M. Aš*—Liuosoji Vokietijos studentija. *Žvaigždutė ir Gėlelė* — Lietuvaitės moksleivės padėjimas. *Vabalėlis*—Laikraštija ir gyvenimas. *J. Vanagas*—Mūsų dvasios ganytojų darbeliai. *Liaudininkas* — Įvairūs balsai.

Nr. 24. Gegužės 1 d. *V. A.*—Koks liūdnas... (eilės). *Zigmas Gėlė* — Aš išėjau į pievužę (eilės). *Juozas Žainys*—Kurčiukas. *Zigmas Gėlė*—Aš širdužę dainiaus turiu (eil.). *Miš. Gandras*—Pavasario skaisti dienelė (eil.). *A. J.*—Minčių žiupsnelis. *K. Velbutas* — Trumpa estų studentijos gyvenimo apžvalga. *Vabalėlis*—Laikraštija ir gyvenimas (moterų klausimas ir judėjimas). *Visuomis*—Bibliografija. Kalbos dalykai.

Nr. 25 Birželio 8 d. *Zigmas Gėlė*—Topolis (eil.). *V. A.* — Jei liūdna bus Tau (eil.). *Vaidilos Ainis*—Kaip pakąstas šalnos (eil.) *Juozas Žainys* — Kurčiukas. *V. A.*—Aš eisiu į lygų laukelį (eil.). *Vaiva*—Sodžiun (eil.). *V. A.*—Pušyne. *Kazys Binkis*—Man tinka (eil.). *Giedrius* — Neišlaikytas paliepimas. *Giedrius*—Darbai ir žodžiai. *Va*—Iš liaudininko vasaros darbų. *D. Sn.* — Mažumėlis apie vokiečių kultūros įstaigas. *K. J.*—Pataisykime vakarų vasaros metu. Arčiau prie gyvenimo. *Vaiva* — Beprotystė. *K. J.*—Mokslo pasirinkimas. *Abz.*— Mūsų knygynėliai. *V. A.*—Kaimų knygynėliai. *Redakcija*—Iš gyvenimo versmių. *P. B-nas* — Į draugus. *Abz.*—Ar tik vienas kelias? Trečiųjų Teismo Nutartis. *Mig-la*—Seinų miesto mokyklos lietuviai 1905—1911 m. *J. Valaitis*—Informacijos. *V. Ptr.*— Maskvos komercijos institutas. *Felšeriukė* — Gardino felšerių ir akušerių mokykla.

Nr. 26. Rugsėjo 26 d. Augustas Bebelis *V. A.*—Kelionėje (eil.). *Mečius Kaukas*—Kuomet vakarinės gražybės galingos (eil.). *B. Kaunis* — Rudens meliodijos... *V. A.*—Neklauskite manęs (eil.). *Br. L.*—Mergelės Daina (eil.). *Pušaitė* — Gaisras. *Žemės Dulkė* — Perskaičius Edm. Steponaičio raštus. *Pušaitė*—Jei sugrįžtumei. *B. Kaunis*—Dainuška (eil.). Naujus mokslo metus pradėdami. *Balys Sruoga*—N. A. Dobroliubovas. *G. Žilis*—Del lavinimosi reikalo. *Sn.*—„Mūsų ateitis". *Sn.*—Laikraštija ir moksleivių gyvenimas. *Liaudininkas*—Nenusiminkite. *Liaudininkas* — Pažinkime ir susipažinkime. *Šelmis Plunksnadraskis*—Senoji giesmė. *K. J.*—Kas pabaigė mokslus. Iš gyvenimo versmių.

Nr. 27. Lapkrio 19 d. *V. A.*—Ruduo (eilės). *V. Kadugys*—Plaštakis (eilės). *Jonas Vidugiris* — Keleivis (lyriškas monologas). *J. Dievitis*—Mažas Juozelis (eil.). *Neišmanėlis*—Upė. *Baritas Kaunis* —Sonetas (eil.). *Pušaitė* — Dainelė. *Vytautas Bičiūnas*—Aš noriu (eil.). *Ign. Šlapelis*—Menas ir jo kritika. *J. Kalninis*—Vidurinė mokykla. *Vl. Nik.*— Keli bruožai iš suomių studentijos gyvenimo ir veikimo. *J. V.*—Iš moksleivių gyvenimo istorijos. *Sn. ir J. B-dis* — Laikraštija ir gyvenimas. *Va* — Klaida. *K. J.*—Mūsų vyresnioji visuomenė ir jaunimas. *K. J.*—Kas pabaigė mokslus.

Nr. 28. Gruodžio 31 d. *Adomas Juodasis*— Žingsniai (eil.). *V. Kadugys*—Klausi manęs (eilės). *Juozas Žainys*—Kalėdų eglaitė. *Adomas Juodasis* —Bangos (eilės). *L.*—Sniegant (eil.). *Balys Sruoga* — Maironis. *A. Ješmanta*—Ji. *Sn.*—„Atgimimas". *J. Vanagas*—Iš Palangos progimnazijos praeities. *Sn.*—Laikraščių apžvalga. *A. J.* — Ex oriente lux. *Telus*—Mažiau skirtumo. *Buvęs* — Argi ne apsileidimas. *K. J.*—Kas pabaigė mokslus. *K. J.* — Skaitykime daugiau laikraščių. *P. Zubrys*—Bibliografija.

1914 met. Nr. 1 (29). Vasario 15 d. *Vt. Pb.* — Boguslavas Šliafertas. *A. Vienuolis*—Krymo įspūdžiai. *Šetekšnis Antajeris*—Mane visi bara (eil.). *Adomas Juodasis*—Viltis (eil.). *Ign. Šlapelis*—Menas ir jo kritika. *J. Ž.*—Apie mirtį. *L. Ž.*—Iš mūsų praeities (Suvalkų miestas). *P. Stungaitis* — Laikraštija ir gyvenimas. *V. Vaiva*—Mokslo šakos pasirinkimas. *Šalininkas* — Del naujos lavinimos programos. *Bastis*—Moksleiviai sodžiuje. *nt.*—Bene priešingai. *J. Strazdas.*—Ar taip?

Nr. 2 (30). Balandžio 15 d. *Adomas Juodasis*—Nuostabią svajingą tylą (eilės). *Konst. Jasiukaitis*—Principas. *Nelaiko Aidas* — Kur laimė? (eilės). *Pušaitė*—Šiaurės daina. *Bar. Kaunis*—Dainuškėlė (daina). *Raibonis*—Rudens vakaru (eilės). *Ign. Šlapelis*—Menas ir jo kritika. *Kun. J. Šepetys*—Religia, dogma ir bažnyčia. *Aurila*—Darbas—turtų šaltinis. *P. Stungaitis*—Laikraštija ir gyvenimas *Vl. Lš.*—Estų studentų laikraštis. *A. R.* — Ko aš noriu. *Studiosus*—Ar gerais keleis mes eime. *Vilnietė*—Į drauges. *Audvydas*—Garbės troškimas *V-a*—Abiturientų vakarai *Ant. Skardysis* — Ruoškime ekskursių. *Jonas Pasuodis* — Aukštieji komercijos kursai.

Nr. 3 (31). Gegužės 25 d. Spaudos atgavimo sukaktuvės. *V. A.*—Pas Šešupės krantą (eil.). *Vaidilos Ainis*—Prie žvaigždžių (eilės). *J. R-nius* — Tautos viltis. *Bar. Kaunis*—Pyniau, pyniau... (eil.). *Vitalis S-ta* — Sakyk (eilės). *R. M.* — Kristijonas Duonelaitis. *J. Kalninis*—Vasaros atostogų sulaukę. *J. B-dis.*—Anketa NN vidurinių mokyklų lietuvių mokinių tarpe padaryta. *J. Ž.*—Iš mūsų praeities. *A. R.*—Visuomenės kairiosios srovės vakarų Europoje. *Šelmis Plunksnadraskis*—Delei straipsnio „Ex oriente lux". *V. Žiežirba* — Moksleivių veikimas ir liaudis. *Pr. Banga*—Aukštieji ūkio kursai Peterburge. *Homunculus*—Bibliografija.

Karo veiksmams prasidėjus karo valdžios „Aušrinė" buvo uždaryta visam karo laikui.

1917 m. Nr. 1 (32). Liepos m. Valio dalgelė po pradalgėlę! *„Aušrinės" red.*—Darbą pradedant. *Vincas Krėvė*—Kūčios vakaras. *Butkų Juzė*—Rytmetis (eilės). *Balys Sruoga* — Prooemion (eilės). *Vit. Serbenta* — Savo sielai. Aušrininkų principai. *M. M.*—Apžvalga. *B. Sruoga* — Vakaras iš rytų. Aušrininkų konferencija. *M. M.*—„Ateities spinduliai". *P. č*—Draugą atsiminus. *Stasė B.*—A.A. Justė Rudzinskaitė.

Nr. 2—3 (33—34) rugpiūčio—rugsėjo m. *Adomas Juodasai*—Maldos (eilės). *Adomas Juodasai*—Paauksuoti lapai kliavo (eilės). *Vincas Krėvė*—Vargas. *P. B.*—Saulute, palauk (eilės). *P. B.*—Antri jau metai (eilės). *P. B.* — Kalnuose (eilės). *Ignas Šeinius*—Šešėlis. *Ignas Šeinius*—Juodas katinukas. *A. Juodasai* — Domojimas (eilės). *Ad. Juodasai* — Rudens lapeliai (eilės). *Juozas Rainis* —Jūros sonata (eilės). *N. Sokolovas*—Lietuvių rašyba ir jos reformatoriai. *J. Liūdžius*—Tikybos ir moralės normų skirtumas. *A. R.*—Lietuvos laisvės klausimu. *M. M.*—Apžvalga. *V. Serbenta*—Moksleivija karo metu. *V. Serbenta*—Gyvenimo mažmožiai. *Adomas Juodasai* — Del K. Balmonto „Nuplasnok". *V. S.*—Uršulė Bridžiūtė. *Pr. Mš.* — Pasklydus žiniai—Liandsbergio-Žemkalnio nebesą.

„KOSMOS" 1922 m. Nr. 4—5. *V. Kodveis* — Mūsų pojučių praplėtimas fizikos pagalba (paskui... Pr. Dovydaitis). *A. Juška*—Radioaktingumas ir atomai. Pranas *Jucaitis*—Anglių keminės struktūros problema ir organinės kemijos bei teknikos pažanga. *B. Kuodaitis*—Žvaigždžių pasaulis. *Abelis ir kit.*—Ugnikalniai—jų problemos ir jų išsiliejimo reiškiniai (iš... Pr. Dovydaitis). *V. Vilkaitis*—Kromatoforos. *V. Vilkaitis*—Kokiu būdu augalai paseja savo sėklas. *Kar. Dineika ir J. Gobis*—Žmogaus gyvybės pailginimas ir organizmo pajauninimas sulig Šteinachu. *A. Juška* — Žvaigždžių skersmuo. *Pr. Dovydaitis*—Rengiamoji ekspedicija į aukščiausiąjį žemės kalną. *E. Lyk* — Apie senėjimą ir pajauninimą (paskui... Pr. Dovydaitis). *A. Pütter* — Mirtis badu (sekdamas... Pr. Dovydaitis). *F. Birkner*—Žmogus ir gyvulys (Iš... Pr. Dovydaitis). *K. J.*—Organizmų evoliucijos problemos. *A. Juška*—Žvilgis atilogijon. *V. Engelhardt ir k.* — Dantė ir viduramžių pasaulėvaizda (Iš... Pr. Dovydaitis). *K. Sudhoff ir k.*—Andrius Vezalius (Iš... Pr. Dovydaitis). *J. Gvildys*—Žmonija skaitmenų šviesoje. Kun. *A. Sabaliauskas* — Lietuvių pirtis. *E. Liopaitė* — Degesių „Kapų kalnas". Inž. Pr. *Jodelė*—Geležies gaminimas Lietuvoje.

„LAISVOJI MINTIS" Mėnesinis iliustruotas mokslo ir literatūros laikraštis.

1910 metai. Nr. 1. *Giordano Bruno* — Laisvoji Mintis. *V. K. Račkauskas* — Laisvė ir Mintis (pasaka). *Jonas Šliupas*—Kas dabar iš eilės neteks gyvasties už mokslą. *Prof. Michailo Dragomanov* —Rojus ir pažanga. Halley'o kometa. *Jovaras* — Naujiemsiems metams (eil.). *V. K. Račkauskas* — Girnikas-Pašakarnis. *Kalėdų Kaukė* — Į lankas aš einu (eil.). *V. K. Račkauskas* — Nemiegok (eilės). *Jovaras*—Nors trokšta krūtinė (eil.). Michael Seuvetus. *J. Šliupas* — Pirmutiniai lietuviški spausdiniai Amerikoje. *Kl. Jurgelionis, Kl. J-nis*—Kritika.

Nr. 2. Svarbus reikalas. *J. Šl.*—Franciško Ferrer. *Jovaras* — Liaudies Dainiui (eil.). *Kalėdų Kaukė*—Fragmentum (eil.). *V. K. Račkauskas* — Begėdis. *Varna*—Gyvūnų vienybė. *J. Šl.* — Pirmutiniai lietuviški spausdiniai Amerikoje. *K-as*—Orlaiviai. *Nepoetas*—Vienuolių himnas.

Nr. 3. *V. K. Rčk.*—300 metų nuo išradimo žiurono. *Jonas Šliupas* — Jonas Huss'as ir jo pasekėjai. Prof. Michailo *Dragomanov*—Rojus ir pažanga. *Kalėdų Kaukė*—Pamėnas (eilės). V. *K. Račkauskas*—Broliai, neverkit (eilės). *V. K. Račkauskas* — Žemaitija. *V. K. Račkauskas* — Bakstis. *J. Šliupas*—Pirmutiniai lietuviški spausdiniai Amerikoje. *J. Šl.* — Gera proga išmokti jureiviauti. *V-as*—Ar mes tylėsime. *Keistutis Šliupas* — Mokyklų kova Prancūzijoj. *V. K. R., kl. J-is*—Kritika ir Bibliografija.

Nr. 4. *Jonas Šliupas*—Jonas Huss'as ir jo pasekėjai. *Kalėdų Kaukė*—Dangaus tolumoj (eilės). *Kl. Jurgelionis*—Kun. A, Vienožinskis ir jo dainos. *Prof. Michailo Dragomanov* — Rojus ir pažanga. *V. K. Račkauskas* — Kur žmogaus teisybė dingo. *J. Šl.*—Nabagė katalikybė. *Kl. J-is*—Dailės dalykuose žodelis. *Kalėdų Kaukė* — Giliausioji meilė žmogaus (eil.). *J. Šliupas* — Pirmutiniai lietuviški spausdiniai Amerikoje. *Gabriel Séaille* — Laisvoji Mintis. *Markas Twain* — Bjerns terne Bjernson. *X. Y.*—Dar apie Ispanijos revoliuciją. *J. Šl. Kl. J-nis* — Kritika ir bibliografija. Priešhistoriškas žmogus.

Nr. 5. *J. Šliupas*—Jonas Huss'as ir jo pasekėjai. *Kl. Jurgelionis* — Kun. A. Vienožinskis ir jo dainos. *V. K. Račkauskas* — Užančio klebonas. *Jovaras*—Saulė kad pakilus... (eil.). Prof. *Michailo Dragomanov* — Rojus ir pažanga. *J. Ilgaudas* — Bjernsterne-Bjernson. *Kalėdų Kaukė*—Vizija (eil.). *Joanna D'Arc* — *Žemės vaiks* — Keli žodžiai apie mūsų žemę. *V.K.R.*—Dar žodis.

Nr. 6. *V.K.R.*—Įžanginis straipsnis. *Dr-as J. Šliupas*—Jonas Huss'as ir jo pasekėjai. *Prof. Michailo Dragomanov*—Rojus ir pažanga. *Žemės vaiks*—Kokiu būdu žemė mainė savo išvaizdą. *Kalėdų Kaukė*—Uola (eilės). *Voltair*, vertė Ž. V-as —Skarmentado kelionė jo paties užrašyta. *V. K. Račkauskvs*—Užančio klebonas. *J. Šliupas*—Lietuviai Amerikoje. Prie lietuvių laisvamanių susivienijimo.

Nr. 7. *J. Šliupas* — Mažoji arba Prūsiškoji Lietuva 19-tame šimtmetyje. *J. Šliupas*—Muravjovo gadynė Lietuvoje. Jonas *Šliupas*—Jonas Huss'as ir jo pasekėjai. *Prof. Michailo Dragomanov* — Rojus ir Pažanga. *K. Vairas* — Pas gyvenimo slenkstį (poėzija prozoje). *V. K. Račkauskas* — Kunigo vikaro pasakojimas. *Chronos* — Gyvenimo atbalsiai. *Kalėdų Kaukė*—Melodijos (eilės). *Antons*, vertė Menkutis — Mano rožės liepia sveikinti tave.

Nr. 8. *P. M.*—Mikroskopas. *J. Šliupas* — Muravjovo gadynė Lietuvoje. *Prof. Michailo Dragomanov*—Rojus ir Pažanga. *Roberts Blatchford*—Ką aš galiu tikėti ir ko negaliu tikėti. *Victor Hugo*, vertė Žemės Vaikas—Notre Dame de Paris.

Nr. 9. *V.K.R.* — Moterų judėjimas. *Prof. Michailo Dragomanov* — Rojus ir Pažanga. Vertė V. K. Rčk.—Chronologiška toblyčia. Ž-ės V-ks — Astronomiški vakarai. *V. K. Račkauskas* — Ilgėjimas. *B. Ž.*—Bažnyčia ir mokslas. *Chronos* — Gyvenimo atbalsiai. Victor *Hugo* — Notre Dame de Paris.

Nr. 10. A. *Orlov*—Bažnyčia ir viešpatija. J. *Šliupas*—Lietuvos likimas po valdžia Katarinos II ir Povilo I. V. K. *Račkauskas*—Tėvynė (eilės). V. K.. *Račkauskas*—„... Ir gyventi!.." *Kalėdų Kaukė* — Lietuvos girioje (eilės). Astronomiški vakarai. *Chronos*—Gyvenimo atbalsiai.

Nr. 11. Levas Tolstoi'jus. Kn. V. *Dembskis* —Tautiečiai į kovą. A. *Orlov* — Bažnyčia ir viešpatija. *J. Šliupas* — Viešpatavimas caro Aleksandro I. V. K. *Račkauskas*--Jonas (paveikslas iš gyvenimo). Victore *Hugo*--Notre Dame de Paris.

Nr. 12. Kelios mintys apie mūsų santykius. J. *Šliupas*--Viešpatavimas caro Aleksandro I. Astronomiški vakarai. V. K. *Račkauskas*--Be šlovės. Vertė Delta--Jis nenumirė. Victor *Hugo*--Notre Dame de Paris.

1911 metų. Nr. 13. Į „Laisvosios Minties" skaitytojus. *Žemės Vaiks* — Broliai Grakchai. A. *Orlov*—Bažnyčia ir viešpatija. J. *Šl.* — Viešpatavimas caro Aleksandro I. V. K. *Račkauskas* — Be šlovės. Kl. *Jurgelionis* — Panemunėlio tarmės fonetika.

Nr. 14. *Trys Žvaigždutės*—Horace Greelay. *Rože-Ligotnis*—Latvių literatūra. *V-as*—Priešhistoriškasis žmogus. J. *Šl.*—Viešpatavimas caro Aleksandro I. K. *Vairas*—„Visas gyvenimas—baisus liūdėjimas". V. *Hugo*—Notre Dame de Paris.

Nr. 15. J. *Šl.*—Boleslavas Limanovskis. Boris *Sidis*—Religijinės epidemijos. J. *Laukis*—Galų gale mes nežinom nieko. Roze *Ligotnis* — Latvių literatūra. A. *Orlov* — Bažnyčia ir viešpatija. J. *Šliupas*—Lietuvos liberalai ir obskurantai XIX-tojo metašimčio pradžioje. Victor *Hugo*—Notre Dame de Paris.

Nr. 16. Kl. *Jurgelionis*—M. K. Čiurlionies atminimui. Broliai Juškevičiai. J. *Šl.*—D. T. Bačkauskas. V. K. *Račkauskas*—Iš S. L. A. praeities. P. *Trupinėlis*—Trys sakmės (eilės). V. K. *Račkauskas*—Numirus dienai. *Jovaras* — Nors ir baisios audros (eilės). *Jovaras* — Keršto dvasia. Viktor *Hugo*—Notre Dame de Paris. *Grant-Allen* — Dievystės sąvokos plėtojimos. J. *Šliupas* — Lietuvos liberalai ir obskurantai XIX metašimčio pradžioje.

Nr. 17. J. Gurauskas mirė. Prie laikraštininkų suvažiavimo. *V. K. R.*—Po seimui. Dr. A. *Šliupaitė*-Jankauskienė—Šis tas iš Hygienos. *Kalėdų Kaukė*—Iš giesmės Nalas ir Damajantė *Kalėdų Kaukė*—Sodne. V. K. *Račkauskas* — Prakeikimas. Victor *Hugo* — Notre Dame de Paris. Kl. *Jurgelionis*—„Kaina". J. *Šliupas*—Lietuvos liberalai ir obskurantai XIX-tojo metašimčio pradžioje. *Grant-Allen*—Dievybės sąvokos plėtojimos.

Nr. 18. Kunigai delegatai iš Lietuvos. J. *Šl.* — Mysticizmas Lietuvoje XIX-tojo metašimčio pradžioje. J. O. *Širvydas* — Iš etnografijos. Victor *Hugo*—Notre Dame de Paris. *Grant-Allen* — Dievystės sąvokos plėtojimos.

Nr. 19. J. *Šliupas* — Joakimas Lelevelis. *J. B. B.*—Kova prieš mokyklos klerikalizaciją. *K. J.*—Buddha—krikščionių šventasis. *Grant-Allen* — Žemdirbystės dievai. J. *Šliupas*—Valsčionių klausimas Lietuvoje laikuose caro Aleksandro I. V. K. *Račkauskas*—Lyg dumas... lyg aidas... (eil.). V. K. *Račkauskas*—Išeivis (eilės). Karolis *Vairas*—Nežinau. *Kl. J.*—Kelios analogiškos patarlės.

Nr. 20. *Žemaičių Antanas*--Vanagaičiui išvažiuojant. P. *Gudas*—Viduriniai amžiai. Kl. *Jurgelionis*—Chamas mūsų literatūroje. *Kl. J.*--A. J. Wištaliaus laiškai iš beprotnamio. J. B. *Smelstorius*--Svarbiausias visuomenės hygienos uždavinys. K. *V-as*--Keli žodžiai apie militarizmą. J. *Šliupas* --Valsčionių klausimas Lietuvoje laikuose caro Aleksandro I. G. B. *Raitelis*—Migla (eilės). G. B. *Raitelis*—Vilčiai (eilės). G. B. *Raitelis*—Negainiok, nemyniok (eilės). *Medkutis*—Priparodymai. *Togobočnyj* — Žydė perkrikšta. Pasaulės progresas. *Chronos*—Smulkioji chronika.

Nr. 21. *Elžikonis* — Artimiausioji priedermė. J. *Šliupas*—Juozapas Marrini. P. *Gudas*—Intelektualis Rusijos išsiplėtojimas. I. *Kalinin* — Abchazijos raistuose. A. *Mengor*—Dora ir valdžia. J. *Šliupas* — Žydų klausimas Lietuvoje, prasidenant XIX-tam metašimčiui. *Parygožėnas*—„Civiliškasai krikštas". *Parygožėnas* — Ar-gi tai ne begėdystė? A. *Vaišganta* — Žmogus ir velnias. Karolis *Vairas*—Gėlės (eil.). Karolis *Vairas*—Iš A. Kairanskio (eil.). E. N. *Čirikov* —Erelis ir višta. V. K. *Rčk.*—Saulės užtemimas. *Kl. J.*—Wištaliaus laiškai iš beprotnamio. Victore *Hugo* —Notre Dame de Paris. *Togobočnij*—Žydė perkrikšta.

Nr. 22. J. *Laukis*—Revoliucija Chinuose. *Parygožėnas* — Ar-gi lietuniai bus amžinais vergais. J. *Smelstorius*—Laisvamanybė plėtojasi. *Makabėjus* — Skaitlinės ir tulos K. Markso thėorijos Dr. Leo *Jacobi* — Lyties dora seniau, dabar ir toliau. Karolis *Vairas*—Paskendusi žvaigždė. K. *Šliupas*—Robertas Owen. *Kalėdų Kaukė*—Norėtųs (eil.). Karolis *Vairas* —Iš liaudies motyvų (eil.). Karolis *Vairas*—Niekados (eil.). Karolis *Vairas*—Vogtoji laimė (eil.). *Marion*—Ištrauka iš laiško. *Žemaičių Antanas*—Miškas ir keleivis. A. P. *Čechov* — Juristė. Victore *Hugo*--Notre Dame de Paris. Pasaulės progresas.

1912 met. J. *Šl.*—Moterų auklėjimas 100 metų atgal. Kl. *Jurgelionis*--Apie Rygiškių Jono „Sintaksę". J. *Laukis*--Revoliucija Chinuose. Karolis *Vairas* --Literatūros evoliucijos lapai. Nitsche apie katalikystę ir krikščionybę. Leo *Jacobi*--Lyties dora seniau, dabar ir toliau. Karolis *Vairas*--Pilko.i šmėkla.Karolis *Vairas*--Glūdi[-iūdi (eil.). Karolis *Vairas* -- Naujų metų naktis. Apie Čiurlionies paveikslus.

Nr. 24. J. *Šl.*--Draugijos Lietuvoje 100 metų atgal. J. B. *Smelstorius* -- Kaip teista Francisco Ferrer. Tolstojus ir Rusijos cenzūra. Dr. Leo *Jacobi* -- Lyties dora seniaus, dabar ir toliaus. J. B. *Smelstorius*--Kalendorius. P. *Gudas* — Pluoštelis žinių apie Indiją. *K.* V.--Tūlų skaitlinių ypatybės. Pilypas *Kanapinskas*--Biznis apie „biznį". Karolis *Vairas*--Naujiems metams (eil.). K. *Vairas*--Lopšinė (eil.). *Kalėdų Kaukė*--Priamo maldavimas. K. *Vairas*--Iš moterų monologų. Karolis *Vairas* -- Paparčio žiedas. *Rimošius*--Vasilkai. Victore *Hugo* -- Notre Dame de Paris. V. *Stepukas*--Salomėja.

Nr. 25. J. *Šl.*--Laisvieji mulioriai ir kitos draugijos Lietuvoje 100 metų atgal. *J. B. B.* -- Schillerio gyvenimo pabaiga. Karolis *Vairas* -- Literatūros evoliucijos lapai. P. *Gudas*--Kultūros pamatai. *Ibeks* -- Visata ir jos gyvybė. *J. B. S.*--Skaitymas. Pietų poliaus atradimas. Alek. *Ural.* -- Sniegų viešpatystėje. Philantropija. Karolis *Vairas*--Jie ateina (eil.). K. *Vairas*--Ir vėl (eil.). G. B. *Raitelis* -- Serenada (eil.). K. *Vairas* -- Šėtono ašaros. *Rimošius*-- Vasilkai. Victor *Hugo*--Notre Dame de Paris.

Nr. 26. *J. Šl.* -- Laisvieji mulioriai ir kitos draugijos Lietuvoje 100 metų atgal. V.K. *Račkauskas* --Didieji utopistai I Thomas More K. *Peray Ward.*-- Katalikų bažnyčia--mirtinas nedraugas Amerikos laisvei. *Ibeks*--Visąta ir jos gyvybė. P. *Gudas*--Kultūros pamatai. P. *Gudas*--Žiaurumas ir pasigailėjimas pas moterį. *J. B. S.*--Spiritizmas. V. K. *Rčk.*--Gyvenimo atbalsiai. K. *Vairas*--Jūs sakot... (eil.). K. *Vairas*--O drange (eil.). K. *Vairas*--Mačiau (eil.). *Kalėdų Kaukė*--Trioletas (eil.). *Kalėdų Kaukė* -- Audra (eil.). K. *Vairas*---Bepročio monologas (eil.). K. *Vairas*-- Motina (eil.). *A. P. Čechov*--Nuodėmininkas iš Toledo. K. *Vairas*--Literatūros evoliucijos lapai.

Nr. 28. *J. Šliupas* -- Biblija iš morališko atžvilgio Mikas *Petrauskas* -- Iš muzikos teorijos senovėje. K. *Vairas*--Literatūros evoliucija. *J. Šliupas*--Dar keletas žodžių prie gadynės carui Aleksandui I viešpataujant. *Sn.*--Tautystė ir valstybė. *J. B. S.*--Išpardavimas Rusijos. K. *Vairas*--Revoliucijos atbalsiai. Victor *Hugo*--Notre Dame de Paris. K *Vairas*--Man gaila. K. *Vairas*--Te sau ilsis.. (eil.). K. *Vairas* -- Aido vilnys (eilės). K. *Vairas*--Gegužės (eilės). K. *Vairas*--Džiaugkitės broliai! (eil.).

Nr. 29. *J. Šliupas* -- Ką laisvamanyba stato vieton krikščionybės? *Bokštas*--Šachai. Mikas *Petrauskas*--Iš muzikos teorijos. Karolis *Vairas*--Literatūros evoliucija. K. *Vairas* -- Revoliucijos atbalsiai. J. *Šl.*--Caro Nikalojaus I gadynė.

Nr. 30. Adomas Mickevičius. J. *Šl.*--Caro Nikalojaus I gadynė. *Ibeks* -- Visata ir jos gyvybė. K. *Vairas* -- Revoliucijos atbalsiai. Victor *Hugo* -- Notre Dame de Paris. *Bokštas* -- Šachai. M. *Petrauskas* -- Iš muzikos istorijos.

Nr. 31. *O. A. Shrubsole* -- Ar žmonija turėjo kiek naudos iš teologijos. J. *Tvanas*--Ir spindi gražiai (eil.). J. *Šl.*--Caro Nikalojaus I gadynė. *M. U.* -- Panaikinkime karą. *Ibeks*--Visata ir jos gyvybė. J. *Tvanas*--Smilgų rauda (eil.). K. *Vairas*--Literatūros evoliucija. *Valparaizietis*--Vulkanai. *M. Petrauskas*--Iš muzikos istorijos.

Nr. 32. *C. Calwan*--Kas insteigė krikščionybę? Dr. A. L. *Graičiūnas*--Prietarų išsivystymas. J. *Tvanas*--Ašaros (eil.). Kazys *Baronas*--Gasparas Baltakys (G. B. Raitelis). *G. Baltakys*--Iš užrašų knygutės (eilės). K. *Vairas*--Liūdna bedaliai širdžiai. J. *Tvanas*--Dvi pušelės (eil.). K. *Vairas*--Ką jūs padarėt? Jul. *Baniūlis*--Pasiuntinys. V. *Sn.*--Mūsų dailės prisižiūrėjus. Karolis *Vairas*--Literatūros evoliucijos. *Anatol France*--Aforizmai ir paradoksai. JAUNIMO SAPNAI: J. *B.*--Žodis in moksleivius. *Steponas B.*--Prie L. M. A. S. užsimezgimo istorijos. K. *Klevas*--Gyvenimas ir jo siekis.

Nr. 33. Dr. A. L. *Graičiūnas*--Prietarų išsivystymas. Mikas *Petrauskas* -- Iš muzikos istorijos. K. *Vairas*--Literatūros evoliucija. Kazys *Baronas*--Literatiškas G. B. Raitelio veikimas. J. *Šl.* Caro Nikalojaus I gadynė. J. *Tvanas.* Aš atsimenu (eil.). J. *Tvanas*--Kaip sapnas praėjo (eil.). V. K. *Račkauskas*--Apie socializmą. K. *Vairas*--Liūdėjimas (eil.). K. *Vairas*--Naktį (eil.) J. *Tvanas.* Rytą sveikina. J. *Tvanas* --Lelija. J. *Tvanas*--Girių dvasios (eil.). J. *Tvanas*--Saulė nusileido (eil.). K. *Baronas*--Žvaigždutė. Jul. *Baniulis* -- Fantazija apie geles. *Bernardo Shaw*--Aforizmai. JAUNIMO SAPNAI: A. *Petraitis*--Vienykimės. K *Klevas*--Gynenimas ir jo siekis. A. *Linkus*--Sako (eil.). K. *Draugelis* -- Iš Goethe (eil.). Vincas *Akelaitis* -- Laiškas iš Lietuvos. J. *Tvanas* -- varga simbolis.

1913 metai. Nr. 34. Keliai vedanti gerovėn. J. *Tvanas*--Du lašu. Mikas *Petrauskas* -- Iš muzikos istorijos. V. K. *Račkauskas* -- Apie socializmą. *Sn.*--Saužudybė. Jul. *Baniulis*--Fantazija apie gėles. *Sn.*--Literatinis modernizmas. J. *Tvanas*--Laba naktį (eil.). J. *Tvanas*--Paukštelis čiulbėjo. J. *Tvanas*--Momentas. J. *Šl.*--Caro Nikalojaus I gadynė. JAUNIMO SAPNAI: Nuo redakcijos. *P. S.* -- Netnrtingiems moksleiviams patarimas. K. *Draugelis*--Eglė--žiemkentės (eil.). A. *Linkus*--Varpelis (eil.). Vincas *Akelaitis*--Laiškas iš Lietuvos. *Urašė Jonas Jonelis* -- Lietuviškos liaudies dainos. *Senas Kūdikis*--Šis bei tas apie mus pačius. *E. G. Klimas, B. S.*-- Planetisimale Hypotezis.

Nr. 35. Ar krikščionybė yra kam nors tikusi? J. *Tvanas*--Orinis laivelis (eil.). Mikas *Petrauskas*--Iš muzikos teorijos. J. *Tvanas* -- Žiemos fragmentai (eil.). V. K. *Račkauskas*--Apie socializmą. Meilė. *Sn.* --Saužudybė. J. B. *Smelstorius* -- Laisvamanyba atgimdo numarintąją Hispaniją. Jul. *Baniulis*--Fantazija apie gėles. Bludas arba Lietuva buvusios Rosijos revoliucijos mete. JAUNIMO SAPNAI: *L.M.A. I kp. Trimitas.* Sapnai. *A. Petraitis ir* K. *Draugelis*--Centro Valdybos nutarimas. *A. Linkus*--Senelis suramino jaunikaitį. *Prof. S. Jurjevič, vertė Kazys Baronas* -- Naujametinė naktis. *A Petraitis* -- Auštant. Planetisimale Hypotezis.

Nr. 36. L. K. *Washburn* -- Dievas ir teisybė. J. *Tvanas*--Be laimužės. Caro Nikalojaus I gadynė. Herceno aforizmai. *D. B. Pratapas* -- Vaikų dvasios tobulinimas. J. *Tvanas* -- Te sapnuoja saldžiai. *A.* -- Bludas (kritika). Mikas *Petrauskas* -- Iš muzikos istorijos. J. *Baniulis, pagal Pludoni* -- Fantazija apie gėles. JAUNIMO SAPNAI: *Elnis* -- Laiko ekonomija. *A. Linkus* Užsimąstęs (eil.). *A. Linkus*--Irkluoju (eil.). *Senas Kūdikis*--Paveikslas iš gladiatoriaus laikų. *S. Tauras*--Iš moksleivijos gyvenimo. *Prof. S. Jurjevič*--Naujametinė naktis.

Nr. 37. *Wm. Thusston Brown* -- Ar žmogui religijos reikia? *B. Kaunis* -- Tylos gelmėse (eil.). *B. Kaunis*--Sonetas (eil.). *B. Kaunis*--Hei dainužė! (eil.). V. K. *Račkauskas*--Literatūros evoliucija. *Sn.*--Inteligentas [bandymas]. *B. Kaunis*--Sonetas [eil.]. *R. G. Ingersoll*--Religija. Caro Nikalojaus I gadynė. *L'Asino*--Klebono bezdžionė. *Dennis Hird, M. D.* -- Evoliucijos mokslas paveiksluose. *B. Kaunis* -- Vakaro etiudai [eil.]. *L. W. Sheldon* -- „Malda Viešpaties". Mikas *Petrauskas*--Iš muzikos istorijos. Karolis *Vairas*--Sudie [elegija]. JAUNIMO SAPNAI: *Buč-kis*--Iš atsiminimo [monologas]. *Senas kūdikis*--Paveikslas iš gladiatoriaus laikų. *Jonas Jonelis* -- Aš laimės nerandu [eil.]. Tai ir būta jo tikslo.

Nr. 38. Ar žmogui religijos reikia? Karolis *Vairas*--Kelionėje [eil.]. *B. Kaunis* -- Ant Juružės kranto [eil.]. J. *Baniulis*--Apie teatrą. Popiežiaus buvusioji valstija. *Parvus*--Kun. P. Drignaitis. *Dennis Hird, M. D.*--Evoliucijos mokslas paveiksluose. Įgaunių [estų] atgijimas. Pagal J. *Asolą* parašė *Jul. Baniulis*--Rusų beletristikos tėvas. JAUNIMO SAPNAI: *St Biežis*--Vasarinėms vakansijoms atėjus. *Senis kūdikis*--Teu ir būta jo tikslo. *Buč-kis* -- Nėr ramumo [eil.]. *P. Sks*--Obelis.

Nr. 39. *N. H. Seaburg*--Jezus kaipo keliarodis. Įstatymas užbėgimui prokreacijos [besiveisimo]. Karolis *Vairas*--Literatūros evoliucija. Mikas *Petrauskas* -- Iš muzikos istorijos. Ką daro nesusiturėjimas. Karolis *Vairas*--Ne jums broleliai [eil.]. *Dennis Hird. M. D.*--Evoliucijos mokslas paveiksluose. Jul. *Baniulis*, pagal J. *Asolą*--Rusū beletristikos tėvas. Victor *Hugo*, vertė *Žemės Vaikas*--Notre Dame de Paris. JAUNIMO SAPNAI: *Buč-kis* -- Būkim nevienpusiais. *S-as K-is*-- Sąžinės bankrutas. S. *Topilis*--Frenologija. *N Valasinas*--Gimtinė šalelė. Meldžiamieji, nevarykite į „atleidimo" šalį!

Nr. 40. *Luc. Stebbins* -- Religija ir valdžia. Karolis *Vairas*--Ivan Pidkova [eil.]. *Sn.*--Kaip skaityti naudingiau geras knygas [laisvas vertimas iš N. A. Rubakino]. Viktor *Hugo*--Notre Dame de Paris. *Dennis Hird. M. D.* -- Evoliucijos mokslas paveiksluose. Karolis *Vairas*--pagal. A. S. *Mackensie* -- Literatūros

evoliucija. J. *Baniulis* -- Fantazija apie gėles. JAUNIMO SAPNAI: Antras Seimas. *Buč-kis*--Besiartinant seimui. *Žinomas ir B.*--Iš moksleivių gyvenimo. *Pranas Bajoras*--Teismas.

Nr. 41. Bažnyčia Prancūzijoje gaišta. *Sn.* -- Kaip skaityti naudingiau geras knygas. Ar krikščionybė turi historišką pamatą? Krikščionybė ir moteris. Karolis *Vairas* --Iš Hiobo (eilės). *Dennis Hird, M. D.*--Evoliucijos mokslas paveiksluose. Rusų beletristikos tėvas. JAUNIMO SAPNAI: *Seimo Komitetas*--Pranešimas seimo delegatams. *A. Petraitis*--Prie II L. M.A.S. Seimo. S. *Tvanas*--Sąryšis tarp proto ir kūno. *A. Linkus* -- Žuvo. *Anupras Karalis*--Fabrikas. *Z. Jank.*--Chiaparelli ir jo mokslas.

Nr. 42. J. S. *Cowper* -- Krikščionybė ir mokslas. *Brieux*--Sunaikintosios gėrybės. K. *Jurgelionis* -- Padrikos pastabos. *Dennis Hird. M. D.*--Evoliucijos mokslas paveiksluose. Karolis *Vairas* -- Kalinys (eilės). *F. Silbelis*--Atsišaukimas į laisvamanius. J. A. *Sara* -- Rusų beletristikos tėvas. *Iv. Turgenev* -- Slenkstis. JAUNIMO SAPNAI: *Elnis*--Pradedant naują akademinį metą. *N. Valasinas*--Sodui (eilės). *Pranas Bajoras*--Paveikslėlis. *O. N.*--H. Poinkare!

Nr. 43. Sapri. Karolis *Vairas* -- Iš Jeremijaus (eil.). *Brieux*--Sunaikintos gėrybės. Victor *Hugo*--Notre Dame de Paris. *Dennis Hird. M. D.*--Evoliucijos mokslas paveiksluose. Mokslas pas arabus ir šiaip viduramžiuose. *Pr. Bajoras*--Prie jūrės (eil.). Rusų beletristikos tėvas. Caro Nikalojaus I gadynė. Literatūros evoliucija.

Nr. 44. Kun. Vlad. Dembskis. Karolis *Vairas*--Motina (eil.). *Brieux*--Sunaikintos gerybės. Mokslas pas arabus ir šiaip viduramžiuose. *Denni Hird, M. D.*--Evoliucijos mokslas paveiksluose. *L. Bertrand* --Ponia de Montbason. Caro Nikalojaus I gadynė. Kl. *Jurgelionis*--Padrikos pastabos. *Paul Margueritte*--Pierrot'o Mirtis. *L. Bertrand* -- Mėnesiena. *Judith Cautier*--Imperatorius.

„LIETUVOS ATSTATYMAS" Lietuvos Atstatymo, Pramonės ir Prekybos iliustruotas mėnesinis laikraštis.

1917 m. Lapkritis Nr. 1. Romanas *Karuža*--Ar atstatysime? Rengkimės keliaut į Lietuvą ant lietuviško laivo. A. B. *Strimaitis*--Pirklyba. N. *Aksomaitis*--Skaitytojų nuomonės apie liet. atst. b-vę. Kun. J. *Žilinskas*--Lietuva gauna laisvę -- organizuokimės. Rašykimės prie Lietuvos Žemės banko. *Amatininkas* --Plytos ir plytų dirbimas. Kun. J. *Žilinskis* -- Apie mainymą pinigų. Apie grįžimą Lietuvon po karės. Kas tai yra Lietuvos atstatymo B-vė. *Šiaučius*--Čebatai. Kaip Amerikos verteiviai garsinasi.

1918 m. Vasaris Nr. 2. Romanas *Karuža* -- Kaip visuomenė tvarko savo ūkį. Liet. Atst. B-vės sekretoriaus metinis raportas susirinkimui 23 d. sausio 1918 m. Oda ir čebatų dirbimas.

Balandis Nr. 3. Romanas *Karuža*--Jaunosios Lietuvos ekonominis idealas. Romanas *Karuža* -- Kaip visuomenė tvarko savo ūkį. *Gk.* -- Sodžiaus atstatymo reikalų. *Gk.*--Šviesuomenės mobilizacija. „Vilijos" valdyba--Apie „Vilijos" bendrovę. Žuvų ūkis Lietuvoje Šiaulių apskrityje.

Gegužis Nr. 4. Lietuvos mokykla. R. *Karuža* -- Prie Lietuvos atstatymo bendrovės programos. R. *Karuža*--Kaip visuomenė tvarko savo ūkį. Naminiai gyvuliai.

Rugpiūtis Nr. 6. Vaclovas *Karuža*--Neišnaudota pirklybos šaka. R. *Karuža*--Kaip visuomenė tvarko savo ūkį. *Lašinių Senis*--L. A. Bendrovė žiūrint iš šalies. *P. Bukšnaitis*--Jau laikas rūpinties nuostolių atieškojimu.

Rugsėjis Nr. 7. Apie pirklybą. R. *Karuža* -- Ko-operacija ir korporacija. Neutralės Skandinavijos pirklyba karės metu.

Spalis Nr. 8. Apie pirklybą. R. *Karuža*--Kaip visuomenė tvarko savo ūkį. *J. N.* -- Profesinis judėjimas Lietuvoje ir jo uždaviniai. *L. G.* -- Iš Vilniaus miesto praeities. J. *Šliupas* -- Apie malūnų svarbą. *Draugas*--Batsiuviams besiorganizuojant.

Lapkritis Nr. 9. Apie pirklybą. J. *Šliupas* -- Oras duos Lietuvai trąšą—ar teisybė? Agr. J. *Juodinys* -- Svaiginamieji gėrimai iš vaisių ir uogų vynas Lietuvoje. Virvių išdirbystė.

Gruodis Nr. 10. *Patriotas*--1919 metams užstojus. Apie pirklybą. Vyt. *Petrulis* -- Žemės ūkis ir kreditas. Kelionė per Lietuvą 15 šimtmetyje. Mūsų paukščiai vidurvasaryje.

1919 met. Sausis Nr. 1 (11). Nauji apsireiškimai Amerikos lietuvių ekonominiame judėjime ir jų reikšmė lietuviams Amerikoje ir Lietuvoje. Pijus J. *Žiuris*--Pramonė, mokslas ir kultūra. Lietuvos Atstatymo bendrovės direktorių tarybos metinis raportas. Amerikos lietuvių bankas. Vartotojų draugijos Lietuvoje.

Vasaris Nr. 2 (12). *Ž. Jonas* -- Prie darbo. Pijus J. *Žiuris* -- Kodel yra mūsų užduotimi remti Lietuvos Atst. B-vę. K. *Rubakin* -- Stebėtini mokslininkų pranašavimai. *J. S.* -- Iš mūsų organizavimosi darbų. Ekononomis judėjimas lietuvių tarpe.

Kovas Nr. 3 (13). *Ž. J.*--Lietuvos Atstatymo bendrovės kuopoms besiorganizuojant. K. *Rubakin* -- Žmogaus galybė. J. *Gedminas* -- Pienininkystė pas įvairias tautas. Albinas *Rimka*--Lietuvos visuomenės kreditas.

Balandis Nr. 4 (14). Iš mūsų veikimo -- J. *Gedminas* -- Žemdirbystės išsivystymas suvienytose valstijose. Didelės jėgos žmogaus rankose. Atstovas Jurgis *Savickis*--Koks dabar padėjimas Lietuvoje. P. J. *Žiuris* -- Tarp išradimų ir išradėjų. T. *Norus ir* J. *Žilius*--Lietuvos neprigulmybės klausimas.

Gegužis Nr. 5 (15). Kun. *J. D.*--Lietuvos turtai. J. *Gedminas*-- Žemdirbystės išsivystymas suvienytose valstijose.

Birželis Nr. 6 (16). *Str.* -- Produktyvis ir neproduktyvis darbas. J. *Gedminas* -- Pradinės žinios apie žemdirbystę.

Liepos Nr. 7 (17). J. *Strimaitis*--Kur mūsų pajėgos gaišta. J. *Gedminas* -- Pradinės žinios apie žemdirbystę. Kiek ir ko vokiečiai iš Lietuvos išvežė. Albinas *Rimka*--Pamatiniai dėsniai žemės reformos įstatymui rengti. Žemės ūkio stovis Vilkaviškio apskrityje. A. S. *Trečiokas*--Esperanto ir pasaulinė vertelgystė.

Rugpiūtis 8 (18). Iš Lietuvos. J. *Gedminas*--Šis tas apie žuvininkystę. S. *Staugaitis*--Iš Lietuvos valstybės gyvenimo.

Rugsėjis 9 Nr. (19). R. *Karužos* iš kelionės Lietuvon atskaita. Pirmieji naujosios Lietuvos karžygiai: Pranas Eimutis, karininkas Antanas Juozapavičius, Jonas Stanelis. V. *S. J.* — Trumpa telegrafo istorija. Pinigai. Kokios buvo kainos senovėje ir dabar. Prie Vilniaus istorijos.

Spalis Nr. 10 (20). *J. Strimaitis*—Padėjimas Europoje. *J. S*—Pagalba Lietuvai. *J. Gedminas* — Sodauninkystė. *P. Bukšnaitis*—Pasportai į Lietuvą.

Lapkritis ir Gruodis Nr. 11 — 12 (21—22). *P. J. Žiuris, B. S.*—Chemija kasdieniniame gyvenime. *J. Strimaitis*—Streikai ir lokautai. *J. Gedminas* — Politiškos ekonomijos pamatai klausimuose ir atsakymuose. Dr. *J. Šemoliunas*—Optometrija. *V. S. J.*—Iš kur kryžeiviai atsirado. Taupomųjų Lietuvos valstybės kasų įstatai.

„LIETUVA" 1919 met. N. 1. Šių dienų dokumentai (lenkų ir vokiečių valdžioms įteikti dokumentai). Nr. 5. *Dr. Z.* — Iš mažosios Lietuvos. Nr. 7. Valstybės konferencijos posėdis. Nr. 9. Lietuvos liaudies mokytojų suvažiavimas Vilniuje (1918 m. XII. 29—31 ir 1919. I. 1). Nr. 11. —*s.*— Žemės klausimas. Nr. 13. Kai kurie konferencijos dokumentai. Nr. 14. *A. Rimka* — Žemės reforma Lietuvoje. Valstybės Taryba (XII sesija 3 posėdis). Nr. 15. V. *B.*—Ruoškimės nepriklausomybės šventę švęsti. Nr. 17. Prūsų lietuvių atsišaukimas. Nr. 20. *J. Sabas*—Ar ne metas šaukti kuriamasai Seimas? Nr. 22. *M.*—Pasaulio taikos klausimas. *Šimkus* — Koperacijos organizacija Lietuvoje. Nr. 24. *Šimkus*—Kolonialių ir kitų užsienio prekių tiekimas Lietuvai. Nr. 28. *Šimkus*—Artimiausi Lietuvos pramonės uždaviniai. Nr. 32. *P. Klimas*—1918 m. vasario 16 d. *D-ras J. Šaulys*—Del nepriklausomybės paskelbimo *F. Kirša* — Vėsulai siaučiant (eil.). *F. Kirša*—Dravė. *F. Kirša* — Kunigaikščio Rimgaudo kalba į kariuomenę. Nr. 33. Iškilmingasai V. Tarybos posėdis. Nr. 38. *F.* K.—A. a. karininkas Antanas Juozapavičius. Nr. 42. *V. S.*—Svetimi kapitalai. Nr. 43. *Vl. Natkevičius* — Žemės ūkio stovis Vilkaviškio apskrityje. Nr. 44. *Parausvinis* — Latvių delegacijai Kaunan atvykus. Del Princo salos konferencijos ir „Tiesos Kardo" pozicijos. *F. K.*—Nerimasties daina (eil.). *E. Freyvalds*—Lietuvių-latvių susiartinimo klausimu. Nr. 49. *X.*—Lietuvos lenkai. Del Lietuvos atstovų lenkų Steigiamajam Seime. Nr. 51. Iš pirmojo Vilniuje Sovietų suvažiavimo. Nr. 53. Švietimo reikalai pas bolševikus. Nr. 54. Ministerio pirmininko deklaracija. Nr. 55. *F. K.*—Santarvės svečių belaukiant. Savivaldybės įstaigų Lietuvoje organizavimas. Nr. 56. Amerikos maisto komisija Kaune. Nr. 57. *A. Sutkus*—Teatras ir kritika. Nr. 59. *F. Kirša* — Verguvės mūrai. Nr. 60. Vokiečiai del atsitikimo ties „Metropoliu". Nr. 61. *A-is* — Prano Eimučio laidotuvės. *Jaunas Vairus* — Lietuviai Varšuvoje. Nr. 63. Lietuvių karo belaisviai Vokietijoje. Nr. 64. Bolševikų sušauktas laukų darbininkų suvažiavimas *V. Levitas* — Del teatro ir kritikos. Nr. 71. *V. Šlaitinis*—Mūsų kariuomenė. Nr. 73. *K.*—Karo mokyklos pašventinimas. Nr. 74. *P. Ruseckas* — Giminiuosna. *Kar. Baltasis* — Pirmą kartą be vokiečių pagalbos. Nr. 75. Kuriems reikalams leidžia pinigus mūsų valstybė. Iš Prekybos ir Pramonės ministerijos darbų. Nr. 76. Lietuvos klausimas Šveicarijoje. *J. Savickis* — Lietuvon per Latviją. Nr. 77. *Vl. Mačis*—Ukrainiečiai. Nr. 78. Del Lietuvos teismų surėdymo. Lietuvos klausimas Danijoje. N 83. *A. R.*—Kiek ir ko vokiečiai iš Lietuvos išvežė. *B. Sruoga*—Mes neužmigom (eilės). N 86. *A-is*—Pakaunies koperatininkų suvažiavimas. *Padegėlis*—Lenkų bolševikų spauda Lietuvos klausimu. N 87. *Vl. Parausvinis* — Kariškių laikraščio reikalu. *J. Aleksa*—Linų produkcija Lietuvoj prieš karą ir jos perspektyvos po karo. N 88. Mokytojų konferencija. *Alb. Rimka*—Pamatiniai dėsniai žemės reformos įstatymui rengti. N 90. *Baltasis* — Fronto įspūdžiai. N 91. Apskričių viršininkų ir ap. sav. atstovų suvažiavimas. N 95. *Padegėlis*—Bolševikų darbai Vilniuje. N 96. *M. Kanapiuis* — Gyvenimas Vilniuje lenkams atėjus. N 99. Rusai ir rusų „patriotai" Berlyne. N 100. *M. Krupavičius*— Medžiaga etnografinėms mūsų sienoms nustatyti. N 102. *M-šis*—Vilniaus lenkų politika. N 103. *Vl. Parausvinis*—Mūsų kaimynai—latviai, įgauniai ir suomiai. N 104. Darbo ir Socialės Apsaugos ministerijos darbai. *M. Kanapinis* — Kai kurių mūsų politinių grupių veidmainiavimas. N 105. Lenkai Lietuvos klausimu. Vilniaus lietuvių protestas. N 106. *M. Kanapinis*—Kaip bolševikai rūpinosi Vilniuje maisto reikalais. N 108. Iš Susisiekimo ministerijos darbų. *V. J-is*—Kūno lavinimas. N 109. *P. Šalčius*—Savaitiniai koperacijos kursai. N 111. *K.* — Netvarka naujokų priėmimo komisijose. N 112. Maitinimo reikalu Lietuvoje. N 113. *Daugailis*—Bolševikų Rusuose. N 114. Šalies gynimo reikalu. *Vt. St.* — Pakaunės koperacijos Sąjungos Steigiamajam susirinkimui besiartinant. N 115. Anglai prieš lenkus. N 116. Žemės reformų komisijos. N 117. *Kar. V.*—Iš mūsų fronto. *E. Liutkevičius*—Racionalinis žemės ūkis Lietuvoj negalimas be javų elevatorių. N 118. *Kar* .V.—Mūsų lakūnai. *Kar. V.*—Utenos kripty. *A-s*—Steigiamasis Pakaunės Sąjungos susirinkimas. N 119. *Š.*—Valdžia ir žmonės. *Kar. V.*—Kaip darbuojasi operacinis Generalio štabo skyrius. Iš Vilniaus padangės. N 120. *Š.*—Iš užsienių ekonomijos politikos. N 121. *Kar. V.*—Priešininko užpakaly. N 122. Javų derliai Lietuvoje 1917 ir 1918 m. ir del 1918 m. derliaus. *A. Vienuolis*—Sulaukė. N 123. *A.K.*— Pramonininkų Tarybos posėdis. N 124. Apie raudonąją armiją. N 126. Lenkai Lietuvos klausimu. N 127. *Lst.*—Žydų klausimas Lietuvoje. *Kar. V.*— Priešininko pėdomis. N 129. Žemės Ūkio ir Valst. Turtų M-jos įgaliotinių suvažiavimas. N 130. Gudų suvažiavimas Vilniuje. *Vt. St.*—Del koperatyvų sąjungų steigimo. N 131. *Padegėlis Kasmatė*—Miestų atstatymo reikalu. N 134. *Kar. V.*—Ežerėnų krypty. *K.*—V. Kapsuko rūpesniai. N 137. Įgauniai. *D. Blynas* — Del žemės reformos klausimo. N 138. Švietimo darbas. Iš Sveikatos Departamento darbų. *R. Karuža*—Mūsų amerikiečių reikalu. N 139. *A. Kelmutis*—Maisto skirstymo klausimu. Iš Prek. ir Pram. min. darbų. N 140. Iš Kapsuko valdžios sostinės. V. *Kraučiunas*—Pagrindiniai žemės ūkio statistikos dėsniai. N 144. *Vt. St.*—Koperatyvų sąjungų steigimo reikalu. Iš Darbo ir Soc. Apsaug. M-jos darbų. N 142. *A. Vienuolis* — Iš Kapsuko nagų. N 143. *P. G.* — Rusų kolonizavimo likučiai. N 144. Žemės klausimas Lenkų seime. *Kun. J. Koncevičius*—Mūsų belaisviai Vokietijoje. *E. Cederblad'as* — Švedų ūkio reikalai ir prekybos sutartis su Lietuva. N 145. *Pr. Daugailis* — Duokim kariuomėnei laikraščių ir tabako. N 147. Karo mokyklos mokinių išleidimas. *Dr-as Nagevičius*— Palanga. *D-ras J. Blesch* — Vokiečiai pasirašius taikos sutartį. N 149. Pasaulio politikos apžvalga. *Baltrų Jurgis* — Kas apie Vilnių girdėt. N 150. *Šiaulys*—Rimties valanda. *Kar. V.*—Iš lenkų fronto. N 151. *J.* V.—Studijų reikalu. Iš Žydų reikalų ministerijos darbų ir uždavinių. N 152. *V. Nagevičius* — Lietuvos senovės liekanų apsaugojimas. Žemės ūkio ir valstybės turtų ministerija. Naujas mokesčių projektas Vokietijoje. N 153. *A. Kelmutis*—Netesingos paskalos. *Ant. Sutkus* — Mūsų teatro žingsniai. Iš Lietuvos taikos konferencijos

delegacijos darbų. N 154. Taikos sutartįs apie Lietuvą. N 155. *V. G.*—Del kareivių šeimynų šelpimo. Vokiečių krašto vidaus padėtis. N 156. *S. B.* — Mūsų geležinkeliai. *Prof. Niemi*—Ką galėtų Lietuvos laikraščiai padaryti, kad susiartintų su suomiais ir pabaltmario kraštais. *M. Janavičius*—Lietuvoje transporto priemonių klausimu. N. 157. Rusai apie savo nepavykimus Ingermanlandijoj. N 158. Tautų Sąjungos dėsniai taikos sutarty. N 159. *Henry de Chambon*—Lietuva ir Lenkai. N 160. *Agr. E. Liutkevičius*—Mūsų motokultūros reikalu. N 162. Padėtis Latvijoj. Laiškai iš Varšuvos. N 163. *L.*—Apie žydų mokyklą Lietuvoj. N 164. Rusų imperializmas—didžiausias mūsų pavojus. Lenkų spauda unijos klausimu. *Pr. Mš.* — Prie aukštesniosios mokyklos dabarties ir ateities. N 165. Įkaitų mainas. *V. Nagevičius* — Del prostitucijos negalima toliau tylėti. N 166. *J. Gobis* — Liaudies mokytojų ruošimo klausimu. N 168. *J. F-is*—Koperatyvų sąjungų reikalu. Iš Mažosios Lietuvos. N 169. *Julius B-ys*—Farmaceutų reikalais. Eiropos politikos klausimai taikos sutarty. N 171. *Pr. Mš.* — Lietuvos aukštesniosios mokyklos. N 172. Žydų bendruomenės atstovų konferencija Kaune. N 175. *M. Gudaitis*—Koperatyvam įsidėmėt. *S. P.* —Šių dienų mokyklų ir moksleivių reikalai. N 177. *Br. Žemaitis*—Rūpinkimės kareiviais. *Jurgis Šeinius*—Bolševizmas Švéduose. N 179. Bankų ir kredito įstaigų atstovų suvažiavimas. N 182. *K.* K. — Daugiau savivaldybėse vienodumo. N 184. Lietuvos mokytojų suvažiavimas Kaune. N 185. Fronto įspūdžiai. N. 186. Tautų Sąjungos organizacija Lietuvoj. Lenkų darbai okupuotam krašte. N 187. Monarkinė rusų sąjunga senajai Rusijai atstatyti. N 188. *K.*—Ežerėnai mūsų. *Kar. Butkus*—Fronto kareivių reikalavimas. Seinų lenkų sukilimas. N 189 *O. M.*—Iš suvažiavimo banko ir kredito reikalais. N 191. Lietuvos klausimas užsieny. N 193. *V. G.*— Pirmutinė Suomių vidaus paskola. Lenkų vidaus politikos padėtis. N 194. Politika ir teisybė. Nuostolių atlyginimas taikos sutarty. N 195. Ne visi lenkai pritaria endekams imperialistams. *Dumbrys*—Iš brolių „laisvės". *Vl. Parausvinis* — Latviuos. N 196. Mažieji grobuonys. Kuršėnų lenkai. N 197. Estai, Latviai, Lietuviai. Baltijos tautų komisija. Anglų komisija Lietuvai. N 198. Vokiečius „belydint". Lietuvių delegacija Paryžiuje. Prancūzai apie lietuvius. N 199. Bolševikų taktika. N 200 Medicinos pagalba fronte. N 201. Lenkininkų provokacijos darbai. Liubičo Milašio paskaita birželio 21 d. Paryžiuj. N. 202. Nepriklausomybės pripažinimas. *Pr. Mš.*—Mokyklų dalykai. *J. J. Šeinius*— Mes ir mūsų kalba. N 203. Notos Kolčako ir Kolčakui. Archangelsko lietuviai. Lietuvos politikos reikalai. Lenkų spauda apie Lietuvą. N 204. Vidaus padėtis. N 205. Entente cordiale. N 206. Sodžius ir miestas. N 207. Pergyventa savaitė. *Vl. Putvinskis*—Tiekimo klausimo. *M.* — „Muštinis". N 208. Geležinė divizija ir kolčakininkai. *D. K.*— Aukštieji teknikos kursai. A. *Vienuolis*—Pervarta. N 209. Taika ar karas su bolševikais. N. 210. Lenkų diplomatijos metodai. N 211. Bolševikų karo sąlygos. N 212. Mūsų dabarties politika ir politikos partijos. *A. Busilas* — Pedagoginio laikraščio leidimo reikalu. N. 213. Del lenkų taktikos variacijų. *A. Moravkis* — Priemonės pagerinti piniginį Lietuvos stovį. N 214. Anglai pirmieji pripažino de facto Lietuvos nepriklausomybę. N 215. Ginklas. E 216. Susitarimo su lenkais galimybė. N 217. Paskutinioji santarvės nota vokiečiams. N 218. Barbarų puota. N 219. Valdininko balsas. N 221. Vokiečiai Latviuos. *Z. Žemaitis* — Del universiteto kursų. N 222. Lietuvių lenkų siena. N 223. Lietuviai tremtiniai Sibire. N 224. Naujojo ministerių kabineto uždaviniai. N 225. Ar išeis vokiečiai iš Kuršo ir Lietuvos. *A. Janulaičio*—Lietuvių ir lenkų santykių istorija. N 226. Rusų monarkininkų pavojus. N 227. Naujas lenkų pasiūlymas. N 229. Kolčakininkai Šiauliuose. N 230. *V. Pakirsnietis*— Koperacijos reikalu. N 233. Lenkų darbai Seinuose. N 234. Tvarkykimės vidų, kurkim savivaldybes. N 236. *X.*—Šiauliai. 237. Rytai ir vakarai. Bermonto svajonės. Korėlų pasveikinimas Lietuvai. N 238. Vokiečių politikos variacijos. N 240. *A. Morauskas* —Del suvažiavimo ir sąjungos Lietuvos ekonomijos ir finansų reikalais. N 241. Rusai ir jų vadai. N 242. *Pr. Mš.*—Pradedamosios mokyklos reikalu. N 243. Vokiečiai ir Bermontas. N 244. Vokiečių žodžių pastovumas. N 245. *V. Nagevičius* — Prie Tado Daugirdo kapo. N 246. Inteligentijos darbas. N 247. Mažoji Lietuva. Prof. J. Mikolos įspūdžiai iš kelionės į Lietuvą. Iš sveikatos srities darbų. *A. Rimka* — Kai kurie žemės reformos prirengiamos statistikos daviniai. N 248. Įvykiai Baltijos pajūry. N 249. Kokie mūsų finansai. N 251. Baltijos valstybių sąjnngos reikalu. Lietuvių Mokslo Dr-jos visuotinas susirinkimas Vilniuje. N 252. Paskutinė pėda. N 253. Mūsų dienų Latvių istorijos žygiai. Pasikalbėjimas su Latvių misija Lietuvai. *A. Janulaitis*—Apie okupaciją teisės atžvilgiu. N 254. Niselio komisijos žygiai ir uždaviniai. Prekyba Lietuvoje. N 255. Lenkų visuomenės atstovus išlydėjus iš Kauno. *Br. L.* — Visos Lietuvos koperacijos bendrovių sąjungų atstovų suvažiavimas rugsėjo m. 1—2 d. N 256. Vokiečius palydint iš Lietuvos žemės. *A. Morauskis* — Del suvažiavimo ir sąjungos Lietuvos ekonomijos ir finansų reikalu. N 257. *Kun. Janulaitis*—Del finansų klausimo Lietuvoj. *C. A. Ožel is*—Mažoji Lietuva laukia! N 258 Santarvė ir rusai. N 259. Propaganda prieš Lietuvą prancūzų spaudoje. Kovos bermontininkų fronte. N 260. Vokiečių evakuacijos likvidavimas. *A. Morauskis*—Mūsų pinigai ir valiuta. *A. Steponaičio* —Iš Šveicarų į Lietuvą ir atgal. Paskaita apie Lietuvą Prancūzuose. N 261. *Dr. Vl. Kairiukštis* — Savojo universiteto reikalu. N 262. Rinkimams besiartinant. *Studentas*—Medikų klausimu. *Dubeneckis*—Tadui Daugirdui paminėti. N 264. Žodžiai ir tikrenybė. N 265. Del civilizuotų barbarų sistemos. Pirmasis Lietuvos finansų ir ekonomijos sąjungos diskusijų vakaras Kaune. N 267. Šiaulius atvadavus. N 268. Bolševizmo problemos sprendimas. *X.*—Lenkai tikri laukiniai. *Dr. J. Žemgulys* —Iš Kauno Medicinos Draugijos darbuotės. N 269 Lenkai paseka vokiečius. *D. Šidlauskas*—Ar prekyba ir pramonė turi būti varžoma. *J. Šeinius*— Lietuvių kalba Švéduose. N 270. *L. Žemaits*—Aukštųjų kursų reikalu *A. Morauskis*—Ar gali dabar Lietuvoj būti visiškai laisva prekyba ir pramonė. N 271. Tikrenybė ar klausimas? N 272. *A—nis* — Mūsų šauliai. *Kun. J. Tumas* — Kas gi priešinsis? *Pr. Mš.*—Šv. Min. aukštesniosios mokyklos. N 273 Šios dienos gyvenimo mūsų politiniai akstinai. Iš Lietuvos prekybos ir pramonės banko akcininkų visuotino susirinkimo. N 274. *D. Šidlauskas*—Lietuvos valiutos klausimu. N 275. Anglų spauda apie Lietuvą. N 276. Taikinsis ar? N 277. Baltijos sąjunga ir lietuvių latvių santykiai. Del kai kurių

artimiausių žingsnių į ekonominę nepriklausomybę. *Čepėnas* — Steikime veterinarijos kursus. *D. Šidlauskas* — Maisto ir kuro klausimas. N 278. Nauja lenkų politikos fazė. *Jašinskas*—Veterinarijos reikalu Lietuvoj. N 279. *G.*—Kalėdų varpai. Anglų politika Baltijos kraštuose. *A. Vienolius* — Interviu. *Šaulys*—Suomių šauliai. N 281. Į sodžių. Aukštosios ūkininkų mokyklos Danuos. *Stasys Šimkus*—Pensilvanijos kalnuose su draugais—dainužėmis. N 282. 1919 metus palydint. *F. Kirša* — Gaisrai (eilės). *Vox*—20 metų Kudirkai mirus.

„LIETUVIŲ TAUTA" Knyga I. Dalis I Vil. 1907. *J. Basanavičius*—Levas lietuvių pasakose bei dainose ir prygiškai-trakiškoję dailoje (I—X). *Dr. J. Basanavičius*—Meška—lokys—lūšis. *Dr. J. Basanavičius* — Keli lietuvių vardai ir jų etimologijos. *K. Būga*—Pavardžių priesaga—eikia ir — eiko. *D. D.*—Liudvikas—Adomas Jucevičius Lietuvos etnographas. *J. Basanavičius* — Baudžiava Lietuvoje. Histōriškai-kulturiška studija. *Dr. J. Basanavičius* — Karaliaus Mindaugo žymespaudei (sigilis). *A-s Ž-s*—Apė „Karalienės" liūną. *B. Demereckis*—Apei senovės žemaičių šermenis. *B. Demereckis* — Pabaigtuvės žemaitijoje. *Stn. Žemdarbis* — Dekretas piršliui melagiui. *L. Gerulis* — „Lietuvių Mokslo Draugija" ir jos įsteigimas.

Knyga I. Dalis 2 1908. *J. Basanavičius* — Levas lietuvių pasakose ir prygiškai-trakiškoję dailoje (I—XI). *Dr. J. Totoraitis* — Senovės liekanos ir lietuvių mitologiški atminimai. *Dr. J. Totoraitis* — Leškavos piliakalnis ir Vokės raganos. *K. Būga* — Dievaitis „idolum". *K. Būga* — Suaixstix. *K. Būga*—Panicke. K. *Būga*—„Rickoyot'as" ir priesaga=ota=(resp=uota=) vietų ir žmonių varduose. *J. Spudulis*—Manta—tuokti. *J. Basanavičius*—Ar sena lietuvių kalboje „manta". *J. Basanavičius* — Kaip lietuvių senovėje vandenimis keliauta. *J. Basanavičius* — Kunigaikštis Keistutis ant savo žymėspaudžių Dr. *K. Grinius*—Kunigas Antanas Savickis. *J. Basanavičius*—Prie kun. Antano Strazdo biografijos. *Ed. Volteris*—Prie Lauryno Ivinskio biografijos. *K. Grinius* — Medžiaga Lauryno Ivinskio biografijai. *Ed. Volteris* — Kun. Aleksandras Burba. Liet. M. Dr. kronika (I—II vis. susir.)

Kn. I. Dal. 3. 1909. Kun. *J. Žiogas* — Archailogiški tyrinėjimai Gaidės apylinkėje. *V. Nagevičius* — „Kirminų kalno" kapinės. *K. Būga*— „Romowe". *K. Būga*—„Criwe". *K. Būga*—„Zincz". *D. Daugėla* — Lietuvių kalbos liekanos Lietuvos didžiosios Kunigaikštystės teismuose. *J. Basanavičius* — Lietuviškoji kalba valstybės raštuose. *Kun. J. Tumas* — Kunigaikščio Sim. Giedraičio laiškas. *J. Basanavičius* — Iš Seinų vyskupystės istorijos *K. Grinius* — Keletas dokumentų Seinų vyskupystės historijai (1813—1823). *K. Būga* — „Waidelotten". *Prof. J. Baudouin de Courtenay* — A.a. kunigo vyskupo Antano Baranauskio laiškai į profesorių Joną Baudouin'ą de Courtenay. Iš L. Mokslo Dr. kron. (III vis. sus.).

Knyga I. Dalis 4. 1910. *D. Bukantas* — Iš Ežerėnų apylinkės lietuvių antropologijos. *Jonas Yčas* — Kaip Lietuvis 1382 m. Maskvą nuo totorių gynė. *A. Janulaitis* — Valstiečiai ir 1831 m. revoliucija Lietuvoje. *M. Biržiška*—Antanas Klementas (1756—1823). *Dras J. Basanavičius* — Prie kun. Antano Strazdo biografijos ir charakteristikos. Kun. *K. Jaunius* — Apie kun. A. Juškos surinktas dainas. Iš Liet. M. Dr. kronikos (IV vis. sus.).

Knyga II. Dalis I. 1911. *K. Būga* — Apie lietuvių asmens vardus. *Adalbert Srba* — Ueber die Momentiv-Verba im Litauischen Ein. Beitrag zur litauischen syntax. *Adalbertas Srba*—Medžiaga lietuvių kalbos syntaksei. *Kun. A. Sabaliauskas* — Žiemių-rytiečių lietuvių tautinė muzika. *Kun. J. Žiogas*—Apie „Kulinę su ūku". *Kun. Juozas Žiogas* — Senovinės lietuvių taurės ir kaušai. *Ed. Volteris* — Prie kun. Mikalojaus Daukšos biografijos. *J. Basanavičius* — Prie Dionizo Poškos biografijos. *Jonas Luckevičius*—Augščiausios lietuvių tautiškosios Tarybos atsišaukimas 1794 m. *A. Janulaitis*—Sodžiaus teismas ir jo organizacija Šiaulių Ekonomijoj XVIII amž. *M. Biržiška*—Prie M. Valančiaus „Žemaitių wiskupistes". Iš Liet. M. Dr. Kr. (V vis. sus.).

Knyga II. Dalis 2. V. 1913. *Adalbertas Srba* — Medžiaga lietuvių kalbos syntaksei. *Dr. P. Avižonis* — Aklumas ir trachoma Lietuvoje. *Martynas Yčas*—Evangelikų-reformatų parapijų tvarka Lietuvoje. *P. Leonas ir A. Janulaitis* — Lietuvių papročių teisė. *Kun. M. Gustaitis* — Kunigas Antanas Tatarė. *Augustinas Jauulaitis* — Simanas Daukantas. Jo gyvenimas, darbai ir vargai (1793 —1864). *J. Endzelin* — Litauisch - Lettischen Miszellen. Iš Liet. Mokslo Dr. Kronikos (VI vis. sus.).

Knyga II. Dalis 3. V. 1914. *J. Jablonskis* — Kun. Kazimiero Jauniaus Lietuvių Kalbos gramatika. *M. Biržiška* — Iš D. Poškos raštų. *M. Biržiška*—Delei L. Ivinskio „Aitvaro" (su faksimile). *Jonas Yčas* — Žiupsnys žinių apie Žalgirio mūšį. *R-kių Jonas* — Gudelio parapijos monografija. *Dr-as K. Grinius*—Apie botanikos organografijos lietuviškąją terminologiją. Iš Liet. M. Dr. Kronikos (VII vis. sus.).

Knyga II. Dalis 4. Vil. 1919. *Dr. J. Basanavičius* — Levas lietuvių pasakose bei dainose ir trakų prygų dailėje (XII—XXII). *Dr. J. Basanavičius* — Lapelis iš senovės lietuvių kultūros istorijos. Iš Liet. Mokslo Draugijos Kronikos (VIII—X LMDr. visuot. susirinkimas).

Knyga III. Dalis 1. 1921. *Dr. J. Basanavičius* — Apie trakų prygų tautystę ir jų atsikėlimą Lietuvon. *Dr. J. Basanavičius* — Trakų ir lietuvių mytologijos smulkmenos. Iš Lietuvių Mokslo Draugijos Kronikos. Steigiamasis Mokslo Draugijos Kaune Skyriaus susirinkimas.

LIETUVOS ABOLICIONISTAS. 1922 m. Nr. 1. Sausis-vasaris. 1-jo Lietuvos Abolicionistų suvažiavimo atsišaukimas į Lietuvos visuomenę. Pirmasis Lietuvos Abolicionistų suvažiavimas. *G. Petkevičaitė*—Reglamentacijos reikšmė. *Dr. Tercijonas*—Reglamentacija ar abolicionizmas. Tarptautinis abolicionistų susivažiavimas Romoje 1921 m, Užsieniuose.

LIETUVOS MOKYKLA. Mėnesinis laikraštis. Pr. Dovydaičio leidžiamas ir redaguojamas.

1918 m. Nr. 1—2. Sausis—Vasaris. Darban. *Kun. P. Martyšius* — Mokslo metų sutvarkymas pradinėse mokyklose. *Pr. Dovydaitis* — Lietuvių gimnazija — vidurinė ar aukšesnė mokykla? *A. V-nas* — Geografija. Trumpa Lietuvių Švietimo

draugijos „Saulės" gimnazijų laikinoji programa L. *Weniger* — Seno gimnazijos mokytojo teisės. *Vrs* — „Skaičius" ir „Skaitlius". Aptarimai. Mokyklos dalykai kituose lietuvių laikraščiuose. Mokslo, dailės ir literatūros žinios. Iš mokyklų ir mokytojų gyvenimo.

Nr. 3. Kovas. Kl. *Karklys* -- Pagirimai, dovanos ir bausmės mokykloje. *M. Biržiška*--Jezuitų mokyklos teatras Lietuvoje. Trumpa Liet. Šviet. Dr. „Saulės" gimnazijos laikinoji programa. L. *Weniger*-- Seno gimnazijos mokytojo tezės. Aptarimai. Mokyklos dalykai kituose lietuvių laikraščiuose. Mokslo ir literatūros žinios. Iš mokyklų ir mokytojų gynenimo.

Nr. 4. Balandis. K. *Bizauskas*--Gimtoji kalba pradinėje ir angštesnėje mokykloje. M. *Biržiška* -- Jezuitų mokyklos teatras Lietuvoje [t.]. S. *Naudžius* -- Numeracijos mokymas pradinėse mokyklose. Pr. *Dovydaitis*--Del istorijos programos ir vadovėlių gimnazijai. Kauno „Saulės" gimnazijos pamokų planas 1918/1919 mokslomečiui. L. *Weniger*--Seno gimnazijos mokytojo tezės. *Vrs; D.*--Kalbos dalykai. Aptarimai. Mokyklos dalykai kituose lietuvių laikraščiuose. Mokslo ir literatūros žinios. Iš mokyklų ir mokytojų gyvenimo.

Nr. 5—6 Gegužis—Birželis. *Prof. dr. M. Reinis*--Lietuvos mokyklų keliais. Dr. Th. *Hübner*--Vokiečių kalbos mokymai. A. *Jakštas* -- Naujas būdas surasti nuošimčiams, apskaitant sakinius mokesčius. *M. Biržiška*--Jezuitų mokyklos teatras Lietuvoje [t.]. A. *Majus*--Ar reikalinga mokytojui rengtis pamokoms. L. *Weniger*--Seno gimnazijos mokytojo tezės [t.]. *V.* — Lietuvos geografiniai vardai. Aptarimai. Mokyklos dalykai kituose lietuvių laikraščiuose. Iš mokyklų ir mokytojų gyvenimo.

Nr. 7—8. Liepos -- rugpiūtis. P. *Kazimieraitis*--Mokykla apskritai ir mūsų mokykla. Kl. *Karklys* —Auklėjimas gyvenimui. St. *Baltrušis*--Rašymo-skaitymo arba analizės-sintezės metodai. M. *Biržiška*-- Jezuitų mokyklos teatras Lietuvoje [t.]. *A. Jakučionis, kun. L. Girinskis, kun. J. Danielius, Pr. Dovydaitis* -- A. a. mokytojas Juozas -- Jonas Palukaitis [† 1918 IV--12]. L. *Weniger*--Seno gimnazijos mokytojo tezės. Lietuvių Katalikų Mokytojų Sąjungos įstatai. *Vrs.; D.; Dr.*--Kalbos bei rašybos dalykai [prašyti ir melsti; y ir yj [e] vietininke; mirus, mirtingas, mirštomasis]. *Vrs*--Lietuvos geografiniai vardai [t.]. Aptarimai. Mokyklos dalykai kituose lietuvių laikraščiuose. Mokslo ir literatūros žinios. Iš mokyklų ir mokytojų gyvenimo.

Nr. 9--10 Rugsėjis--Spalis. A. *Jakštas* -- Mūsų aukštesnėsės mokyklos ir jų reforma. Mok. *M. Dėdelė*--Kaip šiandiena gyvuoja pradedamoji mokykla. Dr. T. *Hübner*--Vokiečių kalbos mokymui [t.]. *M. D.* -- Del mokslo metų sutvarkymo pradedamosiose mokyklose. *Emša*--Del naujojo būdo procentams surasti. J. *Vokietaitis*--„Saulės" kursų gyvavimo lapas [1907 — 1918]. „Saulės" draugijos mokytojų seminarijos programa. *Pr. Mš.*--Pedagogijos patarlės. *Vrs*--Lietuvos geografiniai vardai. Aptarimai. Mokyklos dalykai kituose lietuvių laikraščiuose. Iš mokyklų ir mokytojų gyvenimo.

Nr. 11--Lapkritis. P. *Kazimieraitis* -- Pirmoji mūsų mokyklos rūšis -- ūkio mokykla. *M. D.* -- Apie mokytojo ruošą pamokoms. *M. Šikšnys*--Malencatikos terminų projektas. J. *Gobis*--Lietuvių kalbos metodikos bandymas. Pr. *Mašiotas*--Specialinių mokyklų ir kursų planai bei programos. Pradedamoji žemės ūkio mokykla. Aptarimai.

Nr. 12. Gruodis. Pirmųjų metų darbą baigiant. Pr. *Mašiotas*--Krašto švietimo reikalu. *J. Kr.*--Apie mokytojus. Inž. K. *Šakenis* -- Fizikos terminų projektas. A. *Jakštas* -- Del pastabų apie naują būdą procentams surasti. Pr. *Mašiotus* -- Specialinių mokyklų reikalu. Trumpa Šv. Dr. „Saulės" gimnazijos laikinoji programa. Regulaminas, laikinai nustatantis santykius tarp „Saulės" Dr. Valdybos ir jos mokyklų. Kalbos dalykai. Aptarimai. Mokyklos dalykai kituose lietuvių laikraščiuose. Laikinosios vyriausybės įsakymai. Mokyklų ir mokytojų žinios. Pr. *Dovydaitis*--Rytų istorija 1--96. K. *Bizauskas* -- Žodmenės bei literatūros teorija [Antroji dalis] 97--128.

1919 m. 1-ji knyga. Prof. Dr. M. *Reinys*--Sąmonė psichologijos, pažinimo teorijos ir pedagogijos žvilgsniu. *M. D.*--Apie pedagogiją ir auklėjimo sąvoką. M. *Pranas*--Pradedamoji mokykla ir jos reforma. P. *Kazimieraitis*--Antroji mūsų mokyklos rūšis--prekybos mokykla. A. *Vireliūnas*--Pradedamųjų mokyklų tipas. J. *Vokietaitis*--Mintys besirengiant steigti mokytojų seminarijas. J. *Gvildys*--Aritmerikos metodika pradedamajai mokyklai. A. *Vireliūnas* -- Ko mokyti geografijos pradžios mokykloje: *M. Galdikienė* -- Del naujųjų kalbų aukštesniose mokyklose. Pr. *Dovydaitis*--Del lotynų kalbos skaitymų gimnazijoj. Pr. *Mašiotas*--Matematikos programas statant. J. *Elisonas*-- Trumpas zoologijos terminų projektas [Anatomija]. Vilniaus universiteto statutas. Aukštesniosios 8 klasių komercijos mokyklos projektas. J. Naujalio Muzikos mokyklos Kaune įstatai ir programa. Švietimo Ministerijos buhalterijos kursų įstatai ir programa. Šv. M. laikinoji programa pradedamųjų mokyklų jaunesniojo mokytojo teisėms įgyti. Aptarimai. Apžvalga. Bibliografija. Laikinieji įstatai Aukšt. Bend. Lavinimo Švietimo Min. Mokykloms. Laikinieji įstatai mokytojų seminarijoms. Laik. taisyklės mokytojų seminarijų mokiniams stipendijoms duoti ir joms grąžinti. Mokytojų seminarijų stojamoji programa. Mok. sem. rengiamųjų klasių programa. Pamokų lentelė šešiaklasėms mokytojų seminarijoms. Metiniams pradedamųjų mokyklų mokytojų kursams įstatai. Švietimo Ministerijos pradedamųjų mokyklų programos projektas. Priedai. Iš empirinės psichologijos p. 1—56.

1919—1920 m. 2-ji knyga. Pr. *Dovydaitis* -- Pedagogas šventasis Jonas de la Salle Pr. *Dovydaitis*--Otonas Wilmann'as. L. *Dubas*--Himanistinė gimnazija ir gyvenimas. Pr. *Dovydaitis* -- Koedukacija aukštesniose mokyklosee. J. *Gobis*--Tikybos reikšmė auklėjime. P. *Kazimieraitis*--Trečioji mūsų mokyklos rūšis—pramonės amatų mokykla. *Pr.. Mš., P. Martišius, J. Straugalis, J. Strimaitis*--Del mokslo metų sutvarkymo pradžios mokykloje. J. *Gobis* -- Iš skaitymo ir rašymo psikologijos. J. *Gobis*--Atmintinai lietuvių kalbos mokymas. J. *Balčikonis* -- Jablonskis ir mūsų šių dienų kalba. J. *Gvildys* -- Aritmetikos metodika [1-sis laipsnis]. J. *Kuspras* -- Kūno auklėjimas pradžios mokyklose. T. *Žilinskas* -- Dailyraštis ir auklėjimas. J. *Stangalis* ir *M. Galdikienė* -- Del svetimų naujųjų kalbų mokymo. J. *Strimaitis*--Mūsų mokytojai ir žmonių turtas. J. *Elisonas*--Gimtojo krašto tyrinėjimas ir besimokinančioji jaunuomenė. *A. M. D. Taryba* -- Pirmoji aukštoji Lieruvos Mokykla—Aukštieji Kursai. J. v. *Below*--Del „sociologijos" aukštosiose mokyklose. J. *Gobis*--Žmonių švietimo reikalu. [„] Mokytojas ir filosofija. [„] Dvasios kultūra [„] Pedagogo uždaviniai. [„] Mokyklos muzejaus reikalu. J. *Strimaitis* -- Prie pradžios mokyklos programos. *Rodakcija*--Del Tomo Žilinskio jubilejaus. *Daniliauskas* -- Del Mariampolės gimnazijos

istorijos. Mokyklų įstatai, planai ir programos (A. M. Dr. įst.; Aukštųjų Kursų įst.; A. K. skyriai ir jose einamieji mokslai; Sus. Min. Teknikos Kursų taisyklės, mokslo planas ir trumpa programa; Šv. Min. programa metinių kursų pradedamosios mokyklos mokytojams rengti; Tikybos programa 1-jo laipsnio mokykloms; tikybos programa rengiamosioms mokytojų seminarijų klasėms; Šv. M. kultūros reikalų organizuotės savivaldybėse taisyklės). Knygų aprašai. Kalbos ir rašybos dalykai. Valdžios žinios. Apžvalga. Bibliografija. Priedas: Iš elementarinės logikos p. 57—72.

1919—1920 m. 3-sios knygos (1921 m.) **Tomo Žilinskio 80 m. sukaktuvėms.** *P. Bartnykaitė ir Ksav. Vanagėlis* eil. *Red.*—Tomo Žilinskio gyvatos ir darbuotės metmens. *Tomas Žilinskis* atsiminimai T. Žilinskio mokinių atsiminimai—*J. Kairiūkščio, V. Starkevičiaus, J. Kurauskio, V. Spraulio-Paulukaičio, M. Gylio, M. Vitkauskio, Ks. Vangėlio, J. Kundroto, J. Dičpinigaičio, J. Jakučionio, M. Endziulaičio, M. Sabo, B. Teliavičiaus, L. Kairiunaičio, J. Bočio, J. Vokietaičio, J. Damijonaičio, J. Poderio, L. Tulauskio, M. Kilnos, V. Damijonaičio, A. Vokietaičio, J. Mocevičiaus, J. Jasaičio, A. Šostako, D-rų Jonikaičių, F. Damijonaičio, B. Palukaičio, kun.* J. *Danieliaus, M. Krupavičiaus.* Pažįstamų atsiminimai: *Pr. Dovydaičio, Z. Toliušo, P. Kazimieraičio, A. Dilio, J. Jablonskio*—Didžiulė mūsų darbo pelė, *Vaižganto*—„Žilinskiai",—tautos simboliai. Iš 1920 metų 2-jo pusmečio apžvalgos.

1921 m. 1 sąs. Sausio m. Pr. *Dovydaitis*—Kultūra, auklėjimas, religija. J *Gobis*—Seksualinis klausimas mokykloje. Dr. Jonas *Yčas*—Pestalorzi. Jurgis *Straugalis*—Mokyklas reformuojant. Knygų aprašymas.

Nr. 2—3 Vasario ir Kovo. Pr. *Dovydaitis*—(iš Stölze's) Pedagogijos mokslas ir jo padėtis kitų mokslų tarpe. St. *Balčytis*—Vaiko žaidimas. J. *Sraugalis*—Trys mokyklų laipsniai ir koncentrai. J. *Gobis*—Koedukacijos klausimas. J. *Gvildys*—Aritmetikos metodika. *Igč*—Ką mums žada rytojus. Dr. Jonas *Yčas*—Pestalorzi (pab.). Knygų aprašymai. Apžvalga.

Nr. 4/5/6 Balandžio–Birželio. Pr. *Dovydaitis* (iš Hoche)—Dabarties auklėjimo srovės. Vac. *Karlys*—Auklėkime pajėgią jaunuomenę. J. *Gvildys*—Mokyklos uždavinys. J. *Straugalis*—Svetimoji kalba mūsų mokyklai. Pr. *Dovydaitis* (iš Hoffmano)—Jaunuolių kūno ir dvasios plėtotės lygiagretumas. S. *Antanaitis*—Adalbertas Bezzenbergeris. St. *Balčytis*—Bendrą darbą bendrai ir dirbkime. St. *Dbš*—Iš Korėlino Casa givjora. *P. D.*—Pedagogijos aforizmai. Knygų aprašymai. Apžvalga.

Nr. 7/8 Liepos ir Rugpiūčio. (Petro Kriaučiūno atminimui). J. *Turčiniškis* eil. Atsiminimai apie Petro Kriaučiūno jaunistės laikus ir mokslo metus -- A. Staugaičio, M. Gustaičio, kun. J. Vaičaičio, kun. A. Grinevičiaus, P. Leono, J. Jablonskio; apie Mariampolės gimnazijoj mokytojavimą-- M. Gustaičio, D-ro K. Grinio, kun. J. Staugaičio, Vl. Mačio, P. Leono, T. Žičkausko, E. Eichelbergero, J. Bagdono. K. Samajausko; apie Mariampolę ir Plokščius—M. Gustaičio, D-ro K. Griniaus, K. Šąmajausko, P. Leono, kun. J. Staugaičio, kun. J. Vaičaičio, Vl. Mačio; antrą kart mokytojavimas Mariampolėj—M. Gustaičio, E. Eichelbergero, Dr. K. Griniaus, E. Draugelio, X. Y., V. Čėplos; karo tremtinį—M. Gustaičio; paskutinės valandos—kun. A. Palubinsko. Kai kurie epizodai: T. Žilinskio, Dr. K. Griniaus, kun. A. Grinevičiaus, J. Kriaučiūno, kun. J. Staugaičio, S. Tijunaičio, kun. J. Vaičaičio, J. Jablonskio, T. Žilinskio, K. Sąmajauskio, Liūdo Giros, Pr. Dovydaičio, Epilogas—M. Gustaičio. Petro Kriaučiūno eilėraščiai.

Nr. 9 Rugsėjis. J. *Dubas*—Dantė (1321—1921 m.). J. *Gobis*—Psichinis nuovargis ir jo pedagogika. Kun. P. *Dogelis*—Lietuvių Katalikų Mokytojų Sąjunga, jos atsiradimas ir plėtotė. J. *Gvildys*—Mokykla ir blaivybė. Apžvalga. (Liet. Kat. Mok. S. suvažiavimas 1921 m. 21—22 rugpiūčio).

Nr. 10—11 Spalių—Lapkričio. Jono Jablonskio 60 metų amžiaus sukaktuvėms I-ji dalis: mokslo straipsniai. K. *Būga*—Priesagos ūna-s ir dvibalsio uo kilmė. Pr. *Dovydaitis* (iš E. Durupo)—Auklėjimas ir mokymas graikų senovėje. Pr. *Dovydaitis* (iš K. Hovijo)—Auklėjimas-mokymas romėnų senovėje. Dr. J. *Yčas*—Pestalocio laikai Mažojoj Lietuvoj. J. *Vabalas-Gudaitis*—Psikologijos eksperimentas ir jojo rūšys. L. *Vailionis*—Empirija ir teorija biologijoj. J. *Gobis*—Pagrindiniai atminties auklėjimo dėsniai. J. *Balčikonis*—Karčios šaknys, saldūs vaisiai.

Nr. 12 Gruodžio m. (išėjęs 1922 m. gegužės 31 d.). Jono Jablonskio 60 metų amžiaus sukaktuvėms 2-ji dalis: jubiliato, jo mokinių ir pažįstamų atsiminimai. *A. Smetona*—Įvado vietoje. *Redakcija*—Gyvenimo ir darbo metmens. Atsiminimai: I Iš jaunybės laikų, mokslo ir pirmųjų darbo metų—*J. Strimaičio, P. Leono, M. Gustaičio, J. Jablonskio.* II Jablonskis Mintaujoj, Revely, Pskove—*L. Vaineikio, P. Avižonies, A. Smetonos, V. Mironо, dr. Vaiciuškos, P. Šniukštos, K. Jokanto, J. Kriaučiūno,* III Žmonių kalbos žodžius berenkąs. Kriaušaičio gramatikos kilmė. Juškos žodyno redagavimas: *P. Matulionies, P. Šniukštos, A. Smetonos, K. Jokanto, J. Kriaučiūno, J. Bulotos, V. Požėlos.* IV Į Lietuvą grįžęs: Šiauliuos, Vilniuj, Panevėžy—*K. Jokanto, P. Matulionies, A. Smetonos, M. Gustaičio, A. Jononio, A. Zubrio.* V Vėl už Lietuvos sienų: Breste, Gardine, Veliže, Voronеže—*A. Smetonos, J. Strimaičio, Pr. Dovydaičio, M. Yčo, E. Paukštės.* VI Nepriklausomoj Lietuvoj: *P. Matulionies, J. Strimaičio, J. Vabalo-Gudaičio, L. Vailionio, E. Volterio, Pr. Dovydaičio.* VII Bendro pobūdžio atsiminimai—*V. Palukaičio, Pr. Mašioto, Aišbės, P. Avižonies, J. Bulotos, J. Bagdono, M. Biržiškos, M. Gustaičio, P. Leono, K. Jokanto, A. Smetonos. L. Kuzmickis:* Klajoklio dėkingumas (feljetonėlis).

1922 m. I sąs. Sausio 15 d. J. *Strimaitis*—Mokytojai, galop nusistatykime. J. *Gobis*—Mokinių tingėjimas ir kova su juo. Vl. *Mažonavičius.* Darbo principas mokykloje. I „Darbo mokykla" šių dienų gyvenime. Pr. *Dovydaitis*—Kuo yra Dante pedagogui? V. *Arminaitė*—Mokyklos gyvenimo balsai. *Rygiškių Jonas*—„Skaitymai" P. Klimo. *Apžvalga* Iš Steig. Seimo (Muzikos mokyklos įstatas. Pradžios mokyklų įstatymas, švietimo reikalai ir valstybės biudžetas. Instruktoriai ir mokytojų sąjunga. Švietimo reikalai Lietuvos Konstitucijos sumanyme). Iš Liet. Kat. Mok. Sąjungos gyvenimo. Iš mokyklų ir mokytojų gyvenimo.

Nr. 2—3 Vasario ir Kovo mėn. J. *Gudauskas*—Apie vaikų būdo auklėjimą. J. *Tamošaitis*—Försterio socialinė pedagogija. V. *Mažonavičius*—

Darbo principas mokykloje II „Darbo mokykla" literatūroje. Mokyklos gyvenimo balsai. *Stiebas*— Kas mums daryti? A. *Kl-s* — Šis-tas apie tvarkos palaikymą mokykloje. Knygų aprašymai Apžvalga. (Iš Steigiamojo Seimo. Iš Lietuvių Katalikų Mokytojų Sąjungos gyvenimo. Iš visuomenės nusistatymo. Iš santykių su „profesininkais"). Mūsų mirusieji. *M. Ž.* ir J. *Gvildys*—Apie mokyklos vėdinimą žiemą ir plaukų kirpimą.

LIETUVOS SPORTAS 1922. Nr. 1 Vasario 1 d. Mažaturįs—Dauganorįs. Dr. K. *Grinius*—Seno Gydytojo Testamento Dalis. St. *Garbačauskas* — Lietuvos stadiono klausimu. Dr. J. *Eretas*—Bėgimų taisyklės. E. *Kubiliunaitė*—Mintys apie sportą. E. *Kubiliunaitė*—Išsisaugojimas nuo raumenų skaudėjimo. Sporto žinios. Literatūra. Centro Valdybos oficialiniai pranešimai.

Nr. 2 Vasario 15 d. K. *Diem* — Kas tai yra sportas. K. *Dineika*—Kūno pedagogikos pradžios mokyklој reikalu. J. *Vencius*—Kokią įtekmę sportas turi Anglijoje. *J. Š.* — Kaip laikyti ir saugoti sniegčiūžias žiemą ir vasarą. S. *Garbačauskas* — Kaip rengti sportinės aikštės. S. *Garbačauskas* — Pabaltijos Valstybės. *AOK*—Domės! Sporto žinios.

Nr. 3 Kovo 1 d. K. *Diem* — Kas tai yra sportas (tąsa). Keli bruožai iš mūsų sporto gyvenimo. K. *Dineika* — Kūno pedagogikos pradžios mokyklој reikalas (t.). *J. Š.*—Kaip laikyti ir saugoti sniegčiuožas žiemą ir vasarą. Šis-tas tennistams. Sporto žinios.

MEDICINA Nr. 10 Spalių m. Dr. P. *Avižonis*—Gydytojų praktikų uždaviniai kovoje su aklumu. Dr. J. *Žemgulys*—Ulcus ventriculi ir gastrocuntezostomoro operacija Kauno Ligoninės chirurgijos skyriaus daviniais. Dr. P. *Kalvaitytė* — Pirmieji mūsų žingsniai Rentgeno terapijoje ir mūsų tos srities daviniai. Dr. *Fuksas*—Venerinių ligų reikšmė visuomenei. Pirmojo Visuotino Lietuvos Gydytojų suvažiavimo protokolas.

Nr. 11. Lapkričio m. prof. *Gogelis* — Apie mikrotilariozą. („) Karbunkulus Anthrax Lietuvoje. 1921 metais. Dr. M. *Nasvytis*—Lueso serodiagnozas Cachs-Georgi ir Meinicke's būdu. Dr. *Karuža* —Apie kovą su sifiliu Lietuvoje. D. V. *Kuzma* — Ortopedijos uždaviniai Lietuvoje. Dr. P. *Avižonis* —Apie trachomos gydymą. („) Kovos su trachomą organizacijos planas. Med. Kand. F. *Tallat-Kelpša* —Nuo ko pradėti kovą su tuberkuliozu Lietuvoje. Dr. V. *Tercijonas*—Sveikatos apsaugos organizavimo reikalu. Dr. J. *Žemgulys* — Medicinos studijų plano projektas.

Nr. 12. Gruodžio m. Dr. Jonas Basanavičius. Dr. M. *Nasvytis*—Dizenterijos rūšys Lietuvoje. Dr. J. *Venckūnas* — Dizenterijos klinikos ir terapijos apžvalga 1921 m. Lat. A. *Matulevičius*— Prie klausimo apie indukacijas amputacijai chirurginiame galūnių tuberkulioze. J. *Dagilis-Levonas*— Laiškas iš Karaliaučiaus.

1922 Nr. 1. Sausio m. *Redaktorius* — 1921 metai ir naujų 1922 metų uždaviniai. Dr. *Mickus* —Eksperimentaliniai tyrinėjimai tetannus'o patogenezo (stabo). Dr. J. *Erdman'as*—Gydymas plaučių tuberkuliozo įtrėškiant į raumenis kreozoto—gvajakolo—mentolo—eukaliptolo ištirpytų 30% kamforos alyvoje. Dr. B. *Zacharinas*—Parkinsono tyndromas ir nauji daviniai apie Corp. striatum. Dr. A. J. *Karalius*—Rezultatai nevykusiai atliktų intraveninių injekcijų (Salvarsano ir Neosalvarsano) Dr. A. J. *Karalius*—Atsitikimas Exostosis gonorrheae. Dr. J. *Staugaitis* — Serum antistreptococciuim D-ris Aronsoni nuo Erysipelus. Staigus nebylistės ir kurtumo atsiradimas. Pirmasai Lietuvos abolicionistų suvažiavimas (1921 m. gruodžio m. 28—29 d.). Nauji raštai: Referatai — Lašo, Mackevičaitės, Nasvyčio, Kuzmos, Kalvaitytės, Jonikaičio, Avižonies, Vlado Kairiūkščio. Iš kitų kraštų. Iš Karo Sanitarijos skyriaus darbuotės. Kronika.

Nr. 2. Vasario m. Paskirtas medicinos fakulteto atidarymui. *Red.*—Prie medicinos fakulteto atidarymo. Prof. dr. med. Petras Avižonis. Prof. dr. med. Antanas Jurgeliūnas. Prof. Leonas Gogelis. Prof. Petras Raudonikis. Doc. Vladas Lašas. Prof. Pranas Jodelė. Prof. Vincas Čepinskis. Prof. Tadas Ivanauskas. Doc. Filipas Butkevičius. Doc. Antanas Purėnas. Prof. A. *Jurgeliūnas*—Kovos su maliarija priemonės. Doc. V. *Lašas*—Gyvo audinio elektros srovė. Doc. V. *Lašas* — Įspūdžiai iš Vokietijos. Prof. P. *Avižonis*—Įspūdžiai iš Berlyno ir Karaliaučiaus universitetinių akių klinikų. Stud. A. *Jurgelionis* — „Le Stage" Paryžiaus medicinos fakultete. *A. D.* — Iš Aukštųjų Kursų gyvenimo. Dr. J. *Staugaitis*—Kokiu būdu tapo sudarytas medicinos fakulteto branduolys. Iš Kauno Medicinos Draugijos. Kronika.

„MŪSŲ SENOVĖ". 1921. Antrosios Knygos. Iš Vaižganto atsiminimų. Vaclovas *Biržiška*—Kaip rusų žandarai nušviesdavo lietuvių judėjimą. Liudas *Gira* — Vilniaus gyvenimas po vokiečiais 1916. A. *Alekna* — Vyskupas Valančius ir 1863 metai II. A. *Dambrauskas*—Iš Kauno Kronikos (tąsa). V. *Biržiška*—Parsidavimas baudžiavon. J. *Tumas* — 1831 m. maišto likvidacija. 1835. J. *Tumas* — Jogminapolio altaristo byla su Narbutais 1841 m. XVIII amžiaus Testamentas. Vyt. *Steponaitis* — Nemuno užšalimai ir paleidimai. P. *Matulionis* — Kupiškio Pilekalnis. P. *Tarasenko*—Valiulio akmuo. Veikėjų korespondencija (Povilo Matulionies į J. Tumą, Kaz. Būgos į J. Tumą). J. *Tumas*—Tautiniai santykiai (Kun. K. Kybelis. Mowa p. J. Kordzikowskiego. A. Zaborskio replika). J. *Tumas*—Tikybiniai santykiai (Vysk. Zveravičiaus aplinkraštis. *Šv.* Stepono Kapeliono atsakas von Valiui. Gardino gubernatoriaus slaptaraštis). Vyt. *Steponaitis*—Pačios neištikimybė. V. *Biržiška*—(Kauno) gimnazijos maištas del cerkvių lankymo. V. *Biržiška* — Mokykla su vienu mokiniu. V. *Biržiška* — Kražių gimnazistų byla 1840—1841 metuose. Kun. J. *Remeikis*—Del Šiaulių gimnazijos „molebno". J. *Tumas* — Neramumai Mintaujos gimnazijoje 1905 m. Vyt. *Steponaitis*—Iš studentijos gyvenimo 1914 — 1915 m. J. *Tumas* — Lietuvos amatininkų sąjunga 1907 m. J. *Tumas*—Krokuvos „Rūta" 1904. J. *Tumas*—Partijų formavimasis (Krikš. Dem.). A. *Alekna* — Bažnyčių istorijos rec. prof. A. Voldemaro; Pieśń o Kataryniarzach. Księgi rodzajów synów Litewskich, synów Białoruskich i synów Żmudzkich. Pieśń do Najświętrzej Maryi Matki Boskiej w Ugianach cudownie słynącej. J. *Tumas*—Tautodailė senoji kaligrafija. J. *Reitelaitis*—Liskevos monografija.

„MŪSŲ ŽINYNAS". 3 (6) Nr. 1 Generolas *Radus Zenkavičius*—Kautynių autovežimai. 2. G. Št. karininkas K. *Boleckis*—Pozicinis karas. 3. Pul-

kininkas *Bobinskis*—Bendri samprotavimai del optikos ryšių technikos priemonių įtaisymo ir trumpas tų prietaisų aprašymas. 4. Vyr. ltn. *Gabrys*—Bedūmių ir silpnadūmių parakų istorijos gaminimo ir pritaikinimo bruožai. 5. Generolas *Radus-Zenkavičius*—Trumpas didžiojo karo eskizas 1915 m. kampanija. 6. Iš Rumunijos fronto lietuvių karių gyvenimo: I. Rumunijos fronto lietuvių komisaro A. J. Babiliaus darbų apyskaita. II. Kapitonas *Gladutis* — Mano Odiseja. 7. Kapitonas *Biržiška* — XV—XVIII amž. Lietuvos kariuomenės vadai. 8. A. *Janulaitis*—Kunigai ir 1831 m. revoliucija Lietuvoje. 9. A. B. *Klaipėdiškis* — Mažosios Lietuvos politikos veidrodis. 10. Kritika ir bibliografija: *Betcheris, d-ras Lazersonas ir k. v. Jakobas*—Iš vokiečių karo literatūros. K. *Boleckis*—Iš rusų karo literatūros. Kap. *Biržiška*—Lietuvių knygos. Karo literatūros rodyklė.

4 (7) Nr. 1. Generolas *Radus-Zenkavičius*—Oro grumtynių priemonės. 2. Gen. Št. karininkas K. *Boleckis*—Susisiekimo kariuomenės taktika. 3. Pulkininkas *Bobinskis*—Žemės telegrafavimas kaip karo ryšio priemonė. 4. Generolas *Radus-Zenkavičius*—Trumpas didžiojo karo eskizas. 5. Iš Rumunijos fronto lietuvių karių gyvenimo: kar. vald. *Klykunas*—Iš atsiminimų. 6. Kap. *Biržiška*—XV—XVIII amž. Lietuvos kariuomenės vadai. 7. Augustinas *Janulaitis*—Kunigai ir 1831 met. revoliucija Lietuvoj. 8. A. B. *Klaipėdiškis* — Mažosios Lietuvos politikos veidrodis. 9. Istorijos smulkmenos: P. *Ruseckas*—Del mūsų istorinių vietų vardų. Majoras *Ružancovas* — Du didžiosios Lietuvos kunigaikštijos karo statutai. Majoras *Ružancovas*—Atskiras Lietuvių korpusas. Majoras *Ružancovas* — Geodezijos, trigonometrijos ir topografijos darbai Gardino gubernijoje XIX amžiaus pradžioje. 10. Kritika ir bibliografija: Pulk. *Betcheris,* Leit. *Šulcas*—Iš Vokiečių karo literatūros. Kap. *J.U. Kap. B.*—Iš Lenkų karo literatūros. Kpt. *J. L-tis, Ltn. Novickis, Kar. Dineika*—Iš Latvių karo literatūros. Kap. *St-is. Ltn. Kepalas*—Lietuvių knygos. Majoras *Ružancovas*—Gudų knygos. Kap. *B.*, Kap. J. *Laurinaitis*—Rusai apie Pabaltijos valstybes. Karo literatūros rodyklė.

SEKMOJI DIENA Savaitinis „Lietuvos“ literatūros priedas 1921 m.

Nr. 1. 6—III. *Tyrų Duktė*—Baltos gėlės (eil.) *Padegėlis Kasmatė*—Epikuro prategė. Osc. *Wilde*—Patikimas draugas (v. F. K.). *Aišbė*—Iš atliekamo literato užrašų. J. *Žilevičius*—Kamerinės muzikos ūgis. P. *Butėnas*—Justicijos Komisaras (fel.).

Nr. 2. 13—III. *Tyrų Duktė*—Ledu (eilės). H. *Senkevičius*—Olimpe (v. J. J.). B. *Kellermann* — Jūra (v. K. Puida) (2—26 N). J. *Žilevičius*—Kamerinės muzikos ūgis. A. *Sutkus*—„Retas“ vaidinimas. J. *Tallat-Kelpša*—L. v. Beethoveno I ir VI simfon. Levas *Šestovas*—Filozofija ir gnoseologija. (2—32) A. *Kiliukas* — Vėl grįžta (eilės). J. *Svaistas* — Iš „Sielos“ cikliaus. *Aklasmatė*—Pietų filosofija (felj.). („) Labdarybės problema (fej.). P. *Butėnas*—Teisė ir lygybė (fej.). Kazys *Binkis*-Tragedijos antraktas (eil.)

Nr. 3. 16—III. Faustas *Kirša*—Saulei karštėjant (eilės). *Pušaitė*—Vasaros svajonė (vaizd.) H. *Senkevičius*—Jonukas muzikantas (v. J. J.). *Vaidiliukas*—Susitikom netikėtai (eilės). *Grįžęs*—Tėvynės pasveikinimas (vaizd.). V. *Žadeika* — Antras kamerinis koncertas. J. *Vencius*—Mūsų knygynas. Kur Vilkolakis dainuoja (eilės).

Nr. 4. 25—III. Juozas *Žengė*—Pražydę žibutės (eilės). Petras *Vaičiūnas*—Akmuo ir suvirpėjo (eilės). *Murka* Juozas—Kai skauda širdį (v.). Juozas *Žengė*—Iš cikliaus „Pavasariška“. H. *Senkevičiaus* — Jūros švyturio sargas (v. J. J.) Nr. 5. *M. Grigonis* — G. Petkevičaitės 60 metų jubilėjus. J. *Žilevičius*—Kamerinės muzikos ūgis (5, 7, 11, 12, 39, 40). P. *Butėnas*—Geraširdis (fel.).

Nr. 5. 3—IV. J. *Mikuckis*—Kad ilgesy siela nerimo (eilės). *Pušaitė*—Kapai (v.). *Tysliava*—Nuo gėlių pavasarinių (eil.). P. *Butėnas*—Skundos (fej.).

Nr. 6. 10—IV. B. *Sruoga*—Marių vėjas (eil.). A. *Vienuolis* — Palangos iškilmės. J. *Mikuckis* — Per savo geležinį langą (eilės). *Vaižgantas* — Palanga—svieto pabanga. *Ainis*—Palangos motyvais. *Aklasmatė*—Kelionė į Birutę pas tetutę (felj.).

Nr. 7. 17—IV. Antanas *Svėrė* — Paveikslas (eilės). F. *Kirša*—Margalis (kun. J. Šnapštis). *Padegėlis Kasmatė*—Nuodėmė ir prigimtis (del „Karen Borneman“) Ign. *Jurkūnas-Šeinius* — Kūno kultūra Skandinavuos.

Nr. 8. 24—IV. Petras *Turulis*—Pavasariniai posmai (v.). A. *Janulaitis*—Nesamieji dokumentai. *Paparonis*—„Mirtų vainikas“ Nr. 9. P. *Butėnas*—Nosis (felj.).

Nr. 9. 1—V. F. *Kirša*—Laisvė (eil.). V. *Briusovas*—Augustas (eilės v. B. Sruoga). J. *Mikuckis*—Iš įvairių melodijų (eilės). J. *Tysliava*—Pražydo darželio bijūnai (eilės). J. *Žilevičius*—Muzikos ūgis per metus.

Nr. 10. 8—V. *K-o*—Meno paroda. Sfinkso papėdėje (Arabų pasaka v. J. Talmontas). J. *Mikuckis*—Žvaigždės-saulės (eil.). *M.* — Karys pašėlo (v.). Ignas *Šeinius*—Politikos elegija.

Nr. 11. 15 — V. Iš M. K. Čiurlionies raštų, Mikalojus Kastantas Čiurlionis. *K-o* — Čiurlionies parodoje. Juozas *Žilevičius*—Del M. K. Čiurlionies muzikos kūrinių. V. *Žadeika* — M. K. Čiurlionies 10 metų mirties sukaktuvių koncertas. Ignas *Šlapelis*—Beprotystė (Iš rašto: M. K. Čiurlionis).

Nr. 12. 22—V. J. *Švaistas*—Už ką? (ap.). J. *Mikuckis*—Pavasario motyvai (eilės). J. *Tysliava*—Nusijuokė miškai (eilės). *C-o*—Baletas. Irvis *Gedainis*—Lietuva 1919 metų. P. *Butėnas* — Savivaldybė arba miestas valsčiaus teisėmis fel.

Nr. 13. 29—V. Ignas *Šeinius*—Rašytojų suvalstybinimas. J. *Mikuckis*—Mano saulė, mano žemė (eilės). *Ainis*—Pavasario gaisruos (vaizd.). Pr. *Būtvytis*—Rytmetinio vėjo bangos (eilės). L. *Andrejevas*—Milžinas (v. M. Grigonis). *Mikas Abėcė*—Dramblio ideja (felj.). K. *Zikas*—Ekspresionizmo atgarsiai (felj.).

Nr. 14. 5—VI. Juozas *Žilevičius* — Pirmas Lietuvių Operos darbuotės sezonas. *A. R.*—Karen Borneman, nuodėmė, prigimtis ir Vaičkaus repertuaras. *Ainis*—Naktis ir saulė (v.).

Nr. 15. 12—VI. F. *Kirša*—Latvių menininkai Kaune. K. *Binkis*—Vokiškas pavasaris (eilės). K. *Gineitis*—Mikas Petrauskas. Petras *Tarulis*—Meno kūrybos pamoka. *Ainis*—Pabaltijos svečiai ir Lietuvos kaimas. Dr. J. *Žemgulys*—Pirmiejl „Medicinos“ laikraščio metai. Ignas *Šeinius*—Laiškas į Redakciją (felj.). P. *Butėnas*—Du Butėnai.

Nr. 16. 19—VI. Ed. *Bukelskis*—Ar atostogos ar darbas? *Ainis-Aklasmatė* — Balsas iš dangaus (v.). K. *Binkis*—Botanika (eil.) ir Aplinkui tik dairosi (eilės). *X.*—Lietuvių Meno Kūrėjų Dr-jos darbai. Latviai apie Lietuvos meną. P. *Margerit* —

Pamylėjęs karalieną (v. M. Grigonis). Aklasmatė—Šiaudinė atkarpa (f.).

Nr. 17. 26—VI. K. Banaitis—A. Rubinšteinas ir jo „Demonas". Knut. Hamsunas — Žiedas (v. A. Vabalnikštis). J. Tysliava—Vėl likimas buria laumę (eilės). J. Mikuckis — Iš įvairių melodijų. Aklasmatė—Palangos radiokablefonogramos.

Nr. 18. 3—VII. Hoiger Pedersen (Geras Danų žodis). J. Tysliava — Iš cikliaus „Žaltvikslės". A. R.—Šis tas apie vakarų kultūros gyvenimą. V. Žadeika—Muzikos mokykla. A. Varnas—L. Meno pavasario parodos apyskaita. Ed. Bukelskis—„Demonas" lietuvių scenoje. V. R-nis—[Laiškai savamoksliams. Mikė - Melagis — Telšiškių skundas. Kaunui.

Nr. 19. 10—VII. XYZ—Apie Latvių Teatrą. J. Mikuckis—Sonetai (eilės). Padegėlis Kasmatė—Baleto menas. A. Kelmutis — Del mūsų jaunimo. V. R-nis—Laiškai savamoksliams II. P. Butėnas—Kaip aš rinkau į savo valdybas (felj.). Aklasmatė—Nauja viera.

Nr. 20. 17—VII. Miniatiūros (iš Poliarny ir G. Šreder'io vertė L. K.). Ed. Bukelskis—Šepšėrėrėp. A. R. — Vokiečių sodžius ir miestas. Atviras laiškas Aklasmatei. Kur Vilkolakis dainuoja.

Nr. 21. 24—VII. Dr J. Eretas—Sportas Lietuvoje. J. Švaistas — Pasikeitė (v.). („) Neramioji dvasia (v.). Ed. Bukelskis—Šepšėrėrėp. Ainis Aklasmatė—Darbas be reklamos. V. R-nis — Laiškai savamoksliams III. Salys Šemerys — Šiaudadūšis. Juodyla—XX amžiaus gudruolis (felj.).

Nr. 22. 31—VII. L. Gira—Sporto laimėjimai Lietuvoje. J. Mikuckis—Kaukės (eilės). J. Švaistas — Mefistofelis (v.) Iš Jerome K. Jerome (v. K. Šiaušsoša). Aklasmatė — Fenomenaliniai matymai bei girdėjimai.

Nr. 23. 7—VIII. L. Gira — Visoms Lietuvių vaidintojų draugijoms ir kuopoms. H. Senkevičius —Buk palaiminta (v. A. Kasakaitis). Zigmas Kzm. Atsisveikinimas. K. Sportas kariuomenėje. M.Š.P. —Apie Lietuvių kultūros politiką. V. R-nis — Laiškai savamoksliams IV. Žematis iš Joumuntų — Skūnda mūsų kalbinynkū Jablunskiū. M. Grigonis —felj. Sutartinė.

Nr 24. 14—VIII. Kar. Dineika—Sportas Latviuose. Ed. Bukelskis—Šepšėrėrėp. Urašima Saro (Japonų pasaka v. M. Kasakaitytė). A. Kelmutis— Čechų literatūra (pagal Arne Novak). L. Gira — Lietuvių rašytojams ir vertėjams. M. Grigonis — Šiaudinė atkarpa.

Nr. 25. 21—VIII. Zigmas Kzm. — Latvių pajūry. L. Gira — Lietuvos ir Amerikos lietuvių vaidintojų draugijoms ir kuopoms. M. Grigonis — Draugas skaitytojas (felj.).

Nr. 27. 4—IX. Mikas Petrauskas — Enrikas Caruso (1872—1921). Jurgis Daina—Piršlybos (ap.) Mokslo Sąjunga Pabaltijoj. Kz. Banaitis—„Dainos" koro koncertas. Pr. Pen-tis—Maudyklų vaizdeliai.

Nr. 28. 11—IX. E. Poe — Annabel-Li (v. F. Kirša). Ed. Bukelskis—Šepšėrėrėp. V. Kenstavičius —Laumė (v.). Ed. Bukelskis—Ožys (felj.).

Nr. 29. 18—IX. J. Mikuckis — Fragmentai (eil.). Pr. Pen-tis—Laimę atradęs. Salys Šemerys—Daina (eil.). Petras Tarulis — Alkanoji vilkė (v.). Juozas Žengė—Piovėjas (eilės). M. Š. P. — Apie Suomių kultūrinį gyvenimą Pr. Būdvytis — Ruduo (eilės). Ed. Bukelskis—Diplomatas (f.).

Nr. 30. 25—IX. K. Šimonis—Lietuvių meno istoriniai bruožai. Ed. Bukelskis--Pranas Vaičaitis. Juozas Tysliava--Šiurpuliai (eil.). Aklasmatė--Skubios vedybos (fel.) ir Parodė (fel.).

Nr. 31. 2--X. Ignas Šeinius--Literatūros kalendoriai. Zigmas Kzm.--Paskutinį kartą (v.). Pr. Būdvytis--Žemės sultį sočiai geriam (eilės). Antanas Svėrė -- Ruduo (v.). Aklasmatė -- „Juo svečias sėdės, juo vištos dės".

Nr. 32. 9--X. Salys Šemerys--Pojūčių pokylio prožektorius. Konst. Jasiukaitis--Geleidė (ap.). Juozas Tysliava--Ilgesio daina (eil.). L. Šlamas--Dailiosias Dainos Dainiaus paminėjimo minčių santrauka. Žvainys--Atsimenu (eil.). Zigmas Kzm. --Metų vakaras (v.). Kz. Banaitis--Kipro Petrausko koncertas. Aklasmatė--Rapsodija (felj.). R. Str. -- (felj.). J. Šonkaulis--„Ek, nekalbėk".

Nr. 33. 16--X. Juozas Žengė--Atlekia Demonas (eilės). Petr. Tarulis--Jos abi (v.). Juozas Tysliava--Tamsioji drėgmė. Zigmas Kzm.--Širdies keliais (v.). Juozas Tysliava -- Karalaitis ir Karalaitė (eilės). A. Svėrė-Mosteikis--Pageltęs lapas (v.). Selma Lagerlöf--Kungachelos Karžygiai v. J. X.(34-37) Stasys Sątvaras--Iš cikliaus Amžinanstis". Exspress —Literatūros tribūna. L. Šlamas -- Mano jausmo markių kolekcija (f.).

Nr. 34. 23--X. Juozas Tysliava -- Pasaulio sparnais (eilės). Salys Šemerys -- Kalvis (eilės). U. A. Kacenelenbogen--Pelnininkas Notė (v. M. Ošimas). Juozas Žengė--Juromis (eilės). Nts--Amžių pasaka (v.). Žvainys--Sfinksas (eilės). L. Šlamas--Gedulingas vakaras A. Blokui paminėti. Sporto kronika.

Nr. 35. 30--X. P. T-lis--Vilkolakis. Salys Šemerys--Miražas (eilės). Juozas Tysliava--Pasauliui (eilės). Zigmas Kzm. -- Gyvenimo klane [ap.]. L. Šlamas--Vilkolakio čiaupesiai. J. Vitas--Menas kariuomenėje. Aklasmatė -- Du zuikiu vysi-nė katro nepagausi [felj.].

Nr. 36. 6--X. Jurgis Daina -- Sonetas [eil.]. Salys Šemerys--Pasaulio prieblanda [eil.]. Pr. Būdvytis--Igai aš gatvėmis braidžiau [eil.]. L. Šlamas--Dešimto dvidešimt dešimtoji. Aklasmatė -- Simbolingas latakas [f.].

Nr. 37. 13--XI. A. Vabalksnis--Praeities motyvai (eil.). Zigmas Kzm.--Leitenantai [ap.]. Salys Šemerys—Baltijos bangų baletas (eilės). Nts—Ruduo (v.). Rr. Būdvytis—Užlanga (eilės). Stasys Sątvaras—Rytmečio Giesmė (eil.). Glinmenda — Heda Gabler. L. Šlamas—Andriejo Bielojo paskaitos.

Nr. 38. 20—XI. M. Rauskus — Reiškiamojo meno esmės tyrimo bandymas. Stasė Skipitienė—Taip, tai taip (v.). Juozas Žengė—Kaip mefistofelis (eilės).-Ainis—Tamsią naktį (v.). Uogelė — Neliudėk (eilės). Grižavanis—Panna Julla (ap.) (40) Kaskamdarbo — Maskaradas (v.). Aklasmatė — Lentų siena (f.). V. V.—Yra šalis, kur (felj.).

Nr. 39. 27—XI J. Jablonskis — Mūsų rytas. Liūdas Gira—D-ras Jonas Basanavičius. Vaižgantas—Bassanavičjaus darbų objektas. A. Jakštas — Jubiliatė. V. B-ka—Dr. Jonas Bassanavičius ir Lietuvių Mokslo Draugija. K. S. — Joną Bassanavičių atsiminus. Glimeuda—Jubilėjinė.

Nr. 40. Reino Silvanto — Juhanis Aho. P. Čiučielis—Prakeiktasis skatikas. Zigmas Kzm. — Į idealą. Laisvyda—Aš atsimenu. Salys Šemerys—Sielvartos sutemų sonetas (eil.). Stasys Sątvaras—Pasaulio audroje (eilės). Juozas Žengė — Lyrika (eilės). Pr. Būdvytis—Mirties glėby (eilės). Aklasmatė—Garbės teismas (šiaud. atk.).

Nr. 41. 11—XII. K. S.—Mano sumanymėliai.

Salys *Šemerys* — Žaižaruojantieji žibintai (eilės). S. *Bytautytė*—Lapelis iš mano knygelės. *P. Kr.*— Knygų lobis. *Aklasmatė*—Tyros širdys (šiaud atk.).

Nr. 42. 18—XII. *P. T.*—Žemaitės laidotuvės. *Vaižgantas*—Žemaitės savaimingumas. Salys *Šemerys*—Milžiningos šermens (eilės). A. *Kelmutis*—Žemaitei atminti. *J. Jablonskis*—Dėl Žemaitės raštų. *K. S.*—Žemaitei pasimirus. Pr. *Penkaitis*—Laimę atradęs (pabaiga).

Nr. 43. 25—XII (paskutinis). Jurgis *Daina*—Nepaprasta naktis. Salys *Šemerys*—Betlejaus žvaigždė. *Ainis* — Klajojančios žaltvikšlės. Petras *Vaičiūnas*—Blakstienų virpena (eilės). Juozas *Murka*—Tyliai nueisiu girion... *Aklasmatė*—Morčiui besiartinant (felj.). P. *Rapševičius*—Mano draugas Alfa (šiaud. atk.).

SKAITYMAI 1921. Vienuoliktos knygos. V. *Krėvė*—Nemirtingieji. Petras *Vaičiūnns*—Sutemos liepsnos (eilės). P. *Tarulis*—Stabas. A. *Tulys*—Vajola. *Vaidilutė*—Mėnesiena. B. *Sruoga* — Romuva (eil.). Juozas *Tysliava*—Kelionė (eil.). A. *Lastas*—(eil.). Em. *Prūsienė*—Andrievas Niedra. M. *Kemšis* — Bolševikų dienų poezija Rusuose. Mūsų raštai (Paparonis apie Lazdynų Pelėdos Klaidą).

Dvyliktos Knygos. J. *Švaistas*—Lenkų Karalaitė (drama). *Putinas*—Taurė (eilės). Petras *Vaičiūnas*—Prieblandoj (eil.). Kazys *Binkis* — Agonija (eil.). V. *Krėvė* — Nusiminimo aidai. *Vaidiliutė* — Karo vaizdai. B. *Buivydaitė*—Ramybės uostan (eil.) Adomas *Lastas*—(eil.). Pr. *Būdvytis*—Tylusis merdėjimas (eil.). *O. Pleirytė-Puidienė* — Mūsų opera. M. *Kemšis* — Sovietų poezijos pamatinės idėjos. Mūsų raštai (M. Kemšis apie F. Kiršos Aidų aidužius ir Paparonis apie Dobilo Blūdą).

1922 m. Tryliktos Knygos. A. *Vieuuolis* — Inteligentų palata. *Putinas*—Iš saulėtų vaišių (eil.). Petras *Vaičiūnas*—Džiaugsmo karalija (eil.). Balys *Sruoga*—Miestas (eil.). Pr. *Būdvyiis* — Klaikūs keliai (eil.). J. *Švaistas* — Lenkų Karalaitė (dr) Ign. *Šlapelis*—Sulig Jurgio ir kepurė. A. *Voldemaras*—Dantė. Musų raštai (V. Bičiūnas apie F. Kiršos Aidų aidužius ir P. Mykolaitis apie Juozą Sakalą ir Dasaitį).

Keturioliktos Knygos V. *Krėvė* — Antanuko rytas. V. *Bičiūnas*—Menui (eil.). *Putinas* — Poeto meilė (eil.). F. *Kirša*—(eil.). P. *Vaičiūnas*—(eilės). A. *Lastas*—(eil.). K. *Puida*—Vien aidai pasakys — A. *Vienuolis*—Zarasų krašto įspūdžiai. *Paparonis*—Gejermano drama „Du keliu“ meno šviesoje. *Sutkus*—Scėna ir kostiumai. P. *Vaičiūnas*—Mūsų teatro kritika. S. *Čiurlionienė* — Iš tėvynės valandų. Mūsų raštai (M. Kemšis apie Janonio raštus ir V. Bičiūnas apie L. Giros Žiežirbas.

STATYBOS MENAS ir TECHNIKA. 1 sąsiuvinys. 1922 m. sausio mėn. Įžanga. Prof. M. *Sangaila*—Lietuvos atstatymo klausimu. Projekto Gaminimo Skyriaus Darbų Programa ir instrukcija apskričių ir miestų technikams, dešimtininkams ir statymo meisteriams paruošti. Kursų organizuotė. Architektūros pavyzdžiai: pavyzdingieji projektai ūkiui iki 5 hekt. trobėsiui pastatyti; vieno komplekto mokyklos, dviejų komplektų mokyklos, keturių komplektų mokyklos. Lietuvos atstatymo Komisariato įstatymas ir pranešimas.

ŠVIETIMO DARBAS. Nr. 11—12. A. *Janulaitis*—Žydai Lietuvoje. A. *Vasiljevski*, vertė d-ras J. *Bagdonas*—Gedimino krikštas. K. *Būgos*—Kalbos mažmožiai. Dr. Jonas *Yčas* — Vokiečių mokykloje (pluoštas atsiminimų). M. *Kemšis*—Lietuvių tautosakos reikalu. K. *Karklys*—Kova del mokyklų Belgijoje. A. *Vireliūnas* Švietimo darbas užsienyje. *K. Būga, J. Jablonskis, Dabušių Stasys, J. G., M. Vasiliauskas, Pr. Mš.*—Kritika ir bibliografija. Oficialinis skyrius. Valstybinės gydytojų egzaminuojamosios komisijos taisyklės. Valstybinių egzaminų gydytojo laipsniui programa. Švietimo Ministerijos aukštesniųjų mokyklų mokinių skaičius ir sudėtis 1921—22 met. 1 pusmetį.

1922 m. Nr. 1—2. A. *Janulaitis*—Žydai Lietuvoje. K. *Būga*—Kalbos mažmožiai. Dr. H. *Mortensenas*—Žemaičių augštės reikšmė žemaičių giminės sienai nustatyti. J. *Strimaitis* — Menas ir mokytojai. A. *Jakštas* — Šviesos greitumas relatyvumo teorijoj. A. *Gvildys*—Del aritmetikos mokymo mintinai. A. *Vireliūnas*—Švietimo darbas Švedijose. A. *Vireliūnas*—Švietimo darbas užsienyje. Naujas St. Galleno kantono auklėjimo įstatymai. A. *Tamošiūnas*—Lietuvos mokytojų profesinės sąjungos suvažiavimas 1922 m. sausio mėn. 4—6 d. Kritika ir bibliografija. 1920 metų švietimo ministerijos darbo apžvalga. 1922 m. vasaros mokytojų kursų taisyklės.

TEISĖ. Teisės mokslų ir praktikos laikraštis. Leidžia Lietuvos Teisininkų Draugija.

Nr. 1. 1922 m. Sausis—Kovas. Redakcijos žodis. Mykolas *Römeris* — Lietuvos suvereninė valdžia Konstitucijos projektų. P. *Leonas*—Sutartinių prievolių laisvės sąvoka. Mykolas *Römeris*—Luomų tvarka ir papročiai Vl. *Mačys*—Del 1920 metų birželio 28 dienos įstatymo. Vl. *Mačys*—Skiriamasis ar renkamasis vietos teisėjas? Bernardas *Fridmanas* — Gyvenimas ir jurisprudencija. A. *Kr.* — Vyriausiojo Tribunolo praktika. Teisininkų Draugijos Konstitucijos projektas, kiek jis liečia teismą. Teisės terminai. Oficialinis skyrius.

„VARPAS“ 1921. Nr. 4—6. Liepos—Gruodžio m. A. *Rimka*—Brangymetis ir valiutos reforma. Juozas *Tysliava*—eil. G. *Petkevičaitė*—Žemaitės būdo bruožai ir pasaulėžiūra. *Uosaitis*—Rupestėlis (eil.) *A. R.*—Kova del mokyklos reformos ar del tikybos mokslo. M. *Sleževičius*—Kas toliau? (del santykių su lenkais). A. *Rimka*—Lietuvos ekonominė padėtis ir joe ateitis. Liet. Soc. Liaud. Dem. Part. ir Valst. Sąjungos 1921 m. suvažiavimo nutarimai. J. *Dobilas*—Juodnugaris II.

ŽELMENIJA. 1921 Nr. 1—15—VI (Boston M.). Įžanga. P. A. *Jatul*—Mažas Botanikos žodynėlis.

Nr. 2—15—IX. P. A. *Jatul*—Mažas Botanikos žodynėlis.

Nr. 3—15—XII. P. A. *Jatul*—Mažas Botanikos žodynėlis. Dr. *J. B-s*—Iš mūsų Botanikos (iš Apšvietos).

Šis numeris spaudon parengtas dar balandžio m. spaudą apleidžia tik lapkričio m. gale ne iš Redakcijos kaltės. Red.

„Dirvos“ Spaustuvė Mariampolėj. Sp. kontora Kaune, Laisvės Al. 80.